

Hallituksen esitys Eduskunnalle Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisestä sekä laeiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja rikoslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 hyväksytyyn Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön, sekä lait sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja rikoslain muuttamisesta. Suomi allekirjoitti perussäännön 7 päivänä lokakuuta 1998.

Perussäännöllä perustetaan ensimmäinen pysyvä Kansainvälinen rikostuomioistuin. Alankomaiden Haagiin perustettavan tuomioistuimen tehtävänä on tuomita vakavimmista, laajamittaisista kansainvälisistä rikoksista, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat sen perussäännössä määritellyt joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset. Lisäksi toimivalta voidaan ulottaa hyökkäysrikokseen sen jälkeen, kun sopimusvaltioiden kokous on päättänyt sen määritelmästä ja toimivallan käyttämisen ehdoista. Toimivalta koskee luonnollisia henkilöitä, ei oikeushenkilöitä. Henkilön virallinen asema tai tehtävä ei vapauta rikosvastuusta.

Tuomioistuimen toimivalta täydentää kansallista toimivaltaa. Jos sama rikosasia on käsitelty tai käsiteltävänä jossakin kansallisessa tuomioistuimessa, Kansainvälinen rikostuomioistuin ei ole toimivaltainen. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa kansallisen tuomioistuimen tehokkuus tai oikeudenmukaisuus asetetaan perussäännössä määritellyillä perusteilla kyseenalaiseksi. Valtiolla on perussäännön mukaisessa menettelyssä mahdollisuus vastustaa kansainvälistä toimivaltaa

ja saattaa asia kansallisten viranomaisten käsiteltäväksi.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivalta käynnistyy sopimusvaltion tai tuomioistuimen syyttäjän omasta aloitteesta. Lisäksi Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvosto voi katsoessaan kansainvälisen rauhnan ja turvallisuuden olevan uhattuna saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy yksi tai useampi tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos. Perussääntö ei tällöin aseta toimivallan käytölle muita edellytyksiä. Muissa tapauksissa perussäännössä edellytetään, että joko se valtio jonka alueella rikos tapahtui tai se valtio, jonka kansalaista rikoksesta epäillään, on perussäännön sopimusvaltio tai erikseen hyväksynyt tuomioistuimen toimivallan.

Tuomioistuin voi tuomita vankeusrangastukseen elinkaudeksi tai määräajaksi sekä käyttää lisärangaistuksena sakkoa. Perussääntö asettaa sopimusvaltiolle velvollisuuden paitsi hyväksyä sen toimivalta myös toimia sen kanssa yhteistyössä sekä tunnustaa ja toimeenpanna sen päätökset. Ehdotuksen mukaan Suomi sitoutuisi antamaan oikeusapua laajasti, asettamatta sen antamiselle kansallisesta lainsäädännöstä johtuvia rajoituksia.

Perussäännön voimaantulo ja sen myötä tuomioistuimen toiminnan käynnistyminen edellyttää 60 valtion ratifiointia. Esitykseen sisältyy lakiehdotus perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön edellyt-

tämiä rikoslain muutoksia koskeva lakiehdotus. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin perussääntö.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	5
1. Nykytila.....	5
1.1. Kansainvälinen rikosoikeus	5
1.2. Suomen voimassa oleva oikeus	7
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	7
2.1. Tavoitteet	7
2.2. Keskeiset ehdotukset.....	8
3. Esityksen vaikutukset	9
3.1. Taloudelliset vaikutukset	9
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	10
4. Asian valmistelu	10
4.1. Perussäännön neuvottelut	10
4.2. Esityksen valmistelu Suomessa.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Perussääntö.....	12
Perussäännön johdanto	12
Osa 1. Tuomioistuimen perustaminen.....	12
Osa 2. Toimivalta, tapauksen ottaminen käsiteltäväksi ja sovellettava oikeus	
13	
Osa 3. Yleiset rikosoikeudelliset periaatteet	27
Osa 4. Tuomioistuimen kokoonpano ja hallinto.....	39
Osa 5. Tutkinta ja syyttäminen.....	45
Osa 6. Oikeudenkäynti.....	53
Osa 7. Rangaistukset	65
Osa 8. Valitus ja ylimääräinen muutoksenhaku	67
Osa 9. Kansainvälinen yhteistyö ja oikeusapu.....	71
Osa 10. Täytäntöönpano	84
Osa 11. Sopimusvaltioiden kokous	88
Osa 12. Rahoitus.....	89
Osa 13. Loppumääräykset.....	89
2. Lakiehdotusten perustelut.....	92
2.1. Laki Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön	
lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja	
perussäännön soveltamisesta	92
2.2. Rikoslaki	94
1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisala	95
15 luku. Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan.....	95

16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan	96
40 luku. Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista	96
3. Voimaantulo	96
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	97
5. Säättämisyjärjestys	103
LAKIEHDOTUKSET	112
Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön soveltamisesta .	112
rikoslain muuttamisesta	114
LIITE	116
RINNAKKAISTEKSTIT	116
rikoslain muuttamisesta	116

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Kansainvälinen rikosoikeus

Rikosoikeus on lähtökohdiltaan kansallinen oikeudenala. Kansainvälisen oikeuden historiallisena lähtökohtana on kunkin valtion suvereenisuus omalla alueellaan. Kansainvälinen yhteisöllisyys on kansainvälisessä oikeudessa kuitenkin vähitellen sivuuttanut suvereenisuusajattelua. Kansainvälisten rikosten vastustaminen ja rikoksentehtäjien saattaminen vastuuseen on periaatteessa kaikkien valtioiden edun mukaista. Kansainvälinen yhteisö antaa nykyään rikosoikeudelle merkittävän roolin kansainvälisen oikeuden mukaisuuden, ihmisoikeuksien ja maailmanrauhan toteuttamisessa.

Kansainvälisistä rikoksista puhuttaessa tarkoitetaan yleensä joko niin sanottuja maailmanrikoksia, kuten huumerikokset, ilmailukenteen turvallisuuteen kohdistuvat rikokset tai rahanpesurikos, tai varsinaisia kansainvälisen oikeuden vastaisia rikoksia, kuten sotarikokset, joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja hyökkäysrikos. Luokittelut ovat osittain päällekkäisiä. Ensin mainittujen osalta valtiot ovat solmineet kansainvälisiä rikosentorjuntasopimuksia, joissa sovitaan rikokseen sovellettavaksi valtion omaa rikoslakia riippumatta tekopaikasta, tekijästä ja tekopaikan lain sisällöstä ns. universaaliperiaatteen mukaisesti. Jälkimmäisillä tarkoitetaan tekoja, jotka on katsottaviksi rikoksi suoraan kansainvälisen oikeuden perusteella riippumatta siitä, onko vastaavaa kriminaalisoitintia kirjattu kansalliseen rikoslainsäädäntöön.

Kansallinen ja kansainvälinen rikosoikeudenhoito ovat toistaiseksi poikenneet huomattavasti toisistaan. Kansainvälisesti ei ole ollut olemassa kansalliseen oikeusjärjestelmään verrattavalla tavalla toimivaltaisia viranomaisia; poliisia, syyttäjäjä, tuomioistuinlaitosta ja täytäntöönpanoviranomaisia. Koska kansainvälisen rikosoikeuden "suora toimeenpanomalli" ei näin ole ollut mahdollinen, kansainvälinen rikosoikeus on ollut riippuvainen kansallisista tuomioistuimista ("epäsuora toimeenpanomalli"). Kansainväli-

nen yhteistoiminta rikosasioissa, kuten kansainvälinen oikeusapu, rikoksentehtäjien luovuttaminen, oikeudenkäynnin tai rankaisuksen täytäntöönpanon siirtäminen on palvelut paitsi kansallisten rikosoikeuksien toimintaa sinänsä myös valtioille yhteisen kansainvälisen rikosoikeuden soveltamista. Tämä valtioiden väliseen horisontaaliseen yhteistyöhön perustuva kansainvälisen rikosoikeuden toimeenpano ei kuitenkaan ole toiminut tehokkaasti.

Ajatuksella kansainvälisestä rikosoikeudellisesta tuomiovallasta ja pysyvän kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta on pitkä historia. Satunnaiset kansainväliset rikosoikeudenkäynnit ovat yleensä liittyneet aseellisen selkkauksen jälkiselvittelyyn. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Versailles'n sopimuksessa määrättiin, että sodan voittajat asettaisivat Saksan keisari Wilhelm II:n syyteeseen kansainvälisen moraalin ja sopimusten loukkaamattomuuden rikkomisesta. Sotarikoksiin syyllistyneet piti tuomita sotilastuomioistuimissa. Hollanti ei kuitenkaan luovuttanut sinne paennutta keisaria. Jopa sodan hävinnyt Saksa pystyi kieltäytymään sotarikoksista epäiltyjen luovuttamisesta.

Maailmansotien välisenä aikana oli Kansainliiton piirissä ja akateemisilla tahoilla tuloksettomiksi jääneitä pyrkimyksiä käynnistää pysyvän rikostuomioistuimen perustamisvalmistelut. Toisen maailmansodan laajamittaiset humanitaarisen oikeuden loukkaukset muuttivat ratkaisevasti yleistä mielipidettä kansainvälisessä yhteisössä. Yksilön rikosoikeudellinen vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista hyväksyttiin. Liittoutuneet perustivat Nürnbergiin ja Tokioon sotarikostuomioistuimet tärkeimpien sotarikollisten tuomitsemiseksi. Tuomioistuimilla oli toimivalta rikoksista rauhaa vastaan, sotarikoksista sekä rikoksista ihmisyyttä vastaan. Nürnbergin tuomioistuimessa käsiteltiin syytteitä myös oikeushenkilöitä vastaan.

Nürnbergin ja Tokion oikeudenkäynneillä on kansainvälisessä rikosoikeudessa huomattava periaatteellinen merkitys, jota ilmentää YK:n yleiskokouksen vuonna 1946 vahvistamat niin sanotut Nürnbergin periaatteet.

Nürnbergin ja Tokion oikeudenkäyntien jälkeen on esitetty useita ehdotuksia aineellisen rikosoikeuden kodifioimiseksi ja kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännöksi. Kansainvälisen ilmapiirin muutokset valtioiden suvereniteettiajattelussa ja asenteissa kansainväliseen yhteistoimintaan heijastuvat näiden säätämishankkeiden historiassa. Toisinaan on pääpaino ollut aineellisen kansainvälisen rikosoikeuden kehittämisessä, toisinaan taas sen toimeenpanossa. Välillä on kytketty nämä pyrkimykset yhteen, sitten taas katsottu, että tavoitteisiin on realistisempaa päästä etenemällä erikseen. Eräs aineellisen oikeuden toisen maailmansodan jälkeen merkittävimmistä säännöshankkeista on ihmiskunnan rauhaa ja turvallisuutta vastaan suunnattuja rikoksia koskeva säännöstö. Sitä valmisteli YK:n Kansainvälisen oikeuden toimikunta (alussa edeltäjensä Kansainvälinen kodifikaatiokomitea) perustamisestaan vuonna 1947 lähtien. Se hyväksyttiin toimikunnassa vuonna 1996.

Suunnitelmat pysyvän kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta jäivät 1950-luvulla kylmän sodan jalkoihin. Kansainväliset järjestöt kuten Kansainvälisen oikeuden yhdistys (ILA) ja Kansainvälinen rikosoikeusyhdistys (AIDP) sekä yksittäiset tutkijat jatkoivat kuitenkin tuomioistuimen perusääntöluonnosten kehittelyä. Kansainvälisten rikosentorjuntasopimusten kuten joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 5/1960) ja kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 37/1970) yhteydessä on noussut esiin myös kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen. Säännöshankkeista huolimatta vallitseva käytäntö on toisen maailmansodan jälkeenkin kuitenkin ollut se, että laajamittaiset kansainvälisen oikeuden vastaiset rikokset ovat jääneet rankaisematta.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta tuli 1990-luvun alussa uudelleen ajankohtaista. Yhtäältä hankkeen nosti esiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989 Trinidad ja Tobago viitaten laajamittaisen kansainvälisen humerikollisuuden aiheuttamaan kohtuuttomana taakkaan pienille kansallisille oikeusjärjestelmille. Toisaalta tiedot vakavis-

ta ja laajamittaisista humanitaarisen oikeuden loukkauksista entisen Jugoslavian alueella käynnistivät toiminnan YK:ssa. Tuomitsevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien jälkeen YK:n pääsihteeri antoi YK:n turvallisuusneuvoston perustaman asiantuntijakomission entisen Jugoslavian aluetta koskevien tutkimusraporttien ja turvallisuusneuvoston päätöslauselman 808/1993 perusteella raportin (S/25704, 03.05.1993), joka sisälsi ehdotuksen perustettavan tuomioistuimen perussäännöksi.

YK:n turvallisuusneuvosto perusti entisen Jugoslavian alueen humanitaarisen oikeuden loukkauksia tutkivan sotarikostuomioistuimen (Jugoslavia-tuomioistuin) päätöslauselmalla 827/1993 YK:n peruskirjan 29 artiklan tarkoittamaksi apuelimeksi. Koska kyse oli turvallisuusneuvoston YK:n peruskirjan 7 luvun mukaisesta rauhaa turvaavasta toimenpiteestä, tuomioistuimen perustaminen tai toiminta ei ole riippuvainen valtioiden ratifiointia edellyttävästä valtiosopimuksesta. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan sekä sotarikokset. Jugoslavia-tuomioistuimen toimivalta kattaa 1 päivänä tammikuuta 1991 jälkeen tehdyt rikokset entisen Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan alueella. Toimivalta on rinnakkainen kansallisten tuomioistuinten kanssa. Ristiriitatilanteessa Jugoslavia-tuomioistuimen toimivalta on ensisijainen.

Vastaavalla tavalla taannehtivasti YK:n turvallisuusneuvoston peruskirjan 7 luvun mukaisella päätöslauselmalla 955/1994 perustettiin Ruandan alueella ja ruandalaisten toimesta sen naapurialueilla vuonna 1994 tehtyjä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksia käsittelevä kansainvälinen sotarikostuomioistuin (Ruanda-tuomioistuin). Sen asiallinen toimivalta on lähes sama kuin Jugoslavia-tuomioistuimella. Tuomioistuin toimii Tansanian Arushassa. Turvallisuusneuvoston perustamien tuomioistuinten toiminta on osittain kytketty toisiinsa. Niillä on yhteinen pääsyyttäjä ja tuomioistuimen valitusjaosto.

Kaikki tässä edellä mainitut pysyvän rikostuomioistuimen edeltäjät ovat olleet alttiina monenlaiselle arvostelulle. Niiden puolueettomuutta on epäilty ja niitä on syytetty rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastaisesta

taannehtivasta rikosoikeudenkäytöstä. Niiden toimivaltaa on väitetty kansainvälisen oikeuden vastaiseksi ja niiden soveltamia oikeudenkäyntimenettelyjä puutteellisiksi. Lisäksi on epäilty turvallisuusneuvoston toimivaltaa perustaa YK:n peruskirjan 7 luvun nojalla oikeudellisia apuelimiä.

Pysyvän rikostuomioistuimen perussäännössä on pyritty ottamaan huomioon nämä kansainväliseen rikosoikeudenkäyttöön liittyvät epäkohdat. Tuomioistuimen perustaminen kansainvälisellä sopimuksella ilman taannehtivaa toimivaltaa on puolueettomuuden ja uskottavuuden peruslähtökohta. Toimivalta koskee lähtökohtaisesti kaikkia, myös "voittajavaltioita". Puolueettomuutta varmistetaan myös sillä, että tuomarien ja muun henkilökunnan valinnasta ja riippumattomuudesta on yksityiskohtaiset määräykset. Tuomioistuimen itsenäistä roolia korostaa sekin, että syyttäjällä on oikeus käynnistää tutkinta omasta aloitteestaan, mistä tahansa lähteestä saamiensa tietojen perusteella.

Aikaisempiin tuomioistuimiin verrattuna merkittävää on etenkin se, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset on ennalta kattavasti määritelty rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisesti. Perussäännön sisältämät, kattavat menettelyä koskevat säännöt takaavat syytetyille kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaiset oikeudet. Perussääntö pyrkii turvaamaan myös rikosten uhrien oikeudet. Se sisältää määräyksiä heidän mahdollisuksistaan osallistua oikeudenkäyntimenettelyn eri vaiheisiin sekä saada hyvitystä. Perussääntö ottaa lisäksi huomioon todistajien haavoittuvaisen aseman.

1.2. Suomen voimassa oleva oikeus

Tuomioistuimen toimivalta perustuu vaikiintuneeseen kansainväliseen oikeuteen, jonka useimmat valtiot ovat omia kansallisia ratkaisujaan noudattaen saattaneet osaksi kansallista oikeusjärjestelmäänsä. Suomen voimassaolevassa oikeudessa keskeisimmät säännökset ovat rikoslain 1 ja 11 luvuissa.

Rikoslain (39/1889) vuonna 1996 voimaan tulleen 1 luvun 7 § mukaan Suomen lakia voidaan tekopaikasta riippumatta soveltaa sellaisiin kansainvälisiin rikoksiin, joista kansainvälisessä sopimuksessa on niin mää-

rätty. Kaksoisrangaistavuutta ei näiden tekojen osalta edellytetä. Säännöstä on täydennetty rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetulla asetuksella (627/1996), jossa on tyhjentävästi lueteltu ne sopimukset ja rikokset, joihin Suomen lainsäädäntöä voidaan soveltaa universaaliperiaatteen nojalla. Lisäksi Suomessa tunnustetaan, että valtiot ovat kansainvälisen tapaoikeuden nojalla oikeutettuja rankaisemaan tietyistä rikoksista riippumatta rikoksen tekijän kansalaisuudesta, rikoksen tekopaikasta tai rikoksen kohteesta (ks. HE 1/1996 vp). Syyttäminen Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta, joka ei ole suomalaisen tekemä eikä kohdistu Suomen etuihin tai suomalaiseen, vaatii rikoslain 1 luvun 12 § mukaan eräitä poikkeuksia lukuunottamatta valtakunnansyyttäjän syyttämispäätöksen.

Joukkotuhonta, sotarikokset ja ihmisoikeuksien loukkaaminen on säädetty rangaistaviksi rikoslain 11 luvussa. Hyökkäysrikoksen osalta vastuu on jätetty kansainvälisen rikosoikeuden säännösten varaan (ks. HE 94/1993 vp).

Suomi on tunnustanut entisen Jugoslavian alueen sotarikostuomioistuimen toimivallan ja velvoittautunut yhteistyöhön sen kanssa entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen toimivallasta ja tuomioistuimelle annettavasta oikeusavusta annetussa laissa (12/1994). Vastaavasti Suomi YK:n jäsenenä on sidottu turvallisuusneuvoston päätöksin ja tunnustaa Ruanda-tuomioistuimen toimivallan ja tarvittaessa antaisi sille oikeusapua nimenomaisen lainsäädännön puuttumisesta huolimatta.

Suomen perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa. Perustuslain 113 §:n mukaan tasavallan presidenttiä vastaan voidaan nostaa syyte maanpetosrikoksesta, valtiopetosrikoksesta sekä rikoksesta ihmisyyttä vastaan. Rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta säädetään perustuslain 8 §:ssa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet

Perustettu Kansainvälinen rikostuomiois-

tuin on merkitykseltään historiallinen. Se on ensimmäinen pysyväksi tarkoitettu kansainvälistä toimivaltaa rikosasioissa käyttävä tuomioistuin. Sen tavoitteena on tuomita törkeimpiä, laajamittaisia rikoksia, jotka vaarantavat maailman rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin ja näin koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. Yksilöt ovat vastuussa kansainvälisen oikeuden loukkauksista myös silloin, kun ne tapahtuvat aseellisen konfliktin yhteydessä tai muuten poikkeuksellisissa olosuhteissa. Perussäännöllä luodaan tämän vastuun toteuttamiselle pysyvästi käytettävissä oleva kansainvälinen mekanismi.

Perussäännössä korostetaan kansallisen toimivallan ja valtioiden kansainvälisen yhteistyön merkitystä. Perustana on kansainvälisoikeudellinen käsitys siitä, että jokainen valtio on velvollinen ulottamaan rikosoikeudellisen toimivaltansa kansainvälisiin rikoksiin. Sopimusvaltiolle annetaan näin kehoitus ei yksinomaan alistua perustettavan Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan vaan aktivoitua itse rankaisemaan kansainvälisistä rikoksista. Näin perussäännön tavoitteena on yleisen rikosoikeudellisen tehokkuuden parantaminen kansainvälisessä yhteisössä. Viime kädessä tällä pyritään kansainvälisten rikosten ennalta ehkäisemiseen ja sen myötä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseen.

Perussäännön tavoitteena on lisäksi, että kaikki sopimusvaltiot toimivat yhteistyössä tuomioistuimen kanssa ja näin mahdollistavat tutkinnan, syyttämisen, oikeudenkäynnit ja tuomioiden täytäntöönpanon. Tuomioistuimen hallinnon ja kokoonpanon osalta tavoitteena on tehokas kansainvälinen järjestö. Sen henkilöstö edustaa eri maantieteellisiä alueita ja oikeuskulttuureita. Sukupuolten välinen tasa-arvo sekä kyseessä olevien poikkeuksellisten rikosten tutkinnassa ja tuomitsemisessa vaadittavan erityisasiantuntemuksen tarve on myös otettu huomioon perussäännössä.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Ratifioimalla Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön Suomi hyväksyy tuomioistuimen toimivallan joukkotuhonnasta, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista siten kuin ne on perussäännössä määri-

tely. Määritelmiä on vielä tarkennettu 9 artiklan mukaisissa rikosten määritelmien tulkintaohjeissa, jotka sopimusvaltioiden kokous hyväksyy. Perussäännön mukaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluu myös hyökkäysrikos. Tuomioistuin ei kuitenkaan voi käyttää toimivaltaansa hyökkäysrikoksen suhteen ennen kuin sopimuspuolet ovat hyväksyneet hyökkäysrikoksen määritelmän. Tämä voi tapahtua aikaisintaan seitsemän vuotta perussäännön voimaantulon jälkeen järjestettävässä tarkistuskonferenssissa. Perussäännössä on ensimmäistä kertaa kansainvälisessä sopimuksessa kattavasti määritelty rikokset ihmisyyttä vastaan. Sukupuoli- ja seksuaalirikokset sekä naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta on perussäännössä kattavasti kriminalisoitu. Tuomioistuimen toimivaltaa on myöhemmin mahdollista laajentaa perussäännön 123 artiklan mukaisessa tarkistuskonferenssissa esimerkiksi neuvotteluissa keskeisesti esillä olleisiin kansainväliseen terrorismiin ja huumerikoksiin. Rooman konferenssin loppuasiakirjan päätöslauselma E sisältää tätä koskevan suosituksen.

Perussääntöön on kirjattu rikosoikeuden yleiset periaatteet, jotka määrittävät vastuun kohdentumisen ja vastuusta vapauttavat seikat. Perussääntöä sovelletaan samalla tavalla kaikkiin henkilöihin virallisesta asemasta riippumatta. Esimiehen käskynalaisena toimiminen voi vapauttaa vastuusta vain poikkeuksellisissa olosuhteissa sotarikosten osalta. Esimies voidaan saattaa vastuuseen rikoksista, joihin hänen alaisensa ovat syyllistyneet.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivalta käynnistyy sopimusvaltion tai YK:n turvallisuusneuvoston saatettua tilanteen tuomioistuimen käsiteltäväksi tai tuomioistuimen syyttäjän omasta aloitteesta. YK:n turvallisuusneuvoston käynnistäessä toimivallan peruskirjansa VII luvun mukaisissa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden uhan tilanteissa toimivallan käytölle ei ole muita vaatimuksia. Tällöin on asiallisesti kyse vastaavasta tilanteesta kuin Jugoslavia- ja Ruan-da-tuomioistuihin perustettaessa. Muissa tapauksissa edellytetään, että joko se valtio jonka alueella rikos tapahtui tai valtio, jonka kansalaista rikoksesta epäillään, on perus-

säännön sopimusvaltio tai erikseen hyväksynyt toimivallan. YK:n turvallisuusneuvosto voi keskeyttää tuomioistuimessa vireillä olevan rikosasian käsittelyn 12 kuukauden määräajaksi, joka on uudistettavissa.

Tuomioistuin koostuu puheenjohtajistosta, valitusosastosta, oikeudenkäyntiosastosta, esitutkintaosastosta, syyttäjän toimistosta sekä kirjaamosta. Kirjaamoon perustetaan erillinen uhrien ja todistajien suojeluyksikkö.

Perussäännössä luodaan myös kattava menettelyä koskeva säännöstö. Se kattaa koko rikosasian oikeudenkäyntimenettelyn esituttinnasta oikeudenkäyntivaiheen kautta muutoksenhakuun. Perussääntö muun muassa sisältää keskeiset määräykset syytetyn vähimmäisosoikeuksista sekä esitutinnan että oikeudenkäynnin aikana. Nämä vähimmäisosoikeudet vastaavat sitä tasoa, joka on laajalti hyväksytty jo kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Perussäännössä sovitut menettelysäännöt ovat tulos erilaisten oikeuskulttuurien yhteensovittamisesta ja siten myös yhdistävät erilaisia oikeudenkäyntimenettelyjärjestelmiä. Perussääntöön sisältyy määräyksiä myös uhrien oikeudesta osallistua oikeudenkäyntiin sekä määräyksiä uhreille tuomittavista hyvityksistä.

Tuomioistuin voi tuomita vankeusrangaistukseen elinkaudeksi tai määräajaksi enintään 30 vuodeksi sekä lisärangaistuksena sakkoo. Rangaistusta on suoritettava vähintään kaksi kolmasosaa tai elinkautisesta vankeusrangaistuksesta vähintään 25 vuotta ennen kuin tuomioistuin voi ottaa ennenaikaisen vapauttamisen harkittavaksi. Rangaistustaso on näin ollen Suomen kansalliseen oikeuteen verrattuna ankara.

Perussäännön sopimusvaltiona Suomi on velvollinen antamaan tuomioistuimen pyytämää oikeusapua ja toimimaan sen kanssa yhteistyössä. Esityksen mukaan Suomi sitoutuisi antamaan oikeusapua ja luovuttamaan Suomessa olevan henkilön siten kuin tuomioistuimen pyynnössä on esitetty. Esityksen mukaan Suomi panee täytäntöön tuomioistuimen tuomitsemia vapausrangaistuksia, päätöksiä omaisuuden ja rikoksen tuottaman hyödyn tuomitsemisesta menetetyksi ja palauttamisesta sekä sakkoja ja vahingonkorvauksia tuomioistuimen pyynnön mukaisesti.

Perussäännössä mahdollistetaan sopimus-

valtioille laaja myötävaikutus tuomioistuimen toimintaan. Sen välineenä on sopimusvaltioiden kokous ja sen mahdollisesti perustamat lisäelimet. Sopimusvaltioiden kokoukselle kuuluu taloudellisen ja hallinnollisen valvonnan lisäksi laajasti myös muita tehtäviä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisestä aiheutuu perussäännön voimaantulon myötä Suomelle jäsenmaksuvelvoite. Lisäksi on mahdollista, että maksettavaksi tulee ennen perussäännön voimaantuloa tuomioistuimen perustamisen valmistelusta aiheutuvia organisatorisia kustannuksia. Suomen jäsenmaksuosuus tuomioistuimen talousarviosta määräytyy YK:n jäsenmaksutaulukkoa vastaavan taulukon mukaisesti. Suomen maksuosuus YK:n taulukon mukaan vuonna 2000 on 0,543 prosenttia. Perussäännön sopimusvaltioiden lukumäärä ei ainakaan aluksi tule vastaamaan YK:n vastaavaa jäsenmäärää. Näin ollen on ilmeistä, että Suomen jäsenmaksuosuus tulee olemaan korkeampi kuin YK:n osalta. Erityisesti jos sopimusvaltioiden joukkoon ei ainakaan aluksi tule kuulumaan YK:n talousarvion kannalta merkittäviä valtioita, voi Suomen jäsenmaksuosuus olla merkittävästikin YK:n jäsenmaksutaulukon mukaista prosenttiosuutta suurempi. Jäsenmaksuosuuden suuruuteen vaikuttaa sopimusvaltioiden ratifioivien valtioiden koostumuksen lisäksi mahdolliset 115 artiklan mukaiset YK:n yleiskokouksen hyväksymät päätökset tarjota tuomioistuimen toimintaan varoja YK:n sääntömääräisestä talousarviosta.

Tuomioistuimen talousarviosta on lukuisien epävarmuustekijöiden vuoksi vaikea esittää arviota. Eräänä vertailukohtana voi käyttää Jugoslavian alueen sotarikostuomioistuimen talousarviota. Se oli vuonna 1994 tuomioistuimen toimiessa ensimmäistä kokonaista vuottaan 10,8 miljoonaa dollaria eli noin 67,7 miljoonaa markkaa (tässä esitettävissä laskelmissa USD =,2686 mk). Voimakkaan laajentumisen jälkeen vuonna 1999 talousarvio oli 94,1 miljoonaa dollaria eli noin

589,9 miljoonaa markkaa. Tällä vertailukohdalla Suomen osuus alkuvaiheen rahoituksesta olisi YK:n jäsenmaksuasteikon mukaan 58 644 dollaria eli noin 367 616 markkaa ja aktiivisemmin toimivan tuomioistuimen osalta 510 963 dollaria eli noin 3 203 023 markkaa. Vertailussa on kuitenkin otettava huomioon ensinnäkin se, että nyt perustettavan Kansainvälisen rikostuomioistuimen kokoonpano ja toimivalta ovat vertailukohdetta laajemat. Toisaalta taas tuomioistuimella ei todennäköisestikään ole heti toimintansa alkuvaiheessa entisen Jugoslavian alueen humanitaarisen oikeuden loukkauksia vastaavaa määrää toimivaltaansa kuuluvia rikosasioita käsiteltävänä. Tähän vaikuttaa myös tuomioistuimen toimivallan toissijaisuus kansalliseen toimivaltaan nähden.

Lisäksi Suomi vastaa kuluista, joita syntyy perussäännön 9 osan mukaisesta oikeusavun antamisesta ja perussäännön 10 osan mukaisesta tuomioiden täytäntöönpanosta. Nykytilanteen valossa on arvioitavissa, että Suomea koskevien pyyntöjen määrä jää kohtuullisen alhaiseksi. Näistä velvoitteista aiheutuvat taloudelliset vaikutukset olisivat täten vähäisiä.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatiovaikutuksia. Sillä on vähäisiä henkilöstövaikutuksia. Perussäännön 9 osan mukaisista kansainvälistä yhteistyötä ja oikeusapua koskevista asioista huolehtisi ensisijaisesti oikeusministeriö. Yhteistyötä ja oikeusapua koskevat yhteydenotot voidaan toimittaa diplomaattiteitse, suoraan oikeusministeriöön tai muille toimivaltaisille viranomaisille tai Kansainvälisen rikospoliisijärjestön kautta. Pyyntöön vastauksesta aiheutuvista toimenpiteistä vastaisivat kansallisen oikeusapulainsäädännön mukaisesti toimivaltaiset viranomaiset. Perussäännön 10 osan tuomioiden täytäntöönpanon osalta vastuussa oleva viranomainen olisi oikeusministeriö. Ennakoitavissa olevan tehtävämäärän perusteella esityksestä ei aiheudu oikeusministeriössä tai muissa viranomaisissa henkilöllisyyden tarvetta.

Ulkoasianhallinnon osalta esityksestä aiheutuvat lisätehtävät syntyvät yhteydenpito-kanavana toimimisen lisäksi osallistumisesta

11 osan mukaisen sopimusvaltioiden kokouksen toimintaan. Sopimusvaltioiden kokouksen vastuulla on oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen muutoksista päättäminen, tuomioistuimen hallinnollinen valvonta, tuomioistuimen talousarvio, tuomarien lukumäärän muutoksista päättäminen, valtioiden yhteistyöhön tuomioistuimen kanssa liittyvät kysymykset, sekä muut perussäännön sekä menettely- ja todistelusääntöjen mukaiset tehtävät. Sopimusvaltioiden kokous kokoontuu tuomioistuimen toimipaikassa Alankomaiden Haagissa tai vaihtoehtoisesti YK:n päämajassa New Yorkissa. Sopimusvaltioiden kokous voi myös 112 artiklan 4 kappaleen mukaisesti perustaa apuelimiä, joiden työskentelyyn osallistuneen lähinnä paikallisen edustuston henkilökunta.

Ulkoasianhallinnossa lisätehtäviä aiheutuisi myös tuomioistuimen konkreettisesta perustamisesta. Perussäännön voimaantuloon tarvittavien 60 valtion ratifioinnin ollessa lähellä, sopimusvaltiot osallistunevat niihin valmistelevan toimikunnan jäseninä joko YK:n päämajassa New Yorkissa tai tuomioistuimen toimipaikalla Haagissa. Ministeriössä ja ulkomaanedustuksessa eli erityisesti Suomen Haagin suurlähetystössä aiheutuvat lisätehtävät pyrittäisiin hoitamaan olemassaolevan organisaation puitteissa.

4. Asian valmistelu

4.1. Perussäännön neuvottelut

Vuonna 1992 YK:n yleiskokous antoi Kansainvälisen oikeuden toimikunnalle tehtäväksi laatia luonnoksen pysyvän kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännöksi. Toimikunta hyväksyi perussääntöehdotuksen vuonna 1994, ja se liitettiin toimikunnan raporttiin YK:n yleiskokoukselle. Yleiskokous asetti ad hoc -komitean keskustelemaan perussääntöön liittyvistä kysymyksistä. Vuonna 1995 YK:n yleiskokous käsitteli toimikunnan loppuraportin ja päätti jatkaa tuomioistuimen perussäännön valmistelua laajennetuin valtuuksin. Se perusti valmistelevan komitean.

Komitean tehtävänä oli sekä jatkaa oikeudellisten ja hallinnollisten kysymysten käsittelyä että tarvittaessa laatia vaihtoehtoisia tekstejä sopimusluonnosta varten. Valmiste-

leva komitea hyväksyi viimeisessä istunnossaan keväällä 1998 yhtenäisen sopimusluonnoksen. Se oli lähtökohtana Roomassa kesäheinäkuussa 1998 kokoontuneen viisivuokkoisen YK:n diplomaattikonferenssin neuvotteuille.

Diplomaattikonferenssiin osallistui 160 valtiota. Suomi osallistui neuvotteluihin aktiivisesti ja näkyvästi. Suomen valtuuskunnassa oli edustus ulkoasianministeriön lisäksi oikeusministeriöstä sekä Helsingin yliopistosta. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtaja toimi pääkomitean puheenjohtajan nimeämänä koordinaattorina, jonka vastuulla olivat neuvotteluissa keskeiset toimivaltakysymykset. Suomi toimi koko neuvottelujen ajan aktiivisesti myös tuomioistuinta kannattavien samanmielisten maiden ryhmässä, jonka työpanos oli ratkaisevan tärkeä tuomioistuimen perustamiselle. Myös Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Pohjoismaat olivat neuvotteluissa keskenään yhteistyössä. Neuvotteluja seurasi merkittävä joukko kansalaisjärjestöjen ja hallitusten välisten järjestöjen edustajia.

Perussääntö hyväksyttiin 17 päivänä heinäkuuta Roomassa. Äänestyksessä perussääntöön hyväksymisen puolesta äänesti 120 valtiota, mukaan lukien Suomi, Pohjoismaat ja Euroopan unionin jäsenvaltiot. Seitsemän valtiota äänesti vastaan, mukaan lukien Yhdysvallat ja Kiina. Yhdysvallat olisi ehtona perussääntöön tukemiselle edellyttänyt, että sen valtion suostumus, jonka kansalainen syytetty henkilö on, jäljempänä kotivaltio, olisi asetettu ehdottomaksi edellytykseksi oikeudenkäynnin aloittamiselle. Äänestyksestä pidättäytyi 21 valtiota, mukaan lukien Intia, Meksiko ja Turkki.

Rooman konferenssin loppuasiakirjan päätöslauselmassa F perustettiin toimikunta

valmistelemaan tuomioistuimen perustamista. Toimikunta on kokoontunut helmikuusta 1999 lähtien. Se sai kesäkuussa 2000 päätökseen oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen samoin kuin rikosten tunnusmerkistöjä koskevien tulkintaohjeiden valmistelun. Niiden ohella valmisteltavana on perussääntöön 2 artiklan mukainen YK:n ja tuomioistuimen välisen suhteen järjestävä sopimus, 3 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu päämajasopimus, tuomioistuimen rahoitusta koskevat säännöt, tuomioistuimen erioikeuksia ja vapauksia koskeva sopimus, tuomioistuimen ensimmäisen vuoden talousarvio sekä sopimusvaltioiden kokouksen menettelytapasäännöt.

4.2. Esityksen valmistelu Suomessa

Suomi allekirjoitti perussääntöön 7 päivänä lokakuuta 1998 Roomassa. Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasianministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä. Valmistelua on lisäksi seurannut työryhmä, jonka jäseniksi on kutsuttu edustajat ulkoasianministeriöstä, oikeusministeriöstä, puolustusministeriöstä, sisäasiainministeriön poliisiosastolta, keskusrikospoliisista, pääesikunnasta, valtakunnan-syyttäjän virastosta, Helsingin ja Turun yliopistojen oikeustieteellisistä tiedekunnista sekä Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivasta Euroopan kriminaalipolitiikan instituutista (HEUNI).

Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöstä, sisäasiainministeriön poliisiosastolta, keskusrikospoliisista, puolustusministeriöstä, pääesikunnasta, valtakunnansyyttäjän virastosta, valtiovarainministeriöstä, HEUNI:sta sekä Helsingin, Turun ja Lapin yliopistojen oikeustieteellisistä tiedekunnista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Perussääntö

Perussäännön johdanto

Perussäännön johdanto kuvaa juhlavasti kansainvälisen yhteisön perussyyt tuomioistuimen perustamiselle. Kaikkein vakavimmat kansainväliset rikokset vaarantavat maailman rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin. Ne koskettavat täten koko kansainvälistä yhteisöä.

Johdannossa viitataan kaikkien valtioiden velvollisuuteen ryhtyä toimiin näiden rikosten tutkimiseksi, syyttämiseksi ja tuomitsemiseksi sekä edistää kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa. Johdanto vahvistaa Yhdistyneiden Kansakuntien, jäljempänä YK, peruskirjan päämäärät ja periaatteet, erityisesti voimakäytön kiellon ja sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteen.

Johdanto korostaa, että vastuu rankaisemisesta on valtioilla. Kansainvälinen toimivalta täydentää kansallista rikosoikeudellista toimivaltaa. Kansainvälisen yhteisön tehtävänä on kuitenkin viime kädessä varmistaa, etteivät vakavimmat kansainväliset rikokset jää rankaisematta.

Johdannon oikeudellisesta merkityksestä ei sopimusneuvotteluissa laajemmin keskusteltu. Kansainvälisen oikeuden toimikunnan perussääntöluonnoksen johdannon katsottiin olevan tarkoitettu avustamaan perussäännön tulkinnassa ja soveltamisessa (ks. Kansainvälisen oikeuden toimikunnan luonnos, 3 ja 4 kpl, s. 44). Wienin valtiosopimusoikeutta koskevan sopimuksen 31 artiklan mukaan johdanto on osa asiayhteyttä, jossa sopimusta on tulkittava.

Osa 1. Tuomioistuimen perustaminen

1 artikla. Tuomioistuin. Artiklassa määrätään Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta tällä perussäännöllä pysyväksi toimielimeksi. Huomionarvoista on ero muiden kansainvälisten rikostuomioistuinten perustamiseen taannehtivina reaktioina yksittäisiin tapahtumasarjoihin, ks. edellä yleisperustelujen kohdassa 1.1. Tämä tuomioistuin pe-

rustetaan kansainvälisellä sopimuksella, jossa ennalta yksityiskohtaisesti määrätään sen toimivallasta ja toiminnasta.

Artiklassa rajataan tuomioistuimen toimivalta koskemaan henkilöitä. Jäljempänä 25 artikla tarkoittaa, että kyseessä ovat luonnolliset henkilöt. Oikeushenkilön rangaistusvastuu oli sopimusneuvotteluissa viime vaiheisiin saakka vaihtoehtona esillä, mutta kohtasi vastustusta.

Artiklassa toistetaan jo johdannossa esiin nostettu kansainvälisen toimivallan toissijaisuus. Tarkempia määräyksiä siitä, milloin kansallista toimivaltaa täydentävän Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivallan käyttöönotto on tarpeen, annetaan 17, 19 ja 20 artikloissa.

2 artikla. Tuomioistuimen suhde Yhdistyneisiin Kansakuntiin. Artiklassa valtuutetaan järjestämään tuomioistuimen suhde YK:iin myöhemmin solmittavalla sopimuksella. Sopimusluonnos tulee ensin saattaa sopimusvaltioiden kokouksen hyväksyttäväksi. Sen jälkeen tuomioistuimen presidentti hyväksyy sopimuksen tuomioistuimen puolesta.

Sopimuksen valmistelu annettiin Rooman konferenssin loppuasiakirjoihin sisältyvällä päätöslauselmalla F valmistelevan toimikunnan tehtäväksi. Kuten esipuheen 9 kappaleesta ja 1 osasta kokonaisuudessaan kuitenkin käy ilmi, on perusratkaisu tuomioistuimen asemasta itsenäisenä kansainvälisenä oikeushenkilönä YK:n yhteydessä tehty jo Rooman konferenssissa.

Perussäännön neuvotteluvaiheessa esitettyjen käsitysten mukaan mahdollisina malleina YK:n ja tuomioistuimen väliselle sopimukselle voisivat toimia YK:n perussäännön 57 ja 63 artiklan mukaiset YK:n ja sen erityisjärjestöjen väliset sopimukset. Muina malleina on viitattu YK:n Kansainvälisen Atomienergiajärjestön ja Kansainvälisen merioikeustuomioistuimen kanssa solmimiin sopimuksiin. Tuomioistuimen erityisluonne itsenäisenä oikeudellisena instituutiona kuitenkin rajoittanee ainakin ensin mainittujen mallien käyttökelpoisuutta. Tietyiltä osin YK:n ja tuomioistuimen suhteesta on määrätty jo itse perussäännössä, ks. esimerkiksi 13 artiklan b kohta ja 16 artikla.

3 artikla. Tuomioistuimen toimipaikka. Artikla määrää 1 kappaleessa tuomioistuimen sijaintipaikaksi Alankomaiden Haagin. Artiklan 2 kappaleessa säädetään suhteiden järjestämisestä isäntävaltion kanssa. Tuomioistuin tekee isäntävaltion kanssa päämajasopimuksen. Sopimusta valmistele Rooman sopimuksen loppuasiakirjoihin sisältyvän päätöslauselma F mukaisesti valmisteleva toimikunta. Sopimusvaltioiden kokouksen tulee hyväksyä sopimus. Sen jälkeen tuomioistuimen presidentti hyväksyy sopimuksen tuomioistuimen puolesta.

Artiklan 3 kappaleessa säädetään mahdollisuudesta kokoontua muualla kuin tuomioistuimen toimipaikalla Haagissa. Tämä on mahdollista kun tuomioistuin katsoo sen tarpeelliseksi, ks. 62 artikla.

4 artikla. Tuomioistuimen oikeudellinen asema ja valtuudet. Artiklan 1 kappaleessa säädetään tuomioistuimen kansainvälisestä oikeushenkilöllisyydestä ja sen oikeustoimikelpoisuudesta. Tuomioistuimella on tehtäviensä hoitamiseksi ja päämääriensä toteuttamiseksi tarvittava oikeustoimikelpoisuus.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään, että tuomioistuin voi hoitaa tehtäviään ja käyttää valtuuksiaan perussäännön määräysten mukaisesti kaikkien sopimusvaltioiden alueella. Erityisen sopimuksen nojalla tuomioistuimen toiminta ja valtuudet voidaan ulottaa myös muun valtion alueelle.

Tehtävät ja valtuudet sopimusvaltioiden alueella liittyvät keskeisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja oikeusapuun. Toimijana on asiayhteydestä johtuen yleensä syyttäjä. Hän voi 54 artiklan 2 kappaleen mukaan toimia valtion alueella ensinnäkin 9 osan alaista yhteistyö- ja oikeusapumenettelyä noudattaen, kuten 99 artiklan 4 kappaleen tapauksissa myös ilman valtion viranomaisten läsnäoloa. Toiseksi syyttäjä voi käyttää 9 osan menettelyistä erillistä 57 artiklan 3 kappaleen d kohdan valtuutusta tietyissä olosuhteissa toimia valtion alueella välittömästi myös ilman valtion myötävaikutusta.

Sopimusjärjestelyistä perussäännön ulkopuolisten valtioiden kanssa on määrätty 87 artiklan 5 kappaleessa.

Osa 2. **Toimivalta, tapauksen ottaminen käsiteltäväksi ja sovellettava oikeus**

5 artikla. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset. Perussäännön 5 artikla määrittelee yleisellä tasolla tuomioistuimen toimivallan. Se on rajoittunut vakavimpiin rikoksiin, jotka koskettavat kansainvälistä yhteisöä kokonaisuutena. Artiklassa mainitut neljä rikostyyppiä ovat kuuluneet kiistatta vakiintuneeseen kansainväliseen tapaoikeuteen Nürnbergin ja Tokion kansainvälisten rikostuomioistuinten perustamisesta (vuonna 1945) alkaen. YK:n turvallisuusneuvoston päätöksillä perustettujen Jugoslavian alueen ja Ruandan kansainvälisten rikostuomioistuinten toimivallan alaiset rikokset on määritelty samanlaisten suuntaviivojen ja YK:n peruskirjan 7 luvun mukaisesti.

Nyt kysymyksessä olevan Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivallan sisältö perustuu vakiintuneeseen kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen. Se ei syrjäytä kansallisten tuomioistuinten toimivaltuuksia, vaan täydentää niitä. Jugoslavian alueen ja Ruandan kansainvälisillä tuomioistuimilla on etusija kansallisiin tuomioistuihin nähden. Koska Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivalta niistä poiketen on toissijainen, tässä yhteydessä on perusteltua selvittää myös Suomen rikoslain vastaavia säännöksiä.

Artiklan 1 kappaleessa on ensin todettu aluksi mainittu yleinen periaate. Lisäksi siinä on erikseen lueteltu toimivaltaan kuuluvat mainitun kriteerin täyttävät rikostyytit. Sellaisia rikostyypppejä ovat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan, sotarikokset ja hyökkäysrikos. Joukkotuhonta määritellään tarkemmin 6 artiklassa, rikokset ihmisyyttä vastaan 7 artiklassa ja sotarikokset 8 artiklassa.

Tuomioistuimen aineellisrikosoikeudellista toimivaltaa määrittävät 5—8 artiklan ohella ne yleiset rikosoikeudelliset periaatteet, jotka on määritelty perussäännön kolmannessa osassa. Esimerkiksi rikoksen yritystä ja osallisuutta koskevat määräykset tulevat mukaan 25 artiklan kautta.

Joukkotuhonta, sotarikokset ja ihmisoi-
keuksien loukkaaminen säädettiin Suomen rikoslain mukaan rangaistaviksi teoiksi

20.12.1974 annetussa rikoslain 13 luvussa (20.12.1974/987). Rikoslain kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa säännökset siirrettiin rikoslain 11 lukuun. Rikoslain 11 luvun (578/1995) 1—3 §:ssä on nykyään säädetty rangaistaviksi törkeysprorrastukseltaan erilaiset sodankäyntirikokset, 4 §:ssä ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa, 5 §:ssä törkeä ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa, 6 §:ssä joukkotuhonta ja sen yritys sekä 7 §:ssä joukkotuhonnan valmistelu. Määrittelyvaikeuksien vuoksi hyökkäysrikos jätettiin myös tuolloin rikoslain 11 luvusta pois. Se ei merkitse, että Suomi hyväksyisi toiseen valtioon kohdistuvan hyökkäyksen valmistelun ja aloittamisen. Vastuu sellaisista teoista on jätetty kansainvälisen rikosoikeuden säännösten varaan (HE 94/1993 vp). Hyökkäysrikoksen jättäminen pois rikoslain 11 luvusta on aiheuttanut kuitenkin sen, että vastuu sellaisesta rikoksesta rajoittuu valtion vastuuseen kansainvälisen oikeuden mukaan.

Artiklan 2 kappaleen mukaan hyökkäysrikos tulee tuomioistuimen toimivallan piiriin, kun perussäännön 121 ja 123 artiklan mukaisesti on hyväksytty hyökkäysrikoksen määritelmän täsmentävät ehdot, joiden mukaan tuomioistuin käyttää toimivaltaansa toteutettaessa vastuuta hyökkäysteosta. Kappale edellyttää, että määräys on yhdenmukainen YK:n peruskirjaan sisältyvien määräysten kanssa. Tässä yhteydessä on merkittävä etenkin peruskirjan 39 artikla, jonka mukaan turvallisuusneuvoston on todettava hyökkäyksen olemassaolo. Peruskirjan 39 - 42 artikloiden mukaan turvallisuusneuvosto voi päättää taloudellisiin suhteisiin, liikenteeseen, viestiyhteyksiin ja diplomaattisiin suhteisiin kohdistuvista pakotteista ja ääritapauksessa sotilaallisista toimista hyökkäystekoon syyllistyneitä valtiota vastaan, mutta ei yksilöihin kohdistuvista toimista. Myös YK:n yleiskokouksen vuonna 1974 hyväksymän hyökkäyksen määritelmän mukaan turvallisuusneuvostolla on keskeinen asema ratkaistaessa, mitä tekoja pidetään hyökkäyksinä. Kysymys siitä, onko turvallisuusneuvoston toteamus hyökkäyksen tapahtumisesta tuomioistuimen toimivallan käytön edellytys, oli konferenssissa kiistanalainen, eikä hyökkäyksen määritelmästä ole päästy vielä sopimukseen.

Kun hyökkäysrikos on perussäännön 121 ja 123 artiklan mukaisesti myöhemmin tarkemmin määritelty, Suomi voi hyväksyä sen sisäiseen oikeuteensa ratifioimalla perussääntöön tulevat muutokset ja lisäykset.

Hyökkäystekojen määrittelyssä on eräitä todellisia vaikeuksia, joiden takia hyökkäysrikoksen ottaminen Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivallan piiriin jäi jatkoselvittelyn varaan. Verraten yleisesti katsotaan, että tähänastiset määritelmät eivät ole riittävän täsmällisiä oikeudenkäytön ennustettavuuden ja rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Toinen huomattava ongelma on suhde YK:n turvallisuusneuvoston edellä kuvattuihin toimivaltuuksiin, jotka on määritelty YK:n peruskirjan 7 luvussa (lähinnä artiklat 39—42). Kolmas ongelma johtuu hyökkäyskäsitteen läheisestä sidoksesta politiikkaan käytännön tapauksissa. On epäilty, että täsmentämätön hyökkäyksen määrittely pakottaa rikostuomioistuimen tekemään poliittisia valintoja.

Perussääntöä valmisteltaessa tuomioistuimen tuomiovaltaan ehdotettiin neljä muuta rikostyyppiä. Sellaisia olivat huumausainerikokset, terrorismi, palkkasotilaiden käyttäminen ja rikokset YK:n palveluksessa olevia henkilöitä vastaan. Perussäännön 8 artiklan 2 kappaleen b(iii)-kohta turvaa eräiltä osin muun muassa YK:n henkilöstöä. Muuten ehdotukset jäivät vaille riittävää kannatusta, mutta saattavat tulla ajankohtaisiksi perussääntöä myöhemmin tarkistettaessa.

6 artikla. Joukkotuhonta. Artiklassa määritellään joukkotuhonnan tunnusmerkistön täyttävät teot. Joukkotuhonnassa tarkoitukseen on kansallisen, etnisen, rodullisen tai uskonnollisen ryhmän hävittäminen kokonaan tai osittain. Teko voi toteutua viidellä eri tavalla:

- a) ryhmän jäsenten surmaaminen;
- b) vaikean ruumiillisen tai henkisen vammien aiheuttaminen ryhmän jäsenille;
- c) tahallinen sellaisten elinehtojen asettaminen ryhmälle, joiden tarkoituksena on sen fyysinen hävittäminen kokonaan tai osittain;
- d) ryhtyminen sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on syntyvyyden ehkäiseminen ryhmän keskuudessa;
- e) lasten siirtäminen pakolla ryhmästä toiseen.

Määrittely asiallisesti vastaa sitä, miten joukkotuhonta määriteltiin YK:n vuonna 1948 solmimassa joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa. YK:n yleissopimus velvoittaa rankaisemaan joukkotuhonnan lisäksi salahankkeen sen suorittamiseksi, välittömän ja julkisen yllytyksen joukkotuhontaan, joukkotuhonnan yrityksen ja osallisuuden siihen.

Määrittelyssä on vähäisiä eroja verrattuna Suomen rikoslain 11 luvun säännöksiin. Rikoslain 11 luvun 6 ja 7 § tukeutuvat pääosin joukkotuhontaa koskevan yleissopimuksen määrittelyihin. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännöstä ja YK:n yleissopimuksesta poiketen rikoslakimme suojaa kansallisen, etnisen, rodullisen ja uskonnollisen ryhmän lisäksi niihin rinnastettavia kansanryhmiä. Rikoslakimme määrittelee rikokseksi joukkotuhonnan, sen yrityksen, yllytyksen ja muun osallisuuden lisäksi muunkinlaisen valmistelun kuin salahankkeen joukkotuhontaan.

Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat epäilemättä vakavimmat joukkotuhontarikokset. Vähäiset erot verrattuna Suomen rikoslain säännöksiin eivät voi olla perussäännön ratifioinnin este. Muut kuin tuomioistuimen perussäännön tarkoittamat joukkotuhontarikokset kuuluvat kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan.

7 artikla. Rikokset ihmisyyttä vastaan. Artiklassa määritellään tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat vakavimmat rikokset ihmisyyttä vastaan. Rikokset ihmisyyttä vastaan toteuttavat säännönmukaisesti samalla myös yksilöihin kohdistuvien henkeen, terveyteen, seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen tai henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvien rikosten tunnusmerkit. Yksilöihin kohdistuvat rikokset saavat ihmisyyttä loukkaavan luonteensa siitä, että ne tehdään tietoisesti osana siviiliväestöön kohdistuvaa mittasuhteiltaan laajaa tai järjestelmällistä hyökkäystä. Kumpi tahansa näistä ehdoista takaa, että yksittäisiä, irrallisia tai satunnaisia julmuuksia ei määritellä rikoksiksi ihmisyyttä vastaan.

Suomen oikeuden vastaavat säännökset sisältyvät rikoslain 11 luvun 4 ja 5 §:ään. Rikoslain 11 luvun 4 §:n mukaan ihmisoikeuk-

sien loukkaamiseen poikkeuksellisissa oloissa syyllistyy se, joka rikkoo tai jättää täyttämättä sen, mitä Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten tai yleisesti tunnustettujen ja vakiintuneiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaan on noudatettava haavoittuneiden, sairaiden tai hädänalaiseen tilaan joutuneiden aseman turvaamiseksi, sotavankien kohtelussa tai siviilihenkilöiden suojelussa sodan, aseellisen selkkauksen tai miehityksen aikana. Tällaisen rikoksen yritys on rangaistava 2 momentin mukaan. Ellei teko kokonaisuutena arvioiden ole vakava, 3 momentin mukaan rikoksentehtäjä ei tuomita ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää. Ihmisoikeuksien loukkaamista poikkeuksellisissa oloissa pidetään rikoslain 11 luvun 5 §:n mukaan törkeänä, jos rikoksessa 1) saatetaan useita ihmisiä hengenvaaraan tai 2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla. Lisäksi edellytetään, että rikos myös kokonaisuutena arvostellen on törkeä.

Perussäännön 7 artiklan sisältämä rikosmäärittely on alaltaan suppeampi kuin mainituissa Suomen rikoslain säännöksissä. Erot ovat kuitenkin näennäisiä sen vuoksi, että perussäännön 8 artiklassa määritellään sotarikoksiksi sellaisiakin tekoja, joita Suomen rikoslain mukaan ei pidettäisi sodankäyntirikoksina vaan ihmisoikeuksien loukkaamisena poikkeuksellisissa oloissa. Perussäännön 7 ja 8 artikla yhdessä tarkasteltuina vastaavat sisällöltään asiallisesti Suomen rikoslain 11 luvun 1—5 §:n yhdessä muodostamaa kokonaisuutta.

Toisin kuin Suomen rikoslain 11 luku perussäännön 7 artikla sisältää konkreettisia teonkuvauksia rikoksista ihmisyyttä vastaan. Artiklan 1 kappaleessa sellaisina mainitaan murha, tuhoaminen, orjuus, väestön karkottaminen tai pakolla siirtäminen, vangitsemisen tai muu vakava fyysisen vapauden riisto, kidutus, raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakkoprosituutio, pakkoraskaus, pakkosterilisaatio tai muu törkeä seksuaalisen väkivallan muoto, kansaan tai ryhmään kohdistuva vaino, henkilöiden tahdonvastainen katoaminen, rotuerottelu ja muut samanlaatuiset teot, joilla tahallaan aiheutetaan kovaa kärsimystä tai vaikea ruumiillinen vamma tai vahingoite-

taan henkistä tai fyysistä terveyttä.

Teonkuvauksissa käytetyt ilmaisut eroavat Suomen rikoslain käyttämistä ilmaisuista. Kuitenkin on selvää, että kaikki mainitun kaltaiset teot toteuttavat jonkin Suomen rikoslakiin sisältyvän rikoksen tunnusmerkistön.

Artiklan 2 kappaleessa määritellään ja tarkennetaan useita 1 kappaleessa käytettyjä ilmaisuja. "Siviiliväestöön kohdistuva hyökkäys" tarkoittaa toistuvia 1 kappaleessa mainittuja tekoja valtion tai järjestön noudattaman politiikan mukaan, jonka tarkoituksena on sellaisen hyökkäyksen toteuttaminen.

"Murhaa" ei ole kappaleessa tarkennettu. Sen voidaan katsoa tarkoittavan henkeen kohdistuvia rikoksia laajemmin kuin mitä Suomen rikoslain 21 luvun 2 §:ssä määritellään murhaksi. Suomen rikoslaissa murhana pidetään toisen tappamista 1) vakaasti harkiten, 2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, 3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai 4) tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi. Lisäksi edellytetään, että rikos on myös kokonaisuutena arvioiden törkeä. Perussäännössä "murhalla" tarkoitetaan ilmeisesti samaa kuin kansainvälisessä rikosoikeudessa yleensä, siis tahallista toisen tappamista.

Artiklan 2 kappaleessa ei ole tarkennettu myöskään käsitteitä "vangitseminen tai muu vakava fyysisen vapauden riisto kansainvälisen oikeuden perustavaa laatua olevien määräysten vastaisesti", "raiskaus", "seksuaalinen orjuus", "pakkoprostituutio", "pakkosterilisaatio" tai "muu yhtä törkeä seksuaalisen väkivallan muoto". Myös 1 kappaleen lopussa oleva ilmaisu "muut samanlaatuiset teot, joilla tahallisesti aiheutetaan kovaa kärsimystä tai vaikea ruumiillinen vamma tai vahingoitetaan henkistä tai fyysistä terveyttä", on jäänyt lähemmin määrittelemättä. Epäilyksittä ilmaisujen tarkoittamat teot ovat rangaistavia Suomen rikoslain mukaan.

"Tuhoamisessa" asetetaan tahallaan sellaisia elinehtoja, kuten ruoan ja lääkkeiden saannin estäminen, joiden tarkoituksena on väestönsosan hävittäminen. Teot ovat samankaltaisia kuin joukkotuhonnassa, mutta kohteina voivat olla muutkin väestönsosat kuin 6 artiklassa tarkoitettut kansalliset, etniset, ro-

dulliset tai uskonnolliset ryhmät. Suomen rikoslain 11 luvun 6 §:n mukaan joukkotuhontaa voi olla kansallisen, rodullisen, etnisen tai uskonnollisen kansanryhmän hävittämisen ohella myös niihin rinnastettavan kansanryhmän hävittämiseksi tehtävät säännöksessä mainitut teot. Näin ollen perussäännössä tarkoitettu "tuhoaminen" läheisesti muistuttaa Suomen rikoslain tarkoittamaa joukkotuhontaa.

"Orjuus" perussäännössä tarkoittaa samaa kuin Genevessä vuonna 1926 tehdyssä orjuutta koskevassa yleissopimuksessa eli omistusoikeuteen liittyvää valtaa ja sen käyttämistä ihmiseen. Suomi ratifioi yleissopimuksen 1927 (SopS 27/1927). Genevessä vuonna 1956 tehtyyn lisäsovimukseen orjuuden, orjakaupan ja orjuuteen verrattavien järjestelmien ja käytännön tukahduttamisesta Suomi liittyi vuonna 1959 (SopS 17/1959). Perussääntö on tältä osin vakiintuneen kansainvälisen oikeuden säännösten mukainen. Orjuus ja siihen rinnastettavat järjestelmät ja käytännöt ovat kiellettyjä myös YK:n yleiskokouksen vuonna 1966 hyväksymän kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jäljempänä KP-sopimus (SopS 7/1976), 8 artiklan nojalla. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 4 artikla sisältää vastaavan kiellon. Alistaminen orjuuteen, orjuudessa pitäminen, orjien kuljettaminen ja kauppaaminen on rangaistavaa ihmisryöstönä Suomen rikoslain 25 luvun 3 §:n mukaan.

Kappaleen d kohdassa mainittu "väestön karkottaminen tai pakolla siirtäminen" on Suomessa lainvastaista. Ensinnäkin perustuslain 9 §:n mukaan sellaiset toimet rikkoisivat perustuslakia. Sellainen toimi olisi myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artiklan sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan 2—4 artiklan vastaista. Teot toteuttaisivat säännönmukaisesti myös jonkin rikoslain 25 luvussa tarkoitettun vapautteen kohdistuvan rikoksen tunnusmerkit.

"Kidutuksella" perussäännössä tarkoitetaan tahallista voimakkaan fyysisen tai henkisen tuskan tai kärsimyksen aiheuttamista säilössä tai valvonnan alaiselle henkilölle. Kidutusta ei ole lakiin perustuvan rangaistuksen täytän-

töönpanosta tavanomaisesti aiheutuva tuska tai kärsimys. Suomen oikeudessa kidutus on useilla eri tavoilla kielletty. Perustuslain 7 §:n 2 momentti kieltää kidutuksen, samoin Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 3 artikla ja kansalaisyhteiskunnan ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artikla. Rikoksena kidutus toteuttaisi ainakin pahoinpitelyn (rikoslain 21 luvun 5 §) ja vakavissa tapauksissa törkeän pahoinpitelyn (rikoslain 21 luvun 6 §) tunnusmerkit. Virkamiehen tekemään kidutukseen soveltuivat lisäksi virka-aseman väärinkäyttämisen (rikoslain 40 luvun 7 §), törkeän virka-aseman väärinkäyttämisen (rikoslain 40 luvun 8 §) tai virkavelvollisuuden rikkomisen (rikoslain 40 luvun 10 §) tunnusmerkit.

"Pakkoraskaus" perussäännössä tarkoittaa pakolla raskaaksi saatetun naisen pitämistä vankina pyrkimyksenä vaikuttaa väestön etniseen koostumukseen tai toteuttaa muita törkeitä kansainvälisessä oikeudessa kiellettyjä tekoja. Perussäännön tarkoituksena ei ole vaikuttaa raskautta koskeviin kansallisiin lakeihin, esimerkiksi raskauden keskeyttämistä tai sterilisaatiota koskeviin säännöksiin. Naisen saattaminen pakolla raskaaksi ja pitäminen vankina toteuttaisi tekotavasta riippuen rikoslain 20 luvun 1 §:ssä (raiskaus), 2 §:ssä (törkeä raiskaus) tai 3 §:ssä (pakottaminen sukupuoliyhteyteen) mainitun rikoksen ja rikoslain 25 luvun 1 (vapaudenriisto) tai 2 §:ssä (törkeä vapaudenriisto) mainitun rikoksen tunnusmerkit.

"Vainolla" perussäännössä tarkoitetaan perusoikeuksien tahallista ja törkeää epäämistä kansainvälisen oikeuden vastaisesti ryhmän ominaisuuksien takia. Ilmaisulla viitataan erityisen vakaviin syrjinnän ilmenemismuotoihin. Suomea sitova kansainvälinen oikeus tuntee erilaisia syrjintäkieltoja. Niistä voidaan mainita Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 14 artikla, KP-sopimuksen 24—27 artiklat, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (SopS 67—68/1986) sekä vuonna 1948 annetun Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen useat artiklat. Suomen sisäinen oikeus sisältää useita syrjintäkieltoja. Niistä voidaan mainita Suomen perustuslain 6 §, rikoslain 11 luvun 8 ja 9 §, rikoslain 47 luvun 3 § sekä 8.8.1986 annettu laki naisten ja miesten tasa-

arvosta. Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluva syrjintä perusoikeuksien tahallisena ja törkeänä eväämisinä eli "vainona" edellyttää syrjinnältä sellaista vakavuusastetta, joka ilmenee artiklan 1 kappaleen h kohdasta. Sen mukaan toimivaltaan kuuluu vaino tunnistettavissa olevaa ryhmää tai kansaa vastaan poliittisen mielipiteen, rodun, kansallisuuden, etnisen alkuperän, kulttuurin, uskonnon tai sukupuolen perusteella tai muilla perusteilla, jotka yleisesti katsotaan kielletyiksi kansainvälisen oikeuden nojalla, muun kyseisessä kappaleessa tarkoitettun teon tai tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen yhteydessä.

"Rotuerottelu" perussäännössä viittaa ennen kaikkea vuonna 1965 tehtyyn kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen, jonka Suomi ratifioi vuonna 1970 (SopS 37/1970). Yleissopimus sisältää perussääntöä paljon yksityiskohtaisempia määräyksiä rotuerottelusta ja -syrjinnästä. Suomi on siis hyväksynyt kiellon ylläpitää hallinnollista järjestelmää, jossa vakiintuneesti syrjitään tai alistetaan rodullinen ryhmä tai ryhmiä. Rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluu sellainen rotuerottelu, joka vastaa artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuja epäinhimillisiä tekoja.

"Henkilöiden tahdonvastainen katoaminen" on perussäännön mukaan henkilöiden pidättämistä, vangitsemista tai kaappausta valtion tai poliittisen järjestön toimesta, luvalla, tuella tai suostumuksella, jota seuraa kieltäytyminen tunnustamasta kyseistä vapaudenriistoa tai antamasta tietoja kyseisten henkilöiden kohtalosta tai olinpaikasta. Toimien tarkoituksena on evätä heiltä oikeussuoja pitkäksi aikaa. Suomen lainsäädännössä on monin eri tavoin pyritty ehkäisemään henkilöiden katoamista rikosoikeuskoneiston eri osissa. Suomen perustuslain 7 § turvaa oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen ja 8 § rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen. Pakkokeinolaki sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta. Poliisilaissa on säännöksiä poliisin tehtävistä ja valtuuksista. Vankiloista on säännöksiä laissa rangaistusten täytäntöönpanosta. Asetus esitutunnasta ja pakkokeinoista (575/1988) sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä viran-

omaisten velvollisuuksista ilmoittaa pidättämisestä ja vangitsemisesta ja toimenpiteiden kirjaamisesta. Perussäännössä mainittu henkilöiden tahdonvastainen katoaminen Suomessa toteuttaisi rikoslain 25 luvussa mainitun vapaudenriiston tai ainakin virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkit.

Artiklan 3 kappaleessa tähdennetään, että käsitettä "sukupuoli" (engl. "gender") perussäännössä käytetään yksinomaan sen yhteiskunnallisessa merkityksessä.

8 artikla. Sotarikokset. Artikla on laaja ja määrittelee sotarikokset yksityiskohtaisesti luetellen. Teonkuvauksiin sisältyy toisaalta kiellettyjä sodankäyntitapoja ja taisteluvälineitä, haavoittuneita ja sairaita suojaavan kansainvälisen tunnusmerkin väärinkäyttöä ja muita rikoksia kansainvälisen oikeuden mukaisia sodan lakeja ja tapoja vastaan ja toisaalta rikoksia haavoittuneiden, sairaiden tai hädänalaiseksi joutuneiden, sotavankien ja siviilihenkilöiden turvaamiseksi noudatettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä vastaan. Artiklassa mainitut teot ovat siten toisaalta sellaisia, jotka toteuttavat Suomen rikoslain 11 luvun 1—3 §:ssä mainittujen sodankäyntirikosten tunnusmerkit, ja toisaalta sellaisia, jotka rikoslain 11 luvun 4 ja 5 §:n mukaan olisivat ihmisoikeuksien loukkamista poikkeuksellisissa oloissa.

Artiklan 1 kappaleessa on korostettu, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat erityisesti teot, jotka on tehty osana suunnitelmaa tai politiikkaa tai laajamittaista sotarikollisuutta. Vaikka rikoksen tekeminen osana suunnitelmaa tai politiikkaa tai laajamittaista sotarikollisuutta ei olekaan tuomioistuimen toimivallan käytön edellytys, määräyksen tarkoituksena on korostaa, että tuomioistuimen toimivalta lähtökohtaisesti koskee kaikkien vakavimpia kansainvälisiä rikoksia.

Artiklan 2 kappaleessa on laaja luettelo kielletyistä teoista, jossa pääasiallisesti toistetaan Haagissa vuonna 1907 tehdyn maasodan lakeja ja tapoja koskevaa yleissopimusta sekä neljää Genevessä 12.8.1949 tehtyä sopimusta haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, sotavankien kohtelusta ja siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana. Kussakin mainituksa sopimuksessa on artikla, jossa määritellään törkeät rikokset suojeltavia ihmisiä vas-

taan. Geneven yleissopimuksia on täydennetty lisäpöytäkirjoilla vuodelta 1977 (SopS 81—82/1980).

Artiklan 2 a kappaleessa on lueteltu seuraavanlaisia kiellettyjä tekoja suojeltavia ihmisiä vastaan: harkittu tappaminen, kidutus ja muu epäinhimillinen kohtelu, biologiset kokeet, harkittu kovan kärsimyksen tai vaikean ruumiillisen vamman aiheuttaminen tai vakava terveyden vahingoittaminen, sotilaallisesti tarpeeton, laiton ja mielivaltainen omaisuuden laajamittainen tuhoaminen ja anastaminen, pakottaminen palvelemaan vihollisen sotavoimissa, oikeudenmukaisen ja laillisen oikeidenkäynnin evääminen, laitton karkottaminen, siirtäminen tai vankina pitäminen sekä panttivankien ottaminen.

Artiklan 2 b kappaleessa luetellaan muita vakavia kansainvälisiin aseellisiin selkkauksiin sovellettavien sääntöjen loukkauksia. Sellaisia ovat mm. tahallinen hyökkäys siviiliväestöä, siviilihenkilöitä tai siviilikohteita, humanitaarisissa avustustehtävissä tai rauhanturvaamistehtävissä toimivaa henkilöstöä vastaan, sotilaalliseen hyötyyn nähden liiallisten henkilö- tai ympäristövahinkojen aiheuttaminen, puolustamattomiin kaupunkeihin, kyliin, asumuksiin tai muihin sellaisiin kohdistettu hyökkäys tai pommitus, aseensa laskeeseen, puolustuskyvyttömän tai antautuneen sotilaan tappaminen tai haavoittaminen, erilaisten tunnusmerkkien väärinkäyttö, miehitetyn alueen väestön tai sen osan karkottaminen tai muu vastaava, tahallinen hyökkäys uskonnon harjoittamiseen, opetukseen, taitteen tai tieteen harjoittamiseen tarkoitettuihin rakennuksiin, sairaaloihin tai muihin sellaisiin paikkoihin.

Mainitussa kohdassa luetellaan myös sellaisia kiellettyjä tekoja, jotka kohdistetaan sodan toiseen osapuoleen kuuluviin yksilöihin, kuten silpominen tai alistaminen hoidollisesti perustelemattomiin lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin, vihollisten petollinen tappaminen tai haavoittaminen, kieltäytyminen antamasta armoa, sodasta johtumaton vihollisen omaisuuden tuhoaminen tai takavarikko, oikeuksien kiistäminen, pakottaminen sotatoimiin omaa maata vastaan, kaupungin tai muun kohteen ryöstäminen, myrkyn, myrkkyyseiden tukehduttavien, myrkyllisten kaasujen yms. käyttäminen, ih-

misen ruumiissa laajentuvien tai litistyvien luotien yms. käyttö, liiallisia vammoja tai tarpeetonta kärsimystä aiheuttavien aseiden ja sodankäyntimenetelmien käyttäminen. Lisäksi mainitaan kiellettyinä tekoina epäinhimillinen ja halventava kohtelu, raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakkoprostituutio, pakkoraskaus, pakkosterilisaatio ja muu seksuaalisen väkivallan muoto, siviilihenkilöiden ja suojeltujen henkilöiden käyttäminen sotilaskohteiden suojaamiseksi, tahallinen hyökkäys yleissopimuksissa tarkoitettuja tunnusmerkkejä käyttäviä kohteita tai henkilöitä vastaan, siviiliväestön näлкиinnyttäminen sodankäyntimenetelmänä, hätäavun harkittu esittäminen sekä lasten ottaminen asevoimiin tai vihollisuuksiin osallistuviin ryhmiin.

Artiklan 2 c kappaleessa on lueteltu sellaisia tekoja, jotka kuuluvat tuomioistuimen toimivaltaan valtionsisäisissä aseellisissa selkkauksissa. Kohdassa viitataan Geneven sopimusten yhteiseen 3 artiklaan, joka koskee kansainvälistä luonnetta vailla olevia selkkauksia. Suojeltavia ovat henkilöt, jotka eivät suoranaisesti osallistu vihollisuuksiin. Heihin luetaan myös asevoimiin kuuluvat, jotka ovat laskeneet aseensa, sekä ne, jotka ovat tulleet taistelukyvyttömiksi sairauden, haavoittumisen, vangitsemisen tai muun synn takia. Kiellettyjä tekoja ovat väkivalta, erityisesti murha kaikissa muodoissa, silpominen, julma kohtelu ja kidutus, kunniaan kohdistuvat rikokset, erityisesti epäinhimillinen ja halventava kohtelu, panttivankien ottaminen sekä rangaistuksen määrääminen ja teloitus ilman laillisen tuomioistuimen antamaa tuomiota niin, että siihen liittyvät kaikki yleisesti välttämättömiksi tunnustetut oikeudelliset takeet.

Artiklan 2 d kappaleessa tähdennetään, että edellistä kappaletta sovelletaan aseellisiin selkkauksiin, mutta ei vähäisempiin valtionsisäisiin levottomuuksiin tai jännitteisiin, kuten mellakoihin, erillisiin ja satunnaisiin väkivaltaisuuksiin tai muihin vastaaviin. Selvänä voidaan pitää, että esimerkiksi lakoista tai mielenosoituksista syntyneet yksittäiset väkivaltatilanteet eivät kuulu Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan.

Artiklan 2 e kappaleessa luetellaan muita vakavia valtionsisäisissä selkkauksissa sovellettavan kansainvälisen oikeuden ja tapojen

loukkauksia. Sellaisia tekoja ovat: tahallinen hyökkäys siviiliväestöä tai siviilihenkilöitä vastaan, jotka eivät osallistu välittömästi vihollisuuksiin, Geneven sopimuksissa tarkoitettuja tunnusmerkkejä käyttäviä kohteita tai henkilöitä vastaan, YK:n humanitaarisissa avustus- tai rauhanturvaamistehtävissä toimivaa henkilöstöä yms. vastaan, uskonnonharjoittamiseen, opetukseen, taiteen tai tieteen harjoittamiseen, hyväntekeväisyyteen käytettäviä rakennuksia, sairaaloita yms. vastaan sekä kaupungin tai paikan ryöstäminen. Lisäksi kappaleessa mainitaan raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakkoprostituutio, pakkoraskaus, pakkosterilisaatio ja muu seksuaalisen väkivallan muoto Geneven sopimusten törkeänä loukkauksena, alle 15-vuotiaiden lasten ottaminen asevoimiin tai vihamielisyysksiin osallistuviin ryhmiin, siviiliväestön siirtäminen kyseisten henkilöiden turvallisuuden tai pakottavien sotilaallisten syiden sitä vaatimatta, vastapuolen sotilaan petollinen tappaminen tai haavoittaminen, armon kieltäminen, silpominen tai alistaminen lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin, joita ei voi perustella hoidon tarpeella, sekä vastapuolen omaisuuden tuhoaminen tai takavarikko ilman selkkaukseen liittyviä pakottavia syitä.

Artiklan 2 f kappaleessa on samanlainen soveltamisalan rajoitus kuin 2 d kappaleessa. Lisäksi tähdennetään, että 2 e kappaletta sovelletaan valtionsisäisiin pitkällisiin aseellisiin selkkauksiin, kun selkkauksen vastapuolina ovat valtion viranomaiset ja järjestäytyneet aseelliset ryhmät tai järjestäytyneet aseelliset ryhmät ovat selkkauksessa keskenään.

Artiklan 3 kappaleessa tähdennetään, että valtionsisäisissä selkkauksissa ensisijainen velvollisuus ylläpitää tai palauttaa laki ja järjestys valtioon tai puolustaa valtion yhtenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta kaikin laillisin keinoin kuuluu valtion hallitukselle.

9 artikla. Rikosten määritelmien tulkintaohjeet. Artiklan 1 kappaleessa säädetään tulkintaohjeista, joita tuomioistuin käyttää apuna 6, 7 ja 8 artikloiden rikosmääritelmien tulkinnassa ja soveltamisessa. Ohjeet hyväksytään sopimuspuolten kokouksessa kahden kolmasosan ääntenemmistöllä.

Tulkintaohjeiden sisällyttämistä tukenet

valtiot perustelivat niiden tarpeellisuutta rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen (*nulum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, 22—24 artiklat) edellyttämällä tarkkojen kriminalisointien vaatimuksella. Valtaosa sopimusneuvotteluihin osallistuneista katsoi kuitenkin perussäännön rikostunnusmerkistön riittävän. Artikla hyväksyttiin mukaan perussääntöön osana kompromissiratkaisua.

Tulkintaohjeiden sisällöstä ei käyty Rooman diplomaattikonferenssissa keskustelua. Artikla on vain tulkintaohjeiden valmisteluun valtuuttava ja velvoittavakin säännös. Konferenssi hyväksyi lisäksi loppuasiakirjoihinsa kuuluvan päätöslauseلمان F, joka koski tuomioistuimen perustamista valmistelevan toimikunnan tehtäviä. Tulkintaohjeiden valmistelu asetettiin siinä menettely- ja todistelusääntöjen laatimisen ohella toimikunnan ensisijaiseksi tehtäväksi. Määräajaksi asetettiin 30 päivä kesäkuuta 2000. Tulkintaohjeet valmistuivat toimikunnassa määräaikaan mennessä. Ne hyväksyttiin aikanaan sopuspuolten kokouksessa.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään tulkintaohjeiden muuttamisesta. Muutoksia voivat esittää sopimusvaltiot, tuomarit ja syyttäjät. Tuomarien muutosehdotusten tulee nauttia tuomareiden ehdottoman määränemmistön tukea. Artiklan 3 kappaleen mukaan tulkintaohjeiden ja niiden muutosten tulee olla yhdenmukaisia perussäännön kanssa. Tulkintaohjeiden oikeudellisesta merkityksestä ei käyty diplomaattikonferenssissa juurikaan keskustelua. Yleisimpänä käsityksenä oli, että ohjeiden tulisi avustaa tuomioistuinta tunnusmerkistöjen tulkinnassa, sitomatta kuitenkaan sen harkintavaltaa. Näin on nuotoiltu myös artiklan sanamuoto; "käyttää apuna". Tämän määräyksen perusteella rikosten määritelmien oikeudellinen status on hierarkisesti alempana kuin perussäännön rikostunnusmerkistöjen. Näin ollen esimerkiksi mahdollisessa ristiriitatilanteessa tuomioistuimen on annettava etusija perussäännön määräykselle. Sovellettavaa oikeutta koskevan 21 artiklan 1 kappaleen a kappaleen mukaan tulkintaohjeet ovat perussäännön sekä menettely- ja todistelusääntöjen ohella tuomioistuimen ensisijaisesti sovellettavaa oikeutta.

10 artikla. Artiklassa määrätään perussäännön 2 osan artikloiden vaikutuksesta. Niiden

ei tulkita rajoittavan olemassaolevia tai kehittyviä kansainvälisen oikeuden määräyksiä tai vaikuttavan niihin muuta tarkoitusta kuin perussäännön soveltamista varten. Artikla on perussäännön ainoa artikla, jolla ei ole otsikkoa.

Määräyksen taustalla on neuvotteluissa esitetty epäily, että perussäännön rikostunnusmerkistöt rajoituksineen saattaisivat estää perussäännön hyväksymisen jälkeisen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden tai kansainvälisen rikosoikeuden kehityksen. Uhkakuvana olivat perussäännöstä johdettavat vastakkaistulkinnat. Esimerkkinä voisi olla se, ettei katsottaisi tietyn teon olevan kansainvälisen oikeuden mukaan rikos, koska sitä ei sisällytetty tuomioistuimen toimivaltaan.

11 artikla. Ajallinen toimivalta. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään ainoastaan perussäännön voimaantulon jälkeen tehtyjä rikoksia. Tämä koskee myös tekoja, jotka ovat vakiintuneesti kansainvälisen oikeuden vastaisia rikoksia, kuten joukkotuhonta, ja joita valtiot ovat niin sanotun universaaliperiaatteen mukaan toimivaltaisiksi käsittelemään riippumatta rikoksen tekopaikasta. Tältä osin perussääntö eroaa Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuinten perussäännöistä. Niiden toimivalta kattaa nimenomaisesti niiden perustamista edeltävän ajanjakson.

Taannehtivan rikosoikeudenkäytön nimenomainen poissulkeminen 11 artiklassa korostaa sitoutumista rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen, jonka keskeisistä osista perussäännössä on erilliset säännökset 22, 23 ja 24 artiklassa. Taannehtivuuden kiellon ulottamisella myös muihin kuin aineellisen rikosoikeuden säännöksiin voidaan katsoa suojattavan rikoksenteikijän oikeutta luottaa siihen, että rikoksen tekohetkellä voimassa olevat prosessuaaliset normit osoittavat, millä tavalla rikokseen tullaan suhtautumaan. Tämän näkökulman painottamisella perussäännössä otetaan etäisyyttä arvostelun kohteeksi joutuneisiin aikaisempiin kansainväliisiin rikostuomioistuihin, kuten edellä yleisperusteluissa viitattuihin Nürnbergin sotarikostuomioistuimeen ja Jugoslavia-tuomioistuimeen.

Perussäännön voimaantuloajankohdasta on määrätty 126 artiklassa. Perussäännössä ei

ole lähemmin täsmennetty, milloin rikos on katsottava tehdyksi. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset ovat laajamittaisia ja vastuu niistä pyritään kohdentamaan pääasiallisesti tekojen suunnitelmallisuudesta tai laajamittaisuudesta vastaaville johtaville tahoille. Tarkasteltavat tapahtumasarjat voivat täten ulottua pitkälle aikavälille. Tulkintaongelmia saattaa esiintyä koskien sitä, onko rikos katsottava tehdyksi perussäännön voimaantulon jälkeen. Tämä koskee etenkin kansallisesta oikeudesta tuttuja kysymyksiä sovellettavan lain valinnasta tapauksissa, joissa rikoksen tunnusmerkistön mukaiselle toteuttamiselle on luonteenomaista laaja-alainen ajallinen ulottuvuus. Esimerkkejä ovat niin sanotut jatkuvat rikokset tai rikokset, joissa teon rangaistavuuden edellytyksenä on tietyn seurauksen ilmeneminen. Tuomioistuimen ajallisen toimivallan yksityiskohtainen määrittäminen jää tuomioistuimen itsensä ratkaistavaksi oikeuskäytännössä.

Artiklan 2 kappale koskee tilanteita, joissa valtiosta tulee perussäännön sopimuspuolisen voimaantulon jälkeen. Tuomioistuin voi käyttää toimivaltaansa ainoastaan sellaisten rikosten osalta, jotka on tehty kyseisen valtion alueella tai sen kansalaisten toimesta perussäännön tultua kyseisen valtion osalta voimaan. Valtio voi kuitenkin antaa 12 artiklan 3 kappaleen mukaisen selityksen, jolla se hyväksyy tuomioistuimen toimivallan tietyn rikoksen osalta, ks. seuraavassa 12 artiklan yhteydessä esitettävää.

Avoimeksi jää, miten artiklan 2 kappaletta on tulkittava 124 artiklan sisältämän poikkeussäännöksen valossa. Rajausta lienee tulkittava niin, että siitä hyötyvät vain sopimusvaltiot. Sillä ei voine olla vaikutusta tuomioistuimen toimivaltaan sopimuksen ulkopuolisten valtioiden alueella tai niiden kansalaisten toimesta tapahtuneiden rikosten suhteen. Tämä koskisi tapauksia, joissa 12 artiklan 2 kappaleen edellyttämä suostumus on saatu toiselta vaihtoehdoisista valtioista.

12 artikla. Toimivallan käyttämisen edellytykset. Artiklan 1 kappaleen mukaan valtio, josta tulee perussäännön sopimuspuoli, hyväksyy sopimuspuoleksi tullessaan tuomioistuimen toimivallan 5 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta. Säännöksellä luodaan toimivallan osalta automatiikka ("inherent juris-

diction): toimivallan hyväksyminen ei edellytä erillistä tahdonilmaisua. Valtio ei sopimuspuoleksi tullessaan voi valita, minkä rikoksien osalta se hyväksyy Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivallan.

12 artiklan säätelämä sopimusjäsenyyden ja toimivallan hyväksymisen kytkeminen oli perussäännön neuvottelujen vaikeimpia kysymyksiä. Yhtäältä koko tuomioistuimen toimivallan hyväksymisen jäseneksi tulon yhteydessä pelättiin nostavan jäseneksi liittymiskynnystä turhan korkealle. Vaihtoehtona esitettiin mallia, jossa sopimuspuolet olisivat erillisellä julistuksella ilmoittaneet joko ratifioinnin yhteydessä tai myöhemmin, miltä osin ne hyväksyvät tuomioistuimen toimivallan. Konferenssin enemmistö piti kuitenkin mahdottomana, että valtio voisi liittyä sopimukseen mutta samalla kieltäytyä sen toimivallasta näissä erittäin vakavissa kansainvälisissä rikoksissa.

Yleisperiaatteesta on poikkeuksena ensinnäkin hyökkäysrikos. Kuten edellä on käynyt ilmi, 5 artiklan 2 kappaleen erityisjärjestelyllä on siirretty toimivallan ulottumista hyökkäysrikokseen siihen asti, kun sen määräys sen määritelmästä ja toimivallan käyttämisen ehdoista on hyväksytty. Toisena poikkeuksena yleisestä ja automaattisesta toimivallasta on 124 artiklan siirtymäsäännös, ks. jäljempänä. Sen mukaan valtio voi ratifiointinsa yhteydessä antaa selityksen, jolla se sulkee pois toimivallan 8 artiklassa säänneltyjen sotarikosten osalta, mikäli rikosta väitetään sen kansallisuutta olevien henkilöiden tekemäksi tai rikoksen väitetään tapahtuneen tämän valtion alueella.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuin voi käyttää toimivaltaansa sopimusvaltion ilmoituksen perusteella tai syyttäjän aloitteesta (13 artiklan a ja c kohdat), mikäli yksi tai useampi seuraavista valtioista on tämän perussäännön sopimuspuolia tai on erikseen hyväksynyt toimivallan 3 kappaleen mukaisesti: valtio, jonka alueella kyseinen teko tai laiminlyönti on tapahtunut; valtio, jonka kansalaisuutta tutkinnan tai syyttämisen kohteena oleva henkilö on. Kun tuomioistuimen toimivalta käynnistyy turvallisuusneuvoston saatettua tilanteen syyttäjän käsiteltäväksi (13 artiklan b kohta), kytkeä sopimusvaltioon ei edellytetä.

Määräyksen tausta on neuvotteluvaiheen ehdotuksissa, joissa rajoitettiin toimivallan käyttöä asettamalla sen ehdoksi tiettyjen valtioiden suostumus. Esillä olleissa ehdotuksissa luettelossa esiintyi lopulliseen artiklaan otettujen valtioiden lisäksi valtio, jonka alueella rikoksessa epäilty oleskelee sekä uhrin kotivaltio. Eri ehdotuksissa nämä valtiot listattiin kumulatiivisiksi tai vaihtoehtoisiksi suostumuksenantajiksi. Neuvotteluissa jonkin verran sai kannatusta myös ns. universaaliperiaatteen mukainen toimivalta, jonka mukaan minkään valtion suostumus ei olisi ollut tarpeen. Valtioiden olisi ymmärretty liittymisellään perussääntöön delegeoivan oman kansainvälisen oikeuden mukaisen universaalitoimivaltansa tuomioistuimen käyttöön. Näin laaja toimivaltaperusta herätti kuitenkin laajaa vastustusta. Universaalitoimivallalle rakentuvan perussäännön hyväksymiselle ei ollut diplomaattikonferenssissa edellytyksiä. Tuomioistuimen toimivalta täten on artiklan 2 kappaleen edellytysten johdosta rajatumpi kuin universaaliperiaatteen mukaisen toimivallan kansallisessa oikeudessaan tunnustavien valtioiden toimivalta, mukaan lukien Suomi.

Hyväksytty muotoilu määrittää rikoksen aluevaltion tai rikoksesta epäillyn kotivaltion suostumuksen riittäväksi ehdoksi toimivallan käytölle. Artiklassa ei tarkemmin määritellä, milloin rikoksen katsotaan tapahtuvan valtion alueella tai milloin henkilö katsotaan tietyn valtion kansalaiseksi. Määräys tulee tilanteesta riippuen joko tuomioistuimen itsensä tai kansallisten viranomaisten tulkittavaksi. Suomessa artiklaa sovellettaessa noudatetaan rikoslain 1 lukua.

Artiklan 2 kappaleessa omaksuttuun ratkaisuun liittyy positiivisen toimivaltakonfliktin mahdollisuus. Mikäli tietyn valtion kansalaista epäillään perussäännön sopimusvaltion alueella tehdystä rikoksesta, tuomioistuin on muiden toimivallan edellytysten täytyessä lähtökohtaisesti toimivaltainen käsittelemään asiaa riippumatta epäillyn kotivaltion sopimusjäsenyydestä tai kannasta kyseiseen rikossyytteeseen. Artiklan 2 kappaletta on kuitenkin välttämätöntä tarkastella osana perussäännön 2 osan kokonaisuutta, ottaen erityisesti huomioon tuomioistuimen toimivallan toissijaisuusperiaatteen. Epäillyn kansallis-

valtiolla on esimerkkitapauksessa 17—19 artikloiden mukaiset keinot saattaa rikosasia yksinomaan kansallisten viranomaisten käsiteltäväksi. Tällöin tuomioistuin ei enää ole asiassa toimivaltainen. Sopimuksen ulkopuolelle jättyvä valtio ei myöskään ole velvolinen 9 osan mukaiseen yhteistyöhön tuomioistuimen kanssa.

Artiklan 3 kappaleen mukaan perussäännön ulkopuolinen valtio voi kirjaajalle toimitetulla selityksellä hyväksyä tuomioistuimen toimivallan tietyn rikoksen osalta. Hyväksyvä valtio toimii yhteistyössä tuomioistuimen kanssa 9 osan mukaisesti. Tulkintaongelman muodostaa se, miten toimivaltaan suostuminen rajataan. "Kysessä olevan rikoksen osalta" tulisi tässä ymmärtää laajasti. Sopimuksen ulkopuolisille valtioille ei ollut säännöksellä tarkoitus antaa oikeutta valikoida, mikä yksittäisten tekojen suhteen ne kussakin tilanteessa antavat suostumuksensa. Tällaista oikeutta ei ole sopimusvaltioillakaan.

13 artikla. Toimivallan käyttäminen. Artiklassa säädellään tuomioistuimen toimivallan käynnistymistä. Aloitteen toimivallan käyttämisestä voi tehdä sopimusvaltio, YK:n turvallisuusneuvosto tai tuomioistuimen syyttäjä.

Sopimusvaltio voi saattaa syyttäjän käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy yksi tai useampi tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos. Ilmoituksen tekemisestä on säädetty 14 artiklassa. YK:n turvallisuusneuvosto voi käyttää YK:n peruskirjan VII luvun valtuuksia tilanteissa, joissa se katsoo käsillä olevan uhan maailman rauhalle ja turvallisuudelle. Turvallisuusneuvosto saattaa tällöin tilanteen syyttäjän käsiteltäväksi. Syyttäjä voi itse omasta aloitteestaan aloittaa rikoksen tutkinnan. Syyttäjän aloiteoikeudesta on säädetty 15 artiklassa.

14 artikla. Sopimusvaltion ilmoitus tilanteesta. Artiklan 1 kappaleessa säädetään sopimusvaltion oikeudesta saattaa tilanne syyttäjän käsiteltäväksi. Sopimusvaltio pyytää ilmoituksellaan syyttäjää tutkimaan tilanteen. Syyttäjä ratkaisee tutkintansa jälkeen, tulisiko yksi tai useampi henkilö asettaa syytteeseen kyseisestä rikoksesta.

Artiklan 2 kappaleessa säädetään ilmoituksen muotovaatimuksista. Ilmoituksessa tulee mainita mahdollisuuksien mukaan asiaan liit-

tyvät olosuhteet. Mikäli tilanteen käsiteltäväksi saattavalla valtiolla on käytettävissään ilmoitusta tukevia asiakirjoja, ne toimitetaan ilmoituksen mukana. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon perussäännön muut määräykset asiakirjoista, ks. esim. 72 artikla.

15 artikla. Syyttäjä. Artiklan 1 kappaleessa määrätään syyttäjän oikeudesta aloittaa tutkinta omasta aloitteestaan tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia koskevien tietojen perusteella. Artikla oli tuomioistuimen perussääntöä koskevien neuvottelujen kiistanalaisimpia. Valtioiden tahdosta riippumaton, itsenäinen syyttäjä oli vastustajensa mielestä liian arvaamaton elementti kansainvälisessä yhteisössä. Syyttäjän itsenäistä aloiteoikeutta puolustaneiden kannan mukaan taas kyseinen säännös on välttämätön edellytys itsenäiselle ja riippumattomalle rikosoikeudenkäytölle. Jos rikostutkinnan aloittaminen olisi aina riippuvainen valtioiden tai YK:n turvallisuusneuvoston toimista, tulisi tuomioistuimesta tämän käsityksen mukaan vain valtioiden politiikan jatke.

Itsenäistä, riippumatonta syyttäjää kohtaan tunnettu epäluulo ja pelot näkyvät siinä, miten tarkkaan hänen aloiteoikeutensa käyttämisestä on artiklassa määrätty. Keskeisimpänä edellytyksenä sopimusmääräyksen hyväksymiselle oli syyttäjän aloiteoikeuden käyttämisen alistaminen esitutkintajaostolle.

Artiklan 2 kappaleen mukaan syyttäjän tulee tutkia saamiensa tietojen vakavuus. Tutkinnan toteuttamiseksi syyttäjä voi hankkia lisätietoja valtioilta, YK:n toimielimiltä, hallitustenvälisiltä järjestöiltä tai muista sopiviksi katsomistaan lähteistä. Syyttäjä voi myös ottaa vastaan kirjallisia ja suullisia todistajanlausuntoja tuomioistuimen toimipaikassa. Syyttäjä voi tietoja kerättyään 6 kappaleen mukaisesti päättää, etteivät saadut tiedot ole riittävä peruste tutkinnalle. Mikäli uutta todistelua asiassa ilmenee, hän voi kuitenkin ottaa asian uudelleen tarkasteltavakseen.

Mikäli syyttäjä katsoo, että tutkinnan jatkamiselle on perusteltua syytä, hän pyytää artiklan 3 kappaleen mukaisesti lupaa tutkimuksille. Rikoksen uhreilla on oikeus lausua asiasta tässä vaiheessa sen mukaisesti kuin tuomioistuimen menettely- ja todistelusäännöissä tarkemmin määrätään. Mikäli esitut-

kintajaosto ei salli tutkintaa, syyttäjällä on kuitenkin 5 kappaleen mukaisesti oikeus esittää uuden todisteluaineiston pohjalta uusi pyyntö.

16 artikla. Tutkinnan tai syyttämisen lykkääminen. YK:n turvallisuusneuvoston oikeudesta saattaa rikostuomioistuimen käsiteltäväksi tilanteita on säädetty 13 artiklassa. 16 artikla sisältää määräyksen, jonka mukaan turvallisuusneuvosto voi peruskirjan VII luvun nojalla hyväksymällään päätöslauselmalla keskeyttää tai estää rikostuomioistuimen tutkimukset tai oikeudenkäynnin enintään 12 kuukaudeksi. Keskeytyspyyntö voidaan rajoituksitta uusia samoin edellytyksin.

Tutkimusten tai oikeudenkäynnin keskeyttämistä koskeva määräys oli sopimuksen neuvotteluvaiheessa yksi kiistanalaisimmista määräyksistä. Sen katsottiin vaarantavan tuomioistuimen itsenäisyyden ja puolueettomuuden ja näin ollen myös yleisen luottamuksen sen toimintaan. Sen pelättiin myös vahvistavan valtioiden eriarvoisuutta kansainvälisessä oikeudessa. Turvallisuusneuvoston keskeytsoikeuden kannalla olivat muun muassa turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet. Useat muut valtiot kannattivat tähän yhteyteen määräystä, joka olisi nimenomaisesti oikeuttanut tuomioistuimen huolehtimaan välttämättömän todistusaineiston säilyttämisestä keskeytyksen aikana. Lopulliseen sopimusversioon tällaista erillismääräystä ei tullut. Tämä ei kuitenkaan estä todistusaineistoa koskevien tai muiden poikkeusten nimenomaista sisällyttämistä asianomaiseen turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan.

17 artikla. Tapauksen käsiteltäväksi ottaminen. Perussäännön johdannossa ja 1 artiklassa jo pohjustettu tuomioistuimen toimivalan toissijaisuusperiaate saa konkreettisen ilmentymänsä 17 artiklassa. Sen 1 kappaleessa on lueteltu olosuhteet, joiden vallitessa tuomioistuin ei voi ottaa tapausta käsiteltäväkseen, koska se kuuluu ensisijaisesti kansalliseen toimivaltaan. Kappaleen a kohdassa mainitaan tutkinta tai syytteen nostaminen toimivaltaisessa valtiossa, ja b kohdassa toimivaltaisen valtion syyttämättäjättämisen päätös. Molemmat tilanteet sulkevat pois tapauksen käsiteltäväksi ottamisen, mikäli katsotaan, ettei päätös johdu valtion halutto-

muudesta tai kyvyttömyydestä tutkia tai syyttää tehokkaasti.

Kappaleen c kohdassa on aikaisempi oikeudenkäynti kyseistä henkilöä vastaan tilanteessa, joissa 20 artiklan ne bis in idem-periaatteen poikkeukset eivät tule kysymykseen. Kappaleen d kohta asettaa yleisemmän, harkinnanvaraisen edellytyksen. Tapausta ei voida ottaa käsiteltäväksi, mikäli se ei ole riittävän vakava. Kyse lienee tarkoituksenmukaisuusharkinnasta, joka palautuu perussäännön johdannossa julistettuihin tuomioistuimen perusteisiin, kansainvälistä yhteisöä koskettavien kaikkein vakavimpien rikosten käsittelyyn.

Artiklan 2 ja 3 kappaleissa on asetettu standardit sen tulkintaongelman ratkaisemiseksi, milloin valtion haluttomuus tai kyvyttömyys murtaa oletaman valtion ensisijaisen toimivaltansa perusteella tekemistä ratkaisuista. Haluttomuuden katsotaan olevan käsiteltävällä, mikäli kansallisen oikeuslaitoksen toimet on suunnattu suojaamaan kyseistä henkilöä kansainväliseltä toimivallalta, oikeudenkäyntiä on viivytelty perusteettomasti tai oikeudenkäynnin itsenäisyys tai puolueettomuus on kyseenalainen eikä oikeudenkäyntitapa vastaa tarkoitusta. Kykenemättömyyttä harkittaessa tarkastellaan valtion mahdollisuuksia saada syytetty oikeuden eteen ja hankkia tarvittava todistelu sekä muutoin selvittää oikeudenkäynnin järjestämisestä. Kykenemättömyydessä on kyse tilanteista, joissa kansallinen tuomioistuinjärjestelmä on romahtanut kokonaan tai merkittävien osin tai sitä ei ole lainkaan.

18 artikla. Tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevat alustavat päätökset. Artikla sisältää määräykset menettelystä, jonka mukaan valtio voi jo varhaisessa tutkimusvaiheessa vaatia syyttäjää keskeyttämään tutkimukset määrääjäksi. Artikla koskee tilanteita, joissa tapauksen tutkinta on käynnistymässä joko sopimusvaltion 13 artiklan a kohdan mukaisesti tekemän ilmoituksen perusteella tai syyttäjän omasta aloitteesta 13 artiklan c kohdan ja 15 artiklan mukaan. Artiklaehdotus tuli mukaan luonnostekstiin vasta sopimusneuvottelujen viime vaiheissa. Yhdistettynä 17 ja 19 artiklan säännöksiin, 18 artiklan valtioille tarjoamat keinot vastustaa tai ainakin viivästyttää tuomioistuimen tutkimuksia

kansallisten oikeudenkäyntien hyväksi alleviivaavat voimakkaasti tuomioistuimen toimivallan toissijaisuutta.

Syyttäjän tulee näissä tilanteissa artiklan 1 kappaleen mukaisesti ilmoittaa aikeestaan käynnistää tapauksen tutkinta kaikille sopimusvaltioille sekä muille valtioille, jotka normaalien rikosoikeudellisten toimivaltaperiaatteiden mukaan olisivat toimivaltaisia kyseessä olevien rikosten osalta. Ilmoituksen saaneella valtiolla on 2 kappaleen mukaan kuukausi aikaa ilmoittaa tuomioistuimelle, että se on käyttänyt tai on käyttämässä toimivaltansa tiettyjen henkilöiden osalta kyseessä oleviin rikoksiin liittyen. Tämän valtion pyynnöstä syyttäjä jättää näiden henkilöiden tutkinnan valtiolle, mikäli esitutkintajaosto ei syyttäjän hakemuksesta toisin päättä. Syyttäjä voi 3 kappaleen mukaan harkita uudelleen tätä päätöstään kuuden kuukauden kuluttua tai ilman määräaikaa, mikäli olosuhteet ovat muuttuneet niin, että valtio on haluton tai ei kykene tehokkaasti suorittamaan tutkintaa. Valtiolla ja syyttäjällä on valitusoikeus. Kun tutkinta on jätetty valtion tehtäväksi, syyttäjä voi 5 kappaleen mukaisesti pyytää valtiota pitämään syyttäjän ajan tasalla tutkinnan edistymisestä.

18 artiklan menettelyn katsottiin tutkintaa lykkäävän vaikutuksensa vuoksi mahdollisesti saattavan uhanalaiseksi tuomioistuimen mahdollisuuden käsitellä tehokkaasti toimivaltansa kuuluvia rikoksia. Tätä riskiä lieventämään määrätään 6 kappaleessa, että syyttäjä voi hakea poikkeuslupaa esitutkintajaostolta suorittaakseen todisteiden säilyttämiseksi tarpeellisia tutkintatoimenpiteitä. Edellytyksenä on, että tärkeiden todisteiden saamisen on ainutlaatuinen tilaisuus tai niiden myöhempi saatavuus on uhattuna.

Valtio, joka on 2 kappaleen mukaisesti pyytänyt tiettyjen rikosten jättämistä omaan toimivaltansa, voi edelleen vastustaa tapauksen käsiteltäväksi ottamista 19 artiklan mukaisesti. Edellytyksenä tällöin kuitenkin on, että vastustaminen perustuu uusiin merkittäviin tosiseikkoihin tai merkittävään olosuhteiden muutokseen.

19 artikla. Tuomioistuimen toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevat väitteet. Artiklan 1 kappaleessa asetetaan ensinnäkin tuomioistuimelle yleinen velvolli-

suus varmistaa, että se on toimivaltainen käsittelemään tapauksia, jotka on saatettu sen käsiteltäväksi. Tuomioistuimella on perussäännön asettamissa puitteissa myös oikeus päättää, onko se toimivaltainen, mikäli tämä asia kyseenalaistetaan. Yleisen käsityksen mukaan tämä ns. kompetenssikompetenssi kuuluu kaikille tuomioistuimille, mikäli sitä ei ole nimenomaisesti poissuljettu. Jugoslavia-tuomioistuimen valitusjaosto on käsitellyt tuomioistuimen toimivaltaa koskeneita puolustuksen väitteitä, ks. *Tadic*-tapaus, IT-94—1 AR72.

Toiseksi 1 kappaleessa annetaan tuomioistuimelle oikeus omasta aloitteestaan päättää, otetaanko tapaus käsiteltäväksi 17 artiklan mukaisesti. Käsiteltäväksi ottamista koskevan päätöksen ajankohtaa ei ole erikseen määrätty. Tuomioistuimen mahdollisuutta päättää käsiteltäväksi ottamisesta voi verrata 53 artiklan 1 kappaleen b kohdan syyttäjälle asettamaan velvollisuuteen ottaa huomioon 17 artiklan mukaiset käsiteltäväksi ottamisen perusteet jo tutkinnan varhaisessa vaiheessa.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään tahoista, jotka voivat esittää 17 artiklan mukaista käsiteltäväksi ottamista tai toimivaltaa koskevia väitteitä. Näitä ovat kappaleen a kohdan mukaan menettelyjen kohteena oleva henkilö eli menettelyn vaiheesta riippuen syytetty, pidätettäväksi määrätty tai haastettu. Väiteoikeus on lisäksi useammalla valtiolla. Näitä ovat kappaleen b kohdan mukaan valtio, jossa esitutkinta tai syyttäminen on käynnissä tai suoritettu sekä c kohdan mukaan epäillyn kansallisuusvaltio ja rikoksen aluevaltio (12 artiklan 2 kappale).

Syyttäjä voi 3 kappaleen mukaisesti pyytää tuomioistuimelta toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevaa päätöstä. Tässä menettelyssä henkilöt, jotka ovat saataneet tilanteen syyttäjän käsiteltäväksi 13 artiklan mukaisesti sekä uhrin voivat esittää tuomioistuimelle näkökohtansa.

Tehokkuus- ja tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien vuoksi 4 kappaleessa määrätään, että 2 kappaleessa tarkoitettu henkilö tai valtio voi kyseenalaistaa tapauksen käsiteltäväksi ottamisen tai tuomioistuimen toimivallan vain kerran. Valtioiden osalta on lisäksi otettava huomioon edellä käsitellyt 18 artiklan määräykset. Mikäli valtio on 18 artiklan mu-

kaisesti vastustanut käsiteltäväksi ottamista, se voi esittää 19 artiklan mukaisen käsiteltäväksi ottamista koskevan väitteen vain 18 artiklan 7 kappaleen edellytysten täytyttyessä.

Poikkeustapauksissa tuomioistuin voi myöntää luvan 19 artiklan mukaisen väitteen esittämiseen useammin kuin kerran tai oikeudenkäynnin alkamisen jälkeen. Tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskeva väite ennen oikeudenkäynnin alkua tai myöhemmin tuomioistuimen luvalla voi perustua ainoastaan 17 artiklan 1 kappaleen c kohtaan. Kyse on tällöin siitä, että samojen tekojen väitetään olleen jo tutkinnan tai oikeudenkäynnin kohteena joko tuomioistuimessa itsessään tai muussa tuomioistuimessa. Väitteiden käsittelyn nopeuttamiseksi, syytetylle asiasta aiheutuvan haitan minimoimiseksi ja kulujen säästämiseksi on artiklan 2 kappaleen b tai c kohdassa tarkoitettulle valtiolle myös asetettu velvollisuus esittää väitteensä mahdollisimman aikaisin.

Artiklan 6 kappale määrää väitteiden käsittelevästä tuomioistuimen kokoonpanosta. Ennen syytteiden vahvistamista väitteet osoitetaan esitutkintajaostolle. Syytteiden vahvistamisen jälkeen ne osoitetaan oikeudenkäyntijaostolle. Päätöksistä voi valittaa valitusjaostoon 82 artiklan mukaisesti.

Artiklan 7 kappaleen mukaan valtioiden 2 kappaleen b tai c kohdan mukaisesti tekemillä väitteillä on lykkäävä vaikutus. Syyttäjä ei voi jatkaa tutkintaa ennen kuin tuomioistuin on tehnyt päätöksen 17 artiklan mukaisesti. Henkilön 2 kappaleen a kohdan mukaisesti tekemällä väitteellä ei ole vastaavaa vaikutusta.

Artiklan 8 ja 9 kappaleissa määrätään toimista, joilla pyritään vähentämään väitteiden käsittelystä aiheutuvan viiveen haitallista vaikutusta tutkintaan. Odottaessaan tuomioistuimen päätöstä, syyttäjä voi hakea tuomioistuimelta lupaa 18 artiklan 6 kappaleessa tarkoitettua kaltaisiin tutkintatoimenpiteisiin, todistelun hankkimiseen tai toimenpiteisiin, joilla estetään sellaisten henkilöiden pakeneminen, joista syyttäjä on jo pyytänyt pidätysmääräystä 58 artiklan nojalla. Väite ei vaikuta syyttäjän ennen väitteen esittämistä suorittamien toimenpiteiden pätevyyteen tai tuomioistuimen ennen väitteen esittämistä antamiin määräyksiin tai pidätysmääräyksiin.

Syyttäjä voi esittää pyynnön tuomioistuimen kielteisen käsiteltäväksi ottamista koskevan päätöksen uudelleen käsittelemiseksi. Edellytyksenä on, että hän katsoo sellaisia uusia tosiseikkoja ilmenneen, jotka kumoavat aikaisemman kielteisen päätöksen perusteet.

Artiklan 11 kappaleessa säädetään tietojenvaihdosta tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välillä tapauksissa, joissa syyttäjä lykkää tutkintaa. Syyttäjä voi pyytää, että asianomainen valtio toimittaa syyttäjälle tiedot kansallisesta oikeudenkäynnistä. Nämä tiedot ovat kyseisen valtion pyynnöstä luotamuksellisia. Jos syyttäjä sen jälkeen päättää jatkaa tutkintaa, hän ilmoittaa tästä valtiolle, jonka kansallisen oikeudenkäynnin perusteella lykkäys on tehty.

20 artikla. Ne bis in idem. Artikla liittyy keskeisesti tuomioistuimen toimivallan toissijaisuusperiaatteeseen ja se pyrittiin perussäännön neuvotteluissa sovittamaan sanamuodoltaan yhteen käsiteltäväksi ottamista koskevan 17 artiklan kanssa. Sen tehtävä on yhtäältä suojata yksilöä. Toisaalta se jäsentää tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisiä suhteita.

Ne bis in idem -periaate koskee ehdottomana tilanteita, joissa ensimmäinen vapauttava tai langettava tuomio on annettu tuomioistuimessa. Artiklan 1 kappale koskee yksinomaan tuomioistuinta itseään. Se sisältää yksiselitteisen kiellon tutkia ketään useampaan kertaan tuomioistuimessa samasta toiminnasta, johon syyte on perustunut, ja josta tuomioistuin on tuominnut kyseisen henkilön tai jonka osalta tuomioistuin on vapauttanut hänet. Artiklan 2 kappaleessa määrätään lisäksi, ettei ketään saateta toisen tuomioistuimen eteen 5 artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, josta Kansainvälinen rikostuomioistuin on jo tuominnut tai vapauttanut kyseisen henkilön.

Mikäli ensimmäinen tuomio on annettu kansallisessa tuomioistuimessa, *ne bis in idem* -periaate soveltuu ehdollisesti. Uusi oikeudenkäynti tuomioistuimessa on mahdollinen vain mikäli 3 kappaleen mukaiset edellytykset täyttyvät. Tällöin on kyse siitä, että kansallinen oikeudenkäynti oli *mala fide* näytösoikeudenkäynti tai se ei ollut itsenäinen tai puolueeton eikä oikeudenkäyntitapa olosuhteet huomioon ottaen vastannut tarkoitusta saattaa kyseinen henkilö oikeuden

eteen.

Artiklassa vaihdellaan *ne bis in idem* -kiellon vahvuutta viittaamalla tarkoituksellisesti välillä samaan rikokseen ("crime") ja välillä samaan tekoon ("conduct"). Sana-variantteja puoltaneet valtiot tavoittelivat tällä laajempaa päätösmarginaalia kansallisille tuomioistuimille. Näin esimerkiksi 2 kappaleen perusteella joukkotuhontasyytteenä tuomioistuimessa vapautettua voitaisiin kansallisessa menettelyssä syyttää henkirikoksista. Vastaavasti 3 kappaleessa viitataan tekoon laajassa mielessä. Tarkoituksena oli mahdollistaa tuomioistuimen tulkinta, jonka mukaan kansallinen päätös olisi riittävä käsittely asiassa riippumatta teosta kansallisessa oikeudenkäynnissä käytetystä rikosnimikkeestä.

Artiklan soveltamisen vaikeus liittyy periaatteesta poikkeamiseen oikeuttavien kriteerien tulkintaan. Tuomioistuin joutuu tekemään arkaluontoisia ratkaisuja katsoessaan tietyn valtion oikeusjärjestelmän olevan 3 kappaleen a tai b kohdan mainitsemista syistä kykenemätön itse luotettavalla tavalla vastaamaan oikeudenkäynneistä. Perussäännön 2 osan neuvotteluissa tämä määräys oli eräs kiistanalaisimmista. 3 kappaleen b kohdan itseenäinen ja puolueeton termien tulkinnan avuksi asetetaan muotoilu "kansainvälisen oikeuden oikeudenmukaista menettelyä koskevien sääntöjen mukaisesti". Viittauksen tarkempaa kohdetta ei artiklaa laadittaessa nimenomaisesti tuotu esiin. Se tarkoittanee lähinnä kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, universaaleimmin KP-sopimuksen määräyksiä ja mahdollisia tapaoikeudellisia normeja.

21 artikla. Sovellettava oikeus. Tuomioistuin soveltaa ensisijaisesti perussääntöä, rikosten määritelmien tulkintaohjeita ja sen menettely- ja todistelusääntöjä. Rikoksen määritelmien tulkintaohjeita on käsitelty edellä 9 artiklassa. Menettely- ja todistelusääntöjä käsitellään jäljempänä 51 artiklassa. Toissijaisesti tuomioistuin soveltaa tarvittaessa muita sopimuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita ja sääntöjä, mukaan luetuna aseellisia selkkauksia koskevat kansainvälisen oikeuden periaatteet. Toissijaisesti sovellettavaa oikeutta koskevan kömpelön ilmaisutavan taustalla oli neuvotteluissa esiintynyt pelko siitä, että viittauksella sisäl-

lytettäisiin sovellettavaan oikeuteen nimenomaisesti myös sopimuksia, joissa kaikki perussäännön sopimusvaltiot eivät ole osapuolena.

Ellei edellä mainittuja oikeuslähteitä voida soveltaa, tuomioistuin soveltaa yleisiä oikeusperiaatteita. Ne sen tulee 1 kappaleen c kohdan ohjeen mukaisesti johtaa maailman oikeusjärjestelmien valtionsisäisestä oikeudesta, mukaan lukien ne valtiot, jotka normaalisti käyttäisivät toimivaltaa rikoksesta. Tällä määräyksellä pyrittiin poissulkemaan tuomioistuimelta mahdollisuus soveltaa suoraan tietyn valtion, kuten syytetyn kotivaltion oikeutta. Edellytyksenä kansallisesta oikeudesta johdettujen yleisten oikeusperiaatteiden soveltamiselle on, etteivät ne ole ristiriidassa tämän perussäännön ja kansainvälisen oikeuden kanssa tai kansainvälisesti tunnustettujen sääntöjen ja vaatimusten vastaisia.

Neuvotteluissa käytiin keskustelua siitä, tulisiko tuomioistuimen päätöksillä olla sitova ennakotapausvaikutus. Kysymys tunnetusti jakaa oikeuskulttuureita eikä sen sisällyttämisestä perussääntöön päästy yhteisymmärrykseen. Sen sijaan artiklan 2 kappaleessa määrätään, että tuomioistuin voi soveltaa oikeusperiaatteita ja oikeussääntöjä sen aikaisemmissa päätöksissä olevien tulkintojen mukaisesti.

Artiklan 3 kappale sisältää yleisen tulkin-taohjeen ja syrjäntäkiellon. Tuomioistuimen tulee soveltaa ja tulkita oikeutta ottaen huomioon kansainväliset ihmisoikeudet ja välttää syrjäntää. Kiellettyjä syrjäntäperusteita ovat esimerkiksi sukupuoli, ikä, rotu, ihonväri, kieli, uskonto tai vakaumus, poliittinen tai muu mielipide, kansallinen, etninen tai yhteiskunnallinen alkuperä, varallisuus, syntyperä tai muu asema. Syrjäntäperusteiden luettelon käsittely viivytti sopimusneuvotteluja merkittävästi ilmaisun sukupuoli ("gender") kiistanalaisuuden vuoksi. Ilmaisun erillinen määrittely siinä sopimuksen kohdassa, jossa se mainitaan ensimmäisen kerran (ks. edellä 7 artiklan 3 kappale) mahdollisti artiklan hyväksymisen.

Artikla on ensimmäinen kansainvälisen rikosoikeuden lähteiden kodifikaatio. Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuinten perussäännöt eivät sisällä sovellettavan oikeuden määrittelyä. Kansainvälisen tuomioistuimen perus-

säännön 38 artikla, joka luettelee Kansainvälisen tuomioistuimen sovellettavan oikeuden, oli neuvotteluissa esillä lähtökohtana. Huomiota kiinnitettiin myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*) sovellettavan oikeuden määrittelylle asettamiin vaatimuksiin, katso 22—24 artiklat.

Osa 3. Yleiset rikosoikeudelliset periaatteet

22 artikla. Nullum crimen sine lege. Artikloissa 22—24 ilmaistaan rikosoikeudellisen laillisuus- eli lakisidonnaisuusperiaatteen keskeinen sisältö. Laillisuusperiaatteen avulla toteutetaan rikoksesta epäillyn ja vastaajan oikeusturvatarpeita sekä edistetään lainkäytön ennakoitavuutta. Perussääntö ei sinänsä ole laki kansallisen lainsäädännön mielessä, vaan valtiosopimus. Siinä kuitenkin täsmennetään soveltavaa viranomaista, perustettavaa tuomioistuinta, sitovasti sovellettavan oikeuden, erityisesti rikostunnusmerkistöjen sisältöä kirjallisessa muodossa.

Laillisuusperiaatetta koskevat säännökset on tarkoitettu tulkittaviksi kiinteässä yhteydessä 2 osaan kuuluvien, tuomioistuimen toimivaltaa sääntelevien määräysten kanssa. Laillisuusperiaatteen osasäännöt myös osaksi rajoittavat sitä tapaa, jolla tuomioistuimessa 21 artiklan mukaan sovellettava oikeus määrittyy.

Tuomioistuimessa käsiteltävät rikokset on lueteltu tyhjentävästi rikostunnusmerkistöissä. Toiminnan tulee sen tekohetkellä olla tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos. Artiklan 2 kappaleessa lainsoveltaminen sidotaan perussäännön rikostunnusmerkistöihin, joita tulee tulkita täsmällisesti. Täsmällisyyteen ja yksityiskohtaisuuteen on selvästi pyritty perussääntöön sisältyvien tunnusmerkistöjen laidinnassa. Yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä tulee tulkita sanamuotonsa mukaan, eikä niiden alaa ole sallittua laajentaa analogiapäätelmien nojalla. Lisäksi 2 kappaleessa selvästi kielletään ns. lainanalogiaan tukeutuminen tunnusmerkistöjä sovellettaessa, jollei analogiaa käytetä tunnusmerkistöä supistavaan suuntaan. Epäselvissä tapauksissa rikossäännöksiä tulkitaan vastaajan

eduksi. Artiklan 9 mukaisesti tullaan myöhemmin erikseen hyväksymään rikosten määritelmien tulkintaohjeet. Nämä rikosten määritelmien tulkintaohjeet ovat kuitenkin perussäännöstä erillisiä ja hierarkisesti sitä alemmalla tasolla.

Perussäännön hyväksymisen ja voimaantulon jälkeenkin voidaan ns. pakottavan kansainvälisen tapaoikeuden tai kansainvälisten sopimusten nojalla edelleen katsoa eräät sellaisetkin teot rangaistaviksi, jotka eivät kuulu tuomioistuimen toimivaltaan. Perussäännön tarkoituksena ei siten ole kodifoida tyhjentävästi perusteeltaan kansainvälisoikeudellisia kriminalisointeja.

Perussäännön sisältämien kriminalisointien suhteesta vastaaviin kansainvälisten sopimusten sisältämiin rikosmäärittelyihin sekä Suomen rikoslakiin sisältyviin kriminalisointeihin katso edellä 5—8 artikloiden kohdalla lausuttua. Suomen rikosoikeudessa kansainvälinen rikos, johon sovelletaan Suomen lakia, määritellään rikoslain 1 luvun 7 §:ssä (626/1996) ja sen soveltamisesta annetussa asetuksessa (627/1996).

Perussäännön laillisuusperiaatetta koskevien määräysten on tarkoitus palvella nimenomaan perussäännön piiriin kuuluvien kriminalisointien soveltamista. Kotimaisessa oikeudessa rikosoikeudellinen laillisuusperiaate on kirjattu perustuslain 8 §:ään sekä rikosoikeudelliseen normistoon. Periaate on myös Suomen ratifioimien ihmisoikeussopimusten vuoksi Suomea velvoittavaa oikeutta.

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen aseman on kansainvälisessä oikeudessa perinteisesti katsottu poikkeavan jonkin verran siitä, mikä sillä yleensä on kansallisissa rikosoikeusjärjestelmissä. Kyseisen artiklan avulla periaatteen sitovuutta on tarkoitus entisestään vahvistaa. Esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeen Saksan valtio- ja sotilasjohtoa vastaan käydyssä Nürnbergin oikeudenkäynnissä syytteet olivat yleisluonteisia eivätkä ne tarkkaan ottaen perustuneet säännälliseen oikeuteen tai edes valtiosopimuksissa kirjattuun oikeuteen. Nürnbergin sotarikostuomioistuimen toimivalta määriteltiin liittoutuneiden kesken vuonna 1945 laaditussa Lontoon sopimuksessa, johon liittyi myöhemmin neljän suurvallan lisäksi 19 muuta valtiota. Nürnbergin oikeudenkäyntiä on pi-

detty ilmauksena siitä, että tietyt teot tunnustettiin sotarikoksina rangaistaviksi pakottavan kansainvälisen tapaoikeuden perusteella. Hyökkäyssodan aloittamista ja rikoksia ihmisyttä vastaan koskeneiden syytekohtien kansainvälisoikeudellista perustaa on sen sijaan pidetty epäselvempänä.

Niin ikään kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on otettu lähtökohdaksi se, ettei laillisuusperiaate estä ryhtymästä oikeudenkäyntiin henkilölä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka sivistyskansojen hyväksymien yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti oli tekoheikkellä rikollinen teko.

Erityisesti hyökkäyssodan aloittamista koskeneista oikeudenkäynneistä on usein käytännössä päätetty voittajavaltioiden toimesta osana rauhansopimuksen ehtoja. Tästä oli kyse myös, kun Suomi jatkosodan jälkeisen välirauhansopimuksen 13 artiklassa sitoutui rankaisemaan sotaan syyllisiä. Sitoutui toteutettiin siten, että 13 päivänä syyskuuta 1945 vahvistetulla sotasyllisyyksillä perustettiin erityistuomioistuin käsittelemään syytteet, jotka syyttäjä myöhemmin muotoili. Syytteet koskivat yksinomaan hallituksen tiettyjä toimia. Ne olivat lisäksi varsin yleisluonteisia eivätkä perustuneet Suomessa teko aikaan voimassa olleisiin kriminalisointeihin. Omaksuttu menettely oli laillisuusperiaatteen kannalta useassa suhteessa kyseenalainen, mihin jo tuolloin kiinnitettiin huomiota.

23 artikla. Nulla poena sine lege. Tuomioistuin voi tuomita vastaajan ainoastaan sellaiseen rangaistukseen, josta tässä perussäännössä on erikseen säädetty. Rangaistuksia koskevat säännökset ovat perussäännön 7 osassa (artiklat 77 - 80), jossa on myös menettämisseuraamusta koskeva säännös.

Koska kansallinen lainkäyttö on tuomioistuimen toimivaltaan nähden ensisijaista ja koska kansallisessa tuomioistuimessa sovelletaan kansallisesti voimassa olevaa oikeutta, myös rangaistukset määräytyvät silloin kansallisen oikeuden mukaan. Tuomioistuimen käsiteltävissä rikosjutuissa laillisuusperiaatteen tämä osasääntö on kuitenkin ehdoton.

24 artikla. Taannehtivuuskielto. Kukaan ei ole perussäännön tarkoittamassa rikosoikeudellisessa vastuussa toiminnastaan ajalta en-

nen perussäännön voimaantuloa. Perussäännön voimaantulo puolestaan määräytyy 126 artiklan mukaan. Henkilöllinen taannehtivuuskielto liittyy kiinteästi vastaaviin tuomioistuimen ajallista toimivaltaa koskeviin 11 ja 12 artikloihin. Taannehtivuuskiellon toteuttamisella korjataan yksilön oikeusturvan ja ennakoitavuuden kannalta niitä olennaisia puutteita, joita jälkikäteen perustettujen tuomioistuinten asettamiseen on liittynyt.

Kotimaisen tai toisen maan kansallisen tuomioistuimen toimivalta voi ulottua eräissä tapauksissa laajemmalle kuin tuomioistuimen. Suomen rikosoikeuteen kuuluvan kriminalisoinnin perusteella voi kotimainen tuomioistuin olla taannehtivuuskiellon estämättä toimivaltainen käsittelemään myös niitä rikoksia, jotka on tehty ulkomailla tai Suomessa jo ennen perussäännön voimaantuloa.

Artiklan 2 kappaleessa on säännelty niin sanottu lievemmän lain periaate. Kun periaatetta sovelletaan muutoksenhaun kohteena olevassa ratkaisussa, artiklan sääntely on vastaajalle edullisempi kuin kotimaisessa rikoslainsäädännössä vastaavaa tilannetta sääntelevän asetuksen rikoslain voimaannapenemisestä (RVA) 3.2 §:n mukainen järjestely.

25 artikla. Henkilökohtainen rikosoikeudellinen vastuu. Artiklan 1, 2 ja 4 kappaleesta ilmenevät yleiset yksilön vastuuta koskevat määräykset. Artiklan 3 kappaleessa on yksityiskohtaisempia, muun muassa osallisuutta rikokseen koskevia määräyksiä.

Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuimen toimivalta ulottuu luonnollisiin henkilöihin. Tuomioistuin ei siis voi käsitellä valtioiden tai muiden oikeushenkilöiden vastuuta. Tämä ei kuitenkaan 4 kappaleen mukaan vaikuta vastuuseen, joka valtioilla on kansainvälisen oikeuden nojalla.

Artiklan 2 kappaleessa todetaan henkilön, joka tekee tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen, olevan siitä henkilökohtaisesti vastuussa, ja hänelle voidaan määrätä rangaistus. Määräys on muistutus siitä Nürnbergin kansainvälisen sotarikosoikeudenkäynnin vakiinnuttamasta periaatteesta, että vastuu kansainvälisistä rikoksista voi koskea suoraan yksilöitä. Viime vuosina henkilökohtaisen vastuun edellytyksiä on pohdittu Jugoslavia-tuomioistuimessa ja

Ruanda-tuomioistuimessa.

Artiklan 3 kappaleen a kohdan mukaan vastuu ulottuu rikoksen tekijään riippumatta siitä, tehdäänkö rikos yksin vai yhdessä toisen kanssa. Lisäksi vastuu rikoksesta koskee myös niin sanottua välillistä tekijää silloinkin, kun varsinainen tekijä ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Välillisestä tekemisestä on kysymys esimerkiksi silloin, kun nuorouden tai mielentilan vuoksi rikosoikeudellista vastuuta vailla olevaa henkilöä käytetään rikoksen tekemisessä hyväksi. Vastuu kohdistuu tällöin siihen, joka on käyttänyt tällaista henkilöä välikappaleena rikoksen tekemisessä.

3 kappaleen b kohdan mukaan rikosoikeudellisessa vastuussa on rikokseen yllyttäjä, joka käskää, kehottaa tai suostuttelee tekemään rikoksen. Vastuu syntyy, jos rikos tai ainakin sen yritys tehdään. Kappaleen c kohta koskee rikosoikeudellisessa vastuussa olevaa avunantajaa. Rangaistavuus edellyttää, että avunanto on tapahtunut rikoksen täytäntöönpanon helpottamiseksi. Koska b kohdassa ei aseteta tällaista vaatimusta rangaistavuudelle, on yllyttäjän syyksiluettavuutta arvioitava 30 artiklassa olevien yleisten syyksiluettavuutta koskevien määräysten mukaisesti.

D kohta koskee henkilöä, joka myötävaikuttaa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen täyttymiseen tai sen yritykseen sellaisen henkilöryhmän toimesta, joka toimii yhteisen päämäärän hyväksi. Vähäisin myötävaikutus tällaisen ryhmän toimintaan ei kuitenkaan johda rikosoikeudelliseen vastuuseen. Ollakseen rangaistavaa myötävaikuttamisen on nimittäin oltava tahallista ja lisäksi sen tarkoituksena on edistää ryhmän rikollista toimintaa tai rikollista päämäärää, kun sellaiseen toimintaan tai päämäärään liittyy tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos. Myötävaikutus on rangaistavaa myös, jos myötävaikuttaja tietää ryhmän aikomuksesta tehdä rikos.

Kappaleen e kohdasta ilmenee, että joukkotuhonnan osalta yllytys johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen silloinkin, kun rangaistavaa tekoa tai sen yritystä ei tehdä. Yllytyksen on kuitenkin oltava välitöntä ja julkista.

Kappaleen f kohta koskee yritystä ja siitä luopumista. Rikosoikeudellinen vastuu ulot-

tuu henkilöön, joka yrittää tehdä rikoksen ryhtymällä toimenpiteisiin, jotka olennaisella tavalla aloittavat sen täytäntöönpanon, mutta rikos jää täyttymättä henkilön tarkoituksellisesti riippumattomien olosuhteiden vuoksi. Jos rikoksentehtyjä kuitenkin luopuu rikoksen yrityksestä tai muuten estää rikoksen täyttymisen, hän on rikosoikeudellisesta vastuusta vapaa.

Artiklan 2 ja 3 kappaleessa puhutaan rikoksen "tekemisestä". Käytetty sanamuoto ei kuitenkaan sulje pois sitä, etteikö myös laiminlyönti voi johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Erikseen on 28 artiklassa käsitelty sotilaspäällikköiden ja muiden esimiesten vastuuta laiminlyönneistään puuttua alaiensa tekoihin.

Suomen rikoslain 4 luvussa säädetään yrityksestä ja 5 luvussa osallisuudesta. Edellä selostetut 3 kappaleen määräykset ovat pääosin sellaisia, että Suomen rikoslain säännökset yrityksestä ja osallisuudesta vastaavat niitä. Kuitenkin d kohdan määräys menee pidemmälle kuin Suomen rikoslaki, koska se kohdistuu myös lähinnä rikoksen valmisteluna pidettäviin tekoihin. Suomen rikoslainsäädäntöön ei sisälly yleistä rikoksen valmistelun kriminalisointia. Joukkotuhonnan valmistelu on rikoslain 11 luvun 7 §:n mukaan erikseen rangaistava teko, joten suuri osa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista valmistelutyyppeistä rikoksista on jo säädetty Suomen rikoslaissa rangaistaviksi. Muilta osin on myöhemmin erikseen selvitettävä tarve muuttaa Suomen rikoslakia.

Suomen rikoslain 11 luvun 8 §:ssä on kihottamista kansanryhmää vastaan koskeva rangaistussäännös. Sen taustalla on yleissopimus joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi, johon Suomi liittyi vuonna 1959. Rangaistussäännöksen mukaan rangaistavaa on sellaisten lausuntojen tai muiden tiedonantojen levittäminen yleisön keskuuteen, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää. Rangaistussäännös näin ollen vastaa sitä 3 kappaleen e kohdan määräystä, että rikosoikeudellinen vastuu koskee välitöntä ja julkista yllytystä joukkotuhontaan silloinkin, kun itse joukkotuhontaan tai sen yritykseen ei

ryhdytä.

26 artikla. Toimivallan poissulkeminen alle 18-vuotiaiden henkilöiden osalta. Tuomioistuimella ei ole toimivaltaa sellaisten henkilöiden osalta, jotka ovat olleet alle 18-vuotiaita väitetyn rikoksen tekoajankohtana. Määräys ei tarkoita, että tätä ikärajaa nuorempien teot olisivat rankaisemattomia. Ne käsitellään kansallisissa tuomioistuimissa sen mukaisesti, mikä kussakin maassa on rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja. Artiklan mukaiseen toimivallan poissulkemiseen päädyttiin juuri siksi, että eri maiden näkemykset rangaistusten tuomitsemisesta lapsille poikkeavat toisistaan.

Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 1 artiklan mukaan lapsella tarkoitetaan pääsääntöisesti jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä. Mainittu yleissopimus turvaa 18 vuotta nuoremmille joissain suhteissa erityiskohtelun. Yleissopimuksen 37 artiklan a kohdan mukaan kuolemanrangaistusta tai elinkautista tuomiota ilman vapauttamismahdollisuutta ei tule langettaa alle 18-vuotiaina tehdyistä rikoksista. Tuomioistuimen perussäännön 77 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan tuomioistuin voi määrätä elinkautisen vankeusrangaistuksen, joskin perussäännön 110 artiklan mukaan tuomioistuin voi artiklassa mainittujen edellytysten vallitessa alentaa rangaistusta, kun elinkautisesta rangaistuksesta on kärsitty 25 vuotta.

Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 38 artiklan 3 kappaleen mukaan sopimusvaltiot pidättäytyvät värväämästä asevoimiinsa henkilöä, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta. Yleissopimukseen on valmisteilla lisäpöytäkirja, jonka mukaan tämä ikäraja nostettaisiin 18 vuoteen. Tuomioistuimen perussäännössä valittu ikäraja on johdonmukainen myös tätä hanketta ajatellen. Perussäännön 8 artiklan mukaan alle 15-vuotiaiden lasten ottamista tai värväämistä kansallisiin asevoimiin tai ryhmiin, jotka käyttävät heitä osallistumaan aktiivisesti vihollisuuksiin, on pidettävä sotarikoksena.

27 artikla. Virallisen aseman merkitykseltömyys. Perussääntöä sovelletaan kaikkiin henkilöihin heidän virallisesta asemastaan riippumatta. Virallinen asema esimerkiksi valtion tai hallituksen päämiehenä ei vapauta henkilöä perussäännön mukaisesta rikosoi-

keudellisesta vastuusta eikä ole sellaisenaan peruste rangaistuksen lieventämiselle. Valti-
onsisäisen tai kansainvälisen oikeuden mu-
kaiset, viralliseen asemaan liittyvät koske-
mattomuutta koskevat tai erityiset oikeuden-
käyntiä koskevat säännöt eivät estä tuomiois-
tuinta käyttämästä toimivaltaansa sellaisen
henkilön osalta.

Virallinen asema ei siis vapauta rikosoikeudellisesta vastuusta, ei ole sinänsä peruste rangaistuksen lieventämiselle, eikä luo sellaista koskemattomuutta, että tuomioistuimien ei voisi käsitellä henkilön tekoja. Ei olisikaan perusteltua, että noudatetun politiikan muotoutumisen kannalta merkittävimmässä asemassa olleet välttyisivät vastuusta. Periaate on Nürnbergin kansainvälisessä sotarikosoikeudenkäynnissä ja sen jälkeisissä vastaavissa sotarikosoikeudenkäynneissä noudatetun mukainen.

Vallassa olevan valtionpäämiehen koskemattomuuteen tai diplomaattiseen koskemattomuuteen voidaan sen sijaan vedota silloin, jos tällaisessa asemassa oleva henkilöä yritettäisiin syyttää vieraan valtion kansallisessa tuomioistuimessa. Suomen rikoslain 1 luvun 15 §:n mukaan on noudatettava niitä Suomen lain soveltamisalan rajoituksia, jotka johtuvat kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustetuista säännöistä. Kansainvälisen käytännön mukaisesti valtionpäämies ei ole vierailunsa aikana vierailuvaltion rikosoikeudellisen tuomiovallan alainen. Sama erioikeus koskee myös eräitä muita korkeassa asemassa olevia henkilöitä. (HE 1/1996 vp.)

Perussäännön 98 artiklan 1 kappaleessa säädetään menettelystä silloin, kun luovutuspyynnön vastaanottava valtio joutuisi toimimaan kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteidensa vastaisesti suhteessa kolmannen valtion henkilön tai omaisuuden valtiolliseen tai diplomaattiseen koskemattomuuteen. Määräystä voidaan tulkita siten, ettei sekään merkitse sopimusvaltioille poikkeusta 27 artiklan määräykseen virallisen aseman merkityksettömyydestä.

Vuoden 2000 maaliskuun alussa voimaan tulleen Suomen perustuslain 113 §:ssä säädetään menettelystä, jos oikeuskansleri, oikeusasiamies tai valtioneuvosto katsoo tasavallan presidentin syyllistyneen maanpetosrikokseen, valtiopetosrikokseen tai rikokseen ih-

misyyttä vastaan. Muissa tapauksissa presidentin virkatoimista ei saa nostaa syytettä. Aikaisemmassa vastaavassa hallitusmuodon 47 §:n 2 momentissa olleessa säännöksessä rikoksia ihmisyyttä vastaan ei mainittu rikoksina, joista presidentti voi joutua syytteeseen. Perustuslakia koskeneen hallituksen esityksen perustelujen (HE 1/1998 vp s. 168) mukaan rikoksilla ihmisyyttä vastaan tarkoitetaan rikoksia, jotka "teon laajakantoisiin vaikutuksiin tai erityisen törkeään luonteeseen nähden on katsottava pikemmin ihmisyyteen ja yhteiskuntaan kuin yksityiseen ihmiseen kohdistuvaksi. Rikokset useimmiten loukkaavat yksityisiä ihmisiä, mutta erotukseksi muista yksityiseen ihmiseen kohdistuvista rikoksista näihin niin sanottuihin ihmisoikeusrikoksiin sisältyy ominaispiirteensä teon kohteen kuuluminen jollakin tavoin syrjittyyn tai syrjimisvaarassa olevaan ryhmään. Nykyisin tässä tarkoitettuja rikoksia koskevat rangaistussäännökset sisältyvät rikoslain 11 lukuun ("Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan")." Perustuslain säännös kattaisi näin ollen myös joukkotuhontana pidettävän rikoksen.

Suomi liittyi vuonna 1959 yleissopimukseen joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi. Sopimuksen IV artiklan mukaan sopimuksen tarkoitamiin rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä on rangaistava siitä riippumatta, ovatko he perustuslain mukaisesti hallitusvastuussa olevia henkilöitä, virkamiehiä taikka yksityisiä henkilöitä. Suomi teki artiklaan varauksen, jonka mukaan yleissopimus ei aiheuta muutosta hallitusmuotoon sisältyneeseen määräykseen syytteen nostamisesta tasavallan presidenttiä vastaan. Tämä oli ainoa Suomen tekemä tasavallan presidentin rikosoikeudellista asemaa koskeva varaus. Kun laki entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen tuomioistuimen toimivalta ja tuomioistuimelle annettavasta oikeusavusta (12/1994) merkitsi tasavallan presidentin rikosoikeudellisen koskemattomuuden rajoittamista, ei enää pidetty asianmukaisena säilyttää joukkotuhontasopimuksenkaan tehtyä varausmaa. Se kumottiin lailla (1408/1997), joka tuli voimaan 5 päivänä tammikuuta 1998.

28 artikla. Päälliköiden ja muiden esimies-

ten vastuu. Sen lisäksi, mitä muualla perussäännössä on määrätty rikosoikeudellisen vastuun perusteista, on noudatettava erityismääräyksiä päälliköiden ja muiden esimiesten vastuusta. Artiklan a kohdassa käsitellään sotilaspäällikköjen vastuuta ja b kohdassa muiden esimiesten vastuuta. Sotilasesimiesten vastuu on määrätty ankarammaksi kuin siviiliesimiesten.

Artiklassa käsitellyissä tapauksissa on kysymys vastuusta laiminlyönnistä: esimies ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin estääkseen rikoksen tekemisen tai saattaakseen asian muiden viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten. Jos kysymyksessä on esimiehen käsky tehdä rikos, sitä koskee 25 artiklan 3 kappaleessa, varsinkin b kohdassa määrätty.

Esimiehen vastuun peruste on sekä kansainvälisissä sopimuksissa että aikaisempien kansainvälisten rikostuomioistuinten käytännössä. Genève'n yleissopimusten ensimmäisen, kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemista koskevan lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) 87 artiklassa on määrätty päällystön velvollisuuksista. Sopimuspuolten on veloitettava sotilaspäällystönsä ehkäisemään ja tarvittaessa lopettamaan yleissopimusten ja lisäpöytäkirjan vastaiset rikkomukset alaistensa asevoimien jäsenten ja muiden johdossaan olevien henkilöiden keskuudessa ja ilmoittamaan rikkomuksista asianomaisille viranomaisille. Päällystöön kuuluvat henkilöt tulee velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin rikkomusten estämiseksi ja tarvittaessa aloittamaan kurinpidolliset tai rikosoikeudelliset toimenpiteet rikkojia vastaan. Lisäpöytäkirjan 86 artikla koskee laiminlyöntiä. Toisen kappaleen mukaan se seikka, että alainen on rikkonut yleissopimuksia tai lisäpöytäkirjaa vastaan, ei vapauta hänen esimiehiään vastuusta, jos he tiesivät tai heidän olisi saamiensa tietojen perusteella pitänyt vallitsevissa olosuhteissa voida päätellä, että alainen teki tai aikoi tehdä sellaisen rikkomuksen, eivätkä ryhtyneet kaikkiin vallassaan oleviin toimenpiteisiin rikkomuksen ehkäisemiseksi tai estämiseksi.

Sotilasesimiehen vastuu siitä, ettei hän estänyt alaistensa rikoksia, on omaksuttu useissa kansainvälisissä ja muissa sotarikosoikeudenkäynneissä. Tunnettu tällainen tuomio on

esimerkiksi yhdysvaltalaisen sotilastuomioistuimen toisen maailmansodan jälkeen japanilaista kenraali Yamashitaa vastaan antama tuomio.

Esimiehen vastuu sisältyy myös Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuinten perussääntöihin, eikä sitä ole niissä rajattu koskemaan sotilasesimiehiä. Sotilasesimiehen vastuuta on tarkasteltu laajasti Jugoslavia-tuomioistuimen päätöksessä *Celebici*-jutussa (IT-96—21-T).

Artiklan a kohdan mukaan sotilaspäällikkö tai sellaisena tosiasiaa toimiva on vastuussa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista, joihin tosiasiallisesti hänen komennossaan ja valvonnassaan tai määräysvallassaan ja valvonnassaan olevat joukot ovat syyllistyneet sen seurauksena, että tämä sotilaspäällikkö tai sellaisena toimiva ei ole asianmukaisesti valvonut joukkojen toimintaa. Sotilaspäällikön vastuu ei siis ulotu sellaisten joukkojen tekoihin, jotka eivät ole tosiasiallisesti olleet hänen valvonnassaan ja komennossaan tai määräysvallassaan.

Lisäedellytyksiä tälle vastuulle on kaksi. Ensinnäkin sotilaspäällikkö tai sellaisena toimiva tiesi tai sen hetken olosuhteet huomioon ottaen hänen olisi pitänyt tietää, että joukot olivat tekemässä tai aikoivat tehdä kyseiset rikokset. Sen arviointi, olisiko päällikön pitänyt tietää alaistensa teoista, on näin ollen tehtävä tapahtuma-ajan olosuhteiden perusteella.

Lisäksi vastuuseen joutuminen edellyttää, että sotilaspäällikkö tai sellaisena toimiva ei ryhtynyt kaikkiin käytettävissään oleviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tai estääkseen rikosten tekemisen tai saattaakseen asian toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten. Sotilaspäällikkö on esimerkiksi edellä mainitun Genève'n sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 87 artiklan mukaan velvollinen ryhtymään tällaisiin toimenpiteisiin. Hänen käytettävissään olleita toimenpiteitä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon sekä hänen muodolliset toimintavaltuutensa että tosiasialliset mahdollisuutensa.

Artiklan b kohta koskee muita esimiehen ja alaisen välisiä suhteita kuin sotilaalliseen käskyvaltaan perustuvia. Tällainen siviili-

liesimies on vastuussa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista, joihin hänen tosiasiallisessa määräysvallassaan ja valvonassaan olevat alaiset ovat syyllistyneet sen seurauksena, että hän ei ole valvonut alaisensa toimintaa asianmukaisesti. Perusedellytys, tosiasiallinen määräysvalta ja valvonta, on siis sama kuin a kohdan mukaisissa tilanteissa. Muut edellytykset tämän vastuun syntymiselle ovat kuitenkin tiukemmat kuin soti-laallisissa käskyvaltasuhteissa.

Ensinnäkin vastuu edellyttää, että esimies joko tiesi tai tietoisesti ei kiinnittänyt huomiota tietoihin, jotka selvästi osoittivat, että hänen alaisensa olivat tekemässä tai aikoivat tehdä kyseisiä rikoksia. Esimieheltä vaadittava tietoisuuden taso on siis korkeampi kuin a kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Toiseksi kyseisten rikosten on liityttävä toimintaan, joka kuului esimiehen tosiasialliseen vastuuseen ja valvontaan. Tällaista vaatimusta ei sisälly a kohdan mukaisen vastuun syntymisen edellytyksiin.

Kolmas siviiliesimiehen vastuun syntymisen edellytys on se, että esimies ei ryhtynyt kaikkiin käytettävissään oleviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tai estääkseen rikosten tekemisen tai saat- taakseen asian toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten. Tämä edellytys on kirjoitettu samalla tavalla kuin sotilasesimiehiä koskevan a kohdan mukainen edellytys.

Suomen rikoslaisia ei ole erillisiä säännöksiä esimiehen vastuusta. Esimiehen laiminlyöntiin voisivat tulla sovellettaviksi yleisten osallisuutta koskevien säännösten lisäksi esimerkiksi eräät rikoslain 40 luvun säännökset virkarikoksista tai 45 luvun 15 ja 16 §:n säännökset palvelusrikoksista.

29 artikla. Vanhentumisaikojen soveltumattomuus. Rikosoikeudelliset vanhentumisajat eivät koske tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia. Tämä merkitsee, että syyte- tai tuomitsemisoikeus niistä ei vanhennu, kuten ei myöskään niistä tuomittujen rangaistusten täytäntöönpano.

YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 1968 yleissopimuksen, jonka mukaan vanhentumisajat eivät koske syyttämistä ja rankaisemista sopimuksessa mainituista sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan. Sopimuk-

sen tarkoittamien rikosten määrä on varsin suuri, eikä niitä ole kuvattu sopimuksessa tarkasti. Sopimuksen taustalla oli pelko siitä, että toisen maailmansodan saksalaisten sotarikollisten teot saattaisivat vanhentua. Sopimus tuli voimaan vuonna 1970. Sopimuksen on ratifioinut vuoden 1998 alkuun mennessä 43 valtiota. Suomi ei ole sitä allekirjoittanut eikä ratifioinut.

Euroopan neuvostossa hyväksyttiin vuonna 1974 vastaava yleissopimus. Useimpien Euroopan neuvoston jäsenmaiden mielestä YK:n yleissopimuksessa oli rikokset ihmisyyttä vastaan määritelty liian laajasti. Määritelmä kattoi muun muassa apartheidiin liittyvät epäinhimilliset toimet. Toisin kuin YK:n yleissopimus, Euroopan neuvostossa hyväksytty yleissopimus koskee vain tapauksia, joissa vanhentumisaika ei ollut kulunut loppuun sopimuksen tullessa voimaan. Euroopalainen yleissopimus ei ole kuitenkaan tullut voimaan. Sen on ratifioinut vuoden 1998 alkuun mennessä vain yksi valtio.

Vaikka valtioiden suhtautuminen mainittuihin kansainvälisiin sopimuksiin on siis ollut vaihteleva, tuomioistuimen perussäännön valmistelussa vanhentumattomuuden periaate ei herättänyt vastustusta.

Vanhentumattomuudesta huolimatta rikoksen teosta kulunut pitkä aika saattaa olla merkityksellinen syyttäjän syyteharkinnassa. Perussäännön 53 artiklan 2 kappaleen c kohdan mukaan syyttäjä voi päättää jättää syytteen nostamatta, kun oikeudenmukaisuus ei vaadi syytteen nostamista; yhtenä harkinnassa vaikuttavana tekijänä on väitetyn rikosentekijän ikä.

Vanhentumista koskevan Suomen rikoslain 8 luvun mukaan syyteoikeus ja oikeus tuomita rangaistus eivät vanhennu, jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on elinkautinen vapausrangaistus. Myöskään elinkautisen vapausrangaistuksen täytäntöönpano ei vanhennu. Rikoksia, joista voidaan tuomita elinkautinen vankeusrangaistus, ovat tällä hetkellä joukkotuhonta, törkeä maanpetos, törkeä vakoilu, törkeä valtiopetos, murha ja vaarallinen esimiehen väkivaltainen vastustaminen.

Eduskunnan käsiteltävänä on rikosoikeudellista vanhentumista koskeva hallituksen esitys (HE 27/1999 vp), jossa on ehdotettu nykyisen periaatteen säilyttämistä: rikokset,

joista on säädetty elinkautisen vankeusrangaistuksen uhka, eivät vanhentuisi, kuten ei myöskään tällaisten rangaistusten täytännönpano. Eduskunnan käsiteltävänä olevan, sotilasrikoksia koskevan rikoslain 45 luvun uudistamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 17/1999 vp) mukaan rangaistussäännös, joka korvaisi vaarallista esimiehen väkivaltaista vastustamista koskevan rangaistussäännöksen, ei enää sisältäisi elinkautisen vankeusrangaistuksen uhkaa.

Suomen rikoslain mukaisista vanhentumattomista rikoksista joukkotuhonta ja tietyissä tapauksissa murha ovat sellaisia tekoja, joita tuomioistuimen toimivalta koskee. Jos sen sijaan on kysymys muusta tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta kuin joukkotuhonnasta tai murhasta, rikos voi olla Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan vanhentunut, mutta kuitenkin käsiteltävissä Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa. Tämä ei ole periaatteellinen ongelma, koska tuomioistuimen toimivalta täydentää kansallista rikosoikeudellista toimivaltaa.

30 artikla. Syyksiluettavuus. Artiklan 1 kappaleessa asetetaan vaatimus siitä, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa edellytetään rikosteen olleen "tahallinen ja tietoinen". Rikosoikeudellisessa vastuussa syyllisyyden ehtoihin kuuluva vaatimus syyksiluettavuudesta ymmärretään hieman eri tavoin eri kansallisissa ja alueellisissa oikeuskulttuureissa. Artiklassa omaksuttu muotoilu on moniaineksinen eikä vastaa sellaisenaan missään kansallisessa järjestelmässä omaksuttua syyksiluettavuuden määrittelyä. Artiklassa on nimenomaisesti ulotettu syyksiluettavuuden ns. peittämisperiaate kaikkiin rikostunnusmerkistöjen ainesosiin. Monissa perussäännön rikostunnusmerkistöissä on myös erityisiä tahallisuusvaatimuksia.

Artiklan mukaiseen tahallisuuteen voi katsoa kuuluvan aineksia yhtä hyvin rikosoikeuden niin sanotuista tahto- kuin mieltämisteorioistakin. Olosuhde- ja seuraustahallisuudessa ollaan käytännössä lähellä todennäköiseksi mieltämisen vaatimusta, joten määritelmä on samantyyppinen kuin kotimaisen opin mukainen todennäköisyystahallisuus. Tarkoituksena on ollut asettaa artiklassa suhteellisen tiukka syyksiluettavuusvaatimus.

Jää kuitenkin osittain tulkinnanvaraiseksi, kuinka todennäköiseksi tekijän on tullut mieltää seurauksen myöhempi ilmeneminen niissä tilanteissa, kun todennäköiseksi miellettyä seurausta ei sinänsä ole tavoiteltu, mutta sen on ymmärretty voivan toteutua osana tavanomaista tapahtumienkulkua. Kotimaisen opin mukaisessa todennäköisyystahallisuudessa edellytetään yleensä seurauksen olleen tekijän tieteen "varsin todennäköinen", ja asetetaan siten mahdollisesti jonkin verran korkeampi kynnyksen tunnetulle seurauksen syntytodennäköisyydelle kuin artiklan sisältämässä määritelmässä.

Kotimaiseen käsitteistöön suhteutettuna voi pitää selvänä, että ainakin tavanomainen, käytännössä pääosin myös törkeä huolimattomuus rajautuvat artiklassa tarkoitettuihin syyksiluettavuuden ulkopuolelle. Vastaavasti kotimaisen oikeuden mukainen tahallisuus käytännössä toteuttanee myös artiklan mukaisen syyksiluettavuuden. Rikoslain uudistuksen yhteydessä tultaneen uudistettavaan rikoslain yleiseen osaan ottamaan nimenomainen tahallisuuden määritelmä. On mahdollista, että kotimaisessa oikeudessa tahallisuus jatkossakin määritellään suppeammaksi kuin kyseisessä määritelmässä. Mahdolliset eroavuudet tulevat koskemaan ennen muuta niin sanottua *dolus eventualis* -tahallisuuden alarajan määrittymistä.

Kotimaisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa jutussa sovelletaan jatkossakin yleisten oppien tulkinnoissa kansallisessa oikeudessa vakiintuneita periaatteita. Myös ad hoc tuomioistuinten samoin kuin aikanaan tuomioistuimen oikeuskäytännöllä samoin kuin perussäännölläkin voi silti olla vaikutusta kotimaisenkin tuomioistuimen ratkaisuihin yleisten laintulkintaperiaatteiden sallimissa rajoissa. Jos vastaavasti Suomessa tehtyjä rikoksia käsiteltäisiin tuomioistuimessa, edellyttäisi Suomen oikeuden sisällön ottaminen ratkaisussa huomioon sitä, että 21 artiklan 1 kappale sen sallii.

Kotimainen tuomioistuin ei siis sovelle suoraan perussäännön kriminalisointeja, vaan niitä vastaavia kotimaiseen rikoslakiin sisältyviä. Yleisten oppien kysymyksissä voi toisinaan syntyä tilanne, jossa tuomioistuimen soveltamiskäytäntö poikkeaa yhtä hyvin säännällisen Suomen rikosoikeuden tuntemista

määrittelyistä kuin kotimaisten tuomioistuinten ratkaisulinjasta. Kotimaiset tuomioistuimet ovat jatkossakin velvollisia seuraamaan ennen muuta kotimaisen oikeuden linjanvetoja, vaikkakin perussäännön määräykset ja niiden tulkintakäytäntö voivat aikanaan heijastua myös kotimaisen oikeuden kehitykseen.

Mikäli yleisten oppien tulkinnoista seuraisi esimerkiksi, että teko, joka tuomioistuimen tulkinnan mukaan on perussäännön mukainen rikos, olisi Suomessa kotimaisen oikeuden mukaan rankaisematon, saattaisi tämä joissakin tilanteissa merkitä sitä, että tuomioistuin ottaa itse jutun käsiteltäväkseen. Tätä tilannetta, että kotimainen oikeus määritteli rikosvastuun perusteet tuomioistuimen soveltamaa oikeutta tiukemmin, ei kuitenkaan ole nimenomaisesti säännelty perussäännössä.

Artiklan säännöstä sovellettaessa voi odottaa tulkintaongelmia syntyvän lähinnä seuraavien kysymysten osalta: määritelmän suhde sovellettaviin yksittäisiin kriminalisointeihin, syyksiluettavuusopin vaikutukset muiden yleisiä oppeja koskevien sääntelyiden soveltamiseen sekä se tilanne, että nimenomaisella määräyksellä on poikettu edellyttämästä artiklan mukaista syyksiluettavuutta.

Sekä Jugoslavia- että Ruanda-tuomioistuimet ovat muutamissa ratkaisuisaan tulkinneet niiden käsiteltävinä olleiden rikossyytteiden yhteydessä eri rikosten edellyttämää syyksiluettavuutta. Niiden oikeuskäytännössä lienee toisinaan sovellettu artiklan määritelmään nähden väljempää tulkintaa syyksiluettavuudesta. Perussäännön voimaantulon jälkeen linjan voi odottaa tiukenevan.

Kun rikos toteutetaan 28 artiklan b kohdan mukaisesti laiminlyömällä valvoo rikoksia tekevien tai sitä aikovien alaisten toimintaa ja puuttua siihen, artiklan tarkoittaman esimiehen vastuun edellyttämästä syyksiluettavuudesta on erillisiä määräyksiä. Vastuu perustuu joko siihen, että esimies on tietoinen alaistensa toiminnasta, tai siihen, että hän on jättänyt tietoisesti kiinnittämättä huomiota alaistensa toiminnasta saamiinsa tietoihin.

Vastaavasti myös osallisuusopissa joudutaan soveltamaan syyksiluettavuusoppia erityisiin tilanteisiin. 25 artiklaan on kirjattu eri-

tyisehdot sille, missä tilanteissa tahallinen toisen rangaistavaan tekoon tai sen yritykseen myötävaikuttaminen perustaa tekijälleen henkilökohtaisen vastuun tästä myötävaikuttamisesta. Sotarikostuomioistuinten oikeuskäytännössä on toisinaan pohdittu näitäkin tilanteita. Syyksiluettavuusvaatimus heijastuu myös erehdystilanteiden käsittelyyn, mistä 32 artiklan kohdalla.

28 artiklan a kohdassa laajennetaan sotilaspäälliköiden vastuu, siis tämän artiklan pääsäännöstä poiketen, kattamaan myös tuottamukselliset laiminlyöntirikokset. Ks. esimiehen vastuuseen liittyvistä tilanteista Jugoslavia-tuomioistuimen kannanottoja *Celebici*-jutun ratkaisussa (16.11.1998).

Sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan, sellaisina kuin ne on määritelty RL 11 luvussa, edellyttävät rikosteolta tahallisuutta. Sotilaspäälliköiden ja muidenkin henkilöiden vastuu tuottamuksellisista rikoksista muiden säännösten nojalla tulee kyseeseen myös Suomen lain mukaan.

31 artikla. *Rikosoikeudelliset vastuuvapausperusteet*. Artiklaan on koottu sekä ne rikosoikeudelliset vastuuvapausperusteet, joita kotimaisessa oikeudessa kutsuttaisiin oikeuttamisperusteiksi, että syyntakeettomuutta koskevat perusteet. Vastuuvapausperusteen täytyminen poistaa aina kokonaan tekijän rikosoikeudellisen vastuun. Säännöksessä ei ole erikseen luokiteltu tai nimetty vastuuvapausperusteita. Niitä on kuitenkin syytä kuvata tässä yleisesti mannereurooppalaisessa rikosoikeudessa vakiintuneiden käsitteiden avulla. Kotimaisessa oikeudessa nykyiset perin niukat ja vanhahtavat säännökset syyntakeisuudesta ja oikeuttamisperusteista ovat rikoslain 3 luvussa. Yleisten oppien uudistuksen yhteydessä vastuuvapausperusteista tul-taneen säätämään nykyistä täsmällisemmin rikoslain yleisessä osassa.

31 artiklan 1 kappaleen a kohdan syyntakeisuutta koskeva säännös on alaltaan kapea. Kotimaisen oikeuden ja monien muidenkin järjestelmien tuntema vähentynyt syyntakeisuus rajautunee kokonaan säännöksen ulkopuolelle. Syyntakeettomuuden määrittely sen sijaan vastaa suhteellisen hyvin kotimais-sakin oikeudessa omaksuttua. Vastuuvapaus edellyttää, että mielisairaus tai mielen-terveyden häiriö poistaa tekijältä hänen kykynsä

ymmärtää tekonsa oikeudenvastaisuus tai luonne tai hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään. Kotimaisessa oikeudessa on toisinaan esitetty, että syyntakeettomuudesta olisi kyse jo silloin, kun tekijän kyky säädellä käyttäytymistään on ratkaisevasti alentunut. Mielisairauteen tai mielenterveyden häiriöön perustuva syyntakeettomuus on artiklassa määritelty ahtaasti. Perussääntöön ei sisälly tarkempia määräyksiä siitä, miten vastaajan mielentila oikeudenkäynnin yhteydessä tarvittaessa selvitetään. Sen sijaan tuomioistuimen menettely- ja todistelusääntöihin tulee sisällyttämään tästä määräyksiä.

Artiklan 1 kappaleen b kohdan säännös päihtymyksen vaikutuksesta rikosvastuuseen on edellistä monimutkaisempi. Lienee mahdollista, että päihtymys kattaisi alkoholin nauttimisesta aiheutuneen juopumuksen lisäksi myös muiden huumaavien aineiden käytöstä johtuneen huumaantuneisuuden. Vastuusta vapauttavalla päihtymykseltä edellytetään vastaavankaltaista vaikutusta henkilön kykyyn ymmärtää tekonsa luonne tai säädellä käyttäytymistään kuin mielenterveydessä olevaan puutteeseen perustuvassa syyntakeettomuudessa. Vastuuvapausperustetta ei päihtymyksen kyseessä ollen kuitenkaan sovelleta, mikäli tekijää voidaan moittia siitä, ettei hän päihtymystilaa hankkiutessaan ottanut lukuun vaaraa myöhemmästä syyllistymisestään rikokseen. Tämäntapaisia periaatteita on mannereurooppalaisessa oikeudessa usein kehitelty niin sanottu *actio libera in causa* -opin nimellä. Vastaavia kehitelmiä tunnetaan myös *common law* -oikeudessa. Kotimaisessa oikeudessa se lakiinkin kirjattu periaate, ettei itse hankittu päihtymys vaikuta vastuuvapausperusteena, on vähentänyt tarvetta kehitellä mainitunlaisia oppeja. Artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan päihtymys näyttäisi yleisesti ottaen saattavan johtaa vastuuvapauteen kotimaisen oikeuden ankaraa sääntelyä lievemmin edellytyksin.

Artiklan 1 kappaleen c kohdassa puolestaan säännellään hätävarjelutilanteita. Oikeus hätävarjeluun on useimmissa kansallisissa järjestelmissä säännelty samantyyppisesti. Puolustettavuus- (kohtuullisuus-) ja suhteellisuusvaatimukset ovat tärkeitä rajaehjoja oikeutetulle hätävarjelulle. Perussäännössä on

erikseen tähdennetty sitä, ettei osallistuminen asevoimien puolustustoimintaan sinänsä ole vastuuvapausperuste. Tällä viitataan siihen, ettei hätävarjelu-oikeutta voi perustaa ikään kuin kollektiivisesti siihen, että meneillään on omiin asevoimiin kohdistuva hyökkäys. Kyseisen vastuuvapausperusteen rajoituksen ala jää säännöksessä tarkemmin täsmentämättä.

Artiklan 1 kappaleen d kohdassa säännellään pakkotilatyyppisestä oikeuttamisperusteesta. Säännös täydentää hätävarjelusäännöstä vastaavalla tavalla kuin kotimaisessakin oikeudessa. Pakkotilassa uhkaava vaara voi olla toisten ihmisten aiheuttamaa, mutta se voi yhtä hyvin johtua muunkinlaisesta syystä. Pakkotilatyyppinen oikeuttamisperuste kattaisi mahdollisesti joiltakin osin myös toiminnan sellaisessa konfliktitilanteessa, jonka yhteydessä kotimaisessa rikosoikeustieteessä puhutaan "pakottavista olosuhteista". Erityisesti 33 artiklan nimenomaisen tiukka suhtautuminen esimiehen käskyyn alaisen rikosvastuusta vapauttavana perusteena rajaa kuitenkin tällaisen vastuuvapausperusteen mahdollisuutta. Perussääntöä valmisteltaessa kysymys pakkotilatyyppisten, omaisuuden suojaamiseksi tehtyjen tekojen asemasta osoittautui hankalaksi. Sillä, että tällainen seikka voisi perustella tekijän vapautumista vastuusta, oli laaja vastustus. Kyseinen vastuuvapausperuste tuli kuitenkin kirjatuksi perussääntöön rajatussa muodossa sotarikosten osalta.

8 artiklan 2 kappaleen a (iv) ja b (xiii) alakohtiin sisältyvissä vihollisen omaisuuden tuhoamista, anastamista tai takavarikointia koskevissa rikossäännöksissä, samoin kuin eräissä muissakin yksittäisissä rikossäännöksissä, on tunnusmerkistöön itseensä kirjattu pakkotilatyyppinen rajuusperuste. Näissä puhutaan esimerkiksi "sotaan liittyvästä pakkotilanteesta", "sotilaallisesta välttämättömyydestä" tai "selkkaukseen liittyvistä pakottavista syistä".

Jugoslavia-tuomioistuin on *Celebici*-jutun ratkaisussaan 16 päivänä marraskuuta 1998 (IT-96—21-T) käsitellyt laajasti kysymystä Landzo-nimisen vastaajan syyntakeisuudesta. Saman tuomioistuimen valitusjaosto on *Erdemovic*-jutun ratkaisussaan 7 päivänä loka-kuuta 1997 (IT-96—22-T) ottanut sen kan-

nan, ettei pakkotila ("duress") ole täydellinen vastuuvapausperuste, kun kyse on sotilaasta, jota syytetään rikoksesta ihmisyyttä vastaan ja/tai sotarikoksesta joka käsittää viattomien ihmisen tappamisen. Pakkotila otettaisiin kuitenkin rangaistuksen mittaamisessa huomioon rangaistusta lieventävänä seikkana.

31 artiklan 3 kappaleessa säädetään siitä, missä tilanteissa ja millaisin menettelyin tuomioistuin voi harkita muun kuin 1 kappaleessa tarkoitetun vastuuvapausperusteen soveltamista. Tuomioistuimen menettely- ja todistelusäännöissä tullaan tarkemmin määrittämään siitä menettelystä, jossa tällainen muu vastuuvapausperuste voidaan ottaa tuomioistuimessa tutkittavaksi.

32 artikla. *Tosiasiaerehdys tai oikeuserehdys.* Artiklan mukainen tosiasiaerehdys tai tosiseikkaa koskeva erehdys, joka kotimaisessa rikoslainopissa tunnetaan usein nimellä tunnusmerkistöerehdys, on vastuuvapausperuste silloin, kun se poistaa rikoksen edellyttämän syyksiluettavuuden. Koska tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevissa rikoksissa edellytetään 30 artiklan mukaan pääsääntöisesti rikoksen olleen "tahallinen ja tietoinen", rikoksen tunnusmerkistöön kuuluvaa tosiseikkaa koskeva erehdys poistaa lähtökohdaisesti myös tekijän rikosvastuun. Perussääntöön ehdotettiin muotoilua, jonka mukaan vaikuttavalta tosiasiaerehdykseltä olisi edellytetty perusteltavuutta. Ehdotus ei kuitenkaan toteutunut.

Rajatapauksia rangaistavan teon ja vastuusta vapauttavan tosiasiaerehdyksen piiriin kuuluvien tilanteiden välillä esiintyy lähinnä silloin, kun tekijä on ollut epävarma siitä, miten tietyn, tunnusmerkistössä tunnetuksi edellytetyn seikan laita on. Käytännössä rikosvastuun raja määrittyy tuolloinkin syyksiluettavuusmääritelmän pohjalta.

Erityisissä tunnusmerkistöissä on lukuisia normaalia tiukempia syyksiluettavuusvaatimuksia. Lisäksi on joitakin poikkeustilanteita, joissa ei vaadita yleisen syyksiluettavuusedellytyksen täyttymistä. Tosiasiaerehdys on tahallisuuden eräänlainen kääntöpuoli, mikä merkitsee, että vastuu tuottamuksellisesta rikoksesta tulee tahallisuuden poissulkeutuessakin vielä erikseen harkittavaksi, mikäli sellaisesta on säädetty.

Oikeuserehdykseen eli kieltoerehdykseen

suhtaudutaan selvästi tiukemmin kuin tosiasiaerehdykseen. Tekijältä ei edellytetä tietoisuutta siitä, että hän syyllistyy teollaan tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaan rikokseen, vaan peittämisperiaatteen mukaisesti riittää, että tekijän syyksiluettavuus kattaa rikostunnusmerkistössä nimetyt tosiasiat sekä tunnusmerkistössä kuvatut oikeudelliset seikat. Artiklassa katsotaan silti myös oikeuserehdyksen voivan joissakin tapauksissa poistaa teolta syyksiluettavuuden ja sitä kautta tekijältä rikosvastuun. Lisäksi kappaleessa viitataan 33 artiklan tarkoittamiin tilanteisiin.

Kotimaisessa lainopissa omaksuttu käsitys erehdysopista vastaa karkeasti artiklassa omaksuttua. Terminologisesti puhutaan yleensä tosiasiaerehdyksen sijasta tunnusmerkistöerehdyksestä sen vuoksi, että erehdys voi koskea rikostunnusmerkistössä mainitun tosiseikan lisäksi myös siinä mainittua oikeudellista seikkaa. Tunnusmerkistöerehdystä pidetään tahallisissa rikoksissa tahallisuuden ja sen myötä usein myös rangaistavuuden poissulkevana perusteena.

Tunnusmerkistöerehdyksen on Suomessakin yleensä katsottu koskevan syyksiluettavuutta. Oikeuserehdyksessä puolestaan, silloin kun se saa merkitystä, syyllisyyden toinen ainesosa, normatiivinen moitittavuus, sulkeutuu pois. Oikeuserehdyksessä erehdytään oikeusjärjestyksen sisällöstä. Samasta asiasta käytetään toisinaan nimitystä kieltoerehdys, koska erehdyksen vuoksi tekijä ei pidä tekoaan rikosoikeudellisesti sanktioituna ja siten kielletynä. Oikeuserehdys saisi kotimaisen opin mukaan vaikutusta nimenomaan ns. anteeksiantoperusteena, koska tekijältä, joka perustellusti erehtyy luulemaan tekoaan lainmukaiseksi, saattaa puuttua rikosoikeudellisen moitteen edellyttämä toisintoimimismahdollisuus. Oikeuserehdys ei kotimaisessakaan rikosoikeudessa vaikuta rikosoikeudelliseen vastuuseen vielä sinänsä, vaan vasta, mikäli erehdys ei ole ollut kohtuudella vältettävissä. Näin on voinut olla joko siitä syystä, että viranomaiselta on saatu etukäteen väärä tieto oikeuden sisällöstä, tai sen vuoksi, että lainsäädännön sisältö on ollut kohtuuttoman epäselvä. Esiintyy myös tapauksia, joissa erehdystilanteiden erittely tunnusmerkistöerehdykseen ja oikeuserehdykseen ei onnistu luontevasti. Kotimaisessa

lainopissa on joskus puhuttu näissä yhteyksissä soveltamiserehdyksestä.

Perussäännön piiriin kuuluvissa rikoksissa voi tuskin kuvitella oikeuserehdyksen saavan merkitystä kovinkaan usein, koska teot usein joka tapauksessa jo toteuttavat muitakin kriminalisointeja. 33 artiklan sääntelemien tilanteiden ohella oikeuserehdyksellä voisi kuitenkin olla merkitystä silloin, kun tekijä luulee olevansa tekoonsa hätävarjeluoikeuden tai pakkotilan nojalla oikeutettu, vaikka sellainen peruste ei todellisuudessa katakaan sanottua tilannetta. Ns. putatiivihätävarjelutai putatiivipakkotilatilanteet puolestaan kuuluvat tyypillisesti tosiasiaerehdyksen piiriin. Niissä rikoksissa, joissa syyksiluettavuudelle on asetettu tavanomaista tiukempia vaatimuksia, oikeuserehdys saattaa joskus poistaa säännöksen soveltamisen edellyttämän syyksiluettavuuden.

33 artikla. Esimiehen määräykset ja lainmääräykset. Se, että henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen hallituksen taikka sotilas- tai siviiliesimiehen määräyksestä, ei vapauta kyseistä henkilöä rikosoikeudellisesta vastuusta, paitsi artiklassa tarkemmin määritellyissä tilanteissa.

Periaate, jonka mukaan vetoaminen esimiehen käskyyn ei vapauta vastuusta, oli Nürnbergin kansainvälisessä sotarikosoikeudenkäynnissä tärkeä. Siinä tuominneen tuomioistuimen perussäännössä ja tuomiossa noudatettujen ja myöhemmin niin sanotuiksi Nürnbergin periaatteiksi kirjattujen suunta-viivojen mukaan se seikka, että henkilö toimi hallituksensa tai esimiestensä käskystä, ei vapauta häntä kansainvälisen oikeuden mukaisesta vastuusta, jos hänellä oli moraalisen valinnan tosiasiallinen mahdollisuus.

Nürnbergin tuomioistuimen perussäännössä ei tosin puhuttu moraalisen valinnan mahdollisuudesta, joten Nürnbergin periaatteiden sitä koskeva maininta perustui tuomioistuimen käytäntöön. Kyseisen perussäännön mukaan toimiminen käskystä ei vapauta vastuusta, mutta se voidaan ottaa huomioon rangaistusta lieventävänä, jos tuomioistuin katsoo oikeudenmukaisuuden tätä vaativan. Samalla tavalla on vastuu muotoiltu Jugoslavia- sekä Ruanda-tuomioistuimen perussäännöissä.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perus-

säännössä asia on säännelty yksityiskohtaisemmin. Tämän perussäännön mukaan vastuuvapaus voi tulla useammin kysymykseen kuin aikaisempien vastaavien tuomioistuinten perussääntöjen mukaan. Pääsäännön mukaan se, että henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen joko hallituksen taikka sotilas- tai siviiliesimiehen määräyksestä, ei vapauta kyseistä henkilöä rikosoikeudellisesta vastuusta. Vastuuvapaus voi kuitenkin toteutua, jos kolme edellytystä täyttyy. Ensinnäkin tällä henkilöllä oli oikeudellinen velvoite totella kyseisen hallituksen tai esimiehen määräyksiä. Toiseksi henkilö ei tiennyt, että määräys oli oikeudenvastainen. Kolmanneksi määräys ei ollut ilmeisen oikeudenvastainen.

Jos käsky oli ilmeisen oikeudenvastainen, ei siis vaadita, että henkilö tiesi sen oikeudenvastaiseksi. Ilmeisen laittomuuden vuoksi hänen olisi pitänyt ymmärtää sen oikeudenvastaisuus.

Mahdollisuus vapautua näillä perusteilla rikosoikeudellisesta vastuusta koskee tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista vain sotarikoksia. Artiklan 2 kappaleen mukaan määräykset joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan kohdistuvien rikosten tekemiseen ovat artiklassa tarkoitettussa mielessä ilmeisen oikeudenvastaisia. Näihin rikoksiin syylistynyt ei siis koskaan voi vapautua vastuusta vedoten toimineensa käskystä.

Artiklan sisältöä täydentää oikeuserehdystä koskevassa 32 artiklan 2 kappaleessa sanottu. Oikeuserehdys voi olla vastuuvapausperuste 33 artiklan mukaisesti eli tilanteissa, joissa alainen tulkitsee virheellisesti esimiehen käskyn olevan lainmukainen eikä käsky ollut ilmeisen oikeudenvastainen.

Suomen rikoslaisissa on säännelty alaisen vastuu sotilaiden osalta (rikoslain 3 luvun 10 a §). Teosta, jonka sotilas on tehnyt esimiehensä käskystä, tuomitaan käskynalainen rangaistukseen vain, jos hän on selvästi käsittänyt, että hän käskyn täyttämällä toimisi lakia taikka virka- tai palvelusvelvollisuutta vastaan. Jos kuitenkin teko on tapahtunut selvaisissa olosuhteissa, ettei käskynalainen ole voinut niiden vuoksi olla käskyä täyttämättä, hänet saadaan jättää rangaistukseen tuomitsematta. Käskyn täyttämättä jättämisestä ei saa tuomita rangaistusta, jos käskyn täyttä-

minen olisi johtanut selvästi virka- tai palvelusvelvollisuuden vastaiseen taikka muuten selvästi lainvastaiseen tekoon.

Yleisen palvelusohjesäännön 75 kohdan mukaan käskynalaisen on suoritettava täsmällisesti esimiehen hänelle antamat käskyt. Tällöin esimies on yksin vastuussa käskyn täytäntöönpanon seurauksista. Jos esimiehen antama käsky kuitenkin on sellainen, että käskynalainen joutuisi sitä täyttäessään selvästi rikkomaan lakia tai palvelusvelvollisuuttaan, hänen on ilmoitettava siitä käskynantajalle. Jos esimies siitä huolimatta toistaa käskynsä, käskynalaisen on kieltäydyttävä täyttämästä sitä. Tästä hänen on ilmoitettava viipymättä lähimmälle suoranaselle esimiehelleen tai, jos tämä oli käskynantaja, lähinnä ylemmälle suoranaselle esimiehelle.

Suomen rikoslaissa ja alemmanasteisissa säännöksissä alaisen vastuu on suppeampi kuin Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä. Jo kirjoitustapa on erilainen: kun Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä ja varsinkin aikaisemmissa vastaavissa perussäännöissä korostuu alaisen vastuu, Suomen rikoslaissa ja Yleisessä palvelusohjesäännössä käskynalaisen vastuu on esitetty poikkeuksellisenä. Rikoslaissa lähtökohtana on alaisen subjektiivinen näkemys: hän joutuu vastuuseen vain, jos on selvästi käsittänyt teon lainvastaisuuden. Perussäännössä tulee esille myös objektiivinen näkökulma: alaisen vastuuseen johtavat paitsi ne teot, joiden lainvastaisuuden hän tiesi, myös ne, jotka olivat ilmeisen lainvastaisia. Perussäännössä on myös rajaus, jonka mukaan joukkotuhonta ja rikokset ihmisyyttä vastaan johtavat aina alaisen vastuuseen.

Vireillä olevassa rikoslain vastuuvapausperusteiden uudistuksessa on todettu, että rikoslain 3 luvun 10 a §:n säännös asettaa rikosvastuun edellytykset kansainvälisesti katsoen poikkeuksellisen ankariksi. Tämänhetkisten suunnitelmien mukaan sotilaan vastuu esimiehen käskyn nojalla tehdystä lainvastaisesta teosta tulisi rikoslain uudistuksen jälkeen koskemaan paitsi tekoja, joiden lainvastaisuuden tekijä on käsittänyt, myös tilanteita, joissa tekijän olisi käsketyt teon ilmeisen lainvastaisuuden vuoksi pitänyt ymmärtää käskyn sekä sen edellyttämän teon oikeuden-

vastaisuus.

Osa 4. Tuomioistuimen kokoonpano ja hallinto

34 artikla. Tuomioistuimen elimet. Tuomioistuin koostuu puheenjohtajistosta, valitusosastosta, oikeudenkäyntiosastosta ja esitutkintaosastosta, syyttäjän toimistosta sekä kirjaamosta.

35 artikla. Tuomareiden palveluaika. Kaikki tuomarit valitaan tuomioistuimen kokopäiväisiksi jäseniksi, ja he palvelevat tällä perusteella toimikautensa alusta lähtien. Puheenjohtajiston muodostavat tuomarit palvelevat kokopäiväisesti valinnastaan lähtien. Heidän säännönmukainen kokopäiväisyytensä on perusteltavissa puheenjohtajistolle kuuluvilla hallinnollisilla tehtävillä, ks. jäljempänä 38 artikla.

Puheenjohtajisto voi tuomioistuimen työ määrän perusteella ja neuvoteltuaan tuomioistuimen jäsenten kanssa päättää ajoittain muiden tuomareiden siirtymisestä palvelemaan osapäiväisesti. Myös osapäiväisten tuomareiden tulee noudattaa 40 artiklan kielltoa olla ryhtymättä toimintaan, joka todennäköisesti haittaisi tuomarin tehtävien hoitamista tai heikentäisi luottamusta heidän riippumattomuuteensa. Osapäiväisiä tuomareita ei kuitenkaan koske 40 artiklan 3 kappaleen kiello olla ryhtymättä mihinkään muuhun ammatilliseen toimintaan.

Osapäivätuomarien järjestelmän taustalla ovat kustannussyt. Tuomioistuimesta ei haluttu rakentaa kokoonpanoltaan liian jäykkää järjestelmää, koska tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää on mahdotonta ennalta arvioida.

36 artikla. Tuomareiden pätevyysvaatimukset, ehdokkaiden nimeäminen ja tuomareiden valinta. Tuomioistuimessa on 18 tuomaria. Tämän lisäksi tuomioistuimen puolesta toimiva puheenjohtajisto voi ehdottaa tuomareiden lukumäärän lisäämistä, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi ja asianmukaiseksi. Artiklan 2 kappaleen b kohdassa säädetään menettelystä tuomareiden lukumäärän lisäämiseksi sopimusvaltioiden kokouksen istunnossa. Samaa menettelyä käytetään tuomareiden määrän vähentämiseksi normaalitasol-

le 18 tuomariin, mikäli tuomioistuimen muuttunut työ määrä sitä edellyttää. Kappaleen c kohdassa määrätään ylimääräisten tuomareiden vaalista.

Artiklan 3 kappaleessa säädetään tuomareille asetettavista edellytyksistä. Lähtökohdaksi on, että tuomarit ovat nuhteettomia, puolueettomia ja luotettavia sekä kotivaltioissaan päteviä korkeimpiin tuomarin virkoihin. Tämän lisäksi vaadittavista lisäedellytyksistä oli neuvotteluissa viime vaiheeseen saakka eriävät mielipiteet sen osalta, tuleeko ehdokkaalta edellyttää kumulatiivisesti sekä rikos- ja rikosprosessioikeuden tuntemusta ja käytännön kokemusta tuomioistuimista että kansainvälisen oikeuden tuntemusta. Perussääntöön kirjattiin edellytysten vaihtoehtoisuus. Ehdokkaan tulee olla todistettavasti pätevä joko rikosoikeuden ja rikosprosessioikeuden alalla tai asiaan liittyvillä kansainvälisen oikeuden aloilla, kuten kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeudet.

Lisäksi edellytetään molemmissa tapauksissa asianmukaista käytännön työkokemusta. Kielivaatimuksena on ainakin yhden tuomioistuimen työkielen erinomainen taito. Tuomarit valitaan ja jaostot muodostetaan näistä eri listoille kootuista asiantuntijoista, ks. jäljempänä artiklan 5 kappale ja 39 artikla.

Artiklan 4 kappaleen mukaan sopimusvaltiot voivat nimetä ehdokkaita tuomioistuimen vaaliin käyttämällä joko kansallista korkeimpiin tuomarin virkoihin sovellettavaa ehdokaiden nimeämismenettelyä tai Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntöön mukaista nimeämismenettelyä. Sopimusvaltion tulee toimittaa nimeämismenettelynsä mukana lausunto siitä, miten ehdokas täyttää 3 kappaleen mukaiset edellytykset. Vaatimuksen taustalla oli neuvotteluissa pyrkimys kohdentaa tuomarinvalintoja koskevaa keskustelua jo aikaisessa vaiheessa ehdokaiden ansioiden mahdollisten "poliittisten" seikkojen sijasta. Kukin sopimusvaltio voi tukea yhtä ehdokasta, jonka tulee olla jonkin sopimusvaltion kansalainen. Tarvittaessa sopimusvaltioiden kokous voi perustaa neuvoa-antavan toimikunnan nimeämiskysymyksiä varten.

Artiklan 5 kappaleen mukaan vaaleihin valmistetaan kaksi ehdokasluetteloa. Ensimmäisessä ovat rikos- ja rikosprosessioi-

keudelliset asiantuntijat ja toisessa kansainvälisen oikeuden asiantuntijat. Ensimmäisessä vaalissa valitaan vähintään yhdeksän tuomaria ensimmäisestä luettelosta ja vähintään viisi tuomaria jälkimmäisestä luettelosta. Myöhemmissä vaaleissa eri luetteloista valittavien suhdeluku pysytetään samana. Artiklan 6 kappaleessa säädetään menettelystä salaisessa lippuäänestyksessä sopimusvaltioiden kokouksen istunnossa. Tuomioistuimeen valitaan ne 18 ehdokasta, jotka saavat korkeimman äänimäärän sekä läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistön.

Artiklan 7 kappaleen mukaan kaksi tuomaria ei voi olla saman valtion kansallisuutta. Valtioiden kesken vallitsi laaja yksimielisyys 8 kappaleen a kohtaan kirjatusta säännöstä, jonka mukaan tuomioistuimen kokoonpanossa tulee taata maailman merkittävimpien oikeusjärjestelmien ja tasapuolinen maantieteellinen edustus. Samaa kappaleeseen kirjattiin suuremmitta ongelmitta myös määräys oikeudenmukaisesta nais- ja miestuumareiden edustuksesta. Vastaavaa määräystä ei sisällä Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntöön. Tuomioistuimessa palvelee parhaillaan sen yli puolivuosisataisen historian ensimmäinen naistuomari.

Mielipiteitä jakoi enemmän pyrkimys korostaa seksuaali- ja sukupuoliväkivaltaan sekä lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvän asiantuntemuksen tarvetta. Kompromissiratkaisuna syntyneen 8 kappaleen b kohdan mukaan sopimusvaltiot "ottavat huomioon myös tarpeen sisällyttää tuomioistuimen jäseniin tuomareita, joilla on oikeudellista asiantuntemusta erityiskysymyksistä, mukaan luettuna mutta ei ainoastaan naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta."

Alun siirtymäkauden jälkeen tuomareiden toimikausi on 9 kappaleen a kohdan mukaan yhdeksän vuotta eikä heitä voida valita uudelleen, toisin kuin Kansainvälisen tuomioistuimen tuomarit sen perussääntöön 13 artiklan 1 kappaleen mukaan. Kansainvälisen oikeuden toimikunnan ehdottama 12 vuoden toimikausi torjuttiin neuvotteluissa.

Laajoissa oikeudenkäynneissä tuomarien vaihtuminen tarkan määräajan mukaan on osoittautunut Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuimien käytännön työssä ongelmal-

liseksi. Eräissä tapauksissa tuomarin toimikautta on jouduttu YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä erikseen pidentämään, jotta säästyttäisiin koko laajan oikeudenkäynnin uudelleen aloittamiselta. Näihin syihin perustuu 10 kappaleen määräys, jonka mukaan tuomarin toimikausi jatkuu, kunnes hänen jaostossaan jo aloitettu oikeudenkäynti tai valitusprosessi on saatettu päätökseen. Vastaava määräys on Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön 13 artiklan 3 kappaleessa.

37 artikla. Vapautuvat tuomarin paikat. Mikäli tuomarin paikka vapautuu, pidetään normaalimenettelyn mukaisesti vaali paikan täyttämiseksi jäljellä olevaksi palvelusajaksi. Jos loppukaudeksi valittu tuomari palvelee kolme vuotta tai vähemmän, hänet voidaan valita jatkossa uudelleen kokonaiseksi kaudeksi. Vapautuvia paikkoja täytettäessäkin soveltuu 36 artiklan 5 kappaleen määräys rikos- sekä rikosprosessioikeudellista ja kansainvälisoikeudellista asiantuntemusta edustavien tuomarien välisestä suhdeluvusta.

38 artikla. Puheenjohtajisto. Puheenjohtajisto koostuu presidentistä sekä ensimmäisestä ja toisesta varapresidentistä, jotka valitaan tuomareiden ehdottomalla äänen enemmistöllä. Edellä käsitellyn 31 artiklan 1 kappaleen mukaisesti puheenjohtajistoon valitut tuomarit palvelevat kokopäiväisesti. Puheenjohtajisto vastaa tuomioistuimen asianmukaisesta hallinnosta ja muista sille perussäännössä määrättyistä tehtävistä, ks. 35 artiklan 3 kappale, 36 artiklan 2 kappaleen a ja c(ii) kohdat, 39 artiklan 4 kappale, 42 artiklan 1 kappale, 44 artiklan 3 kappale, 50 artiklan 1 kappale, 61 artiklan 11 kappale, 74 artiklan 1 kappale, ja 112 artiklan 2 kappaleen b kohta. Syyttävövirastoa puheenjohtajiston toimivalta ei kata, ks. 42 artiklan 1 kappale. Puheenjohtajisto toimii kuitenkin hallintoasioissa yhteistyössä syyttäjän kanssa.

39 artikla. Jaostot. Tuomareiden valinnan jälkeen tuomioistuin järjestäytyy 34 artiklan b kohdan mukaisesti osastoihin. Valitusosasto koostuu presidentistä ja neljästä muusta tuomarista. Oikeudenkäyntiosasto ja esitutkintaosasto koostuvat kumpikin vähintään kuudesta tuomarista. Tuomareiden osastolle määrittämisessä tavoitteena on, että kullakin osastolla on tehtäviensä mukaan rikosoikeuden, rikosprosessioikeuden sekä kansainvälisen

oikeuden asiantuntemusta. Kokemus rikosoikeudenkäynneistä painottuu oikeudenkäynti- ja esitutkintaosastoille.

Osastoilla tehtävät hoidetaan jaostoissa. Valitusjaosto koostuu kaikista viidestä valitusosaston tuomarista ja oikeudenkäyntijaosto kolmesta oikeudenkäyntiosaston tuomarista. Esitutkintajaoston tehtäviä hoitaa joko kolme tai yksi kyseisen osaston tuomaria perussäännön ja menettely- ja todistelusääntöjen mukaisesti. Oikeudenkäynti- tai esitutkintajaostoja voi toimia useampia, mikäli työ määrä sitä edellyttää.

Tuomarit voivat palvella joko oikeudenkäyntiosastolla tai esitutkintaosastolla sen mukaan kuin tuomioistuimen tehokas toiminta edellyttää. Rotaatiolle on kuitenkin kaksi merkittävää jäävyysyihin perustuvaa rajoitusta. Tapauksen esitutkintavaiheeseen osallistunutta tuomaria ei voida valita oikeudenkäyntijaostoon, joka käsittelee samaa tapausta. Toiseksi, valitusosastolle määrätty tuomarit palvelevat koko kautensa ajan ainoastaan kyseisellä osastolla.

40 artikla. Tuomareiden riippumattomuus. Artikla vahvistaa keskeisen periaatteen tuomarien riippumattomuudesta tehtäviensä hoidossa. Tuomarit eivät saa ryhtyä toimintaan, joka todennäköisesti haittaisi tehtävien hoitamista tai heikentäisi luottamusta heidän riippumattomuuteensa. Kokopäiväisesti tuomioistuimen toimipaikassa palvelevilta tuomareilta on 3 kappaleessa kielletty kokonaan ryhtyminen muuhun ammatilliseen toimintaan. Osapäiväiset tuomarit voivat harjoittaa muuta ammatillista toimintaa, jota kuitenkin koskee edellä esitetty laatuvaatimus.

41 artikla. Tuomarin vapauttaminen tehtävästä ja tuomarin jääväminen. Puheenjohtajisto voi tuomarin pyynnöstä vapauttaa tämän perussäännön mukaisesti tehtävästä. Vapauttamismenettelystä määrätään menettely- ja todistelusäännöissä.

Tuomari ei osallistu sellaisen tapauksen käsittelyyn, jossa hänen puolueettomuuttaan voitaisiin kohtuudella epäillä millä tahansa perusteella. Erikseen mainittuja jäävaysperusteita ovat aikaisempi osallistuminen saman tapauksen käsittelyyn tuomioistuimessa tai samaa henkilöä koskevan rikosasian käsittelyyn kansallisessa menettelyssä. Lisää perusteita määritellään menettely- ja todiste-

lusäännoissä.

Syyttäjä tai tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö voi pyytää tuomarin jääväämistä. Jääväyksymyksistä päätetään tuomareiden ehdottomalla ääntenemmistöllä. Jäävättäväksi vaadittava tuomari voi esittää mielipiteensä, mutta hän ei osallistu päätöksentekoon.

42 artikla. Syyttäjän toimisto. Syyttäjän toimisto on riippumaton ja erillinen tuomioistuimen elin, jota johtaa syyttäjä. Artiklan 2 kappaleen mukaisesti hän vastaa itsenäisesti toimiston johdosta ja hallinnosta. Nimenomaisesti kappaleessa luetellaan henkilökunta, apuvälineistö ja muut voimavarat. Tällä haluttiin sulkea pois riippumattomuuden ja itsenäisyyden vaarantava kirjaamon puuttuminen syyttäjän toimiston asioihin. Tältä osin on kuitenkin huomattava 112 artiklan 2 kappaleen mukaiset sopimusvaltioiden kokouksen valtuudet. Syyttäjän tehtävien hoidossa apuna on yksi tai useampi apulaissyttäjä.

Syyttäjän toimiston tehtävänä on vastaanottaa 13 artiklan a ja b kohdissa tarkoitettuja käsiteltäväksi saattamista koskevia ilmoituksia ja muita perusteltuja tietoja tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista sekä tutkia näitä rikoksia ja ajaa syytteitä tuomioistuimessa. Syyttäjän toimivaltuuksien käyttö on kuitenkin merkittävältä osin alistettu esitutkintajaoston päätöksille. Syyttäjän tehtävät ja valtuudet käyvät yksityiskohtaisemmin ilmi oikeudenkäyntimenettelyä koskevista artikloista, kuten 53 ja 54 artiklat.

Syyttäjän tai apulaissyttäjän virkoihin sopimusvaltioiden kokouksessa valittavilta henkilöiltä edellytetään artiklan 3 kappaleessa nuhteettomuutta, pätevyyttä, laajaa käytännön kokemusta syyttäjän tehtävistä tai rikosoikeudenkäynneistä sekä erinomaista kielitaitoa vähintään toisesta tuomioistuimen työkielistä. Artiklan 5 kappaleen mukaan syyttäjää tai apulaissyttäjää koskevat tuomarien osalta 40 artiklassa käsitellyt vastavat kiellot sellaisen toiminnan harjoittamisesta, joka haittaisi tehtävien hoitamista tai riippumattomuutta. Syyttäjä tai apulaissyttäjät eivät ota vastaan muuta ammatillista työtä.

Syyttäjän tai apulaissyttäjän tehtävästä vapauttamista ja jääviä koskevat vastaavat säännöt kuin tuomareita 41 artiklan mukaan.

Tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö voi milloin tahansa pyytää syyttäjän tai apulaissyttäjän jääväämistä. Syyttäjän tai apulaissyttäjän jääväämiseen liittyvistä kysymyksistä päättää valitusjaosto.

Sopimusneuvotteluissa kiinnitettiin laajasti huomiota tarpeeseen varmistaa syyttäjän toimiston asiantuntemus seksuaali- ja sukupuoliväkivaltarikoksissa ja lapsiin kohdistuvissa väkivaltarikoksissa. Syyttäjä nimeää artiklan 9 kappaleen mukaan neuvonantajia, joilla on oikeudellista asiantuntemusta erityisistä kysymyksistä, mukaan luettuna edellä mainitut alat.

43 artikla. Kirjaamo. Kirjaamo vastaa tuomioistuimen hallinnon ja toimintojen muista kuin oikeudellisista näkökohdista. Tehtäväkenttä vastaa Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuinten kirjaamojen tehtäviä. Siihen kuuluvat ensinnäkin kansainvälisen järjestön hallintoon tyypillisesti kuuluvat taloudelliset, henkilöstö-, tila- ja vastaavat kysymykset. Toiseksi siihen kuuluvat tyypillisesti tuomioistuimen tehtäviin liittyvät velvoitteet, kuten oikeusavun järjestäminen syytetyille, tutkintavankeus, ja istuntojen järjestäminen.

Kirjaamoa johtaa artiklan 2 kappaleen mukaisesti kirjaaja. Hän on tuomioistuimen korkein hallinnollinen virkamies, mutta hoitaa tehtäviään tuomioistuimen presidentin määräysvallan alaisena. Alistaisuutta tuomareille kuvastaa myös kirjaajan valitseminen artiklan 4 kappaleen mukaisesti tuomareiden ehdottomalla ääntenemmistöllä, ottaen huomioon sopimusvaltioiden kokouksen mahdolliset suositukset. Tarvittaessa valitaan myös apulaiskirjaaja.

Artiklan 6 kappaleen mukaan kirjaamoon perustetaan uhreja ja todistajia varten yksikkö, joka tarjoaa suojelutoimenpiteitä ja turvajärjestelyjä, neuvontaa ja muuta asianmukaista avustusta. Neuvotteluvaiheessa oli esillä vaihtoehto, jonka mukaan yksikkö olisi paremmin sovelnut perustettavaksi 42 artiklan syyttäjän toimiston yhteyteen. Kompromissin jälkeen on nykyisessä määräyksessä yksikölle asetettu velvollisuus neuvotella syyttäjän toimiston kanssa. Yksikön toiminnan kohderyhmänä ovat todistajat, tuomioistuimessa kuultavat uhrin sekä muut henkilöt, jotka voivat olla vaarassa todistajainkertomusten vuoksi. Yksikköön kuuluu muun

ohella henkilökuntaa, jolla on asiantuntemusta traumaista. Uhrien ja todistajien yksikön kokoonpanosta ja tehtävistä määrätään yksityiskohtaisesti menettely- ja todistelussäännöissä.

44 artikla. Henkilökunta. Syyttäjä ja kirjaja nimittävät toimistoihinsa henkilökuntaa. Tehokkuuden, pätevyyden ja luotettavuuden vaatimusten lisäksi valinnoissa otetaan soveltuvin osin huomioon 36 artiklan 8 kappaleen vaatimukset. Sopimusvaltioiden kokous hyväksyy kirjaajan ehdotuksesta tarkemmat henkilökuntaa koskevat määräykset.

Artiklan 4 kappaleen mukaan tuomioistuin voi poikkeustapauksissa ottaa palvelukseensa asiantuntevaa sopimusvaltioiden, kansainvälisten järjestöjen tai kansalaisjärjestöjen tarjoamaa maksutta työskentelevää henkilökuntaa. Maksuttoman henkilökunnan käytön salliminen oli neuvotteluissa kiistanalainen kysymys. Vastustaneiden valtioiden mielestä tällaisen henkilökunnan käyttö vaarantaa henkilökunnan riippumattomuuden ja uhkaa johtaa vääristyneeseen maantieteelliseen jakaumaan. Näitä huolia lievittämään artiklaan sisällytettiin paitsi viittaus käytön poikkeuksellisuuteen myös määräys siitä, että sopimusvaltioiden kokous laatii ohjeet maksuttoman henkilökunnan palkkaamisesta.

45 artikla. Juhlallinen vakuutus. Ennen tehtäviensä vastaanottamista tuomarit, syyttäjä, apulaissyöttäjät, kirjaaja ja apulaiskirjaaja vakuuttavat juhlallisesti tuomioistuimen julkisessa istunnossa hoitavansa tehtäviään puolueettomasti ja tunnollisesti. Juhlallisen vakuutuksen antamismenettelystä ja sisällöstä määrätään menettely- ja todistelussäännöissä.

46 artikla. Erottaminen. Tuomarin, syyttäjän, apulaissyöttäjän, kirjaajan tai apulaiskirjaajan erottamisperusteita ovat vakava virkavirhe, perussäännön mukaisten velvollisuuksien rikkominen tai kykenemättömyys hoitaa perussäännön edellyttämiä tehtäviä. Perusteista säädetään tarkemmin menettely- ja todistelussäännöissä.

Tuomarin, syyttäjän tai apulaissyöttäjän erottamisesta päättää artiklan 2 kappaleen mukaisesti sopimusvaltioiden kokous salaisella lippuäänestyksellä. Tuomarin osalta erottamiseen riittää sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistö ja muiden tuomareiden kahden kolmasosan ään-

tenenemmistöllä hyväksymä suositus. Omaksettua ratkaisu poikkeaa Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännöstä, jonka 18 artiklan mukaan tuomari voidaan erottaa toisten tuomioistuimen jäsenten yksimielisellä päätöksellä. Perusteena on, ettei henkilö enää täytä tuomarinvirkaan vaadittuja edellytyksiä. Jugoslavia- tai Ruanda-tuomioistuimen perussäännössä ei ole määräyksiä tuomarin, syyttäjän tai apulaissyöttäjän erottamisesta.

Syyttäjän erottamiseen vaaditaan sopimusvaltioiden ehdoton ääntenemmistö. Kirjaajan ja apulaiskirjaajan alisteisuus tuomioistuimelle näkyy siinä, että heidän erottamisestaan päättävät tuomarit ehdottomalla ääntenemmistöllä.

Artiklan 4 kappaleen mukaan asianomaisella henkilöllä on mahdollisuus esittää todistelua ja näkemyksiään siten kuin menettely- ja todistelussäännöissä määrätään. Hän ei muuten voi osallistua asiansa käsittelyyn.

47 artikla. Kurinpitotoimenpiteet. Tuomariin, syyttäjään, apulaissyöttäjään, kirjaajaan tai apulaiskirjaajaan, joka on syyllistynyt virkarikkeeseen, joka ei ole yhtä vakava kuin 46 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu virkavirhe, kohdistetaan kurinpitotoimenpiteitä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

Perussääntö ei tarkenna, millaisista kurinpitotoimista on kyse tai mikä elin voi niiden langettamisesta päättää. Kurinpitotoimista määrääminen perussäännössä poikkeaa Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuinten sekä Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännöstä, joihin ei sisälly vastaavia määräyksiä.

48 artikla. Erioukudet ja vapaudet. Artiklassa käsiteltävät tuomioistuimelle ja siinä toimiville henkilöille myönnettävät erioikeudet ja vapaudet on luonnehdittu melko yleisesti ja osittain erioikeudet ja vapaudet tullaankin määrittelemään tarkemmin niitä käsittelevissä sopimuksissa. Artiklan 3 ja 4 kappaleissa viitataan siihen, että erioikeuksista ja vapauksista määrätään tarkemmin niitä koskevassa sopimuksessa. Sen solmimisesta ei ole tarkempia määräyksiä. Sopimus on kuitenkin erillinen 3 artiklan 2 kappaleen päämajasopimuksesta, koska sen tulee kattaa erioikeuksia ja vapauksia koskevat kysymykset muuallakin kuin tuomioistuimen isäntävaltiossa Alankomaissa.

Maaliskuun alussa 2000 voimaan tulleen perustuslain 80 pykälä edellyttää, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan on säädettävä lailla. Asiaa on käsitelty tarkemmin eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevan osion yhteydessä.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään YK:n peruskirjan 105 artiklan 1 kappaletta mukaillen, että tuomioistuimella on kunkin sopimusvaltion alueella sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen päämäärien toteuttamiseksi.

Artiklan 2—4 kappaleiden mukaisesti tuomioistuimessa toimivilla henkilöillä on asteittain erilaiset erioikeudet ja vapaudet tehtävien hoitamisen edellyttämän tarpeen mukaisesti. Vahvin asema on tuomareilla, syyttäjällä, apulaissyöttäjillä ja kirjaajalla, joiden asema vastaa artiklan 2 kappaleen mukaan diplomaattisten lähetystöjen päälliköiden asemaa. Tähän on kuitenkin säädetty merkittävä lisärajaus, jonka mukaan erioikeudet ja vapaudet ovat voimassa vain henkilöiden hoitaessa tuomioistuimen tehtäviä tai näiden tehtävien osalta. Rajaus vastaa Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön 19 artiklaa. Toimikautensa päätyttyä tuomarit, syyttäjät, apulaissyöttäjät ja kirjaaja ovat vapautettuja oikeudellisesta vastuusta virkatehtävien yhteydessä annettujen suullisten tai kirjallisten lausuntojen ja suoritettujen toimenpiteiden osalta.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään erioikeuksista ja vapauksista luopumisesta.

49 artikla. Palkat, palkanlisät ja kulukorvaukset. Sopimusvaltioiden kokous päättää tuomareille, syyttäjälle, apulaissyöttäjille, kirjaajalle ja apulaiskirjaajalle maksettavista palkoista, palkanlisistä ja kulukorvauksista. Näitä palkkoja ja palkanlisiä ei alenneta heidän toimikautensa aikana.

50 artikla. Viralliset kielet ja työkielet. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuimen viralliset kielet ovat YK:n viralliset kielet arabia, englanti, espanja, kiina, ranska ja venäjä. Virallisilla kielillä on julkaistava tuomioistuimen antamat tuomiot sekä muut merkittävistä kysymyksistä koskevat päätökset. Julkaisemisesta päättää puheenjohtajisto menettely- ja todistelusääntöjen mukaisesti.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään tuomioistuimen työkieliksi englanti ja ranska. Muita virallisia kieliä voidaan erityistapauksissa käyttää työkielinä. Edellytyksistä säädetään menettely- ja todistelusäännöissä. Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomioistuin voi myös pyynnöstä sallia tiettyssä oikeudenkäynnissä osapuolen tai väliintuloon oikeutetun valtion käyttää mitä tahansa muuta kieltä. Tästä artiklasta erillisenä kysymyksenä on epäillyn tai syytetyn oikeus käyttää kieltä, jota hän täysin ymmärtää ja puhuu tai oikeus maksut-ta pätevä tulkinn apuun ja käännöksiin, jotka ovat tarpeen oikeudenmukaisuuden vaatimusten täyttämiseksi, katso 55 artiklan 1 kappaleen c kohta ja 67 artiklan 1 kappaleen a ja f kohdat.

51 artikla. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevat säännöt. Menettely- ja todistelusäännöt tulevat voimaan, kun sopimusvaltioiden kokous on hyväksynyt ne jäsentensä kahden kolmasosan äänten enemmistöllä. Artiklan 2 kappaleen mukaan menettely- ja todistelusääntöihin voivat esittää muutoksia sopimusvaltiot, tuomarit ehdottomalla äänten enemmistöllä tai syyttäjä. Muutokset tulevat voimaan, kun sopimusvaltioiden kokous on hyväksynyt ne jäsentensä kahden kolmasosan äänten enemmistöllä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomarit voivat menettely- ja todistelusääntöjen hyväksymisen jälkeen kiireellisissä tapauksissa laatia väliaikaisia sääntöjä. Niitä sovelletaan kunnes ne hyväksytään, muutetaan tai hylätään sopimusvaltioiden kokouksen seuraavassa sääntömääräisessä istunnossa tai erityisistunnossa.

Sääntöjen, niiden muutosten ja väliaikaisten sääntöjen tulee olla yhdenmukaisia perussäännön kanssa. Ristiriitatilanteessa sovelletaan ensisijaisesti perussääntöä. Sääntöjen muutoksien ja väliaikaisten sääntöjen osalta sovelletaan taannehtivuuden kieltoa. Niitä ei sovelleta taannehtivasti tutkinnan tai syytteen kohteena olevan tai tuomitun henkilön edun vastaisesti. Taannehtivuuden kielto myös sääntömuutosten osalta pohjautuu rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen, josta on perussääntöä koskien määrätty 22 artiklan 1 kappaleessa, 23 artiklassa ja 24 artiklan 2 kappaleessa.

Perussääntöä neuvoteltaessa jouduttiin jat-

kuvaan rajanvetoon sen osalta, millä tarkkuudella on tarkoituksenmukaista säätää perussäännössä ja mistä kysymyksistä voidaan määrätä menettely- ja todistelussäännöissä. Vastakkain olivat ns. laillisuusperiaatteen kannattajat, jotka tukivat mahdollisimman tarkkaa sääntelyä perussäännössä sekä pragmatistit, joiden mielestä lyhyt ja selkeä perussääntö on riittävä. Kun neuvotteluissa alustavasti varmistui viimeisessä valmistele- van toimikunnan istunnossa ennen diplomaattikonferenssia, että myös menettely- ja todistelussäännöt tulevat kaikkien valtioiden valmisteltaviksi ja sopimusvaltioiden kokouksen päätettäviksi, sen sijaan että niistä päättäisivät tuomarit kuten Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuimissa, rajanveto muutti luonnettaan. Samalla tuli tarpeelliseksi kolmaskin instrumentti, tuomioistuimen sisäiset määräykset (52 artikla). Näiden kolmen säännösten välille luotiin hierarkia. Tätä heijastelevat paitsi nimenomaiset määräykset kuten 51 artiklan 5 kappale myös säännöstöjä koskevat vaikeusasteeltaan porrastetut muuttamismenettelyt.

Menettely- ja todistelussääntöjen valmistelu annettiin Rooman diplomaattikonferenssin loppuasiakirjan päätöslauselmassa F kaikille valtioille avoimen valmistele- van toimikun- nan tehtäväksi. Yhdistyneiden Kansakuntien 53. yleiskokous pyysi pääsihteeriä kutsu- maan toimikunnan koolle. Määräajaksi sääntö- jen valmistelulle asetettiin 30 päivä kesä- kuuta 2000.

52 artikla. Tuomioistuimen sisäiset määräykset. Tuomarit laativat tuomioistuimen jokapäiväiselle toiminnalle tarpeelliset sisäiset määräykset. Sisäisiin määräyksiin ei ole vii- tausta 21 artiklassa sovellettavasta oikeude- sta. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomarit hyväksyvät määräykset ehdottomalla ään- tenenemmistöllä. Artiklan 2 kappaleessa määrätään, että niitä laadittaessa ja muutetta- essa neuvotellaan syyttäjän ja kirjaajan kans- sa.

Artiklan 3 kappaleen mukaan määräykset ja niiden muutokset tulevat voimaan hyväk- symisestä lukien, elleivät tuomarit toisin pää- tä. Hyväksytyt määräykset toimitetaan sopi- musvaltioille, joilla on oikeus esittää niistä mielipiteitä. Määräykset ja niiden muutokset pysyvät voimassa, ellei sopimusvaltioiden

enemmistö vastusta niitä kuuden kuukauden kuluessa.

Osa 5. Tutkinta ja syyttäminen

Perussäännön 5 osa (53—61 artiklat) sisältää määräykset epäillyn rikoksen johdosta suoritettavasta tutkinnasta ja oikeudenkäyn- nin valmisteluvaiheesta. Osa sisältää keskei- set määräykset syyttäjän ja tuomioistuimen esitutkintajaoston tehtävistä rikoksen esitut- kintavaiheesta. Lisäksi tässä osassa on mää- räyksiä muun muassa epäillyn oikeuksista tutkinnan aikana sekä pidätysmenettelystä.

53 artikla. Tutkinnan aloittaminen. Artikla sisältää määräyksiä rikostutkinnan aloittami- sesta sekä erityisesti syyttäjän ja toisaalta tuomioistuimen esitutkintajaoston roolista ja harkintavallasta rikosepäilyjen alkuvaihees- sa. Tästä rikoksen esitutkintavaiheesta käyte- tään perussäännössä nimitystä tutkinta. Syyt- täjä johtaa tutkintaa, mutta tuomioistuimen esitutkintajaostolla on päätösvaltaa eräissä tärkeämissä kysymyksissä.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään niistä kriteereistä, joilla syyttäjä tekee päätöksensä tutkinnan aloittamisesta tai siitä luopumisesta. Artikla on kirjoitettu siihen muotoon, että tutkinta on aloitettava, jos artiklassa mainitut edellytykset täyttyvät. Näin on pyritty rajoit- tamaan syyttäjän muihin kuin oikeudellisiin näkökohtiin perustuvaa harkintaa.

Kappaleen johdannossa todetaan, että syyt- täjän tulee aloittaa tutkinta, ellei hän katso, arvoituaan asiaa saamiensa tietojen perusteel- la, ettei ole perustelua syytä tutkinnan aloit- tamiselle. Tämän jälkeen kappaleen kohdissa a-c mainitaan ne kriteerit, joiden perusteella syyttäjän tulee asiaa harkita. Nämä kriteerit ovat kumulatiivisia, eli kaikkien edellytysten on täytyttävä, jotta tutkinta voidaan aloittaa.

Kohdassa a määrätään kynnyksestä tutkin- nan aloittamiselle. Syyttäjän tulee harkita käytettävissään olevien tietojen perusteella, onko asiassa perusteltua syytä epäillä, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos on tehty tai sitä ollaan tekemässä. Syyttäjä saa tietoja mahdollisista rikoksista 13 artik- lan a ja b kohtien perusteella joko sopimus- valtioilta tai YK:n turvallisuusneuvostolta. Syyttäjän oma-aloitteisesta tietojen keräämi-

sestä ja tutkinnan aloittamisesta on tarkemmat määräykset 15 artiklassa. Käytettäessä sanamuotoa "perusteltu syy epäillä" pyritään määrittelemään kynnys tutkinnan aloittamiselle. Tämäntyyppistä sanamuotoa käytetään myös 15, 53, 58 ja 61 artikloissa. Tutkinnan aloittamiskynnyksenä tämä muotoilu viittaa sekä näyttökysymyksen että oikeudelliseen arviointiin. Pelkkä epäily rikoksesta ei riitä, mutta toisaalta varmuutta siitä ei myöskään tarvitse olla.

Kohdan b perusteella syyttäjän on harkittava, voidaanko tapaus ottaa käsiteltäväksi 17 artiklan mukaisesti. Viittaaminen 17 artiklaan tarkoittaa toissijaisuusperiaatteen huomioonottamista. Mikäli esimerkiksi rikos on jo tutkittavana tai tutkittu toimivaltaisessa ja toimivassa kansallisessa prosessissa, ei Kansainvälisellä rikostuomioistuimella ole asiaa toimivaltaa.

Kappaleen c kohdassa määrätään edellisten lisäksi oikeudenmukaisuus- ja eräänlaisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien käyttämisestä tutkinnan aloittamisessa. Tämän kohdan nojalla syyttäjä arvioi, onko perusteltua syytä epäillä, ettei oikeudenmukaisuus vaadi tutkintaa. Harkitessaan sitä vaihtoehtoa, ettei hän ryhdy asiassa c kohdan nojalla toimenpiteisiin, on otettava huomioon rikoksen törkeys ja uhrien etu. Toimenpiteisiin ryhtymättä jättäminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tekijöitä on huomattava määrä, eikä olisi tarkoituksenmukaista, että kaikkien vähäisimpien rikosten tai osallisten osalta tutkintaa jatketaisiin. Syyttäjän tulee ilmoittaa päätöksensä olla ryhtymättä asiassa toimenpiteisiin esitutkintajaostolle, mikäli tämä ratkaisu perustuu kappaleen c kohtaan.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään syyttäjän ratkaisusta sen jälkeen, kun tutkinta on suoritettu. Kappaleen a-c kohdissa määrätään niistä kriteereistä, joilla syyttäjä voi esitutkinnan jälkeen päättää olla nostamatta syytettä. Mikäli syyttäjä näiden kriteerien perusteella katsoo, ettei ole riittäviä perusteita syyttämiselle, hän tekee syyttämättäjättämiskäytännön. Nämä a-c kohtien edellytykset ovat vaihtoehtoisia.

Kohdan a syyttämättäjättämisperuste on, että asiassa ei ole riittäviä oikeudellisia pe-

rusteita tai näyttöä pidätysmääräyksen hakemiselle tai haastamisen pyytämiseksi 58 artiklan mukaan. Syyttäjä jättää asian syyttämättä b kohdan nojalla, mikäli tapausta ei voida ottaa tutkittavaksi toissijaisuusperiaatteen, eli 17 artiklan nojalla. Kohdan c nojalla syyttämättä jätetään myös asia, jossa kaikki seikat huomioonottaen oikeudenmukaisuus ei vaadi syytteen nostamista. Tässä c kohdan harkinnassa otetaan huomioon rikoksen törkeys, uhrien edut ja väitety rikosentekijän ikä, heikko terveydentila sekä osuus väitetyssä teossa.

Tehdessään kappaleen 2 mukaisen syyttämättäjättämiskäytännön syyttäjän on ilmoitettava päätöksensä ja sen perusteista esitutkintajaostolle ja sille valtiolle, joka on saattanut asian syyttäjän käsiteltäväksi 14 artiklan mukaisesti. Mikäli YK:n turvallisuusneuvosto on 13 artiklan b kohdan nojalla ollut aloitteentekijänä asiassa, syyttämättäjättämispäätöksestä on ilmoitettava turvallisuusneuvostolle.

Artiklan 3 kappaleessa säännellään esitutkintajaoston mahdollisuutta käsitellä uudelleen, eli tarkastella syyttäjän ratkaisua olla ryhtymättä toimenpiteisiin tai syyttämättäjättämispäätöstä. Kappaleen a kohdassa määrätään asianomaisen valtion tai YK:n turvallisuusneuvoston pyynnöstä tapahtuvasta käsittelystä ja b kohdassa esitutkintajaoston viran puolesta tapahtuvasta uudelleen käsittelystä.

Vaikka asianomainen valtio tai turvallisuusneuvosto pyytää asian käsittelyä, esitutkintajaoston ei ole pakko tarkastella asiaa, vaan esitutkintajaostolla on asiassa harkintavalta. Jos esitutkintajaosto käsittelee asian uudelleen asianomaisen valtion tai turvallisuusneuvoston pyynnöstä, tämän tarkastelun lopputuloksena voi olla, että esitutkintajaosto voi pyytää syyttäjää harkitsemaan päätöstään uudelleen. Sen sijaan esitutkintajaosto ei voi nimenomaisesti määrätä syytettä nostettavaksi. Harkitessaan päätöstään uudelleen, syyttäjä soveltaa edelleen artiklan 1 tai 2 kappaleessa määrättyjä kriteereitä.

Esitutkintajaosto voi myös omasta aloitteestaan ottaa käsiteltäväkseen syyttäjän päätöksen olla ryhtymättä toimenpiteisiin. Tämä viran puolesta tapahtuva uudelleenkäsitteleminen tulee kysymykseen niissä tapauksissa, joissa syyttäjän ratkaisu perustuu siihen oi-

keudenmukaisuus- ja tarkoituksenmukaisuusharkintaan, jota tarkoitetaan 1 kappaleen c kohdassa tai 2 kappaleen c kohdassa. Tässä tapauksessa syyttäjän päätös on voimassa ainoastaan, jos esitutkintajaosto vahvistaa sen.

Syyttäjän päätös toimenpiteistä luopumisesta ei saavuta oikeudellista sitovuutta. Artiklan 4 kappaleessa määrätään, että syyttäjä voi milloin tahansa harkita uudelleen päätöstään tutkinnan aloittamisesta tai syytteen nostamisesta uusien tosiseikkojen tai tietojen perusteella.

54 artikla. Syyttäjän tehtävät ja valtuudet tutkinnan osalta. Artiklassa määritellään mihin toimiin syyttäjä voi tai hänen tulee ryhtyä tutkinnan aikana.

Artiklan 1 kappaleessa määritellään ne toimet, joihin syyttäjän tulee tutkinnan aikana ryhtyä. Kappaleen a kohdassa todetaan, että syyttäjän tulee pyrkiä selvittämään totuus. Siksi tutkinta on ulotettava koskemaan kaikkea asiassa merkityksellistä tietoa ja syyttäjän tulee tutkinnassa noudattaa puolueettomuutta siten, että tutkinnan pitää ulottua tasapuolisesti niin syytteen puolesta kuin sitä vastaan puhuviin seikkoihin. Syyttäjän on siis tutkinnassa noudatettava objektiviteettiperiaatetta. Artiklan 1 kappaleen b kohdan perusteella syyttäjän tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tehokkaan tutkinnan ja syyttämisen varmistamiseksi. Syyttäjän on näissä toimissaan otettava huomioon myös rikosten uhrien ja todistajien edut ja henkilökohtaiset olosuhteet, ikä mukaanlukien, 7 artiklan 3 kappaleen määritelmän mukainen sukupuoli ja terveys, ja myös rikoksen luonne erityisesti niissä tapauksissa, joissa rikokseen liittyy seksuaalista tai sukupuolista väkivaltaa tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaan syyttäjän tulee toiminnassaan lisäksi ottaa huomioon "henkilöiden", eli epäillyn henkilön tai syytetyn, tämän perussäännön mukaiset oikeudet.

Artiklan 2 kappaleessa viitataan niihin perusteisiin, joiden nojalla syyttäjä voi suorittaa tutkintaa minkä tahansa valtion alueella. Sen mukaan syyttäjä voi suorittaa tutkimuksia oikeusapua koskevan perussäännön 9 osan määräyksien mukaisesti tai mikäli tuomioistuimen esitutkintajaosto on 57 artiklan 3

kappaleen d kohdan perusteella antanut siihen syyttäjälle luvan. Tutkinta voi tämän kappaleen määräysten nojalla tapahtua myös muun valtion kuin sopimusvaltion alueella.

Artiklan 3 kappaleessa luetellaan ne keinot tai toimenpiteet, joihin syyttäjä saa ryhtyä toimittaessaan esitutkintaa (kappaleen a-f kohdat). Kappaleen mukaan hän voi muun muassa kerätä ja tutkia todisteita. Hän voi kutsua luokseen ja kuulustella epäiltyjä henkilöitä sekä uhreja ja todistajia. Syyttäjä voi myös ryhtyä yhteistyöjärjestelyihin valtioiden ja hallitustenvälisen järjestöjen kanssa sekä tehdä sellaisia järjestelyjä ja sopimuksia, jotka voivat olla tarpeen erilaisen yhteistyön helpottamiseksi.

Artiklan 3 kappaleen e kohdan mukaan syyttäjä voi myös sopia, ettei hän ilman tietojenantajan suostumusta missään oikeudenkäynnin vaiheessa paljasta sellaisia asiakirjoja tai tietoja, jotka hän saa luottamuksellisesti yksinomaan siihen tarkoitukseen, että näiden tietojen avulla hankitaan uusia todisteita. Tämän artiklan kohdan nojalla voidaan esimerkiksi suojata ilmiantajia mahdolliselta koston uhalta. Vielä artiklassa todetaan, että syyttäjä voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tietojen luottamuksellisuuden, henkilöiden suojelun tai todisteiden säilyttämisen varmistamiseksi (f kohta).

55 Artikla. Henkilöiden oikeudet tutkinnan aikana. Artiklassa luetellaan ne menettelylliset vähimmäisoikeudet, jotka esitutkinnan kohteena olevalla henkilöllä on tutkinnan aikana. Erilaisista oikeuskulttuureista johtuen syylliseksi epäillyn tai vastaavan termin oikeudellisesta sisällöstä oli sopimusta neuvoteltaessa niin paljon erimielisyyttä, että artiklassa ei lopulta käytetä lainkaan syylliseksi epäillyn käsitettä, vaan neutraalimpaa muotoa eli siinä puhutaan henkilöstä. Perussäännön prosessuaalisia vähimmäisoikeuksia koskevien sääntöjen rakenne on se, että tutkintavaiheen menettelylliset vähimmäisoikeudet on määritelty 55 artiklassa, kun taas varsinaisen oikeudenkäyntivaiheen syytetyn vähimmäisoikeudet on määritelty erikseen 67 artiklassa. Tämän lisäksi syytetyn oikeuksista on määräyksiä vangitsemismenettelyn yhteydessä (59 artikla), 61 artiklassa määrätään syytetyn oikeuksista syytteiden vahvistamismenettelyssä ja 63 artiklassa puolestaan

todetaan syytetyn oikeudesta olla läsnä oikeudenkäynnin aikana. Syytetyn oikeuksien sisältö vastaa pitkälle KP-sopimuksen oikeudenkäyntiä koskevia 14 artiklan määräyksiä. Nämä KP-sopimuksen määräykset olivat pitkälle esikuvana määräyksistä neuvoteltaessa.

Artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan tutkinnan aikana henkilöä ei saa pakottaa todistamaan itseään vastaan tai tunnustamaan syyllisyyttään. Tämä kohta vastaa KP-sopimuksen 14 artiklan 3 kappaleen g kohtaa. Artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan henkilöön ei saa kohdistaa minkäänlaista pakkoa tai uhkaa, häntä ei saa kiduttaa, kohdella tai rangaista muulla julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Mikäli henkilöä kuulustellaan muulla kuin hänen täysin ymmärtämällään ja puhumallaan kielellä, hänellä on c kohdan perusteella oikeus saada maksutta pätevä tulkki apua ja sellaiset käännökset, jotka ovat tarpeen oikeudenmukaisuuden vaatimuksen täyttämiseksi. Henkilöä ei saa myöskään pidättää tai vangita mielivaltaisesti. Henkilön vapaus voidaan riistää vain perussäännössä mainituin perustein ja siinä mainittuja menettelyjä noudattaen (d kohta).

Artiklan 2 kappaleen määräykset koskevat henkilön oikeuksia häntä tutkinnan aikana kuulusteltaessa. Henkilöllä on nämä oikeudet paitsi silloin, kun syyttäjä aikoo kuulustella häntä niin myös siinä tilanteessa, jossa kansalliset viranomaiset kuulustelevat henkilöä perussäännön 9 osan mukaisesti tehdyn oikeusapupyynnön nojalla. Tässä kappaleessa tarkoitetuista oikeuksista on kerrottava henkilölle ennen kuulustelun tapahtumista.

Henkilöllä on oikeus saada tieto siitä, että on olemassa perusteita epäillä hänen tehneen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen. Henkilöllä on oikeus vaieta eikä vaikenemista saa ottaa huomioon päätettäessä syyllisyydestä tai syyttömyydestä. Henkilöllä on myös oikeus valitsemaansa oikeudenkäyntiavustajaan tai, jos hänellä ei ole sellaista, hänelle on oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa määrättävä oikeudenkäyntiavustaja, mikä tulee tapahtua maksuttomasti siinä tapauksessa, että häneltä puuttuu varoja maksaa siitä.

Hänellä on myös oikeus siihen, että kuulustelut tapahtuvat oikeudenkäyntiavustajan läsnäollessa.

Henkilö voi kuitenkin luopua oikeudestaan oikeudenkäyntiavustajaan.

56 artikla. Esitutkintajaoston tehtävä, kun kysymyksessä on ainutkertainen tutkintamahdollisuus. Artikla sisältää määräykset toimenpiteistä, joita voidaan tehdä, kun syyttäjä katsoo, että tietyt todisteet voivat kadota oikeudenkäynnin alkamista odottaessa. Artiklassa tarkoitettu menettely on eräänlaista todistelun vastaanottamista, keräämistä tai säilyttämistä vastaisen varalle.

Syyttäjän katsoessa, että kysymys on ainutkertaisesta tutkintamahdollisuudesta, hänen tulee 1 kappaleen mukaan kääntyä esitutkintajaoston puoleen ja pyytää sitä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin. Ainutkertainen tutkintamahdollisuus voi kappaleen määräyksen mukaan koskea todistajan kuulemistä tai muun todisteen tutkimista, keräämistä tai testaamista.

Näissä tilanteissa esitutkintajaosto voi syyttäjän pyynnöstä ryhtyä tarvittaviin toimiin oikeudenkäynnin tehokkuuden ja koskemattomuuden turvaamiseksi sekä erityisesti puolustuksen oikeuksien suojaamiseksi. Syyttäjän on myös annettava asiasta tarpeellinen tieto henkilölle, joka on pidätetty tai joka on haastettu ja saapunut paikalle. Tiedon antaminen on tarpeellista sen vuoksi, että asiassa voidaan järjestää myös istunto. Esitutkintajaosto voi myös päättää, että tietoa ei tarvitse antaa. Mahdollisista toimenpiteistä, joihin artiklan nojalla voidaan ryhtyä, on luettelo artiklan 2 kappaleessa (kohdat a-f). Toimenpiteiden luettelo ei ole tyhjentävä.

Artiklan 3 kappaleen mukaisesti ainutkertaista tutkintamahdollisuutta voidaan käyttää myös kysymyksen ollessa sellaisista todisteista, joilla on oleellista merkitystä puolustuksen kannalta. Jos syyttäjä ei ole pyytänyt tällaisia toimenpiteitä, esitutkintajaosto voi, neuvoteltuaan asiasta syyttäjän kanssa, päättää omastakin aloitteestaan tällaisiin toimiin ryhtymisestä. Syyttäjä voi myös valittaa esitutkintajaoston päätöksestä ryhtyä omasta aloitteestaan toimiin puolustukselle oleellisen todistusaineiston säilyttämiseksi. Tällainen valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään, että tämän artiklan menettelyn mukaisesti kerättyjen todisteiden hyödyntämiseen sovelletaan yleisiä todistelua koskevia määräyksiä, jotka

ovat 69 artiklassa. Todisteiden näyttöarvon harkitsee oikeudenkäyntijaosto.

57 artikla. Esitutkintajaoston tehtävän ja valtuudet. Artikla sisältää yleisiä määräyksiä tuomioistuimen esitutkintajaostosta sekä sen tehtävistä ja valtuuksista tutkinnan aikana. 39 artiklan toisen kappaleen b kohdan mukaisesti tähän tuomioistuimen esitutkintajaostoon voi kuulua joko kolme tuomaria tai yksi tuomari sen mukaan kuin perussäännössä tai oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeissa säännöissä tarkemmin määrätään.

Tämän artiklan 2 kappaleen a kohdassa luetellaan ne ratkaisut tai päätökset, jotka on tehtävä esitutkintajaoston kolmen tuomarin kokoonpanossa. Kolmen tuomarin kokoonpanossa ratkaistaan 15, 18, 19 artiklan, 54 artiklan 2 kappaleen, 61 artiklan 7 kappaleen sekä 72 artiklan nojalla annettavat määräykset ja päätökset. Ratkaisu tehdään näissä tapauksissa yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Toisen kappaleen b kohdan mukaan kaikki muut tapaukset esitutkintajaoston tuomari on toimivaltainen käsittelemään yksinkin, ellei oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä tai esitutkintajaoston enemmistöpäätöksellä erikseen toisin määrätä.

Artiklan 3 kappaleessa luetellaan esitutkintajaoston tehtäviä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Esitutkintajaoston tehtävistä ja toimivaltuuksista on määräyksiä myös muualla perussäännössä. Tässä artiklassa todetaan, että esitutkintajaosto voi syyttäjän pyynnöstä antaa tutkinnan edellyttämiä pidätysmääräyksiä ja muita määräyksiä (kohta a). Samoin se voi antaa pidätetyn tai 58 artiklan mukaisesti haastetun ja paikalle saapuneen henkilön pyynnöstä sellaisia määräyksiä tai pyytää sellaista 9 osan mukaista yhteistyötä, joka voi olla tarpeen kyseisen henkilön valmistellessa puolustustaan. Tällaisia voivat olla myös edellä 56 artiklassa tarkoitettut määräykset ainutkertaiseen tutkintamahdollisuuteen ryhtymisestä (kohta b). Edelleen esitutkintajaosto voi ryhtyä toimiin uhrien, todistajien, pidätettyjen, haastettujen ja paikalle saapuneiden suojelemiseksi, todisteiden säilyttämiseksi tai kansallista turvallisuutta koskevien tietojen suojelemiseksi (kohta c).

Saman kappaleen d kohdassa säännellään periaatteessa tärkeästä esitutkintajaoston

toimivallasta. Esitutkintajaosto voi tietyin edellytyksin valtuuttaa syyttäjän ryhtymään esitutkintatoimiin sopimusvaltion alueella ilman asianomaisen sopimusvaltion myötävaikutusta. Edellytyksenä on, että valtio ei selvästi kykene panemaan täytäntöön 9 osan mukaista yhteistyöpyyntöä sen vuoksi, ettei sillä ole käytettävissä viranomaista tai oikeusjärjestelmän osaa, joka voisi yhteistyöpyyntöjä toteuttaa. Lisäedellytyksenä on, että esitutkintajaoston on otettava asianomaisen valtion näkemys asiasta huomioon aina kun se vain on mahdollista. Valtuutus voi koskea tiettyjä esitutkintajaoston määräyksessä yksilöityjä tutkintatoimenpiteitä. Tämän kohdan määräykset on tarkoitettu otettavaksi käyttöön, mikäli esimerkiksi sodan tai muun vakavan kriisitilanteen vuoksi sopimusvaltio ei voi täyttää 9 osan mukaisia yhteistyövelvoitteita.

Kolmannen kappaleen e kohdan mukaan esitutkintajaoston tehtäviin kuuluu vielä pyytää kansainvälistä oikeusapua perussäännön 93 artiklan ensimmäisen kappaleen k kohdan mukaisesti erityisesti uhrien edun suojaamiseksi. Kysymys on mahdollisista turvaamistoimista menettämisseuraamuksen turvaamiseksi. Menettämisseuraamus epäsuorasti vaikuttaa myös uhrien oikeuteen, sillä menettämisseuraamukset tuomitaan 79 artiklan mukaiselle rahastolle, joka puolestaan toimii uhrien eduksi.

58 artikla. Esitutkintajaoston antamat pidätysmääräykset ja haasteet. Artikla käsittelee esitutkintajaoston menettelyä, jos ja kun se antaa määräyksiä henkilön pidättämiseksi tai haastamiseksi. Artiklan määräykset koskevat vain henkilöä, jota epäillään syylliseksi tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaan rikokseen. Artikla ei siten koske esimerkiksi todistajan tai asiantuntijan kutsumista oikeuteen.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään niistä edellytyksistä, joilla esitutkintajaosto antaa henkilöstä pidätysmääräyksen. Pidätysmääräys voidaan antaa vain syyttäjän hakemuksesta. Pidätysmääräyksen edellytyksenä on, että on olemassa perusteltua syytä epäillä, että asianomainen henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen ja henkilön pidättäminen on tarpeen joko sen varmistamiseksi, että henkilö saapuu oikeu-

denkäyntiin, tai sen estämiseksi, että henkilö estäisi tai vaarantaisi tutkintaa tai oikeudenkäyntiä, taikka sen estämiseksi, että henkilö jatkaisi tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan ja samoista olosuhteista johtuvan rikoksen tekemistä. Mikäli edellytykset täyttyvät, pidätysmääräys on annettava, eikä esitutkintajaostolla ole asiassa harkintavaltaa esimerkiksi poliittisista tai ideologisista syistä.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään pidätysmääräyshakemuksen sisällöstä. Syyttäjän laatimaan hakemukseen tulee liittää henkilön nimi ja muut oleelliset henkilötiedot, erityinen viittaus niihin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joita henkilön väitetään tehneen, tiivistelmä tapauksen toiseikoista ja tarvittavat todisteet sen osoittamiseksi, että pidätysmääräyksen näyttökynnys ylittyy. Lisäksi syyttäjän on perusteltava, miksi henkilön pidättäminen on tarpeen.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään pidätysmääräyksen sisällöstä. Pidätysmääräyksestä tulee ilmetä henkilön nimi ja muut oleelliset henkilötiedot, erityinen viittaus niihin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joiden vuoksi henkilön pidätysmääräystä pyydetään sekä tiivistelmä tapauksen toiseikoista, joiden väitetään täyttävän näiden rikosten tunnusmerkistön.

Artiklan 4–6 kappaleissa on määräyksiä pidätysmääräyksen voimassaolosta, viittaus oikeusapupyynnön kautta tapahtuvaan henkilön väliaikaiseen säilöönottoon, pidättämiseen ja luovuttamiseen sekä mahdollisuudesta muuttaa jo annettua pidätysmääräystä.

Artiklan 7 kappaleessa määrätään pidätysmääräyksen sijasta mahdollisesti käytettävästä haastamismenettelystä. Syyttäjä voi pyytää esitutkintajaostoa antamaan haasteen henkilön kutsumiseksi oikeuteen. Myös tällöin edellytyksenä on, että esitutkintajaosto tulee vakuuttuneeksi siitä, että on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen väitettyyn rikokseen. Haasteen antamiselle pidätysmääräyksen sijasta on määrätty lisäedellytyksekseksi, että haastaminen on riittävä toimenpide henkilön läsnäolon varmistamiseksi. Tämä tarkoittaa, ettei ole perusteltua epäillä, että asianomainen henkilö välttäisi oikeudenkäyntiä. Haastaminen voi tapahtua joko ilman ehtoja tai haastettavan vapautta rajoitta-

vin ehdoin. Vapautta rajoittavat ehdot eivät kuitenkaan saa olla sellaisia, jotka rinnastuvat vangitsemiseen. Ehtojen asettamisen edellytyksenä on, että ne ovat sallittuja henkilön olinpaikan kansallisen lainsäädännön mukaan. Pakkokeinolain 2 luvussa säännelty matkustuskielto voisi olla tällainen Suomen lain mukainen lisäehto.

Lisäksi kappaleessa määrätään tarkemmin siitä, mitä tietoja haasteen tulee sisältää. Haaste annetaan tiedoksi henkilölle. Tiedoksianto tapahtuu haastettavan henkilön olinpaikkavaltion kansallisen lainsäädännön mukaan. Haastamispyyntö voidaan toimittaa oikeusaputeitse siten kuin perussäännön osassa 9 lähemmin määrätään.

59 artikla. Pidätysmenettely oleskeluvaltiossa. Artikla sisältää pidätykseen liittyviä menettelysääntöjä, joita sovelletaan siinä valtiossa, jossa henkilö pidätetään tai on pidätettynä.

Artiklan 1 kappale asettaa sopimusvaltioille yleisen velvoitteen ryhtyä välittömästi toimeenpanemaan esitutkintajaostolta saatuja pyyntöjä henkilön väliaikaiseksi säilöönottamiseksi tai pidättämiseksi ja luovuttamiseksi. Pyydetty toimenpide tulee toimeenpanna pyynnön vastaanottaneen valtion kansallisen lainsäädännön ja perussäännön osan 9 määräysten mukaisesti.

Artiklan 2 kappaleessa on määräykset siitä toimenpiteestä, jonka on tapahduttava viipymättä pidätyksen jälkeen. Pidätetty henkilö on tuotava toimivaltaisen oikeusviranomaisen eteen, jonka on kansallisen lainsäädännön mukaan päätettävä seuraavista asioista: onko pidätetty pidätysmääräyksessä tarkoitettu henkilö, onko pidätysmenettely tapahtunut oikein ja onko pidätetyn henkilön oikeuksia kunnioitettu. Kysymyksessä on eräänlainen vangitsemisoikeudenkäynti, jossa pidättämisen tietyt edellytykset tutkitaan. Suomessa toimivaltainen oikeusviranomainen olisi siten käräjäoikeus. Perussäännössä ei ole tarkemmin määritelty, miten on tulkittava siinä mainittua aikarajaa "viipymättä", eli kuinka pian pidätyksen jälkeen pidätetty olisi tuotava toimivaltaisen oikeusviranomaisen eteen. Näin ollen tämä kysymys jää viime kädessä asianomaisen oikeusviranomaisen ratkaistavaksi. Pakkokeinolain 1 luvun 14 §:n mukainen neljän vuorokauden määrä-

aika kuitenkin täyttäneen tämän vaatimuksen.

Artiklan 3 kappaleen määräyksen mukaan pidätetyllä henkilöllä tulee olla oikeus pyytää toimivaltaiselta viranomaiselta pidätysvaltiossa, että hänet päästetään vapaaksi väliaikaisesti odottamaan luovutustaan tuomioistuimelle.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään vapaakäsitteiden edellytyksistä ja niiden tutkimisesta. Tässä harkinnassa on otettava huomioon väitety rikoksen törkeys, ja pohdittava onko olemassa sellaisia kiireellisiä ja poikkeuksellisia syitä, jotka oikeuttavat vapaakäsitteeseen. Lisäksi harkinnassa on otettava huomioon, onko olemassa riittäviä takeita siitä, että oleskeluvaltio voi vapaaksi päästämistä huolimatta täyttää luovuttamisvelvollisuutensa tuomioistuimelle.

Sen sijaan pidätysvaltion toimivaltainen viranomainen ei saa tutkia sitä, onko pidätysmääräys annettu asianmukaisesti artiklan 58 kappaleen 1 kohtien a ja b nojalla. Näistä on päättänyt esitutkintajaosto, eikä kansallinen viranomainen voi tehdä tällaista päätöstä tyhjäksi.

Artiklan 5 kappaleen mukaan esitutkintajaostolle on ilmoitettava kaikista sellaisista hakemuksista, jotka koskevat henkilön vapaakäsitteämistä. Esitutkintajaosto antaa vapaakäsitteämistä koskevasta asiasta suosituksensa pidätysvaltion asianomaiselle viranomaiselle. Päättäessään vapaakäsitteämisestä pidätysvaltion viranomainen on otettava tarkoin huomioon esitutkintajaoston suositus sekä suosituksen mahdollisesti sisältävät ehdotukset pakenemisen estävistä toimenpiteistä. Kansallinen viranomainen ei saa tehdä päätöstä vapaakäsitteämisestä ennen kuin esitutkintajaosto on antanut lausuntonsa.

Jos henkilö on päästetty väliaikaisesti vapaaksi artiklan 6 kappaleen määräyksen mukaisesti esitutkintajaosto voi pyytää toimivaltaiselta viranomaiselta määrääjain tietoja asiasta. Artiklan 7 kappaleen mukaan pidätysvaltion on luovutettava henkilö tuomioistuimelle mahdollisimman pian sen jälkeen kun luovuttamista koskeva määräys annetaan.

60 artikla. Alustavat toimenpiteet tuomioistuimessa. Artikla määrää niistä toimenpiteistä, joihin on aluksi ryhdyttävä kun henkilö on luovutettu tai saapunut tuomioistuimeen, eli

kysymyksessä on niin sanottu ensiesiintyminen ("first appearance").

Artiklan 1 kappaleen mukaan esitutkintajaoston on varmistauduttava siitä, että tuomioistuimen eteen saapuneelle henkilölle on annettu tieto häneen kohdistettujen syyteiden sisällöstä sekä hänen perussäännössä taatuista oikeuksistaan mukaanluettuna tieto siitä, että hän voi hakea vapaaksi päästämistään odottamaan oikeudenkäyntiä. Henkilöllä tulisi olla 58 artiklassa tarkoitetut tiedot häneen kohdistetusta syyteestä niin tarkasti kuin tuolloin on mahdollista.

Artiklan 2 kappaleessa on tarkemmat määräykset siitä, että henkilöllä on oikeus hakea vapaaksi päästämistä. Kappaleessa määrätään myös niistä edellytyksistä, joiden perusteella esitutkintajaosto harkitsee vapaakäsitteämistä. Mikäli 58 artiklan 1 kappaleen ehdot täyttyvät, henkilö on pidettävä edelleen vangittuna. Mikäli edellytykset eivät täyty, henkilö lasketaan vapaaksi, mutta vapaakäsitteämiselle voidaan asettaa ehtoja.

Artiklan 3 kappale sisältää määräykset siitä, että esitutkintajaoston on viran puolesta määrääjain otettava vangitsemista tai vapauttamista koskeva kysymys uudelleen harkittavaksi. Tämän lisäksi vangitsemista tai vapauttamista koskeva kysymys voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi milloin tahansa joko syyttäjän tai asianomaisen henkilön pyynnöstä. Tällöin esitutkintajaosto voi muuttaa aikaisempaa ratkaisuaan, mikäli muuttuneet olosuhteet niin edellyttävät. Määräaika jonka välein asia on otettava uudelleen harkittavaksi, ei ole määritelty perussäännössä. Vielä neuvoteltavina oleviin tuomioistuimen menettely- ja todistelusääntöihin se saatetaan ottaa.

Artiklan 4 kappaleen mukaan esitutkintajaostolla on velvollisuus huolehtia siitä, ettei henkilö ole syyttäjän tarpeettoman viivyttelyn johdosta kohtuuttoman pitkään vangittuna ennen oikeudenkäyntiä. Tällaisen viivästyksen ilmetessä henkilö voidaan vapauttaa. Tällöin vapauttaminen voi tapahtua ehdoitta tai vapauttamiselle voidaan asettaa ehtoja.

Artiklan 5 kappaleessa on vielä määrätty, että esitutkintajaosto voi antaa pidätysmääräyksen henkilöstä, joka on aikaisemmin päästetty vapaaksi. Näin voidaan tehdä, mikäli se on henkilön läsnäolon varmistamiseksi

si tarpeellista.

61 artikla. Syytteiden vahvistaminen ennen oikeudenkäyntiä. Artikla sisältää määräykset syytteiden vahvistamisen menettelystä esitutkintajaostossa. Syytteiden vahvistamisen menettelyssä on kysymys siitä, että syytteiden vieminen varsinaiseen oikeudenkäyntiin tarvitsee tuomioistuimen esitutkintajaoston vahvistamisen. Suomen oikeusjärjestelmässä ei ole vastaavaa menettelyä, vaan kansallisen lakimme mukaan syyttäjä päättää yksin siitä, ajaako hän syytettyä tuomioistuimessa vai ei. Syytteiden vahvistamisen menettely on eräänlainen esitutkintavaiheen päättävä ja varsinaisen oikeudenkäyntivaiheen aloittava prosessin vaihe. Syytteiden vahvistamisen menettelyn keskeisenä tarkoituksena on, että esitutkintajaosto arvioi syyttäjän esittämien todisteiden valossa, onko asiassa riittävää näyttöä, jotta varsinaiseen oikeudenkäyntiin voidaan siirtyä.

Artiklan 1 kappaleessa todetaan, että esitutkintajaoston on kohtuullisessa ajassa siitä kun henkilö on luovutettu tai hän on vapaaehtoisesti ilmoittautunut oikeudelle, pidettävä istunto, jossa päätetään syytteiden vahvistamisesta. Istunnossa tulee olla läsnä epäilty ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa sekä syyttäjä, ellei 2 kappaleessa toisin määrätä. Kohtuullista aikaa ei ole tarkemmin määritelty perussäännössä. Tarkoitus kuitenkin on, että huolehtiessaan edellä artiklassa 60 tarkoitetuista velvoitteistaan tuomioistuin myös tuolloin määrää siitä päivästä, jolloin sen on tarkoitus pitää syytteiden vahvistamista koskeva istunto.

Artiklan 2 kappaleessa on määräykset siitä, milloin syytteiden vahvistamista koskeva istunto voidaan pitää, vaikka epäilty henkilö ei ole siinä henkilökohtaisesti läsnä. Tällainen istunto voidaan järjestää joko syyttäjän pyynnöstä tai esitutkintajaoston omasta aloitteesta.

Varsinaista oikeudenkäyntiä ei voida pitää ilman, että syytetty olisi siinä henkilökohtaisesti läsnä (63 artikla). Perussäännöstä neuvoteltaessa eräät valtion puolsivat pitkään sitä, että tuomioistuimessa tulisi olla mahdollisuus niin sanottuun *in absentia*- eli poissaolomenettelyyn. Tämä olisi tarkoittanut sitä, että asia olisi voitu myös varsinaisessa oikeudenkäynnissä ratkaista vaikka syytetty ei

olisi siinä henkilökohtaisesti läsnä. Tämä kanta sai kuitenkin paljon vastustusta ja eräänlaisena neuvottelukompromissina oli, että tähän syytteiden vahvistamisen menettelyyn voidaan poikkeuksellisesti ryhtyä myös ilman, että epäilty on siinä läsnä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan syytteiden vahvistamista koskeva istunto voidaan pitää vaikka syytetty ei ole henkilökohtaisesti läsnä ensinnäkin sillä edellytyksellä, että epäilty suostuu tähän. Henkilö siis voi luopua oikeudestaan olla tässä istunnossa läsnä. Toiseksi istunto voidaan pitää, jos epäilty on paennut tai häntä ei tavoiteta ja kaikkiin kohtuudella edellytettäviin toimenpiteisiin on ryhdytty, jotta olisi voitu varmistaa hänen läsnäolonsa ja sen, että hän tietää syytteiden sisällöstä sekä syytteiden vahvistamisen menettelyistunnon pitämisestä.

Kun istunto pidetään epäillyn poissaollessa, häntä kuitenkin edustaa oikeusavustaja, jos oikeudenmukaisuus sitä vaatii. Kysymyksen avustajan tarpeellisuudesta ratkaisee asianomainen esitutkintajaosto.

Artiklan 3 kappaleessa on määräyksiä siitä, mitä oikeudenkäyntiaineistoa epäillylle henkilölle on toimitettava ennen syytteiden vahvistamisen menettelyistuntoa, jotta hän voi tarpeellisessa määrin valmistautua häntä vastaan esitettäviin syytteisiin. Kappaleessa tarkoitettu oikeudenkäyntiaineisto on toimitettava niin hyvissä ajoin epäillylle, että hänelle jää kohtuullinen aika valmistautua istuntoon. Ehdotetuissa tuomioistuimen menettely- ja todistelussäännöissä on aikarajaksi ilmoitusvelvollisuudelle määrätty 30 päivää. Epäillylle on toimitettava syytekirjelmä sekä tieto syyttäjän todisteista. Esitutkintajaosto voi myös antaa lisämääräyksiä tietojen luovuttamisesta asianosaisten välillä ("disclosure").

Syyttäjä voi luonnollisesti jatkaa tutkintaa myös sen jälkeen kun epäillylle on jo, esimerkiksi pidättämisen tai haastamisen yhteydessä, ilmoitettu syytteiden sisällöstä. Syyttäjällä onkin 4 kappaleen mukaan oikeus ennen syytteiden vahvistamista koskevaa istuntoa muuttaa tai peruuttaa syytteitä. Tästä on kuitenkin asianmukaisesti ilmoitettava epäillylle. Jos syyte peruuetaan, on tästä lisäksi ilmoitettava esitutkintajaostolle. Ratkaisu syytteen peruuttamisesta on perusteltava.

Artiklan kappaleet 5 ja 6 sisältävät mää-

räyksiä menettelystä syytteiden vahvistamismenettelystä ja määräyksen näyttökynnyksestä syytteiden vahvistamiselle. Syyttäjän on esitettävä riittävää näyttöä siitä, että on olemassa perusteltuja syitä epäillä henkilön tehneen rikoksen, josta häntä syytetään. Tällaisella muotoilulla on haluttu osoittaa näyttökynnyksen korkeus sille, että oikeudenkäyntiin ryhdytään. Näytön riittävyyden harkitsee esitutkintajaosto. Tässä sovellettava näyttökynnyks on alhaisempi kuin tuomitsemiselle edellytyksenä oleva näyttö 66 artiklan 3 kappaleessa. Perustellun syn näyttämiseksi toteen syyttäjä voi esittää asiakirjanäyttöä ja todisteiden tiivistelmiä. Sen sijaan todistajia ei tarvitse kuulla. Epäilty henkilö puolestaan voi kiistää syytteen ja riitauttaa syyttäjän todisteet sekä esittää omia todisteitaan. Epäilty voi myös kutsua ja kuulla todistajia tässä istunnossa. Epäilyllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta esittää todisteitaan tässä vaiheessa. Ehdotetuissa menettely- ja todistelusäännöissä määrättäisiin muun muassa, että perussäännön todistelua koskevia määräyksiä (69 artikla) sovellettaisiin syytteiden vahvistamismenettelystä soveltuvin osin.

Artiklan kappaleessa 7 määrätään siitä, miten syytteiden vahvistamista koskeva istunto voi päättyä. Esitutkintajaosto voi joko vahvistaa syytteen ja siirtää asian oikeudenkäyntijaostolle, tai jättää syytteet vahvistamatta. Kolmantena vaihtoehtona on, että käsittelyä lykätään ja syyttäjälle annetaan mahdollisuus harkita lisänäytön hankkimista tai tutkinnan jatkamista määrätyn syytteen osalta. Syyttäjää voidaan myös pyytää harkitsemaan syytteen muuttamista sillä perusteella, että kysymys voi olla toisesta tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta. Vaikka syyte jää vahvistamatta, syyttäjä voi jatkaa tutkintaa. Artiklan 8 kappaleessa on määräys siitä, että syyttäjä voi, hankittuaan lisänäyttöä, pyytää uudelleen syytteen vahvistamista.

Artiklan 9 kappaleessa on määräyksiä siitä miten syytettä voidaan muuttaa tai lisäsyitteitä esittää syytteiden vahvistamisen jälkeen. Jos syyttäjä haluaa esittää lisäsyitteitä tai korvata jo vahvistetun syytteen ankarammalla syytteellä, on näiden johdosta pidettävä uusi syytteiden vahvistamista koskeva istunto. Muihin muutoksiin tarvitaan vain esitut-

kintajaoston lupa. Varsinaisen oikeudenkäynnin alkamisen jälkeen syytteitä ei saa muuttaa. Sen sijaan syyttäjä voi vielä myöhemmin kyllä peruuttaa syytteet oikeudenkäyntijaoston luvalla.

Artiklan 10 kappaleessa määrätään, että aikaisemmin annettu pidätysmääräys menettää merkityksensä niiden syytteiden osalta, joita ei ole vahvistettu tai jotka syyttäjä on peruuttanut. Artiklan 11 kappaleessa määrätään siitä, että kun syytteet on vahvistettu puheenojohtajiston on perustettava oikeudenkäyntijaosto, joka vastaa jutusta siitä eteenpäin. Tämän jälkeen perustettu oikeudenkäyntijaosto voi huolehtia myös niistä mahdollisista toimenpiteistä, jotka muuten kuuluisivat esitutkintajaostolle. Syytteiden vahvistamisen jälkeen syylliseksi epäiltyä kutsutaan syytetyksi.

Osa 6. Oikeudenkäynti

Perussäännön 6 osa (62—76 artiklat) sisältää määräykset itse oikeudenkäyntimenettelystä Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa. Varsinainen oikeudenkäyntimenettely tapahtuu tuomioistuimen oikeudenkäyntijaostossa.

62 artikla. *Oikeudenkäyntipaikka.* Artikla sisältää määräyksen siitä, missä oikeudenkäynti pidetään. Artiklan mukaan oikeudenkäyntipaikkana on tuomioistuimen toimipaikka, ellei toisin päätetä. Artiklassa 3 määrätään, että tuomioistuimen toimipaikkana on Alankomaiden Haag, joten oikeudenkäynnit pidetään pääsäännön mukaan siellä. Tarkemmin tuomioistuimen sijainnista tullaan sopimaan päämajasopimuksessa. Toisin tuomioistuin voi päättää, että oikeudenkäynti pidetään muualla. Perussäännön 3 artiklan 3 kappaleessa todetaan, että tuomioistuin voi kokoontua muualla, kun se on tarpeellista. Muutoin perussääntö ei nimenomaisesti määrää niitä perusteita, jolloin oikeudenkäynti voidaan määrätä pidettäväksi muualla kuin Haagissa. Tarpeellisuudella voidaan tarkoitaa esimerkiksi tarkoituksenmukaisuus- tai kustannussyitä. Koska koko oikeudenkäynti voidaan siirtää tuomioistuimen toimipaikasta estettä ei liene sillekään, että tietty oikeudenkäynnin vaihe voidaan pitää muualla kuin toimipaikassa.

63 artikla. Oikeudenkäynti syytetyn läsnäollessa. Varsinaista oikeudenkäyntiä ei voida pitää, ellei syytetty ole henkilökohtaisesti läsnä. Tästä on nimenomainen määräys artiklan 1 kappaleessa. Läsnäolo-oikeus ja velvollisuus tarkoittaa koko oikeudenkäyntivaihetta. Tosin huolimatta tästä määräyksestä perussäännön 72 artiklan 5 ja 7 kappaleessa on määräykset istunnon mahdollisesta pitämisestä *ex parte*, eli toisen tai kummankaan asianosaisen olematta läsnä. Näissä poikkeustilanteissa on kysymys kansallista turvallisuutta koskevan informaation käsittelystä.

Artiklan 2 kappaleessa on puolestaan määräykset siitä, että mikäli syytetty ollessaan läsnä oikeuden istunnossa jatkuvasti häiritsee oikeudenkäynnin kulkua, hänet voidaan sieltä oikeudenkäyntijaoston päätöksellä poistaa. Tällöin hänelle on tarjottava mahdollisuus seurata oikeudenkäyntiä oikeussalin ulkopuolelta esimerkiksi audiovisuaalisten laitteiden avulla. Samoin hänellä tulee edelleen olla mahdollisuus antaa ohjeita oikeudenkäyntiavustajalleen, jolla on tällöinkin läsnäolo-oikeus. Kappaleen mukaan tällaisiin toimenpiteisiin tulee ryhtyä vain poikkeustapauksissa, kun muut keinot ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Näistä erityistoimista on myös heti luovuttava kun ne eivät ole enää ehdottomasti tarpeellisia. Oikeudenkäynnin häiritsemisen seuraamuksista on määräyksiä 71 artiklassa.

64 artikla. Oikeudenkäyntijaoston tehtävät ja valtuudet. Artikla 64 määrittelee suurimman osan tuomioistuimen oikeudenkäyntijaoston tehtävistä ja valtuuksista, mutta artikla ei ole tässä suhteessa tyhjentävä. Tässä mielessä artikla muistuttaa artiklaa 57, joka puolestaan määrittelee esitutkintajaoston tehtävät ja valtuudet.

Artiklan 1 kappaleessa todetaan yleisesti, että oikeudenkäyntijaoston on toimiessaan artiklassa tarkoitettussa ominaisuudessaan aina noudatettava perussääntöä sekä sen menettely- ja todistelusääntöjä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan oikeudenkäyntijaoston on varmistettava, että oikeudenkäynti on oikeudenmukainen ja nopea, ja että syytetyn oikeudet otetaan täysimääräisesti huomioon sekä että uhrien ja todistajien suojeluun kiinnitetään riittävästi huomiota. Viittaus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei tarkoita yksinomaan

tiin ei tarkoita yksinomaan perussäännössä nimenomaisesti mainittujen oikeuksien noudattamista, vaan kysymyksessä on yleinen velvollisuus huolehtia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta. Perussäännön rakenne vastaa tältä osin sitä, mikä on omaksuttu Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa.

Artiklan 3 kappaleessa todetaan, että oikeudenkäyntijaoston on oikeudenkäyntivaiheen alussa neuvoteltava asianosaisten kanssa muun muassa siitä päättämiseksi, miten oikeudenkäynti tarkemmin järjestetään. Sen lisäksi oikeudenkäyntijaosto päättää oikeudenkäynnissä käytettävästä kielestä sekä huolehtii siitä, että asianosaiset saavat hyvissä ajoin ennen oikeudenkäynnin alkua tiedon sellaisista todisteista tai muusta tiedosta, josta heillä ei ole aikaisemmin ollut tietoa. Viimeksi sanotun määräyksen tarkoituksena on varmistaa, että asianosaisilla on kunnollinen mahdollisuus valmistautua oikeudenkäyntiin.

Artiklan 4 kappale valtuuttaa oikeudenkäyntijaoston siirtämään valmistelemaa laatua olevia kysymyksiä esitutkintajaoston, tai, mikäli se on tarpeellista, esitutkintaosaston yksittäisen tuomarin ratkaistavaksi. Artiklan 5 kappaleen mukaan oikeudenkäyntijaostolla on oikeus, ilmoitettuaan asiasta osapuolille, päättää useita syytettyjä koskevien syytteiden yhdistämisestä tai erottamisesta.

Artiklan 6 kappaleessa luetellaan eräitä muita oikeudenkäyntijaoston toimivaltaan kuuluvia tehtäviä. Esimerkiksi oikeudenkäyntijaosto voi viran puolesta vaatia uusien todisteiden esittämistä, vaikka asianosaiset eivät olisi sitä vaatineet. Kappaleen viimeinen kohta antaa oikeudenkäyntijaostolle yleisvaltuutuksen päättää mistä tahansa asiaan vaikuttavasta seikasta.

Artiklan 7 kappaleessa todetaan, että oikeudenkäynti on pidettävä julkisesti. Kuitenkin oikeudenkäyntijaosto voi erityisestä syystä päättää, että tietty oikeudenkäynnin vaihe pidetään suljetuin ovin. Näin voi tapahtua, mikäli kysymyksessä on artiklan 68 mukainen todistajan tai uhrin suojelua koskeva tilanne taikka mikäli luottamuksellista tai arkaluonteista tietoa on muutoin suojattava.

Artiklan 8 kappaleen a kohdassa määrätään, että oikeudenkäyntijaosto luetuttaa oikeudenkäynnin alussa syytetylle esitutkinta-

jaoston vahvistamat syytteet. Oikeudenkäyntijaoston on vakuutauduttava siitä, että syytetty ymmärtää esitettyjen syytteiden vakavuuden. Syytetylle on tarjottava mahdollisuus joko tunnustaa syyllisyytensä artiklan 65 mukaisesti tai sitten kiistää syyllisyytensä.

Samana kappaleen b kohta sisältää valtuutuksen oikeudenkäyntijaoston puheenjohtajalle antaa erilaisia prosessinjohtoon liittyviä määräyksiä. Hänen on prosessia johtaessaan huolehdittava myös siitä, että oikeudenkäynti etenee oikeudenmukaisella ja puolueettomalla tavalla. Puheenjohtaja voi myös antaa määräyksiä siitä, miten asianosaiset esittävät todistelua.

Artiklan 9 kappaleen a kohdan mukaan oikeudenkäyntijaosto voi joko omasta aloitteestaan tai asianosaisen hakemuksesta päättää todisteiden hyödyntämisestä ja siitä, onko todisteilla merkitystä asiassa. Vastaava määräys on myös 69 artiklan 4 kappaleessa. Samana kappaleen b kohdan mukaan oikeudenkäyntijaosto voi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin järjestyksen ylläpitämiseksi istunnossa. Oikeudenkäyntijaosto voi esimerkiksi poistaa henkilön oikeussalista. Seuraamuksesta epäasiallisesta käyttäytymisestä tuomioistuimessa määrätään 71 artiklassa.

Artiklan 10 kappaleen määräyksen mukaan oikeudenkäyntijaoston on huolehdittava, että oikeudenkäynnistä pidetään pöytäkirjaa, joka kuvaa tarkasti prosessin kulkua. Kirjaaja ylläpitää ja säilyttää pöytäkirjan.

65 artikla. Syyllisyyden tunnustamismenettely. Artikla sisältää määräykset menettelystä, jossa syytetty voi tunnustaa syyllisyytensä. Mikäli tunnustaminen tässä artiklassa määrätyn edellytyksin hyväksytään, oikeudenkäynnin jatkaminen voidaan välttää ja syylliselle vain tuomitaan rangaistus. Pelkkä syytetyn tunnustaminen ei kuitenkaan riitä, vaan tuomioistuimen on vakuutauduttava sen oikeellisuudesta siten kuin artiklassa tarkemmin määrätään.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään, että sen jälkeen kun syytetty on tunnustanut syyllisyytensä 64 artiklan 8 kappaleen a kohdan mukaisesti oikeudenkäyntijaoston on päätettävä: onko syytetty ymmärtänyt myöntämisen luonteen ja sen seuraukset, onko tunnustaminen tehty vapaaehtoisesti ja sen jälkeen kun syytetty on riittävästi neuvotellut asiasta

oikeusavustajansa kanssa sekä tukevatko tehtyä tunnustamista asiassa ilmenneet tosiasiat. Oikeudenkäyntijaosto ottaa tässä näytön arvioinnissaan huomioon sen oikeudenkäyntiaineiston, joka on siihen mennessä esitetty. Lisäksi tunnustamismenettelyssä voidaan ottaa lisänäyttöä vastaan ja esimerkiksi todistajan kuuleminen on tällöin mahdollista. Lisänäyttöä voivat esittää sekä syyttäjä että syytetty. Toisaalta myös oikeudenkäyntijaostolla on jo 64 artiklan 6 kappaleen b ja d kohtien nojalla oikeus myös omasta aloitteesta määrätä todistelua esitettäväksi. Kuitenkin tunnustamismenettelyssä on kysymys summaarisesta prosessista, joten laajamittaiseen todisteluun ei tässä vaiheessa voida ryhtyä.

Artiklan 2 kappaleessa on määräykset siitä, että mikäli oikeudenkäyntijaosto tulee edellä 1 kappaleessa sanotun perusteella vakuutuneeksi siitä, että rikos on näytetty toteen, se voi tuomita syytetyn kyseisestä rikoksesta.

Mikäli oikeudenkäyntijaosto ei tule vakuutuneeksi siitä, että 1 kappaleessa mainitut olosuhteet ovat olemassa, niin kappale 3 määrää, että oikeudenkäyntiä jatketaan normaalissa menettelyssä. Tällöin tunnustamista ei katsota koskaan tehdyksikään. Oikeudenkäyntimenettelyn tällöin jatkuessa tehtyä tunnustamista ei siis voida hyödyntää esimerkiksi siten, että sitä käytettäisiin näyttönä rikoksen tekemisestä. Juttu voidaan myös siirtää käsiteltäväksi toiselle oikeudenkäyntijaostolle. Mikäli juttu siirretään toiselle oikeudenkäyntijaostolle voidaan helpommin varmistaa se, ettei aikaisempi tunnustaminen voi vaikuttaa asian ratkaisuun.

Artiklan 4 kappale antaa oikeudenkäyntijaostolle vielä kaksi vaihtoehtoa toimia tunnustamistilanteessa. Näitä vaihtoehtoja voidaan käyttää, mikäli oikeudenmukaisuus ja erityisesti rikoksen uhrien edut edellyttävät asian perusteellisempaa tutkimista. Ensinnäkin oikeudenkäyntijaosto voi pyytää syyttäjää esittämään vielä lisätodistelua asiassa. Näin asian käsittelystä muodostuu eräänlainen pienoisoikeudenkäynti.

Toiseksi vaikka 1 kappaleen mukaiset tunnustamisen hyväksymisen kriteerit olisivat täyttyneet oikeudenkäyntijaosto voi, mikäli siis oikeudenmukaisuus ja erityisesti rikoksen uhrien edut edellyttävät asian perusteellisempaa tutkimista, myös määrätä, että oikeu-

denkäyntiä jatketaan normaalissa menettelyssä. Mikäli juttu näin määrätään täysimittaiseen oikeudenkäyntiin tunnustamista ei saa ottaa siinä huomioon. Myös tässä tilanteessa juttu voidaan siirtää toiselle oikeudenkäyntijaostolle.

Artiklan 5 kappaleen tarkoituksena on ehkäistä niitä vaaroja, joita nähtiin olevan artiklan 65 tunnustamismenettelyllä. Tunnustamismenettelyn nähtiin saattavan johtaa jonkinlaiseen ns. *plea bargain*, eli syytekaupparjestelmään, joka tarkoittaa sitä, että henkilö voisi esimerkiksi sopia syyttäjän kanssa tunnustavansa jonkin lievemmän teon vastineeksi sille, ettei häntä syytetä ankarammasta teosta. Määräyksen mukaan syyttäjän ja puolustuksen väliset keskustelut, jotka koskevat syytteiden muuttamista, syyllisyyden tunnustamista tai määrättävää rangaistusta, eivät sido tuomioistuinta.

66 artikla. Syyttömysolettama. Artikla sisältää periaatteellisesti keskeiset määräykset syyttömysolettamasta, syyttäjän todistustaakasta sekä tuomitsemiskynnyksestä. Artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisen oletetaan olevan syytön, kunnes hänen syyllisyytensä on näytetty toteen tuomioistuimessa sovellettavan oikeuden mukaisesti. Jokaisella tarkoitetaan luonnollisesti syytettyä, mutta myös niitä, joita vastaan ei vielä ole syytetty nostettu, vaan joita vasta epäillään rikoksesta. Syyttömysolettama siis on voimassa myös rikoksen tutkintavaiheissa. Sovellettavalla oikeudella tarkoitetaan tässä 21 artiklan mukaisesti määräytyvää oikeutta.

Artiklan 2 kappaleen mukaan syyttäjän on näytettävä syytetyn syyllisyys toteen. Kenelläkään ei voi olla todistustaakkaa siitä, että hän on syytön. Syyttäjän todistustaakkaa koskevaa määrystä on tulkittava samoin kuin vastaavia kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sisältyviä määräyksiä. Perussäännössä syyttäjän todistustaakasääntö on mainittu myös 67 artiklan 1 kappaleen i kohdassa.

Perussääntö sisältää myös nimenomaisen määräyksen tuomitsemiseen riittävästä näyttöstä, eli tuomitsemiskynnyksestä. Perussääntö poikkeaa tässä suhteessa esimerkiksi KP-sopimuksesta tai Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksesta, sillä ne eivät sisällä tuomitsemiseen riittävän näyttön määritel-

mää. Perussäännön 66 artiklan 3 kappale määrää, että todetakseen syytetyn syylliseksi tuomioistuimen on katsottava, että näyttöä on niin paljon, ettei syyllisyydestä jää varteenotettavaa epäilyä. Muotoilu vastaa *common law* -maissa yleisesti käytössä olevaa muotoilua. Kysymys on kuitenkin vastaavasta korkeamman asteen todennäköisyydestä, joka on myös Suomessa käytäntönä. Muotoilu merkitsee tuomitsemiskynnyksen negatiivista määrittelyä. Se ei viittaa syyllisyyden todennäköisyyteen, vaan kiinnittää huomion siihen mitä, mahdollisesti hyvinkin vakuuttavan syyllisyyttä tukevan näyttön jälkeen, on vielä syytä epäillä.

67 artikla. Syytetyn oikeudet. Artiklassa luetellaan syytetyn menettelylliset vähimmäisoikeudet oikeudenkäynnin aikana. Edellä artiklassa 55 on vastaava esitutkintavaihetta koskeva luettelo. Kuten jo aikaisemmin on todettu, artikla ei ole syytetyn oikeuksien suhteen tyhjentävä, vaan oikeuksista määrätään myös muissa artikloissa. Artiklassa oleva syytetyn oikeuksien sisältö vastaa pitkälle KP-sopimuksen oikeudenkäyntiä koskevia 14 artiklan määräyksiä.

Artiklan 1 kappale sisältää johdanto-osan ja sen jälkeen luettelon eri oikeuksista kohdissa a-i. Johdannon mukaan päätettäessä rikossyytteestä syytetyllä on oikeus julkiseen oikeudenkäyntiin ottaen huomioon tämän perussäännön määräykset, oikeus oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin sekä oikeus täysin yhdenvertaisena kohdissa a-i tarkoitettuihin vähimmäistakeisiin. Nämä johdanto-osan oikeuden vastaavat KP-sopimuksen 14 artiklan 1 ja 3 kappaleisiin sisältyviä oikeuksia.

Artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan syytetyllä on oikeus saada viipymättä ja yksityiskohdittain tieto häneen kohdistettujen syytteiden luonteesta, syystä ja sisällöstä kielellä, jota hän täysin ymmärtää ja puhuu. Muotoilu vastaa muutoin KP-sopimuksen 14 artiklan 3 kappaleen a kohtaa, mutta perussäännössä vaaditaan käytettävän kielen olevan sellainen, joka syytetty *täysin* ymmärtää ja puhuu. Perussääntö menee siis tässä pidemmälle kuin KP-sopimus.

Kohdan b mukaan syytetyllä on oikeus saada riittävästi aikaa ja riittävät mahdollisuudet valmistella puolustustaan sekä pitää

vapaasti ja luottamuksellisesti yhteyttä valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan kanssa. Oikeudenkäynnissä asia on c kohdan mukaan käsiteltävä ilman kohtuutonta viivytystä. Kohta d oikeuttaa syytetyn olemaan läsnä oikeudenkäynnin aikana sen mukaan kuin 63 artiklan 2 kappaleessa määrätään. Samoin syytetyllä tulee olla oikeus puolustautua itse tai valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä. Lisäksi hänellä on oikeus saada tieto mahdollisuudesta saada oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa tuomioistuimen määräämä oikeudenkäyntiavustaja maksutta, kun hänellä ei ole riittävästi varoja sen maksamiseen. Kohdan e mukaan syytetyllä on myös oikeus kuulustella ja antaa kuulustuttaa häntä vastaan kutsuttuja todistajia sekä oikeus kutsua ja kuulustella hänen puolestaan esiintyviä todistajia samojen olosuhteiden vallitessa kuin häntä vastaan todistamaan kutsuttuja todistajiaakin. Syytetyllä on oikeus puolustautua ja esittää muita tämän perussäännön sallimia todisteita. Eräitä mahdollisia puolustuksen väitteitä on perussäännön osassa 2 kuitenkin nimenomaan kielletty ottamasta huomioon. Tällainen on esimerkiksi 33 artiklan mukaan väite esimiehen käskystä joukkotuhontarikoksen ollessa kysymyksessä.

Artiklan 1 kappaleen f kohdassa on määräykset syytetyn oikeudesta tulkkiin ja käännöksiin. Kohdan g mukaan syytettyä ei voida pakottaa todistamaan tai tunnustamaan syyllisyyttään. Syytetyllä on myös oikeus vaieta ilman että tätä vaikenemista otetaan huomioon päätettäessä syyllisyydestä tai syyttömyydestä. Syytetyllä on kuitenkin h kohdan mukaan oikeus antaa suullinen tai kirjallinen lausunto ilman valaa. Syytetyllä on lisäksi i kohdan mukaan oikeus siihen, ettei todistus- taakkaa tai kiistämistaakkaa siirretä hänelle.

Artiklan 2 kappaleessa on määräykset syytäjän velvollisuudesta ilmoittaa hallussaan olevista syytettä vastaan tai syytetyn puolesta muuten puhuvista todisteista etukäteen puolustukselle. Määräyksen mukaan sen lisäksi mitä muutoin perussäännössä on määrätty todisteiden esittämiseksi vastapuolelle, syytäjän osalta on erikseen vielä määrätty, että hänen tulee ilmoittaa puolustukselle sellaisista todisteista, jotka voivat olla syytetylle edullisia. Määräaikaa tälle todisteiden ilmoit-

tamiselle ei ole perussäännössä tarkasti ilmoitettu, vaan sen tulee tapahtua heti kun se on käytännöllisesti mahdollista. Mikäli tämän kappaleen soveltamisesta tulee epäselvyyttä, tuomioistuin ratkaisee asian.

68 artikla. Uhrien ja todistajien suojele sekä heidän osallistumisensa oikeudenkäyntiin. Artikla sisältää yleiset määräykset uhrien ja todistajien suojelusta sekä ennen varsinaista oikeudenkäyntiä että sen aikana, sekä artiklan 3 kappaleessa yleisen määräyksen siitä, miten uhrit eli asianomistajat voivat osallistua oikeudenkäyntiin. Nämä perussäännön määräykset ja erityisesti uhrien osallistuminen oikeudenkäyntiin oli poliittisesti hyvin kiistanalainen kysymys ja tästä syystä perussääntöön tuli asiasta vain hyvin yleisellä tasolla olevat määräykset. Erityisesti uhrien osallistuminen oikeudenkäyntiin herätti voimakasta vastustusta niissä maissa, joiden oikeuskulttuurin mukaan asianomistajalla ei voi olla asianosaiseen verrattavaa puhevaltaa oikeudenkäynnissä. Näinhän on erityisesti *common law* -maissa. Myöhemmin hyväksytäviin tuomioistuimen menettely- ja todistelusääntöihin tulee näistä kysymysryhmistä tarkempia määräyksiä.

Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuimella on velvollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin suojellakseen uhrien ja todistajien turvallisuutta, fyysistä ja henkistä hyvinvointia, ihmisarvoa ja yksityisyyttä. Tässä tehtävässä tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota kaikkiin merkityksellisiin tekijöihin. Näistä tekijöistä artiklassa luetellaan ikä, sukupuoli, terveys sekä rikoksen luonne. Rikoksen luonnetta tarkasteltaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota rikoksiin, joihin liittyy seksuaalista tai sukupuoleen kohdistuvaa väkivaltaa tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Syyttäjän velvollisuutena on ryhtyä vastaaviin toimiin tutkinnan aikana ja ennen oikeudenkäyntiä. Edelleen artiklan 1 kappaleessa määrätään, etteivät nämä suojelutoimenpiteet saa vaikuttaa syytetyn oikeuksiin eivätkä oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin.

Artiklan 2 kappaleen määräykset sisältävät poikkeuksen muuten 67 artiklan mukaan julkiseen oikeudenkäyntiin. Julkisesta oikeudenkäynnistä voidaan luopua todistajan, uhrin tai syytetyn suojaamiseksi. Tuomioistui-

men jaosto voi pitää minkä tahansa oikeudenkäynnin osan suljettujen ovien takana tai sallia todistelua esitettäväksi sähköisillä keinoilla tai muilla erityisillä apuvälineillä. Tämän kohdan nojalla esimerkiksi todistelu videolinkin välityksellä on tuomioistuimessa mahdollista. Näihin keinoihin voidaan turvautua nimenomaan silloin, kun asiassa on kysymys seksuaalisesta väkivallasta tai kysymys on tapauksesta, jossa lapsi on uhri tai todistaja. Tuomioistuin tekee ratkaisunsa suljetuin ovien käsittelemisestä tai muun erityiskeinon käyttämisestä ottaen huomioon kunakin tapauksen erityispiirteet ja erityisesti ottaen huomioon uhrin ja todistajan oman näkemyksen. Tämän kappaleen mukaisen määräyksen voi antaa niin tuomioistuimen esitutkinta-, oikeudenkäynti- kuin valitusjaostokin.

Artiklan 3 kappale sisältää periaatteessa merkittävän määräyksen uhrien osallistumisesta oikeudenkäyntiin. Esimerkiksi Jugoslavia- ja Ruanda-tuomioistuimien säännöissä ei ole minkäänlaisia määräyksiä uhrien osallistumisesta oikeudenkäyntiin. Tätä asiantilaa on erityisesti ihmisoikeusjärjestöjen toimesta voimakkaasti arvosteltu. Rooman perussääntöön tällainen määräys tuli, mutta se vain melko yleisellä tasolla määrittää niitä edellytyksiä, jolloin uhri saa osallistua prosessiin.

Tämän määräyksen mukaan mikäli kysymys on uhrien henkilökohtaisista eduista, tuomioistuimen on sallittava heidän näkökohtansa ja heille tärkeiden asioiden esittäminen niissä oikeudenkäynnin vaiheissa, joissa tuomioistuin katsoo sen soveliaaksi. Määräyksen sanamuoto on pakottava, joten uhrien on sallittava esittää näkemyksensä. Mahdollinen osallistuminen ei rajoitu vain varsinaiseen oikeudenkäyntivaiheeseen. Uhrin näkökohtien esittäminen ei saa vaikuttaa syytetyn oikeuksiin eikä oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin. Kun tuomioistuin katsoo sen asianmukaiseksi, uhrien lailliset edustajat voivat esittää uhrien näkemykset ja heille tärkeät asiat. Kappaleessa viitataan vielä siihen, että menettely- ja todistelusäännöissä asiasta määrätään tarkemmin. Niissä tullaan muun muassa määrittämään, millä tavalla ja missä menettelyssä uhrien näkemykset tuomioistuimessa esitetään. Uhrien osallistuminen on tärkeää senkin

vuoksi, että tuomioistuin voi antaa korvauksia koskevia ratkaisuja 75 artiklan mukaisesti.

Tämän 3 kappaleen määräyksen perusteella on kuitenkin selvää, ettei uhrien osallistuminen oikeudenkäyntiin tai heidän oikeutensa esiintyä siellä ole yhtä pitkälle vietyä kuin esimerkiksi asianomistajan oikeudet suomalaisessa kansallisessa rikosprosessissa ovat. Yhtä selvää toisaalta on, että verrattuna tiettyihin kansallisiin, erityisesti *common law*-oikeusjärjestelmiin, uhrin oikeudet osallistua oikeudenkäyntiin tulevat olemaan niissä omaksuttuja laajempia.

Uhrien oikeuksista esittää näkökohtia prosessissa määrätään 68 artiklan 3 kappaleen yleismääräyksen lisäksi erikseen 15 artiklan 3 kappaleessa, 19 artiklan 3 kappaleessa, 75 artiklan 3 kappaleessa sekä 82 artiklan 4 kappaleessa.

Artiklan 4 kappale sisältää määräyksen siitä, että uhreja ja todistajia varten perustettu yksikkö voi neuvoa syyttäjää ja tuomioistuinta kaikkien asianmukaisten suojelutoimenpiteiden toteuttamisessa. Uhreja ja todistajia varten perustettavan yksikön perustamisesta kirjaamon yhteyteen on määräys 43 artiklan 6 kappaleessa.

Artiklan 5 kappale sisältää määräyksiä siitä, että syyttäjä voi ennen varsinaista oikeudenkäyntiä todistajan tai hänen perheensä suojaamiseksi olla paljastamatta tiettyä todistetta tai tietoa. Tämän määräyksen avulla voidaan esimerkiksi todistajan henkilöllisyys pitää salassa tutkinnan ja oikeudenkäynnin valmisteluvaiheen ajan. Mikäli tällaiseen todistajansuojaa koskevaan toimenpiteeseen ryhdytään, asianomaisen todisteen tai tiedon sijasta syyttäjä ilmoittaa vain tiivistelmän niistä. Tähänkään toimenpiteeseen ryhtymisen ei saa vaikuttaa syytetyn oikeuksiin eikä oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin.

Artiklan 6 kappale oikeuttaa jokaisen valtion pyytämään tarvittavia suojelutoimenpiteitä virkamiestensä tai edustajiensa suojelemiseksi sekä luottamuksellisten tai arkaluontoisten tietojen suojaamiseksi.

69 artikla. Todistelu. Perussääntö sisältää myös yhden suhteellisen lyhyen artiklan todistelusta tuomioistuimessa. Tähän artiklaan sisältyy vain muutama keskeinen todistelu-

menettelyyn liittyvä määräys ja loput yksityiskohtaisemmat säännökset tulevat olemaan myöhemmin hyväksyttävissä tuomioistuimen menettely- ja todistelusäännöissä.

Artiklan 1 kappaleessa on määräys siitä, että todistajan on annettava todistajanvakuutus ennen todistamistaan. Artiklan 2 kappale määrää, että pääsäännön mukaan todistajan on annettava kertomuksensa oikeuden edessä henkilökohtaisesti. Poikkeuksena tästä on mainittu 68 artiklan määräykset sekä se, mitä menettely- ja todistelusäännöissä määrätään asiasta. Lisäksi 2 kappaleen mukaan tuomioistuimien voi sallia todistajanlausuntojen antamisen suullisesti tai nauhoitettuna video- tai audiotekniikan avulla. Samoin asiakirjojen ja kirjallisten pöytäkirjan jäljennösten esittäminen on sallittua sen mukaan kuin perussäännössä sekä menettely- ja todistelusäännöissä määrätään. Kappaleessa on määrätty, ettei näihin todistelutapoihin turvautuminen saa vaikuttaa syytetyn oikeuksiin.

Artiklan 3 kappale sisältää periaatteellisesti tärkeän määräyksen siitä, kenellä on oikeus ja velvollisuus hankkia asiassa tarpeellista todistelua. Siinä todetaan, että asianosaiset voivat esittää todistelua sen mukaan kuin 64 artiklassa määrätään. Tämän lisäksi myös tuomioistuimella on oikeus pyytää kaiken sellaisen todistelun esittämistä, jonka se katsoo olevan tarpeen totuuden selville saamiseksi. Määräys estää sen, että asianosaiset voisivat sopia siitä, ettei jotakin tuomioistuimen mielestä tärkeää todistelua esitettäisi lainkaan oikeudenkäynnissä. Muotoilun tarkoituksena on sanoa, ettei tuomioistuimien voi suoraan itse määrätä uutta todistelua esitettäväksi, mutta se voi määrätä asianosaisen tuomaan uutta todistelua.

Artiklan 4 kappale sisältää yleisen määräyksen siitä, miten tuomioistuimien ottaa todistelua huomioon. Sen mukaan tuomioistuimien, sen mukaan kuin todistelu- ja menettelysäännöissä määrätään, voi päättää todisteiden merkityksellisyydestä ja hyödynnettävyydestä ottaen huomioon muun muassa todisteiden näyttöarvon ja sen, mikä vaikutus todisteella olisi oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tai oikeudenmukaiseen todistajanlausunnon arviointiin. Kappaleen sisältö on kompromissi neuvotteluista, joissa sekä *civil law* että *common law* -maiden todistus-oikeusjärjes-

telmien edustajat ovat olleet edustettuina. Kappale sisältää elementtejä molemmista oikeuskulttuureista.

Artiklan 5 kappale määrää, että tuomioistuimien ottaa huomioon ja kunnioittaa todistelu- ja menettelysäännöissä tarkemmin määrättyjä todistajan vaitiolo- tai kieltäytymisoikeuksia eli privilegioita. Perussääntöön ei otettu nimellisesti yhtään yksilöityä todistajan kieltäytymisoikeutta koskevaa määräystä. Näistä tullaan määräämään vasta menettely- ja todistelusäännöissä. Ainakin syytetyn oikeudenkäyntiasiamiehen, lääkärin ja papin kieltäytymisoikeudet tulevat mukaan menettely- ja todistelusääntöjen kieltäytymisoikeusmääräyksiin.

Artiklan 6 kappaleen mukaan siitä mikä on yleisesti tunnettua, ei vaadita näyttöä, mutta tällainen yleisesti tunnettu tosiasia voidaan ottaa huomioon asiaa ratkaistaessa. Artiklan 7 kappale sisältää kriteerit sille, milloin todisteet eivät ole hyväksyttävissä. Jos todiste on saatu perussäännön määräysten tai kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien vastaisesti ja näiden määräysten rikkominen kyseenalaistaa oleellisesti asianomaisen todisteen luotettavuuden tai todisteiden hyväksyminen olisi ristiriidassa tai vakavasti vaarantaisi oikeudenkäynnin puolueettomuuden, ei todistetta hyväksytä.

Artiklan 8 kappale sisältää määräyksen siitä, että päättäessään valtion keräämien todisteiden merkityksestä tai hyväksyttävyydestä tuomioistuimien ei päättä valtion kansallisen lain soveltamisesta. Tuomioistuimien soveltaa vain perussääntöä ja sen 21 artiklan mukaan määräytyvää sovellettavaa oikeutta.

70 artikla. Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan. Artikla sisältää määräykset siitä, mitä pidetään rikoksina oikeudenkäyttöä vastaan. Vähäisemmät oikeudenkäyttöä vastaan kohdistuvat teot katsotaan vain epäasialliseksi käyttäytymiseksi tuomioistuimessa, joista on määräykset 71 artiklassa.

Artiklan 1 kappaleessa määritellään teot, joita on pidettävä rikoksina oikeudenkäyttöä vastaan. Kappaleessa määrätään myös, että tuomioistuimella on toimivalta käsitellä nämä rikokset. Ne ovat rangaistavia vain tahallisuutena tekoina. Ensimmäisenä rikoksena kappaleen a kohdassa on määritelty perättömän lausuman antaminen. Kohdassa b rikokseksi

määritellään sellaisen todisteen esittäminen, jonka asianosainen tietää olevan väärä tai väärennetty. Todistajan lahjominen, todistajan esiintymisen tai todistajanlausunnon esittäminen tai siihen puuttuminen, todistajalle kostaminen todistajanlausunnon vuoksi tai todisteiden tuhoaminen, todisteiden muuttaminen tai niiden keräämiseen puuttuminen on rangaistavaa kohdan c nojalla. Kohdassa d rikoksiksi määritellään tuomioistuimen virkamiehen estäminen, uhkailu tai lahjominen tarkoituksena pakottaa tai taivutella kyseinen virkamies jättämään virkatehtävänsä hoitamatta tai hoitamaan se epäasianmukaisesti. Kohdissa e ja f rikoksina todetaan tuomioistuimen virkamiehelle kostaminen tämän hoitamien tehtävien vuoksi, lahjonnan yrittäminen tai lahjuksen ottaminen tuomioistuimen virkamiehenä virkatehtävien hoitamisen yhteydessä. Tuomioistuimen virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on virkamiehenä 34 artiklan mukaisessa tuomioistuimen elimesessä. Näihin kuuluu myös syyttäjä, kirjaaja ja heidän henkilökuntansa.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään, että ne periaatteet ja menettelytavat, joita noudatetaan käytettäessä tuomioistuimen toimivaltaa tässä artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta, tullaan määrittelemään tuomioistuimen menettely- ja todistelusäännöissä. Tämän artiklan määräyksien toimeenpanon osalta kansainvälisen oikeusavun ja yhteistyön tarjoamista koskevia ehtoja sääntelee sen valtion kansallinen lainsäädäntö, josta oikeusapua on pyydetty.

Artiklan 3 kappaleessa on määrätty rangaistuksista tämän artiklan tarkoittamista rikoksista. Kappaleen mukaan kun henkilön todetaan syyllistyneen rikokseen, tuomioistuin voi määrätä seuraamukseksi korkeintaan viiden vuoden pituisen vankeusrangaistuksen tai sakon sen mukaan kuin menettely- ja todistelusäännöissä määrätään. Tuomioistuin voi myös tuomita yhtä aikaa sekä vankeus- että sakkorangaistuksen.

Artiklan 4 kappaleen a kohdassa todetaan, että kunkin sopimusvaltion on ulotettava rikoslakinsa koskemaan tässä artiklassa tarkoitettuja oikeudenkäyttöön kohdistuvia rikoksia, jotka on tehty sen alueella tai joihin sen kansalaisuutta oleva henkilö on syyllistynyt ja jotka olisivat oikeudenkäytön loukkaamat-

tomuuteen kohdistuvia rikoksia kohdistuessaan asianomaisen valtion omia tutkinta- ja tuomioistuinmenettelyjä kohtaan.

Tämä muotoilu ei edellytä sopimusvaltiolta sitä, että ne kriminalisoisivat 70 artiklan 1 kappaleessa luetellut rikokset, ellei kyseisiä tekoja ole jo kansallisessa laissa kriminalisoitu kohdistuessaan kansallisen tutkinnan- tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen. Määräyksessä sen sijaan edellytetään, että sopimusvaltiot ulottavat kansallisen lainsäädäntönsä oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvat rikokset myös tekoihin jotka kohdistuvat Kansainväliseen rikostuomioistuimeen, mikäli rikos on tehty sen alueella tai sen kansalaisuutta oleva henkilö on rikokseen syyllistynyt.

Tutkinnan tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvaa rikosta ei ole perussäännössä määritelty. Näitä ovat Suomen rikoslain kannalta seuraavat rikoslain 15 luvussa tarkoitetut rikokset oikeudenkäyttöä vastaan: perätön lausuma tuomioistuimessa, perätön lausuma viranomaismenettelyssä, törkeä perätön lausuma tuomioistuimessa, tuottamuksellinen perätön lausuma, yritetty yllytys perättömään lausumaan, väärä ilmianto, todistusaineiston vääristeleminen, törkeä todistusaineiston vääristeleminen sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Tutkinnan tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvina rikoksina on myös pidettävä rikoslain 16 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuja virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista ja haitantekoa virkamiehelle sekä saman luvun 13 ja 14 §:ssä tarkoitettuja lahjuksen antamista ja törkeää lahjuksen antamista kun ne kohdistuvat rikostuomioistuimen palveluksessa olevaan. Tällaisia rikoksia ovat myös rikoslain 40 luvun 1 ja 2-§:ssä tarkoitetut lahjuksen ottaminen ja törkeä lahjuksen ottaminen. Nämä edellä mainitut teot on kriminalisoitava kohdistuessaan rikostuomioistuinta kohtaan tai koskiessaan rikostuomioistuimen virkamiestä.

Suomen rikoslain 1 luvun 1 §:n perusteella rikoslain säännökset koskevat täällä tehtyjä rikoksia ja 1 luvun 6 §:n perusteella Suomen kansalaisen myös muualla tekemiä rikoksia. Suomen ulkopuolella tehtyihin rikoksiin sovelletaan kuitenkin niin sanottua kaksoisran-

gaistavuuden vaatimusta. Rikoslain 1 luvun 11 §:n perusteella milloin rikos on tehty vieraan valtion alueella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa saman luvun 6 §:ään vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Tuomioistuimen perussäännössä edellä mainitut teot on kriminalisoitu ja oletettavaa on, että myös Alankomaat, jossa tämän tyyppiset rikokset käytännössä voisivat tapahtua, tulee muuttamaan lainsäädäntöään vastaavasti. Kuitenkin Suomen kriminalisointivelvollisuuden voidaan periaatteessa katsoa ulottuvan myös niihin tekoihin, jotka tehdään minä tahansa vieraan valtion alueella. Tästä syystä edellä mainitut tutkinnan tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvat rikokset tulee säätää rangaistaviksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta riippumatta. Rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentissa on luettelo niistä rikoksista, joihin tätä kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei sovelleta. Tähän luetteloon on lisättävä nämä edellä mainitut rikokset.

Jo voimassa olevassa rikoslain 15 luvun 12 §:ssä on säännös, joka koskee ulkomailla tehtyä perätöntä lausumaa. Sen mukaan perätöntä lausumaa koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjalla perustettua Kansainvälistä tuomioistuinta ja muuta mainitun järjestön asettamaa tuomioistuinta.

Artiklan 4 kappaleen b kohdassa on määräys siitä, että tuomioistuin voi pyytää, harkitessaan sen asianmukaiseksi, että sopimusvaltio huolehtii tässä artiklassa tarkoitetun rikoksen syyttämisestä. Tuomioistuimella on siis harkintavalta siitä, huolehtii se itse sen oikeudenkäyttöä vastaan tehdyn rikoksen tuomitsemisesta vai pyytääkö se sopimusvaltiota huolehtimaan asiasta. Mikäli kansalliset viranomaiset huolehtivat asiasta, on artiklassa vielä määräys siitä, että asialle tulee antaa riittävä etusija kansallisessa menettelyssä. Sen mukaan asiaa on käsiteltävä huolellisesti ja sen käsittelylle on annettava riittävät voimavarat, jotta se voidaan käsitellä tehokkaas-

ti.

71 artikla. Seuraamukset epäasiallisesta käyttäytymisestä tuomioistuimessa. Erotukseksi vakavimmista teoista tuomioistuinta tai sen oikeudenkäyttöä vastaan, jotka on mainittu edellä 70 artiklassa, tämä artikla puolestaan sisältää määräyksiä seuraamuksista sille, joka vähäisemmällä tavalla häiritsee oikeutta.

Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin voi määrätä hallinnollisen järjestyserangastuksen tuomioistuimessa läsnäolevalle henkilölle, joka syyllistyy epäasialliseen käyttäytymiseen oikeudessa. Tällaista epäasiallista käyttäytymistä voi olla oikeuden istunnon häiritseminen tai se, että henkilö tahallisesti jättää noudattamatta tuomioistuimen antamia määräyksiä. Seuraamus tällaisesta käyttäytymisestä voi olla väliaikainen tai pysyvä poistaminen oikeussalista, sakko taikka muu vastaava seuraamus sen mukaan kuin menettely- ja todistelusäännöissä määrätään. Seuraamus ei saa kuitenkaan olla vankeusrangaistus. Artiklan 2 kappaleessa on määräys siitä, että tarkemmasta menettelystä määrätessä 1 kappaleessa tarkoitettuja seuraamuksia tullaan määräämään menettely- ja todistelusäännöissä.

72 artikla. Kansallista turvallisuutta koskevien tietojen suojeleminen. Artikla sisältää menettelytapasäännöt sille, miten tuomioistuin toimii tilanteessa, jossa prosessissa käsitellään tietoja, joiden paljastuminen vaikuttaisi valtion kansalliseen turvallisuuteen. Artiklan määräykset olivat perussäännön sisältöneuvotteluissa suuren poliittisenkin mielenkiinnon kohteena ja artiklasta tuli hyvin yksityiskohtainen ja pitkä. Artiklan tarkoituksena on ottaa realistisesti huomioon se lähtökohta, ettei valtioiden kansalliseen turvallisuuteen liittyviä näkökohtia voida oikeudenkäynnissä unohtaa. Ilman tämäntyyppistä sääntelyä valtioiden halukkuus antaa arkaluonteisissa asioissa oikeusapua tuomioistuimelle, voisi olla hyvin vähäistä. Toisaalta tulee ottaa myös huomioon, että yksittäisen valtion kansalliseen turvallisuuteen liittyvien näkökohtien vastapainona saattavat olla erittäin tärkeät vastakkaiset intressit. Tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa on kysymys kaikkein vakavimmista kansainvälisistä rikoksista. Näin ollen paitsi syytetyn tai uhrien oikeusturvan niin myös koko kansain-

välisen yhteisön näkökulmasta yksittäisen valtion kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä intresseistä tulisi voida jossakin määrin luopua.

Artikla luo menettelytavat näiden vastakaisten näkökohtien huomioonottamiselle. Artiklan määräykset sisältävät yhdessä 93 artiklan 4 kohdan kanssa ainoan poikkeuksen sopimusvaltion muutoin perussäännössä asetettuun velvollisuuteen täyttää tuomioistuinten oikeusapupyyntöihin.

Artiklan 1 kappale pyrkii määrittämään artiklan soveltamisalan. Sen mukaan artiklaa sovelletaan tapauksiin, joissa valtion tietojen tai asiakirjojen paljastaminen kyseisen valtion mielestä vaikuttaisi sen kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin. Keskeistä artiklassa on se lähtökohta, että ensikädessä jokainen valtio itse määrittää, mikä tieto tai asiakirja voi vaikuttaa sen kansalliseen turvallisuuteen. Kansallisen turvallisuuden käsitettä ei ole perussäännössä määritelty. Artiklan 1 kappaleessa luetellaan ne perussäännön kohdat, joiden kohdalla 72 artikla voi tulla sovellettavaksi. Nämä ovat: 56 artiklan 2 ja 3 kappaleet (esitutkintajaoston valtuudet), 61 artiklan 3 kappale (syytteiden vahvistaminen), 64 artiklan 3 kappale (oikeudenkäyntijaoston valtuudet), 67 artiklan 2 kappale (syytettyä vastaan puhuvien todisteiden paljastaminen), 68 artiklan 6 kappale (valtion pyynnöt suojelutoimenpiteistä), 87 artiklan 6 kappale (hallitustenvälisen järjestöjen hallinnassa olevat tiedot) ja 93 artikla (oikeusapu). Tämän lisäksi artiklan määräykset soveltuvat myös muihin tapauksiin, jossa sellainen tietojen paljastaminen jossakin muussa prosessin vaiheessa tulee esille.

Artiklan 2 kappale laajentaa artiklan soveltamisalaa vielä niin, että siihen kuuluvat myös tilanteet, joissa yksittäinen henkilö kieltäytyy antamasta tietoja tai on siirtänyt asian valtion käsiteltäväksi vedoten siihen, että tietojen antaminen vaikuttaa kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin. Artiklan 3 kappaleen mukaan tämän artiklan määräykset eivät vaikuta niihin luottamuksellisuutta koskeviin vaatimuksiin, joita sovelletaan 54 artiklan 3 kappaleen e tai f kohdan nojalla tai 73 artiklan soveltamiseen.

Artiklan 4 kappaleessa oikeutetaan sellainen valtio, jonka mielestä sen kansalliseen

turvallisuuteen liittyvää tietoa paljastetaan tai todennäköisesti tullaan paljastamaan jossakin oikeudenkäynnin vaiheessa, puuttumaan asiaan. Tällainen valtio voi vaatia, että kysymys ratkaistaan tämän artiklan menettelyn mukaisesti.

Artiklan 5 kappale sisältää määräykset siitä, että ensisijassa valtion turvallisuuteen liittyvä ongelma pyritään saamaan ratkaistua neuvotteluteitse ja yhteistyön keinoin. Valtion on ryhdyttävä kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin asian ratkaisemiseksi yhteistyössä. Artiklan 5 kappaleessa luetellaan keinot, joilla yhteisymmärrys voitaisiin saavuttaa. Ensinnäkin pyyntöä voidaan muuttaa tai selventää. Tuomioistuin voi myös tehdä ratkaisun siitä, ovatko pyydetty tiedot tai todisteet merkityksellisiä asiassa. Samoin tuomioistuin voi ratkaista sen, voidaanko asiassa merkitykselliset todisteet hankkia muualta kuin pyynnön vastaanottaneesta valtiosta. Tieto tai todisteet voidaan myös pyrkiä saamaan muualta tai toisessa muodossa. Lisäksi voidaan pyrkiä sopimukseen sellaista ehdoista, joiden täyttyessä valtio voisi tiedot luovuttaa. Tällaisia ehtoja voivat olla muun muassa tiivistelmien tai toimitettujen versioiden käyttäminen, rajoitukset tietojen luovuttamiseen oikeudenkäynnin osapuolille, oikeudenkäynnin julkisuuden rajoittaminen, tietojen vastaanottaminen ilman, että asianosainen on läsnä tai muun perussäännössä tai menettely- ja todistelusäännöissä sallitun suojelutoimenpiteen käyttäminen.

Jos mikään edellisessä kappaleessa tarkoitettu keino ei riitä, artiklan 6 ja 7 kappaleet sisältävät määräykset asian etenemisestä tämän jälkeen. Kappaleen 6 mukaan valtion katsoessa edelleen, ettei se voi luovuttaa tietoja, sen on ilmoitettava asiasta syyttäjälle tai tuomioistuimelle. Valtion on myös perusteltava kantansa. Perusteluja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, mikäli nämä perustelut itsessään vaikuttaisivat valtion kansalliseen turvallisuuteen.

Artiklan 7 kappale määrää, että tuomioistuin voi tämän jälkeen, mikäli se edelleen katsoo todisteiden olevan tarpeellisia syytetyn syyllisyyden tai syyttömyyden osoittamiseksi, ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin. Menettelytapoja on kaksi. Ensimmäinen menettelytapa tulee noudatettavaksi, mikäli tietojen

tai asiakirjan luovuttamista pyydetään osassa 9 tarkoitetun oikeusapupyynnön nojalla tai edellä tämän artiklan 2 kappaleessa tarkoitussa tilanteessa ja valtio on vedonnut 93 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuun kieltäytymisperusteeseen, eli kansallisen turvallisuuteen. Tällöin tuomioistuin voi ensinnäkin pyytää lisäneuvotteluja tai myös pitää tarvittaessa valtion esittäminen näkökohtien harjoittamista varten ei-julkisen istunnon ilman, että asianosainen on siinä läsnä. Tämän jälkeen tai myös heti ilman lisätoimenpiteitä tuomioistuin voi, katsoessaan, ettei valtio käyttäydy sen perussääntöön perustuvien velvoitteiden mukaisesti, saattaa asian sopimusvaltioiden kokouksen käsiteltäväksi 87 artiklan 7 kappaleen mukaisesti. Tuomioistuimen on perusteltava ratkaisunsa. Lisäksi tuomioistuin voi varsinaisessa syytettyä koskevassa oikeudenkäynnissä tehdä sellaisen päätelmän tosiseikan olemassaolosta, joka on olosuhteet huomioonottaen asianmukainen. Tämän ensimmäisen menettelytavan noudattaminen merkitsee sitä, ettei tuomioistuin voi määrätä tietoa tai todistetta luovutettavaksi. Artiklan määräys siitä, että tuomioistuin voi tällaisessa tilanteessa tehdä asianmukaisen johtopäätöksen tosiseikan olemassaolosta, pyrkii minimoimaan niitä haittoja, joita tietojen saamatta jääminen oikeudenkäynnille aiheuttaa.

Toinen menettelytapa tulee noudatettavaksi kaikissa muissa tilanteissa. Tämä voi tarkoittaa tilanteita, jolloin tieto tai todisteet ovat jo tuomioistuimella, tai sitten puolustuksen tai kolmannen tahon hallussa. Näissä tilanteissa tuomioistuin voi määrätä, että asiakirja tai tieto on luovutettava. Mikäli tuomioistuin ei näin määrää, se voi tässäkin tapauksessa tehdä syytettyä koskevassa oikeudenkäynnissä sellaisen päätelmän tosiseikan olemassaolosta, joka on olosuhteet huomioonottaen asianmukainen.

73 artikla. Kolmannen osapuolen antamat tiedot ja asiakirjat. Artikla sisältää edelliseen artiklaan liittyviä määräyksiä tilanteesta, jolloin tiedot tai asiakirjat ovat muun kuin sen valtion hallussa, joka vetoaa kansalliseen turvallisuuteen. Myös tällaisessa tilanteessa kansalliseen turvallisuuteen vetoava valtio on oikeutettu 72 artiklassa määriteltyyn menettelyyn.

Artiklan mukaan jos tuomioistuin pyytää sopimusvaltiota luovuttamaan tämän hallussa olevan asiakirjan tai tiedon, jonka valtio, hallitustenvälinen järjestö tai kansainvälinen järjestö on paljastanut tälle luottamuksellisesti, valtion on ennen tietojen luovuttamista tuomioistuimelle pyydettyä tietojen antajan lupaa niiden paljastamiselle. Jos tietojen alkuperäinen antaja on sopimusvaltio, se voi joko suostua tietojen antamiseen tai sitten ryhtyä 72 artiklan mukaiseen menettelyyn. Mikäli alkuperäinen tietojen antaja ei ole sopimusvaltio ja tuo kolmas valtio ei suostu tietojen paljastamiseen, pyynnön vastaanottaneen valtion on ilmoitettava tuomioistuimelle, ettei se voi tietoja luovuttaa. Aikaisempi velvoite pitää asiakirjat tai tiedot luottamuksellisena näin ollen säilyä muuttumattomana. Tämän artiklan määräykset soveltuvat myös tilanteeseen, jossa kysymys ei ole kansallisesta turvallisuudesta.

74 artikla. Päätöksentekoa koskevat vaatimukset. Artikla sisältää eräitä määräyksiä tuomioistuimen päätöksenteosta. Artiklan 1 kappaleessa on määräys välittömyysperiaatteen noudattamisesta tuomioistuimessa. Sen mukaan oikeudenkäyntijaoston kaikkien tuomareiden on oltava läsnä kaikissa käsittelyn vaiheissa ja päätösneuvottelussa. Tämä määräys koskee siis prosessin oikeudenkäyntivaihetta. Esitutkintajaosto käsittelee erikseen asian valmisteluvaiheita tuomioistuimessa. Oikeudenkäyntijaostoon kuuluu 39 artiklan 2 kappaleen b kohdan ii alakohdan mukaan kolme jäsentä. Koska läsnäolovelvoite on ehdoton, artiklassa on määräys siitä, että puheenjohtajisto voi tarvittaessa määrätä yhden tai useamman sijais- eli varalla olevan tuomarin osallistumaan kaikkiin oikeudenkäynnin vaiheisiin. Tällainen sijaistuomari, joka on ollut koko prosessin ajan läsnä, voidaan kutsua korvaamaan oikeudenkäyntijaoston jäsenen, jos tämä ei voi jatkaa asian käsittelyä. Sijaistuomarijärjestelmä on luotu sitä tilannetta varten, että oikeudenkäynnin ollessa hyvin laaja ja pitkä voi oikeudenkäyntijaoston jäsenelle tulla sen aikana jokin pakottava este eikä hän voi jatkaa asian käsittelyä. Mikäli sijaistuomari on seurannut prosessin kulkua, hänet voidaan ottaa jäseneksi, eikä oikeudenkäyntiä tarvitse aloittaa alusta. Vastaava järjestelmä on mahdollinen myös Suo-

men käräjäoikeuksissa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan oikeudenkäyntijaoston ratkaisun on perustuttava sen suorittamaan todisteiden ja koko oikeudenkäyntimenettelyn arviointiin. Todisteiden arviointi tarkoittaa luonnollisesti esimerkiksi oikeudenkäynnissä esitettyjen asiakirjojen, todistajan- tai asiantuntijakertomusten arviointia sekä katselmuksen huomioon ottamista. Kappaleen määräys siitä, että myös koko oikeudenkäyntimenettelyä on arvioitava, voi tarkoittaa sitä, että huomioon on otettava myös se, mitä itse oikeudenkäynnissä on tapahtunut. Tällainen huomioon otettava seikka voi esimerkiksi olla syytetyn tai uhrin kertomuksen muuttuminen oikeudenkäynnin aikana. Samoin syytetyn käyttäytymistä oikeudenkäynnin aikana voidaan tietystä määrin arvioida näyttönä jutussa. Tuomioistuimessa on käytössä vapaan näytön arvioinnin periaatteet.

Tuomioistuimessa on voimassa syytesidonnaisuuden periaate ja kappaleen mukaan ratkaisun on perustuttava vain niihin tosiasioihin ja olosuhteisiin, jotka on kuvattu syytteessä tai sen mahdollisessa muutoksessa tai tarkistuksessa. Välittömyys- ja kontradiktorinen periaate on voimassa myös todistelun osalta ja siksi tuomioistuimen on perustettava ratkaisunsa ainoastaan siihen näyttöön, joka on sille oikeudenkäynnissä esitetty ja johon asianosaiset ovat oikeudenkäynnissä ottaneet kantaa. Kantaa ottamiseksi tässä voi riittää sekin, että todistelu on esitetty oikeudenkäynnissä ja kaikilla asianosaisilla on ollut mahdollisuus esittää siitä kysymyksiä tai kommentoida asiaa siten kuin oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu, vaikka kukaan asianosaisista ei tosiasiallisesti ole ottanut kantaa asiaan.

Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomareiden on ratkaisua tehdessään pyrittävä yksimielisyyteen ja jos se ei onnistu, ratkaisu tehdään yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Oikeudenkäyntijaoston ollessa kysymyksessä tämä tarkoittaa kahta tuomaria kolmesta. Artiklan 4 kappaleen mukaan oikeudenkäyntijaoston päätösneuvottelu on salainen.

Artiklan 5 kappaleessa on määräykset siitä, että tuomio on annettava kirjallisena ja sen on sisällettävä todistelua ja johtopäätöksiä koskevat perustellut lausumat kokonaan.

Vaikka ratkaisusta olisi äänestetty, tuomio on annettava yhtenä asiakirjana, jossa vähemmistön mielipiteet ovat mukana. Vähemmistön mielipiteitä ei siis voida liittää erilliseen asiakirjaan. Ratkaisu tai sen tiivistelmä on annettava julkisessa istunnossa.

75 artikla. *Uhrien hyvitykset.* Kansainvälinen rikostuomioistuin voi myös antaa ratkaisuja uhrien hyvittämisestä mukaanlukien heille maksettavista korvauksista. Ratkaisu voidaan panna täytäntöön jäsenvaltioissa. Artikla sisältää uhreille määrättäviä hyvityksiä koskevat perusmääräykset. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuimen on laadittava periaatteet, jotka koskevat uhrien tai heidän oikeudenomistajiensa hyvityksiä. Kappaleen sanamuoto, jonka mukaan myös vastaaville henkilöille kuin uhreille itselleen voidaan määrätä hyvityksiä, tarkoittaa sitä, että myös sellaiset henkilöt, jotka vain välillisesti kärsivät rikoksesta, voivat saada hyvitystä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi uhrin omaiset. Hyvityksen käsite on laaja ja siihen kuuluu ennallistaminen, vahingonkorvaus ja kuntoutus. Vastaavat käsitteet on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien uhrien oikeuksia koskevassa julistuksessa vuodelta 1985 ja tätä julistusta voidaan hyödyntää tulkittaessa artiklan määräyksiä. Näin ollen ennallistamisella voidaan tarkoittaa omaisuuden tai esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan palauttamista (*status quo ante*). Vahingonkorvaus puolestaan tarkoittaa aiheutettujen taloudellisten vahinkojen korvaamista. Kuntoutus voi puolestaan tarkoittaa esimerkiksi lääketieteellistä tai henkistä hoitoa. Hyvityskäsite voi kattaa edellä sanottujen ohella esimerkiksi julkisen anteeksipyyntöä.

Tuomioistuin voi antaa myös konkreettisen ratkaisun hyvitystä koskevasta kysymyksestä, jos sitä vaaditaan tai erityisestä syystä myös omasta aloitteestaan. Tällöin tuomioistuin määrää konkreettisesti edellä sanottujen periaatteiden nojalla vahinkojen, menetysten ja kärsimysten laajuuden ja määrän.

Artiklan 2 kappaleen määräyksen mukaan tuomioistuin voi määrätä tuomituksen henkilön maksamaan, muutoin tekemään tai suorittamaan edellä sanottuja hyvityksiä. Tarvittaessa tuomioistuin voi myös määrätä hyvitykset suoritettavaksi 79 artiklassa tarkoitetun rahaston kautta.

Artiklan 3 kappaleessa on menettelyllinen määräys hyvitysasian käsittelystä tuomioistuimessa. Kappaleen mukaan tuomioistuin voi pyytää tuomittua henkilöä, uhreja tai muita asiasta kiinnostuneita henkilöitä tai valtioita esittämään näkökohtansa tästä kysymyksestä. Mikäli näkökohtia pyydetään, ne on otettava huomioon asiaa ratkaistaessa. Hyvitysasian käsittelystä tuomioistuimessa laaditaan tarkempia määräyksiä menettely- ja todistelusäännöissä.

Artiklan 4 kappaleessa on määräyksiä siitä, että tuomioistuin voi turvautua 93 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusapupyyntöihin hyvityskysymystä tutkittaessa. Tällainen oikeusapu voi erityisesti olla tarpeellista, kun pyritään turvaamaan hyvitystuomion myöhempi täytäntöönpano. Oikeusapu voi näin ollen tarkoittaa esimerkiksi pyyntöä etsiä tai takavarikoida tuomitun omaisuutta. Artiklan määräyksen mukaan oikeusapuun voidaan kuitenkin turvautua vasta sen jälkeen kun syytetty on jo todettu syylliseksi. Tätä ajankohtaa ennen turvaamistoimittuun oikeusapuun vastaavassa tarkoituksessa voidaan turvautua 57 artiklan 3 kappaleen e kohdan nojalla.

Artiklan 5 kappale sisältää määräyksen hyvitystuomion täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa. Sopimusvaltiot veloitetaan panemaan hyvitystuomiot täytäntöön soveltuvien osin 109 artiklan tarkoittamalla tavalla. Artiklassa 109 määrätään sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta. Tämä tarkoittaa, että korvauksensaaja voi hakea hyvitystuomion täytäntöönpanoa jäsenvaltiosta sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 6 kappale sisältää määräyksen siitä, etteivät tämän artiklan määräykset vaikuta uhrien oikeuksiin kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Tällainen lauseke on yleinen kansainvälisissä ihmisoikeusinstrumenteissa. Se on tarpeen, sillä kansallisissa ja kansainvälisissä normeissa on eroja sen suhteen, miten uhrien hyvityskysymyksiä on säännelty. Artiklan 6 kappaleen määräyksen nojalla tällöin noudatetaan uhrille edullisinta vaihtoehtoa.

76 artikla. Rangaistuksen määrääminen. Artikla sisältää määräyksiä tuomioistuimessa syyksilukevan tuomion jälkeen tapahtuvasta erityisestä menettelystä, jossa syytetylle mää-

rätään rangaistus. Tällainen syylisyyskysymykseen keskittyvästä prosessista erillinen rangaistuksen määräämistä koskeva tuomioistuinmenettelyn vaihe on yleinen esimerkiksi *common law* -maissa.

Artiklan 1 kappale sisältää yleisen määräyksen siitä, että oikeudenkäyntijaoston on, sen jälkeen kun henkilö on todettu syylliseksi, määrättävä hänelle asianmukainen rangaistus. Tätä ratkaisua tehtäessä on otettava huomioon sellainen esitetty todistelu, jolla on rangaistuksen lajivalinnalle tai mittaamiselle merkitystä. Rangaistuksen mittaamisperusteet määritellään tarkemmin 78 artiklassa ja laadittavissa menettely- ja todistelusäännöissä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan oikeudenkäyntijaosto voi pitää erillisen istunnon rangaistuksen määräämistä varten. Tämä kutsutaan koolle joko syytetyn tai syyttäjän vaatimuksesta tai mikäli tällaista vaatimusta ei esitetä, oikeudenkäyntijaosto voi pitää istunnon myös omasta aloitteestaan. Istunnossa otetaan vastaan rangaistuksen kannalta merkityksellistä todistelua ja kuullaan asianosaisia. Esimerkiksi syylisyyskysymystä ei voida enää tässä oikeudenkäynnin vaiheessa riitauttaa. Menettelystä on tarkemmat määräykset menettely- ja todistelusäännöissä. Artikla ei sen sanamuodon mukaan koske tilanteita, jossa syylisyys on tunnustettu 65 artiklan mukaisesti. Kuitenkin myös näissä tilanteissa rangaistuksen määrää koskevaa näyttöä pitää voida ottaa vastaan. Tämä tapahtunee sitten syylisyyden tunnustamista koskevassa menettelyssä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sovellettaessa 2 kappaletta edellä 75 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti esitetyt näkökohdat otetaan siinä huomioon tai, jos se on tarpeellista, pidetään vielä erillinen istunto. Tässä mainitut näkökohdat tarkoittavat 75 artiklan 3 kohdan nojalla esitetyjä näkökohtia.

Artiklan 4 kappaleen mukaan rangaistus on annettava julkisesti ja mikäli mahdollista syytetyn läsnäollessa.

Osa 7. Rangaistukset

77 artikla. Sovellettavat rangaistukset. Artiklan 1 kappaleen mukaan vankeusrangais-

tus on pääasiallinen seuraamus tuomittaessa seuraamusta 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksista eli joukkotuhonnasta, rikoksista ihmisyyttä vastaan, sotarikoksista tai hyökkäysrikoksista. Tuomioistuimella on käytössään kaksi vaihtoehtoa vankeusrangaistuksen tuomitsemisessa. Tuomioistuin voi tuomita joko vankeutta määräajaksi, enintään 30 vuodeksi (a kohta) tai erityisestä syystä elinkaudeksi (b kohta). Elinkautista vankeusrangaistusta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on äärimmäisen törkeä rikos ja kun rikosten tekijän henkilökohtaiset olosuhteet puoltavat kyseisen rangaistuksen käyttöä. Elinkautisen vankeusrangaistuksen käyttöön liittyvät ehdot ovat syntyneet kompromissina niiden valtioiden välillä, jotka kannattivat seuraamuksena kuolemanrangaistusta ja toisaalta niiden valtioiden välillä, jotka pitivät elinkautiseuraamustakin liian ankarana rangaistuksena.

Rangaistuksen pituutta arvioidessaan tuomioistuimen on otettava huomioon myös 110 artikla, jonka mukaan rangaistusta on suoritettava vähintään kaksi kolmasosaa tai elinkautisesta rangaistuksesta vähintään 25 vuotta ennen kuin ennen aikaista vapauttamista voidaan edes harkita. Tällaisen harkinnan suorittaa aina tuomioistuin.

Suomen rikoslain vastaavia säännöksiä on selostettu edellä 2 osan (5–8 artiklat) perustelujen yhteydessä. Määräaikaisten vapausrangaistusten enimmäismäärät ovat selvästi pidemmät kuin samantyyppisistä teoista Suomen rikoslaisiä säädettyt enimmäisrangaistukset. Lisäksi Suomessa elinkautiseen vapausrangaistukseen tuomitut armahdetaan yleisen käytännön mukaan kun rangaistuksesta on suoritettu noin 10–12 vuotta. Suomen rikoslain mukaisia seuraamuksia täytäntönpantaneissa ehdonalaista vapautumisesta päättävät täytäntönpäinviranomaiset. Ehdonalainen vapauttaminen tulee Suomen oikeuden mukaan kyseeseen, kun rangaistuksesta on suoritettu kaksi kolmasosaa tai - jos kyseessä on ensikertainen vanki - puolet.

Tuomitessaan vankeusrangaistusta 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksista tuomioistuin voi kappaleen 2 mukaan oheisseuraamuksena tuomita sakkorangaistuksen siten kuin oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä määrätään (a kohta). Kyseiset

säännöt ovat vielä valmisteltavina. Tuomioistuin voi myös määrätä menetetyiksi rikoksella välillisesti tai välittömästi saadun hyödyn, omaisuuden ja varat (b kohta). Tällainen konfiskaatio ei kuitenkaan saa loukata vilpittömässä mielessä olevien kolmansien henkilöiden oikeuksia.

Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun kansainvälisessä tuomioistuimessa voidaan käyttää sakkorangaistusta. Suomen oikeudessa oheissakkoa voidaan käyttää ehdollisen vankeusrangaistuksen tehosteena silloin, kun ehdollista rangaistusta on yksinään pidettävä riittämättömänä seuraamuksena rikoksesta. Rikoksella saatu taloudellinen hyöty on Suomen rikoslain 2 luvun 16 §:n mukaan aina tuomittava menetetyksi.

78 artikla. Rangaistuksesta päättäminen. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin ottaa rangaistusta mitatessaan huomioon rikoksen törkeyden ja rikosten tekijän henkilökohtaiset olosuhteet. Arviointi on suoritettava oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti, jotka - kuten edellä on todettu - ovat vielä valmisteltavina. Tuomioistuimen on samalla tavoin arvioitava rikoksen törkeyttä ja tekijän henkilökohtaisia olosuhteita elinkautistuomiosta päättäessään (77 artiklan 1 kappale b kohta).

Valmisteluvaiheissa esitettiin myös, että tuomioistuimen tulisi voida ottaa huomioon muitakin lieventäviä tai ankaroitavia tekijöitä kuin edellä mainitut seikat. Erityisesti esillä oli tuomitun kotimaan lainsäädännön mukaisten rangaistusasteikkojen mahdollinen huomioonottaminen. Rikosoikeudellisen yhdenvertaisuusperiaatteen, jonka mukaan samasta teosta tulee seurata samanlainen rangaistus, todettiin kuitenkin estävän kansallisten rangaistusasteikkojen huomioonottamisen. Artiklan 21 yhteydessä selostetaan tarkemmin tuomioistuimessa sovellettavaa oikeutta.

Suomen rikoslain 6 luvun 1 §:n yleissäännöksen mukaan rangaistuksen mittaamisessa on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat rangaistusta koventavat ja lieventävät perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Lisäksi luvussa luetellaan yleiset rangaistuksen koventamis- ja lieventämisperusteet, joiden lisäksi sovelletaan muita lain mukaan rangaistuksen mittaamiseen vaikut-

tavia seikkoja.

Artiklan 2 kappaleen mukaan rangaistuksesta on vähennettävä sellainen tutkintavankeusaika, josta tuomioistuin on määrännyt. Tuomioistuin voi myös - harkintansa mukaan - vähentää tuomiosta muun tutkintavankeusajan, joka liittyy kyseisen rikoksen perustana olevaan toimintaan.

Suomen rikoslain 3 luvun 11 §:n mukaan tuomioistuimen on aina vähennettävä määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaava - ja vähintään vuorokauden mittainen - aika.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään siitä, kuinka usean rikoksen tapauksessa menetellään. Jos henkilö tuomitaan useasta rikoksesta, tuomioistuimen on tällöin määrättävä erillinen rangaistus kustakin rikoksesta ja lisäksi ilmoitettava yhteisen rangaistuksen kokonaispituus. Yhteisen rangaistuksen vähimmäispituus on ankarin yksittäisrikoksista tuomittu rangaistus. Enimmäisrangaistus on 30 vuotta vankeutta tai - jos 77 artiklan 1 kappaleen b kohdan edellytykset täyttyvät - elinkautinen vankeusrangaistus.

Suomen rikoslain mukaan samalla kertaa tuomittavista rikoksista määrätään vain yksi yhteinen rangaistus. Rikoslain 7 luvun 2 §:ssä säädetään tarkemmin yhteisen vankeusrangaistuksen enimmäis- ja vähimmäisajoista.

79 artikla. Rahasto. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden kokouksen päätöksellä perustetaan rahasto. Rahasto toimii tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten uhrien ja heidän perheidensä eduksi. Tuomioistuin voi myös määrätä, että uhreille maksetaan korvaukset rahaston kautta edellä selostetun 75 artiklan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan tuomioistuin voi määrätä sakkoina tai menettämisseuraamuksina saadut rahat tai muun omaisuuden siirrettäväksi rahastolle. Saman artiklan 3 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden kokous päättää perusteista, joiden nojalla rahastoa hoidetaan. Valmisteluvaiheessa ehdotettiin, että rahaston varoja voitaisiin käyttää muun muassa tuomioistuin kustannusten kattamiseen. Tämä ehdotus kuitenkin hylättiin.

80 artikla. Kansallisten rangaistusten soveltamisen ja kansallisen lainsäädännön koskemattomuus. Artiklan mukaan perussäännön

rangaistuksia koskeva osa ei vaikuta valtioiden oikeuteen soveltaa kansallisen lainsäädännön mukaisia rangaistuksia. Rangaistuksia koskevalla perussäännön osalla ei myöskään ole vaikutusta niiden valtioiden lainsäädäntöön, joissa ei ole tämän osan mukaisia rangaistuksia.

Tuomioistuimen toimivalta täydentää kansallisesti määräytyvää rikosoikeudellista toimivaltaa. Artiklan 17 yhteydessä selostetaan perusteita, joiden nojalla tuomioistuin voi ottaa tapauksen käsiteltäväkseen.

Artikla 80 heijastaa perussäännön rangaistuksia koskevan osan valmisteluvaiheisiin liittyneitä näkemyseroja. Perussäännön rangaistuksia koskevalla osalla ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön olivat sitten kyseessä sellaiset valtiot, joiden kansallinen seuraamusjärjestelmä on perussääntöä ankarampi esimerkiksi kuolemanrangaistuksineen, tai toisaalta sellaiset valtiot, joiden seuraamusjärjestelmä on perussääntöä lievempi esimerkiksi elinkautisvankeuden puuttumisena

Osa 8. Valitus ja ylimääräinen muutoksenhaku

Perussäännön 8 osan (81—85 artiklat) määräysten mukaan voidaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen ratkaisuihin hakea muutosta. Muutoksenhakuasiat käsitellään tuomioistuimen valitusjaostossa, johon kuuluu tuomioistuimen presidentti ja neljä muuta tuomaria. Perussäännön 8 osan kaksi ensimmäistä artiklaa käsittelee valitusedellytyksiä, ensin tuomioista (81 artikla) ja sen jälkeen päätöksistä (82 artikla). Valitusmenettelyä koskevat määräykset ovat 83 artiklassa. Ylimääräistä muutoksenhakua (revisio) koskee 84 artikla. Osan viimeinen 85 artikla käsittelee aiheettomasti pidätetyn tai tuomitun korvauksia. Muutoksenhakumenettelystä tulee olemaan tarkempia määräyksiä menettely- ja todistelussäännöissä.

81 artikla. Valitus vapauttavasta tai syyksilukevasta tuomiosta taikka rangaistuksesta. Artikla määrittelee valitusedellytykset tuomioistuimen tuomioista eli niistä ratkaisuihin, jolla syytetty on todettu syylliseksi tai hänet on vapautettu syytteestä sekä siitä tuomiosta,

jossa hänet on tuomittu rangaistukseen. Artiklassa tämä soveltamisala on määritelty myös niin, että se koskee valitusta 74 artiklan nojalla tehdystä ratkaisusta. Artiklan 82 määräykset koskevat puolestaan valitusta muista tuomioistuimen ratkaisuista, eli kotimaisen kielenkäytön mukaan päätöksistä.

Artiklan 1 kappale sisältää valitusperusteet erikseen syyttäjälle syytetyn vahingoksi tapahtuvassa valituksessa (a kohta) sekä tuomitulle henkilölle ja syyttäjälle tuomitun eduksi tapahtuvassa valituksessa (b kohta). Perusteilla ei kuitenkaan ole käytännössä eroa. Sekä tuomitun eduksi että hänen vahingokseen tapahtuva valittaminen on mahdollista sekä menettelyvirheestä, näyttökysymyksestä että oikeuskysymyksestä. Tämän lisäksi valitus syytetyn eduksi tapahtuva on b kohdan iv alakohdan nojalla sallittua myös, jos muuhun sellaiseen perusteeseen vedotaan, joka vaikuttaa oikeudenkäynnin tai tuomion oikeudenmukaisuuteen tai luotettavuuteen. Viimeksi mainitun valitusperusteen itsenäinen merkitys on kuitenkin kyseenalainen, sillä siinä mainitut seikat voidaan lukea myös menettely-, näyttö- tai oikeuskysymyksiksi. Tämä valitusperuste otettiin perussääntöön mukaan sen johdosta, ettei tuomitun henkilön laaja muutoksenhakuoikeus jäisi tulkinnanvaraiseksi. Rikoksen uhreilla tai valtioilla ei ole muutoksenhakuoikeutta artiklan 81 nojalla.

Artiklan 2 kappale sisältää määräykset valituksesta rangaistukseen. Tässä ei siis ole kysymys valituksesta syyllisyyskysymykseen. Kappaleen a kohdassa määrätään, että syyttäjä tai tuomittu henkilö voi valittaa rangaistuksesta sillä perusteella, että sen määrä tai laatu ei ole oikeassa suhteessa tehtyyn rikokseen. Verrattaessa tämän määräyksen sanamuotoa 1 kappaleen sanamuotoon herää kysymys, voiko määrätystä rangaistuksesta valittaa esimerkiksi sillä perusteella, että 76 artiklan mukaisessa rangaistuksen määräämismenettelyssä on tapahtunut menettelyvirhe. Jäljempänä 83 artiklan 2 kappaleesta kuitenkin selvästi ilmenee, että myös rangaistus voidaan kumota tai sitä muuttaa esimerkiksi sillä perusteella, että näyttö- tai oikeuskysymystä koskeva virhe tai oikeudenkäyntivirhe on vaikuttanut olennaisesti valituksen kohteena olevaan rangaistukseen. Näin ollen 81

artiklan 2 kappaleen sanamuotoa valitusperusteesta rangaistukseen on tulkittava laeasti.

Vaikka vain rangaistuksesta on valitettu, myös syyllisyyskysymys voi tulla tietyin edellytyksin tutkittavaksi ja päinvastoin. Kappaleen b kohta sisältää nimittäin määräyksen, että mikäli yksinomaan tuomitusta rangaistuksesta on haettu muutosta, tuomioistuimien voi pyytää syyttäjää tai tuomitua esittämään myös syyksilukevaa tuomiota koskevan valitusperusteen ja ratkaista myös syyllisyyskysymyksen siten kuin 83 artiklassa määrätään. Tuomioistuimien voi esittää tässä kohdassa tarkoitettua pyynnön tuomitulle tai syyttäjälle sillä edellytyksellä, että tuomion muuttamiselle kokonaan tai osittain voi olla perusteita. Kappaleen c kohdan mukaan b kohdassa tarkoitettua menettelyä noudatetaan myös siinä tilanteessa, että vain syyksilukevasta tuomiosta on valitettu, ja tuomioistuimien katsoo, että rangaistuksen lieventämiseen olisi aiheutta.

Artiklan 3 kappale määrää tuomitun henkilön vangittuna pitämisestä valitusprosessin aikana. Kappaleen a kohdan mukaan tuomittu henkilö on pidettävä vangittuna valitusprosessin ajan, ellei oikeudenkäyntijaosto toisin määrää. Tuomittu on kuitenkin b kohdan mukaan vapautettava, mikäli henkilön tutkintavankeusaika ylittää tuomitun rangaistusajan. Mikäli syyttäjä on valittanut tuomiosta, henkilön vapauttamiselle voidaan viimeksi mainitussa tilanteessa asettaa c kohdan mukaiset edellytykset. Tämä voi tarkoittaa vain muutoksenhakua tuomitun vahingoksi.

Kappaleen c kohdassa on määräykset siitä, mitä tapahtuu vangittuna olevalle syytetylle tilanteessa, jossa syyte hylätään. Määräyksen mukaan syytteen tullessa hylätyksi, syytetty on pääsääntöisesti heti vapautettava. Kuitenkin poikkeustapauksissa ja ottaen huomioon konkreettisen pakenemisen vaaran, syytteen alaisen rikoksen vakavuuden ja valituksen menestymisen todennäköisyyden, oikeudenkäyntijaosto voi syyttäjän pyynnöstä pitää henkilön edelleen vangittuna valitusprosessin ajan. Tällaisesta edelleen vangittuna pitämisestä koskevasta ratkaisusta voi valittaa menettely- ja todistelusääntöjen mukaisesti.

Artiklan 4 kappaleessa todetaan, että tuomion tai rangaistuksen täytäntöönpanoa lykä-

tään valituksen ja valitusprosessin ajaksi ottaen huomioon sen mitä 3 kappaleen a ja b kohdassa on määrätty. Tämän artiklan mukaisella valituksella on siis suspensivinen vaikutus.

82 artikla. Valitus muista ratkaisuista. Artiklan määräykset koskevat valittamista muista kuin 81 artiklassa tarkoitetuista ratkaisuista. Artikla koskee siten valittamista erilaisista väliaikaismääräyksistä, sekä esitutkintajaoston ja oikeudenkäyntijaoston muista päätöksistä. Tästäkin valituksesta tulee olemaan tarkempia määräyksiä menettely- ja todistelussäännöissä. Sekä 81 artiklan että 82 artiklan muutoksenhakeinon nimenä on valitus.

Artiklan 1 kappaleessa luetellaan ne ratkaisut tai ratkaisutyypit, joista tämän artiklan nojalla voidaan valittaa. Näitä ovat ratkaisut, jotka koskevat tuomioistuimen toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista. Samoin tutkinnan tai syytteen kohteena olevan henkilön vapaaksi päästämistä tai sen epäämistä koskevasta päätöksestä voidaan valittaa tämän artiklan nojalla. Kappaleessa on lisäksi erikseen mainittu päätös, jolla esitutkintajaosto on päättänyt toimia omasta aloitteestaan 56 artiklan 3 kappaleen nojalla.

Näiden erikseen mainittujen ratkaisujen lisäksi kappaleeseen liittyy yleisempi harkinnanvarainen määräys siitä, milloin muistakin valmisteluvaiheen tai oikeudenkäynnin aikana tehdyistä ratkaisuista voidaan antaa lupa valittaa. Kappaleessa todetaan, että valittaa saa myös päätöksestä, johon liittyy kysymys, joka vaikuttaisi merkittävästi oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuteen ja nopeuteen tai oikeudenkäynnin lopputulokseen, ja jonka osalta nopea valitusjaoston päätös voi esitutkinta- tai oikeudenkäyntijaoston mielestä olennaisesti nopeuttaa oikeudenkäyntiä. Näin ollen asianomaisen ratkaisun tehneellä esitutkinta- tai oikeudenkäyntijaostolla on toimivalta oikeuttaa asianosainen valittamaan menettelyn aikana tehdyistä päätöksistä. Ilman tällaista lupaa menettelyn aikana annettuihin ratkaisuihin ei muutoin saa hakea muutosta.

Tässä kappaleessa mainittujen ratkaisujen lisäksi esitutkintajaoston 18 artiklan 2 kappaleen nojalla antamasta päätöksestä voidaan valittaa saman artiklan 4 kappaleen nimen-

omaisen määräyksen nojalla, samoin lisäksi 19 artiklan 6 kappaleessa on nimenomaisesti mainittu muutoksenhakumahdollisuudesta.

Tämän artiklan nojalla tehtävissä valituksissa valituslegitiimatio on kummalla tahansa osapuolella. Tämä artiklan ilmaisu tarkoittaa vain syytettyä ja syyttäjää. Uhrien ja kolmansien valitusoikeudesta on määrätty erikseen artiklan 4 kappaleessa. Samoin niissä tilanteissa, jolloin valtiolla on muutoksenhakuoikeus, on siitä erikseen perussäännössä määräyksiä. Tämän artiklan 2 kappaleen lisäksi tällaisia valtion valitusoikeutta koskevia määräyksiä on esimerkiksi 18 artiklan 4 kappaleessa ja 19 artiklan 6 kappaleessa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan asianomainen valtio tai syyttäjä voi valittaa esitutkintajaoston luvalla ratkaisusta, jonka jaosto on tehnyt 57 artiklan 3 kappaleen d kohdan nojalla. Eli kysymys on ratkaisusta, joka koskee syyttäjän valtuuttamista toimimaan sopimusvaltion alueella ilman sopimusvaltion lupaa. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

Artiklan 3 kappaleen määräyksen mukaan tähän artiklaan perustuvalla valituksella ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta. Tämän artiklan osalta on siis voimassa päinvastainen pääsääntö kuin edellä 81 artiklaan perustuvissa valituksissa. Näin ollen prosessi jatkuu esitutkinta- tai oikeudenkäyntijaostossa 82 artiklan mukaisesta valituksesta huolimatta. Valitusjaosto voi kuitenkin pyynnöstä määrätä, että valituksella on lykkäävä vaikutus, sen mukaan kuin menettely- ja todistelussäännöissä määrätään.

Artiklan 4 kappaleessa on määräykset valittamisesta 75 artiklan mukaiseen korvausmääräystä koskevaan ratkaisuun. Kappaleen mukaan uhrien laillinen edustaja, tuomittu henkilö tai vilpittömässä mielessä oleva omaisuuden omistaja, jonka asemaa määräys heikentää voi valittaa tällaisesta määräyksestä sen mukaan kuin menettely- ja todistelussäännöissä määrätään. Syyttäjä ei näin ollen ole oikeutettu valittamaan korvausmääräyksestä.

83 artikla. Valitusmenettely. Artikla sisältää määräyksiä valituksen käsittelystä tuomioistuimen valitusjaostossa.

Artiklan 1 kappaleen määräyksen mukaan valitusjaostolla on oikeudenkäyntijaoston valtuudet käsitellessään 81 artiklan mukaista valitusasiaa. Näistä valtuuksista on määräyk-

siä esimerkiksi 64 artiklassa. Tämän kappaleen määräyksiä ei voida sanamuodon mukaan soveltaa 82 artiklan perusteella tehtyyn valitukseen.

Artiklan 2 kappale sisältää määräykset siitä, millä perusteella valitusjaosto arvioi valituksia ja minkälaiseen lopputulokseen se voi valituksen johdosta tulla. Mikäli valituksen kohteena ollut oikeudenkäyntimenettely on ollut epäoikeudenmukainen siten, että se on vaikuttanut päätökseen tai rangaistuksen luotettavuuteen, tai että näyttö- tai oikeuskysymystä koskeva virhe tai oikeudenkäyntivirhe on vaikuttanut aineellisesti valituksen kohteena olevaan päätökseen tai rangaistukseen, valitusjaosto voi joko kumota päätöksen tai rangaistuksen tai muuttaa sitä tai sitten se voi määrätä pidettäväksi uuden oikeudenkäynnin eri oikeudenkäyntijaostossa.

Kappaleen määräysten perusteella mikä tahansa virhe oikeudenkäyntijaoston ratkaisussa ei oikeuta sen muuttamiseen. Virheen on oltava sikäli olennainen, että se on joko vaikuttanut tuomion tai rangaistuksen luotettavuuteen (reliability) tai vaikuttanut tuomioon tai rangaistukseen aineellisesti (materially). Valitusjaostolle on siis jäänyt asiassa tiettyä harkintavaltaa.

Valitusjaostolla on harkintavaltaa myös siten, että se voi joko itse antaa valituksen johdosta lopullisen ratkaisun tai sitten määrätä pidettäväksi uuden oikeudenkäynnin. Uusi oikeudenkäynti on pidettävä eri oikeudenkäyntijaostossa, kuin missä alkuperäinen valituksenalainen ratkaisu on annettu. Tällä viimeksimainitulla määräyksellä pyritään estämään se, että tuomareilla olisi ennakkokäsitys jutun lopputuloksesta.

Valitusasiaa käsitellessään valitusjaosto voi siirtää yksittäisen näyttökysymyksen alkupeiräisen oikeudenkäyntijaoston ratkaistavaksi. Toisaalta valitusjaostolla on myös toimivalta ottaa välittömästi todistelua vastaan näyttökysymyksen ratkaisemiseksi.

Kappaleen lopussa on vielä määräys *reformatio in pejus* -kiellosta syytetyn eduksi valitettaessa. Eli jos tuomiosta on valittanut vain tuomittu tai syyttäjä hänen edukseen, tuomiota tai rangaistusta ei saa muuttaa hänen vahingokseen.

Artiklan 3 kappaleessa on määräys jonka mukaan, jos valitusjaosto katsoo rangaistuk-

sen olevan epäsuhteessa tehdyn rikoksen vakavuuteen nähden, se voi muuttaa rangaistusta 7 osan määräysten mukaan. Tämän kappaleen sanamuodon mukaan epäsuhdan ei tarvitse olla merkittävä, jotta muutos voidaan tehdä.

Artiklan 4 kappaleen mukaan valitusosasto tekee ratkaisunsa ääntenenemmistöllä. Valitusjaostoon kuuluu yhteensä viisi tuomaria. Valitusjaoston osalta ei ole määräystä siitä, että tuomareiden olisi ensin pyrittävä yksimielisyyteen, kuten on oikeudenkäyntijaoston osalta 74 artiklan 3 kappaleessa määrätty. Tuomio on annettava julkisesti ja se on perusteltava. Kun asiassa on äänestetty, valitusjaoston tuomion on sisällettävä sekä enemmistön että vähemmistön mielipiteet. Tuomari voi lisäksi esittää erillisen tai eriävän mielipiteen laintulkintaa koskevasta kysymyksestä.

Artiklan 5 kappaleen määräyksen mukaan valitusjaosto voi antaa tuomionsa tuomitun tai vapautetun poissaollessa. Määräys poikkeaa ensimmäistä instanssia koskevasta määräyksestä 76 artiklan 4 kohdassa.

84 artikla. Ylimääräinen muutoksenhaku syyksilukevaan tuomioon tai rangaistukseen. Artiklassa on määräyksiä ylimääräisestä muutoksenhausta syyksilukevaan tuomioon tai rangaistukseen. Tuomio voidaan ylimääräisen muutoksenhaun johdosta purkaa. Tuomitun vahingoksi ylimääräinen muutoksenhaku ei ole sallittua.

Artiklan 1 kappaleessa todetaan aluksi ylimääräiseen muutoksenhakuun legitimoidut tahot. Näitä ovat syyttäjä tai tuomittu itse, ja tuomitun kuoltua hänen puolisonsa, lapsensa ja vanhempansa. Lisäksi ylimääräiseen muutoksenhakuun tuomitun kuoleman jälkeen on oikeutettu myös muu tuomitun kuollessa elossa ollut yksittäinen henkilö, jolle tuomittu on antanut siihen nimenomaiset kirjalliset ohjeet.

Kappaleen a-c kohdissa on lueteltu perusteet ylimääräiselle muutoksenhauille. Kohdan a mukaan uusi näyttö oikeuttaa ylimääräiseen muutoksenhakuun sillä edellytyksellä, että sitä ei ollut hakijasta riippumattomasta syystä saatavilla oikeudenkäynnin aikaan ja uusi näyttö on siten ratkaisevaa, että tuomio olisi todennäköisesti ollut toinen, mikäli näyttö olisi esitetty alkuperäisessä prosessissa.

Kohdan b mukaan ylimääräisen muutoksenhaun perusteena voi olla se, että tuomion antamisen jälkeen on havaittu, että syyksilukemiselle ratkaiseva näyttö oli vääriä tai väärennettyä. Lisäksi ylimääräiseen muutoksenhakuun oikeuttaa c kohdan mukaan se, että yksi tai useampi tuomari, joka on osallistunut tuomion antamiseen tai syytteiden vahvistamiseen, on syyllistynyt kyseisessä tapauksessa vakavaan virkavirheeseen tai vakavaan virkavelvollisuuksien rikkomiseen. Tuomareiden rikkeiden on oltava siksi vakavia, että niiden perusteella tuomari tai tuomarit olisi voitu erottaa 46 artiklan nojalla.

Artiklan 2 kappaleessa on määräyksiä valitusjaoston ratkaisusta ylimääräisen muutoksenhaun johdosta. Jos hakemukselle ei ole hyväksyttäviä perusteita, se hylätään. Jos hakemukselle on hyväksyttävät perusteet, valitusjaosto voi purkaa lainvoimaisen tuomion. Tuomionpurkuhakemuksen menestyessä valitusjaosto voi, sen mukaan kun se on tarkoituksenmukaista, joko kutsua alkuperäisen oikeudenkäyntijaoston koolle tai perustaa uuden oikeudenkäyntijaoston tai sitten pitää toimivallan asiassa itsellään. Ylimääräistä muutoksenhakua käsitellessään valitusjaosto voi pitää istunnon, jossa se kuulee asianosaisia sen mukaan kuin menettely- ja todistelussäännöissä määrätään.

85 artikla. Pidätetyille tai tuomitulle henkilölle maksettavat vahingonkorvaukset. Artiklassa on määräyksiä aiheettomasti pidätetyille tai tuomitulle maksettavista vahingonkorvauksista.

Artiklan 1 kappaleessa on yleinen määräys siitä, että jokaisella laittomasti pidätetyllä tai vangitulla on oikeus vahingonkorvaukseen. Vahingonkorvaus tulee voida panna täytäntöön. Tämä vastaa sanatarkasti KP-sopimuksen 9 artiklan 5 kappaletta.

Artiklan 2 kappaleen määräysten perusteella rangaistuksen kärsinyt henkilö on oikeutettu lainmukaiseen vahingonkorvaukseen myös silloin, jos lopullinen syyksilukeva tuomio on myöhemmin purettu kokonaan uuden tai tuomion jälkeen löydetyn näytön perusteella. Tämä edellyttää, ettei uusi näyttö ole aikanaan jätetty esittämättä kokonaan tai osittain tuomitun omasta syystä. Vastaava määräys on KP-sopimuksen 14 artiklan 6 kappaleessa.

Artiklan 3 kappaleen määräykset koskevat

korvausta tilanteessa, jossa henkilö on ollut tutkintavankeudessa tutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana ja hänet on sieltä vapautettu sen vuoksi, että syyte on lopullisesti hylätty. Tällainen henkilö on oikeutettu vahingonkorvaukseen vain poikkeustapauksessa ja korvauksen myöntäminen on aina harkinnanvaraista. Edellytykseksi on määrätty, että asiassa voidaan osoittaa tapahtuneen vakava ja ilmeinen virheellisyys. Tuomioistuin päättää asiasta. Tarkempia määräyksiä asiasta tulee olemaan menettely- ja todistelussäännöissä. Tämä määräys on Suomessa taattua korvausoikeutta huomattavasti rajoitetumpi.

Osa 9. Kansainvälinen yhteistyö ja oikeusapu

Perussäännön 9 osa sisältää määräykset Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja sopimusvaltioiden välisestä kansainvälisestä yhteistyöstä, erityisesti rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja muusta kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa. Perussäännön 2 osan määräysten mukaan Kansainvälinen rikostuomioistuin on toimivaltainen silloin, kun jonkun sopimusvaltion kansallinen tuomioistuin ei 2 osan määräysten mukaisesti tuomitse rangaistusta perussäännön alaan kuuluvista rikoksista. Ainoastaan tällaisissa tilanteissa sovellettaisiin perussäännön määräyksiä kansainvälisestä yhteistyöstä ja oikeusavusta.

Esityksessä omaksutun yleisen lähtökohdan mukaisesti myös 9 osan voimaansaattamisen osalta tavoitteena on, että pääsääntöisesti Suomessa sovelletaan suoraan perussäännön määräyksiä sekä voimassaolevaa kansallista lainsäädäntöä siltä osin kuin perussääntö tätä edellyttää. Osan 9 kansallisesa täytäntöönpanossa omaksuttaisiin esityksen mukaan kuitenkin joitakin ratkaisuja, jotka poikkeavat kansallisesta lainsäädännöstä ja joista ei ole määräyksiä perussäännössä. Tämän takia perussäännön voimaansaattamista koskevaan lakiin otettaisiin ehdotuksen mukaan joitakin säännöksiä kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä.

Suomessa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevat säännökset sisältyvät lakiin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovut-

tamisesta (jäljempänä yleinen luovuttamislaki, 456/1970) sekä lakiin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä (270/1960). Koska yleinen luovuttamislaki mahdollistaa luovuttamisen muihin valtioihin kuin pohjoismaihin, ainoastaan kyseisen lain säännöksillä on merkitystä luovutettaessa henkilöitä Kansainväliselle rikostuomioistuimelle. Lisäksi Suomi on kansallisesti hyväksynyt 13 päivänä joulukuuta 1957 tehdyn rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (jäljempänä eurooppalainen luovuttamissopimus, SopS 32/1971) kanssa. Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevia säännöksiä sisältyy myös entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen toimivallasta ja tuomioistuimelle annettavasta oikeusavusta annettuun lakiin (jäljempänä Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskeva laki, 12/1994).

Kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa koskevat säännökset sisältyvät lakiin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (jäljempänä kansainvälinen rikosoikeusapulaki, 4/1994). Suomi on myös kansallisesti hyväksynyt 20 päivänä huhtikuuta 1959 tehdyn keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (jäljempänä eurooppalainen oikeusapusopimus, SopS 30/1981). Myös Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevaan lakiin sisältyy kansainvälistä oikeusapua koskevia säännöksiä. Suomen lainsäädäntö täyttää luovuttamista ja oikeusapua koskevien yleissopimusten asetamat vaatimukset.

86 artikla. Yleinen yhteistyövelvollisuus. Artikla asettaa sopimusvaltioille yleisen yhteistyövelvoitteen tuomioistuinta kohtaan. Artiklan mukaan sopimusvaltiot tekevät tämän perussäännön määräysten mukaisesti täysin yhteistyötä tuomioistuimen kanssa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tutkinnassa ja syytteen ajamisessa.

87 artikla. Yhteistyöpyynnöt: yleiset määräykset. Artikla sisältää yleiset määräykset siitä, miten tuomioistuin voi pyytää yhteistyötä. Määräykset koskevat sekä luovuttamispyyntöjä että muita oikeusapupyntöjä.

Artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan tuomioistuimella on oikeus esittää sopimus-

valtioille yhteistyöpyyntöjä. Kappale sisältää lisäksi määräykset siitä, millä tavoin tuomioistuimen tulee toimittaa pyynnöt sopimusvaltioille. Pyyntö toimitetaan diplomaattista tietä tai käyttäen muuta asianmukaista keinoa, jonka kukin sopimusvaltio voi osoittaa sopimuksen hyväksymisen yhteydessä. Valtio voi tehdä myöhemmin muutoksia osoittamaansa keinoon. Kappaleen b kohta mahdollistaa pyynnön toimittamisen myös Kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) tai muun asianmukaisen alueellisen järjestön kautta.

Tarkoituksenmukaisena voidaan pitää, että Suomi artiklan määräysten mukaisesti ilmoitaisi yhteydenpitojärjestyksen, joka vastaa nykyistä kansallista järjestelmää. Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta omaksuttiin yhteydenpitojärjestys, joka olennaisesti vastaa kansainvälisen rikosoikeusapulain säännöksiä. Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 2 §:n mukaan pääsääntönä on, että oikeusministeriö ottaa vastaan sotarikostuomioistuimen tekemät pyynnöt ja ilmoitukset. Pykälän 3 momentin mukaan sotarikostuomioistuin voi kuitenkin pitää suoraan yhteyttä Suomen toimivaltaisiin viranomaisiin taikka diplomaattista tietä tai Kansainvälisen rikospoliisijärjestön kautta.

Ehdotuksen mukaan Suomi ilmoittaa hyväksymiskirjan tallettaessaan, että tuomioistuin voi toimittaa Suomelle yhteistyöpyyntöjä artiklassa mainitun diplomaattisen tien lisäksi suoraan oikeusministeriölle. Lisäksi ehdotuksen mukaan Suomi antaisi ilmoituksen, jonka mukaan tuomioistuin voi olla myös suoraan yhteydessä Suomen toimivaltaisiin viranomaisiin. Rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen osalta toimivaltainen viranomainen olisi aina oikeusministeriö. Suomen ilmoitus vastaisi Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttua ratkaisua. Tämän lisäksi artikla siis mahdollistaa pyyntöjen toimittamisen Kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) tai muun asianmukaisen alueellisen järjestön kautta.

Perussääntö ei sisällä määräyksiä siitä, miten vastaukset tuomioistuimen pyyntöihin tai sopimusvaltioiden pyynnöt tuomioistuimelle toimitetaan. Tämä määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Jugoslavian sota-

rikostuomioistuinta koskevan lain 2 §:ään on otettu säännös, jonka mukaan tuomioistuimelle lähetettävät vastaukset, selvitykset ja ilmoitukset toimitetaan oikeusministeriön välityksellä myös silloin, kun oikeusministeriö ei itse ole huolehtinut pyynnön toimeenpanosta, jollei pyynnöstä muuta johdu. Pykälän 3 momentti kuitenkin mahdollistaa pyyntöjen toimittamisen sotarikostuomioistuimelle myös suoraan Suomen toimivaltaisilta viranomaisilta taikka diplomaattista tietä tai Kansainvälisen rikospoliisijärjestön kautta.

Ehdotuksen mukaan voimaansaattamislakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan vastaukset toimitetaan Suomesta tuomioistuimelle saman järjestyksen mukaisesti kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa on säädetty. Säännöksessä selvennettäisiin myös, miten tuomioistuimen tulee toimittaa pyyntönsä Suomen viranomaisille. Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain mukaan oikeusministeriö huolehtii ensi sijassa yhteistoiminnasta ja pyyntöjen täyttämisestä. Ehdotuksen mukaan voimaansaattamislakiin otettaisiin samansisältöinen selvittävä säännös.

Artiklan 2 kappale sisältää määräykset siitä, millä kielillä yhteistyöpyynnöt voidaan toimittaa. Pyyntöjen ja niihin liitettyjen asiakirjojen tulee olla jollakin pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä tai yhdellä tuomioistuimen työkielellä tai niiden mukana tulee olla käännös yhdelle näistä kielistä. Valtiot ilmoittavat hyväksymisen yhteydessä, mitkä näistä kielistä ne hyväksyvät. Ilmoitusta voidaan myöhemmin muuttaa.

Ehdotuksen mukaan Suomi ilmoittaa hyväksymiskirjan tallettaessaan, että pyynnöt ja niihin liitetyt asiakirjat voidaan toimittaa Suomen virallisilla kielillä suomeksi tai ruotsiksi tai tuomioistuimen työkielistä englanniksi.

Artiklan 3 kappale edellyttää, että pyynnön vastaanottanut valtio pitää yhteistyöpyynnön ja siihen liitetyt asiakirjat luottamuksellisina, lukuunottamatta niitä tapauksia, joissa paljastaminen on tarpeen pyyntöön vastaamiselle.

Artiklan 4 kappale sisältää määräyksiä tilanteista, joissa yhteistyöpyynnöt voivat sisältää sellaista tietoa, joka voi vaarantaa joidenkin henkilöiden turvallisuutta. Kappaleen mukaan perussäännön 9 osan nojalla tehtyjen

pyyntöjen osalta tuomioistuin voi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka voivat olla tarpeen uhrien, mahdollisten todistajien ja heidän perheidensä turvallisuuden tai fyysisen tai henkisen hyvinvoinnin varmistamiseksi, mukaan luettuna tietojen suojeluun liittyvät toimenpiteet. Tuomioistuin voi pyytää, että 9 osan nojalla käyttöön annetut tiedot annetaan ja niitä käsitellään sellaisella tavalla, joka suojelee uhrien, mahdollisten todistajien ja heidän perheidensä turvallisuutta ja fyysisistä tai henkistä hyvinvointia.

Artiklan 5 kappale mahdollistaa, että tuomioistuin voi pyytää tämän osan mukaista apua myös sellaiselta valtiolta, joka ei ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön osapuoli. Tuomioistuin voi pyytää apua perussäännön ulkopuoliselta valtiolta tällaisen valtion kanssa tehdyn tilapäisjärjestyksen perusteella, sopimuksen perusteella tai muilla asianmukaisilla perusteilla. Jos yhteistyöhön suostunut perussäännön ulkopuolinen valtio laiminlyö yhteistyön, tuomioistuin voi ilmoittaa tästä sopimusvaltioiden kokoukselle tai Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostolle, jos turvallisuusneuvosto on saattanut asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Artiklan 6 kappale mahdollistaa tuomioistuimen yhteistyön myös suhteessa hallitustenvälisiin järjestöihin. Kappaleen mukaan tuomioistuin voi pyytää hallitustenvälistä järjestöä antamaan tietoja tai asiakirjoja. Lisäksi tuomioistuin voi pyytää muuta yhteistyötä ja apua, josta sellaisen järjestön kanssa voidaan sopia ja joka on sen toimivallan ja valtuuksien mukaista.

Artiklan 7 kappale sisältää määräykset tilanteista, joissa sopimusvaltio ei noudata yhteistyöpyyntöä tämän perussäännön määräysten vastaisesti. Tällöin tuomioistuin voi siirtää asian sopimusvaltioiden kokouksen tai turvallisuusneuvoston käsiteltäväksi, jos turvallisuusneuvosto on saattanut asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

88 artikla. Käytettävissä olevat kansallisen lainsäädännön mukaiset menettelyt. Artikla sisältää yleisen velvoitteen siitä, että sopimusvaltiot varmistavat, että niiden kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä on käytettävissä kaikenlaiseen yhteistyöhön, joka täsmennetään tässä osassa.

Kuten edellä on mainittu, esityksen tarkoituksena on, että pääsääntöisesti perussäännön määräyksiä sovelletaan suoraan ja perussäännön hyväksymisen edellyttämät lainsäädäntömuutokset tehdään perussäännön hyväksymisen yhteydessä.

89 artikla. *Henkilöiden luovuttaminen tuomioistuimelle.* Artikla sisältää määräyksiä henkilöiden luovuttamisesta rikoksen johdosta tuomioistuimelle.

Artiklan 1 kappaleessa tuomioistuimelle annetaan oikeus esittää henkilön pidättämistä ja luovuttamista koskeva pyyntö mille tahansa valtiolle, jonka alueella kyseinen henkilö tavataan, sekä pyytää tämän valtion yhteistyötä henkilön pidättämisessä ja luovuttamisessa. Kappaleen mukaan sopimusvaltiot noudattavat pidättämistä ja luovuttamista koskevia pyyntöjä tämän osan ja niiden kansallisen lainsäädännön menettelyn mukaisesti.

Artiklan määräys tarkoittaa, että Suomi noudattaisi tuomioistuimen tekemiä luovuttamispyyntöjä perussäännön määräysten ja yleisen luovuttamislain menettelysäännösten mukaisesti. Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttiin rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen osalta ratkaisu, jonka mukaan luovuttamisen perustaksi riittää sellaisenaan sotarikostuomioistuimen tekemä pyyntö ja että pyynnön täytämisestä ei voida kieltäytyä. Lisäksi lain mukaan pyyntöön suostuttaessa luovuttamiselle ei voida asettaa mitään ehtoja ja myös Suomen kansalainen on luovutettava.

Entisen Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta omaksuttu ratkaisu perustui sotarikostuomioistuinta koskevaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 827 (1993), jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee toimia täydessä yhteistyössä tuomioistuimen kanssa. Lisäksi perusteena oli, että kansainväliselle tuomioistuimelle annettavan oikeusavun sääntelyn perustana on YK:n peruskirjan 48 artiklan 2 kappale, joka velvoittaa jäsenvaltioita panemaan välittömästi täytäntöön sanotun artiklan 1 kappaleessa tarkoitetut turvallisuusneuvoston päätökset toimenpiteistä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Peruskirjan 103 artiklan mukaan peruskirjan veloituksilla on etusija, jos ne olisivat ristiriidassa jäsenvaltion johonkin

muuhun kansainväliseen sopimukseen perustuvien velvollisuuksien kanssa (HE 278/1993 vp).

Myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 86 artiklaan sisältyy määräys, joka velvoittaa sopimusvaltiot tekemään täysin yhteistyötä tuomioistuimen kanssa. Lisäksi 89 artiklan mukaan sopimusvaltiot noudattavat pidättämistä ja luovuttamista koskevia pyyntöjä tämän osan määräysten ja kansallisen lainsäädännön mukaisen menettelyn mukaisesti. Näin ollen perussäännön lähtökohtana on, että sopimusvaltioilla on velvollisuus suostua tuomioistuimen esittämiin luovuttamispyyntöihin. Kansallisen lainsäädännön varaan jäisivät vain menettelyä koskevat kysymykset.

Perussäännön määräykset tarkoittavat, että sopimusvaltioiden tulee suostua luovuttamiseen perussäännön mukaisesti ilman kansalliseen lainsäädäntöön tai kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa harkintavaltaa. Tosin joidenkin perussäännön määräysten mukaan sopimusvaltiolla on oikeus lykätä pyynnön täytäntöönpanoa tai velvollisuus neuvotella pyynnön täytäntöönpanosta. Kun sopimusvaltio perussäännön mukaisesti luovuttaa henkilön tuomioistuimelle, se ei siis noudata luovuttamisessa yleensä sovellettavia kieltäytymisperusteita. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sopimusvaltioiden tulee luovuttaa tuomioistuimelle myös omia kansalaisiaan. Luovuttamiselle ei myöskään voida asettaa ehtoja. Perussäännön sisältö lähtökohtaisesti vastaa Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttua ratkaisua.

Ehdotuksen mukaan Suomen tulisi säännellä rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen tuomioistuimelle perussäännön määräysten mukaisesti samalla tavoin kuin on säännelty Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa. Koska perussäännössä ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä valtioiden luovuttamisvelvollisuudesta, perussäännön voimaansaattamislakiin on katsottu tarpeelliseksi ottaa lähinnä selventävä säännös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta. Esityksen lähtökohdan mukaisesti luovuttamisessa noudatettaisiin perussäännön määräyksiä sekä yleistä luovuttamislakia, jollei ehdotetussa laissa nimenomaisesti muuta säädetä.

Artiklan 2 kappale sisältää määräykset ti-

lanteista, joissa luovutettavaksi pyydetty henkilö valittaa kansalliseen tuomioistuimeen perussäännön 20 artiklan mukaisen *ne bis in idem* -periaatteen perusteella. Tällöin kansallinen tuomioistuin neuvottelee tuomioistuimen kanssa siitä, otetaanko asia tuomioistuimen käsiteltäväksi vai tuleeko luovuttamispyyntöön vastaamista lykätä.

Artiklan 3 kappale sisältää määräykset luovutettavan henkilön kuljettamisesta toisen valtion alueen kautta. Kappaleen mukaan sopimusvaltio antaa kansallisen prosessioikeutensa mukaisesti luvan henkilön kuljettamiseen sen alueen kautta. Kappaleen b kohta sisältää määräykset siitä, mitä tietoja tuomioistuimen tekemään kauttakuljetuspyyntöön on sisällytettävä. Lisäksi kappale sisältää joitakin määräyksiä kauttakulussa noudatettavasta menettelystä.

Yleisen luovuttamislain 33 § sisältää säännökset kauttakuljetuksesta. Pykälän mukaan oikeusministeriö voi antaa luvan siihen, että vieraasta valtiosta toiseen vieraaseen valtioon luovutettava henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, saadaan kuljettaa Suomen kautta. Soveltaessaan perussääntöä oikeusministeriö antaisi kauttakuljetusta koskevan luvan artiklan 3 kappaleen mukaisesti ja noudattaen kappaleessa asetettua menettelyä. Yleisen luovuttamislain säännöksistä poiketen oikeusministeriö antaisi perussääntöä soveltaessaan luvan myös Suomen kansalaisen kauttakuljetukseen.

Artiklan 4 kappale koskee tilannetta, jossa luovuttamispyynnön kohteena olevaa henkilöä vastaan on vireillä oikeudenkäynti tai hän kärsii rangaistusta pyynnön vastaanottaneessa valtiossa jostakin muusta rikoksesta kuin siitä, jonka johdosta luovuttamista pyydetään. Tällöin pyynnön vastaanottanut valtio neuvottelee tuomioistuimen kanssa tehtyään päätöksensä pyyntöön vastaamisesta.

Yleisen luovuttamislain 11 §:n mukaan, jos luovutettavaksi pyydetty henkilö on Suomessa syytteessä muusta rikoksesta, josta saattaa seurata vapausrangaistus, tai hänen on tuomion perusteella joko kärsittävä sanotunlainen rangaistus tai muutoin oltava vapautensa menettäneenä, häntä ei voida luovuttaa niin kauan kuin tuo este on olemassa. Pykälän 2 momentissa kuitenkin todetaan, että sen esittäessä, mitä 1 momentissa säädetään, voi-

daan erittäin painavista syistä määrätä, että luovutettavaksi pyydetty saadaan luovuttamispyynnössä tarkoitettua tekoa koskevaa oikeudenkäyntiä varten luovuttaa vieraalle valtiolle ehdolla, että hänet välittömästi oikeudenkäynnin päätyttyä luovutetaan Suomen viranomaiselle. Pykälä ei ole ristiriidassa artiklan 4 kappaleen kanssa.

Koska edellä mainituin tavoin Suomi pitää perussäännön lähtökohtana, että Suomi ei kieltäytyisi tuomioistuimen esittämän luovuttamispyynnön täyttämisestä, Suomi suostuisi luovuttamiseen myös niissä artiklan tarkoitamissa tilanteissa, joissa sopimusvaltiolle on annettu oikeus neuvotella tilanteesta tai lykätä pyynnön täytäntöönpanoa.

90 artikla. Kilpailevat pyynnöt. Artikla sisältää yksityiskohtaiset määräykset tilanteista, joissa saman henkilön luovuttamista on saman teon perusteella pyytänyt sekä tuomioistuin että toinen valtio. Tällöin luovuttamispyynnöt vastaanottaneen valtion tulee ilmoittaa tilanteesta sekä tuomioistuimelle että luovuttamista pyytäneelle valtiolle. Jos toisen luovuttamispyynnön esittänyt valtio on sopimusvaltio, pyynnön vastaanottaneen valtion tulee antaa etusija tuomioistuimen pyynnölle artiklan 2 ja 3 kappaleen määräysten mukaisesti. Myös silloin kun toisen luovuttamispyynnön esittänyt valtio on perussäännön ulkopuolinen valtio, pyynnön vastaanottanut valtio antaa etusijan tuomioistuimen pyynnölle 4—6 kappaleen määräysten mukaisesti.

Edellä mainitun lisäksi artikla sisältää myös määräykset tilanteista, joissa saman henkilön luovuttamista on pyytänyt sekä tuomioistuin että toinen valtio, mutta eri tekojen perusteella. Myös tällöin tuomioistuimen pyynnölle annetaan etusija artiklan 7 kappaleen määräysten mukaisesti.

Yleisen luovuttamislain 25 §:n mukaan, jos useat vieraat valtiot, joiden joukossa ei ole pohjoismaata, pyytävät samaa henkilöä luovutettavaksi, määrää oikeusministeriö, ottaen huomioon rikoksen laadun, tekoajan ja -paikan, pyyntöjen saapumisjärjestyksen, luovutettavaksi pyydetyn kansalaisuuden ja kotipaikan sekä muut asiaan vaikuttavat olosuhteet, mille valtiolle hänet on luovutettava. Milloin pyynnöt koskevat eri rikoksia, voidaan samalla määrätä, että tietyille valtiolle luovutettava henkilö on 12 §:n nojalla määrä-

tyillä ehdoilla luovutettava sieltä edelleen toiselle valtiolle. Soveltaessaan perussäännön määräyksiä oikeusministeriö antaisi tuomioistuimen pyynnöille perussäännön mukaisesti etusijan riippumatta yleisen luovuttamislain 25 §:n säännöksistä.

Artiklan 8 kappaleen mukaan, jos tuomioistuin on päättänyt tämän artiklan mukaisen ilmoituksen nojalla, että tapausta ei voida ottaa käsiteltäväksi, ja sen jälkeen pyynnön vastaanottanut valtio kieltäytyy luovuttamasta henkilöä valtiolle, joka oli pyytänyt luovuttamista, pyynnön vastaanottanut valtio ilmoittaa tästä päätöksestä tuomioistuimelle.

91 artikla. Pidätys- ja luovuttamispyynnön sisältö. Artikla sisältää määräykset siitä, mitä tietoja pidätys- ja luovuttamispyynnön tulee sisältää, ja missä muodossa pyyntö tulee esittää. Artiklan 1 kappaleen mukaan pidätys- ja luovuttamispyyntö tehdään kirjallisesti. Kiireellisissä tapauksissa pyyntö voidaan tehdä välineellä, joka mahdollistaa kirjallisen tulostamisen. Tällöin pyyntö tulee kuitenkin myöhemmin vahvistaa 87 artiklan mukaisesti diplomaattista tietä tai muulla asianmukaisella valtion ilmoittamalla keinolla.

Artiklan 2 kappale luettelee ne tiedot, joiden on sisällyttävä henkilön pidätys- ja luovuttamispyyntöön, silloin kun esitutkintajaosto on antanut pidätysmääräyksen 58 artiklan mukaisesti. Kappale ei kuitenkaan sisällä tyhjentävää luetteloa pyynnön sisällöstä, vaan sopimusvaltioille on jätetty kansalliseen lainsäädäntöön perustuvaa harkintavaltaa. Pyyntöön tai sen liitteenä olevien asiakirjojen tulee sisältää ensinnäkin pyynnön kohteena olevaa henkilöä koskevat tiedot sekä tiedot henkilön todennäköisestä olinpaikasta (a kohta). Lisäksi pyynnön tulee sisältää jäljennös pidätysmääräyksestä (b kohta). Tämän lisäksi pyynnön tulee sisältää sellaiset asiakirjat, lausunnot tai tiedot, jotka voivat olla tarpeen luovuttamismenettelyn vaatimusten täyttämiseksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Näiden vaatimusten ei kuitenkaan tulisi olla suurempia kuin ne vaatimukset, joita sovelletaan pyynnön vastaanottaneen valtion ja muiden valtioiden välisten sopimusten ja järjestelyjen nojalla. Mahdollisuuksien mukaan vaatimusten tulisi olla pienempiä, ottaen huomioon tuomioistuimen erityinen luonne (c kohta).

Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 4 §:n mukaan luovuttamispyynnön perustaksi on hyväksytty sellaisenaan Jugoslavian sotarikostuomioistuimen perussäännön 19 artiklan 2 kappaleen mukaisesti antama vangitsemismääräys. Tämä tarkoittaa, että pyynnön sisällölle ei ole Suomen kansallisessa lainsäädännössä asetettu erillisiä sisältövaatimuksia, vaan tuomioistuimen luovuttamispyyntö hyväksytään sellaisenaan.

Perussäännön tavoitteena voidaan katsoa olevan, etteivät sopimusvaltiot asettaisi pyynnölle lisävaatimuksia, vaan pyrkisivät hyväksymään tuomioistuimen pyynnön sellaisenaan. Esityksen mukaan pysyvän Kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta omaksuttaisiin sama ratkaisu kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta. Suomessa luovuttamispyynnön katsottaisiin sisältävän riittävät tiedot, kun siihen sisältyisi artiklan 2 kappaleen a ja b kohdissa mainitut tiedot. Kansallisessa lainsäädännössä ei näin ollen asetettaisi lisävaatimuksia pyynnön sisällölle. Perussäännön voimaansaattamislakiin otettaisiin tästä säännös.

Artiklan 4 kappale sisältää lisämääräyksen luovuttamispyyntöön c kohdan nojalla otettavien kansalliseen lainsäädäntöön perustuviin vaatimusten osalta. Määräyksen mukaan sopimusvaltio neuvottelee tuomioistuimen kanssa näistä vaatimuksista ja ilmoittaa tuomioistuimelle, mitä vaatimuksia sen kansallinen lainsäädäntö asettaa. Suomi voi neuvotteluja käydessään ilmoittaa, ettei sen kansallinen lainsäädäntö aseta lisävaatimuksia artiklan 2 kappaleen edellytyksille.

Artiklan 3 kappale luettelee tyhjentävästi ne tiedot, joiden on sisällyttävä pidätys- ja luovuttamispyyntöön, kun pyyntö koskee henkilöä, joka on jo tuomittu. Kappaleen vaatimukset vastaavat pääosin yleisen luovuttamislain 13 §:ää, joka luettelee luovuttamispyynnön sisällölle asetetut edellytykset.

92 artikla. Väliaikainen säilöönotto. Artikla antaa tuomioistuimelle oikeuden kiireellisissä tapauksissa pyytää väli aikaista säilöönottamista ennen luovuttamispyynnön esittämistä. Pyyntö voidaan tehdä millä tahansa välineellä, joka mahdollistaa kirjallisen tulostamisen. Artiklan 2 kappale sisältää lisäksi määräykset siitä, mitä tietoja väliaikaista säilöönottoa koskevan pyynnön tulee sisäl-

tää.

Artiklan 3 kappaleen mukaan väliaikaisesti säilöönottettu henkilö voidaan vapauttaa, jos luovuttamispyyntöä ei ole esitetty määräajassa, joka on asetettu oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä.

Väliaikaista säilöönottoa koskevat määräykset vastaavat yleisen luovuttamislain 31 §:n säännöksiä sekä eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 16 artiklan määräyksiä väliaikaisesta säilöönottamisesta.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään lisäksi, että henkilö on kuitenkin mahdollista luovuttaa tuomioistuimelle ilman, että luovuttamispyyntöä on tarvinnut esittää, jos luovutettavaksi pyydetty henkilö tähän suostuu ennen asetetun määräajan päättymistä ja jos tällainen menettely on pyynnön vastaanottaneen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollista. Artikla määrää, että jos suostumuksen antaminen on kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollista, pyynnön vastaanottanut valtio luovuttaa henkilön tuomioistuimelle mahdollisimman pian.

Yleiseen luovuttamislakiin on vuonna 1999 otettu uusi jakso, joka sisältää säännökset yksinkertaistetusta luovuttamismenettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (182/1999). Säännökset perustuvat Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 10 päivänä maaliskuuta 1995 tehtyyn yleissopimukseen yksinkertaistetusta menettelystä rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisessa (EYVL N:o C 78, 30.3.1995, SopS 73/1999). Menettelyn keskeisenä periaatteena on, että henkilö voidaan luovuttaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon väliaikaista säilöönottoa koskevan pyynnön perusteella, jos hän antaa tähän suostumuksensa (34 §).

Koska yleiseen luovuttamislakiin sisältyvä yksinkertaistettu luovuttamismenettely soveltuu ainoastaan luovuttamiseen suhteessa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, kappaleen ei voida katsoa asettavan Suomelle velvollisuutta soveltaa yksinkertaistettua luovuttamismenettelyä myös suhteessa tuomioistuimeen.

Artiklan 4 kappaleessa todetaan, että jos pyynnön kohteena oleva henkilö on vapautettu 3 kappaleen mukaisesti, tämä ei estä tämän henkilön myöhempää pidättämistä ja luovuttamista, jos luovuttamispyyntö ja siihen liit-

tyvät asiakirjat toimitetaan myöhemmin. Kappaleen määräys vastaa eurooppalaisen luovuttamissopimuksen (SopS 32/1971) 16 artiklan määräyksiä.

93 artikla. Muut yhteistyön muodot. Artikla sisältää määräykset tuomioistuimelle annettavasta muusta kansainvälisestä oikeusavusta kuin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta.

Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden tulee antaa kappaleessa lueteltujen oikeusavun muotojen osalta apua tuomioistuimelle. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä, vaan oikeusapua tulee antaa myös muilta osin, siten kuin se on kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollista. Oikeusapua annetaan perussäännön määräysten ja oikeusapua antavan valtion kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti.

Artiklan määräys tarkoittaa, että Suomi noudattaisi tuomioistuimen tekemiä oikeusapupyynnöitä perussäännön määräysten ja kansainvälisen rikosoikeusapulain menettelysäännösten mukaisesti. Kuten edellä on todettu luovuttamisen osalta, myös oikeusavun osalta Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttiin ratkaisu, jonka mukaan oikeusapua annettaisiin tuomioistuimelle mahdollisimman laajasti ja tehokkaasti. Kyse on oikeusavun antamisesta YK:n toimielimelle ja tuomioistuimelle, joka on velvollinen noudattamaan asianmukaisen oikeudenkäynnin järjestämistä koskevia tuomioistuimen perussäännössä vahvistettuja peruseriaatteita sekä huolehtimaan muutoinkin siitä, että ihmisoikeuksien loukkamattomuus turvataan kaikissa menettelyn vaiheissa (HE 278/1993 vp). Näiden lähtökohtien ja edellä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa jaksossa esitettyjen perusteiden pohjalta Jugoslavian tuomioistuimelle annettava oikeusapu säänneltiin siten, että oikeusapua on annettava olennaisesti väljemmin edellytyksin kuin sisäisessä lainsäädännössä säädetään.

Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 6 §:n mukaan Suomen tuomioistuimilla ja muilla toimivaltaisilla viranomaisilla on velvollisuus antaa sotarikostuomioistuimen pyytämää oikeusapua. Pykälän mukaan oikeusapua annetaan noudattaen soveltuvin osin kansainvälistä rikosoikeusapua

koskevassa laissa säädettyä menettelyä, jolle pyynnöstä muuta johdu. Oikeusapua annettaessa voidaan käyttää pakkokeinoja siten kuin pakkokeinolaissa säädetään. Säännös ehdottomasti velvoittaa Suomen toimivaltaisia viranomaisia siten, että oikeusavun antamisesta ei voi kieltäytyä kansainvälisessä oikeusapulaissa säädettyillä 12 §:n ehdottomilla kieltäytymisperusteilla tai 13 §:n harkinnanvaraisilla kieltäytymisperusteilla. Pakkokeinojen käytölle ei ole asetettu kansainvälisen rikosoikeusapulain 15 §:n mukaista kaksoisrangaistavuuden vaatimusta.

Kuten edellä on selostettu rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen osalta, myös oikeusavun osalta perussäännön 86 artikla sisältää sopimusvaltioita koskevan veloitteen tehdä täysin yhteistyötä tuomioistuimen kanssa. Lisäksi 93 artiklan mukaan sopimusvaltiot noudattavat oikeusapupyynnön tämän osan määräysten ja kansallisen lainsäädännön mukaisen menettelyn mukaisesti. Myös oikeusavun osalta lähtökohtana on, että sopimusvaltioilla on velvollisuus suostua tuomioistuimen esittämiin oikeusapupyynnöihin. Kansallisen lainsäädännön varaan jäisivät vain menettelyä koskevat kysymykset.

Oikeusavun osalta perussääntö mahdollistaa myös oikeusavun antamisesta kieltäytymisen. Perussääntö sisältää lisäksi joitakin määräyksiä, joiden mukaan sopimusvaltio voi neuvotella siitä, suostuuko se tuomioistuimen pyyntöön. Joissain tapauksissa neuvottelun tulos voi edellyttää tuomioistuimen pyynnön muuttamista. Verrattaessa perussäännön määräyksiä Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevaan lakiin voidaan katsoa, että joiltain osin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskeva laki sisältää ehdottomamman veloitteen antaa oikeusapua kuin perussäännön oikeusapua koskevat määräykset.

Ehdotuksessa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että Suomen toimivaltaisten viranomaisten velvoite antaa oikeusapua tulisi säännellä samalla tavoin kuin on säännelty Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa. Koska veloitteen voidaan joiltakin osin katsoa menevän pidemmälle kuin perussäännön määräykset, perussäännön voimaansaattamislakiin on katsottu tarpeelliseksi ottaa säännös kansainvälisen rikosoi-

keusavun antamisesta. Esityksen lähtökohdan mukaisesti kansainvälisessä rikosoikeusavussa noudatettaisiin perussäännön määräyksiä sekä kansainvälistä rikosoikeusapulakia, jollei ehdotetussa laissa nimenomaisesti muuta säädetä.

Artiklan 1 kappaleessa lueteltuja oikeusavun muotoja, joita koskeviin pyyntöihin sopimusvaltion tulee suostua, ovat: henkilöiden tunnistaminen ja olinpaikan tai esineiden sijainnin selvittäminen; todisteiden hankkiminen; tutkinnan tai syytteen kohteena olevan henkilön kuulustelu; asiakirjojen tiedoksianto; henkilöiden vapaaehtoisten todistajan- ja asiantuntijalausuntojen antamisen helpottaminen tuomioistuimessa; henkilöiden väliaikainen siirtäminen 7 kappaleen määräysten mukaisesti; paikkojen tutkiminen; etsintöjen ja takavarikkojen toteuttaminen; rekistereiden ja asiakirjojen tarjoaminen; uhrien ja todistajien suojelu sekä todisteiden säilyttäminen; ja rikoksen tuottaman hyödyn, omaisuuden ja varojen sekä rikosvälineiden tunnistaminen, jäljittäminen ja jäädyttäminen tai takavarikointi mahdollista menettämismääräystä varten.

Kansainvälinen rikosoikeusapulaki mahdollistaa lähes poikkeuksetta artiklassa mainittujen oikeusavun muotojen antamisen. Oikeusapua annettaisiin kyseisen lain sekä pakkokeinolain (450/1987), esitutkintalain (449/1987), oikeudenkäymiskaaren sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) asianomaisten säännösten mukaisesti. Pakkokeinojen käyttö ei edellyttäisi kansainvälisen rikosoikeusapulain 15 §:ssä asetetun kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymistä.

Suomen voimassaoleva lainsäädäntö ei kuitenkaan mahdollista artiklan 1 kappaleen 1 kohdassa tarkoitettua vapautensa menettäneiden henkilöiden väliaikaista siirtämistä 7 kappaleen määräysten mukaisesti. Myös eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 11 artiklaan sisältyy määräys vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä. Suomella on varauma mainittuun artiklaan, eikä se voi voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti antaa mainittua oikeusapua. Sovellettaessa perussäännön määräyksiä Suomi kuitenkin antaisi 93 artiklan määräysten mukaisesti oikeusapua myös vapautensa menet-

tänee henkilön väliaikaisen siirtämisen osalta.

Todistajien suojeluun liittyvää lainsäädäntöä on Suomessa tullut voimaan viime vuosina suhteellisen paljon. Uutta todistajien suojeluun liittyvää lainsäädäntöä ei ole perussäännön voimaansaattamisen yhteydessä tarkoituksenmukaista valmistella. Todistajien suojeluun liittyvät pyynnöt täytettäisiin tuomioistuimen pyynnön mukaisesti.

Lisäksi artiklan 1 kappale velvoittaa sopimusvaltioita antamaan muun tyyppistä oikeusapua, jota pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntö ei kiellä, ja jonka tarkoituksena on helpottaa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tutkintaa ja syytteen ajamista (1 kohta). Pyyntöä täyttämässä noudatettaisiin kansallisen lainsäädännön mukaista menettelyä, myös pakkokeinojen osalta. Artiklaan sisältyvä luettelo oikeusavun muodoista ei ole tyhjentävä.

Kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva laki mahdollistaa hyvin laajasti kansainvälisen oikeusavun antamisen. Lain 1 § sisältää luettelon annettavista oikeusavun muodoista. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä, vaan pykälän mukaan kansainväliseen oikeusapuun kuuluu yleisesti kaikki rikosasian käsitteitä varten tarvittava oikeusapu.

Artiklan 2 kappaleessa annetaan tuomioistuimelle oikeus antaa tuomioistuimessa esiintyvälle todistajalle tai asiantuntijalle vakuutus siitä, että tuomioistuin ei aseta häntä syytteen, vangitse häntä tai rajoita hänen henkilökohtaista vapauttaan sellaisen teon tai laiminlyönnin vuoksi, joka on edeltänyt tämän henkilön lähtöä pyynnön vastaanottaneesta valtiosta.

Kuten edellä on todettu, perussääntö sisältää joitakin määräyksiä, joiden mukaan sopimusvaltio voi neuvotella siitä, suostuuko se tuomioistuimen pyyntöön ja lisäksi joitakin määräyksiä, jotka oikeuttavat sen kieltäytymään pyynnön täyttämisestä. Artiklan 3 kappale sisältää tällaisen neuvotteluvaihtoehdon. Kappale sisältää määräykset tilanteesta, jossa tietyn 1 kappaleessa tarkoitetun avun täyttämisenä on kielletty pyynnön vastaanottaneessa valtiossa olemassaolevan yleisesti sovellettavan perustavaa laatua olevan oikeusperiaatteen nojalla. Tällöin pyynnön vastaanottaneella valtiolla on velvollisuus neuvotella

tuomioistuimen kanssa viipymättä 3 kappaleen mukaisesti pyynnön täyttämiseen mahdollisesti toisella tavalla tai tietyin ehdoin. Jos asia ei ratkea neuvotteluissa, tuomioistuin muuttaa pyyntöään tarvittavalla tavalla.

Kansainvälisen rikosoikeusapulain 9 §:n mukaan pääsääntönä on, että oikeusapupyynnön täyttämässä on noudatettava Suomen lain mukaista menettelyä. Lain 11 § kuitenkin mahdollistaa myös sen, että oikeusapupyynnön toimeenpanossa voidaan noudattaa pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena. Lain mukaan pyyntöä ei voitaisi täyttää, jos se olisi kielletty olemassaolevan yleisesti sovellettavan perustavaa laatua olevan oikeusperiaatteen nojalla. Lain säännökset ovat yhdenmukaiset perussäännön määräysten kanssa.

Artiklan 4 kappale sisältää määräyksen perusteesta, jonka nojalla sopimusvaltio voi kieltäytyä oikeusavun antamisesta. Kappaleen mukaan sopimusvaltio voi 72 artiklan mukaisesti kieltäytyä antamasta oikeusapua kokonaan tai osittain ainoastaan, jos pyyntö koskee sellaisten asiakirjojen esittämistä tai sellaisten todisteiden paljastamista, jotka liittyvät sen kansalliseen turvallisuuteen.

Kansainvälisen oikeusapulain 12 § sisältää ehdottoman kieltäytymisperusteen, jonka mukaan oikeusapua ei anneta, jos oikeusavun antaminen saattaisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta taikka muita olennaisia etuja. Pykälän mukaan oikeusavun antamisesta on aina kieltäydyttävä siinä tarkoitetuissa tilanteissa, kun taas artikla jättää sopimusvaltion harkintaan, kieltäytyykö se oikeusavun antamisesta.

Perustuslain kannalta tarkasteltuna kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 12 §:n soveltamatta jättämisellä ei olisi asiallisesti merkitystä. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että Suomen täysivaltaisuuteen perussäännön määräykset vaikuttavat vain niissä kohdissa, joita jäljempänä säätämisyjärjestysperusteluissa on käsitelty ja jotka osaltaan vaikuttavat voimaansaattamislakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Toisaalta Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä ei ole eikä siitä johdu mitään sellaista, jonka voitaisiin katsoa olevan jollain tavoin

ongelmallinen ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kannalta.

Myös artiklan 5 ja 6 kappale koskevat oikeusavun kieltämistä. Artiklan 5 kappale koskee kieltäytymistä vastaamasta 1 kappaleen 1 kohdan mukaiseen pyyntöön, joka koskee muuta kuin kappaleessa nimenomaisesti lueteltua apua, jota pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntö ei kiellä. Tällaiset pyynnot on asetettu eri asemaan kuin sellaiset pyynnot, joissa pyydetään oikeusapua, jonka muoto on lueteltu artiklan 1 kappaleessa. Ennen kuin sopimusvaltio kieltäytyy vastaamasta 1 kappaleen 1 kohdan mukaiseen pyyntöön, sen tulee harkita, voiko se antaa apua tietyin ehdoin, myöhemmän ajankohtana tai vaihtoehtoisella tavalla. Edellytyksenä on, että tuomioistuin tai syyttäjä hyväksyy tietyin ehdoin annettavan avun ja noudattaa näitä ehtoja.

Artiklan 6 kappale määrää, että jos sopimusvaltio kieltäytyy pyynnön täytäntöönpanosta, kieltäytymisen perusteet tulee ilmoittaa viipymättä tuomioistuimelle tai syyttäjälle.

Kuten edellä on todettu, Suomi ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan soveltaisi näitä perussäännön mahdollistamia kieltäytymisperusteita. Lähtökohtana olisi samalla tavoin kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa, että toimivaltaisilla viranomaisilla olisi aina velvollisuus täyttää tuomioistuimen oikeusapupyynnöt. Kuten edellä on todettu, kyse on oikeusavun antamisesta YK:n tuomioistuimelle, joka on velvollinen noudattamaan asianmukaisen oikeudenkäynnin järjestämistä koskevia tuomioistuimen perussäännössä vahvistettuja peruseriaatteita sekä huolehtimaan muutoinkin siitä, että ihmisoikeuksien loukkaamattomuus turvataan kaikissa menettelyn vaiheissa. Perussäännön lähtökohtana voidaan katsoa olevan, että sopimusvaltioiden tulee pyrkiä antamaan mahdollisimman täydellisesti tuomioistuimen siltä pyytämää oikeusapua. Perussäännössä mahdollistettujen kieltäytymisperusteiden käytön ei voida katsoa tulevan sovellettaviksi kuin poikkeuksellisissa tilanteissa.

Artiklan 7 kappale koskee vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä. Kappaleen a kohdan mukaan tuomioistuimella on oikeus pyytää vapautensa menettäneen

henkilön väliaikaista siirtämistä tunnistamista varten tai todistajanlausunnon tai muun avun antamista varten. Henkilö voidaan siirtää, jos henkilö antaa vapaasti suostumuksensa siirtoon ja pyynnön vastaanottanut valtio suostuu siirtoon, ottaen huomioon sellaiset ehdot, joista kyseinen valtio ja tuomioistuin voivat sopia. Kappaleen b kohdan mukaan siirrettävä henkilö pysyy vapautensa menettäneenä. Kun siirron syynä oleva tarkoitus on täytetty, tuomioistuin palauttaa henkilön viipymättä pyynnön vastaanottaneeseen valtioon.

Kuten edellä on todettu Suomi ei voi voimassaolevan lainsäädäntönsä mukaan antaa kansainvälistä oikeusapua vapautensa menettäneen henkilön siirtämisessä. Noudatettaessa perussääntöä tällaista oikeusapua kuitenkin annettaisiin perussäännön määräysten mukaisesti. Ehdotuksen mukaan perussäännön voimaansaattamislakiin otettavan säännöksen mukaan oikeusministeriö huolehtisi pyynnön täyttämisestä myös vapautensa menettäneen henkilön siirtämisessä.

Artiklan 8 kappale koskee toimitettavien asiakirjojen ja tietojen luottamuksellisuutta. Kappaleen a kohdassa tuomioistuimelle asetetaan velvollisuus varmistaa asiakirjojen ja tietojen luottamuksellisuus, lukuunottamatta pyynnössä mainittua tutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten. Kappaleen b kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut valtio voi tarvittaessa toimittaa asiakirjoja ja tietoja syyttäjälle luottamuksellisesti. Syyttäjä voi käyttää tällaista tietoa ainoastaan uusien todisteiden hankkimista varten. Kappaleen c kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut valtio voi myöhemmin suostua paljastamaan tällaisia asiakirjoja tai tietoja. Tällöin niitä voidaan käyttää todisteina 5 ja 6 osan määräysten mukaisesti ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelu koskevien sääntöjen mukaisesti.

Artiklan 9 kappale koskee tilannetta, jossa sopimusvaltio saa kilpailevia oikeusapupyynnöitä tuomioistuimelta ja toiselta valtiolta. Sopimusvaltion tulee tällöin pyrkiä neuvottelemalla vastaamaan molempiin pyyntöihin, tarvittaessa lykkäämällä täytäntöönpanoa tai asettamalla ehtoja. Jos sopimusvaltio ei voi vastata molempiin pyyntöihin, pyyntöihin vastaaminen ratkaistaan 90 artiklan mukaisen periaatteiden mukaisesti.

Lisäksi 9 kappale sisältää määräykset tilanteesta, jossa tuomioistuimen pyyntö koskee tietoja, omaisuutta tai henkilöitä, jotka ovat kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön valvonnassa kansainvälisen sopimuksen nojalla. Tällöin pyynnön vastaanottanut valtio ilmoittaa asiasta tuomioistuimelle, ja tuomioistuin osoittaa pyyntönsä tälle kolmannelle taholle.

Artiklan 10 kappaleessa annetaan tuomioistuimelle oikeus antaa oikeusapua. Kappaleen mukaan tuomioistuin voi kappaleessa määrätyn tavoin tehdä sopimusvaltion kanssa yhteistyötä ja tarjota tälle apua sellaisen toiminnan tutkinnan tai sitä koskevan oikeudenkäynnin osalta, joka on tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos tai joka on pyynnön vastaanottaneen valtion kansallisen lainsäädännön vastainen vakava rikos. Tuomioistuin voi hyväksyä pyynnön myös sellaiselta valtiolta, joka ei ole perussäännön sopimuspuoli.

94 artikla. Pyyntöön täytäntöönpanon lykkääminen meneillään olevan tutkinnan tai syytteen ajamisen osalta. Artiklassa annetaan pyynnön vastaanottaneelle valtiolle oikeus lykätä pyynnön täytäntöönpanoa tuomioistuimen kanssa sovituksi ajaksi, jos pyynnön välitön täytäntöönpano haittaisi muun kuin pyynnön kohteena olevan tapauksen meneillään olevaa tutkintaa tai syytteen ajamista. Lykkäys ei kuitenkaan voi olla pidempi kuin on tarpeen asiaan liittyvän tutkinnan tai syytteen ajamisen päättämiseksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Ennen lykkäämistä pyynnön vastaanottaneen valtion tulisi harkita, voidaanko apua antaa välittömästi tietyin ehdoin. Jos lykkäystä koskeva päätös tehdään, tuomioistuimen syyttäjä voi kuitenkin pyytää toimenpiteitä todisteiden säilyttämiseksi 93 artiklan 1 kohdan j alakohdan mukaisesti.

Kansainvälisen oikeusapulain 13 §:n mukaan oikeusavun antamisesta voidaan kieltäytyä, jos pyynnön perusteena olevan teon johdosta on Suomessa tai kolmannessa valtiossa aloitettu esitutkinta, asia on syyttäjäviranomaisen käsiteltävänä taikka asiassa on pantu vireille oikeudenkäynti. Pykälä mahdollistaa oikeusavun kieltämisen, kun taas artikla mahdollistaa vain pyynnön täytäntöönpanon lykkäämisen.

Kuten edellä on todettu, Suomi ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan soveltaisi tätä perussäännön mahdollistamaa lykkäämistä.

95 artikla. Pyyntöön täytäntöönpanon lykkääminen tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevan väitteen osalta. Artikla sisältää määräykset tilanteista, joissa tuomioistuin on käsittelemässä tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevaa väitettä 18 ja 19 artiklan mukaisesti. Tällöin pyynnön vastaanottanut valtio voi lykätä tämän osan mukaisesti tehdyn pyynnön täytäntöönpanoa odottaessaan tuomioistuimen päätöstä, ellei tuomioistuin ole nimenomaisesti määrännyt, että syyttäjä voi jatkaa sellaisten todisteiden keräämistä 18 ja 19 artiklan mukaisesti. Määräys ei rajoita 53 artiklan 2 kappaleen soveltamista.

96 artikla. 93 artiklan mukaista muuta apua koskevan pyynnön sisältö. Artikla sisältää määräykset oikeusapupyynnön esittämisestä. Artiklan mukaan pyyntö tehdään kirjallisesti. Kiireellisissä tapauksissa pyyntö voidaan tehdä millä tahansa välineellä, joka mahdollistaa sen kirjallisen tulostamisen. Tällainen pyyntö tulee kuitenkin vahvistaa 87 artiklan mukaisesti diplomaattista tietä tai muulla asianmukaisella valtion ilmoittamalla keinolla.

Artiklan 2 kappale luettelee ne tiedot, joita pyynnön tulee mahdollisuuksien mukaan sisältää. Luettelo ei ole tyhjentävä. Lisäksi luettelon e kohta sisältää yleisen määräyksen siitä, että pyynnön tulee sisältää sellaiset tiedot, joita voidaan edellyttää pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön nojalla, jotta pyyntö voidaan panna täytäntöön. Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimusvaltion tulee neuvotella tuomioistuimen kanssa niistä kansallisen lainsäädännön vaatimuksista, joita voidaan soveltaa mainitun e kohdan mukaisesti. Neuvottelujen aikana sopimusvaltio ilmoittaa tuomioistuimelle sen kansallisen lainsäädännön erityisistä vaatimuksista.

Kansainvälisen rikosoikeusapulain 7 § sisältää säännökset tiedoista, joita oikeusapupyynnön tulee sisältää. Pykälän säännökset asettavat pyynnön sisällölle yksityiskohtaisempia vaatimuksia kuin artiklan määräykset. Ehdotuksen mukaan Suomi ei kansallisessa lainsäädännössä asettaisi pyynnön sisällölle pidemmälle menevämpiä vaatimuksia kuin mitä perussääntö asettaa. Kuten luo-

vuttamisen osalta, tuomioistuimen pyyntö hyväksyttäisiin sellaisenaan.

Artiklan 4 kappaleen mukaan artiklan määräyksiä sovelletaan mahdollisuuksien mukaan myös tuomioistuimelle esitettyyn oikeusapupyynnöön.

97 artikla. Neuvottelut. Artikla asettaa sopimusvaltiolle velvollisuuden viipymättä neuvotella tuomioistuimen kanssa, jos se vastaanottaa tämän osan mukaisen pyynnön, jonka osalta se havaitsee sellaisia ongelmia, jotka voivat estää tai haitata pyynnön täytäntöönpanoa.

Määräys koskee sekä luovuttamis- että oikeusapupyynnöitä. Artikla sisältää esimerkki-luettelon siitä, millaisia tällaiset ongelmat voivat olla. Ensinnäkin kyse voi olla siitä, että pyynnön tiedot ovat riittämättömät sen täytäntöönpanemiseksi. Toiseksi kyse voi olla luovuttamispyynnön osalta se, ettei yrityksistä huolimatta pyynnön kohteena olevaa henkilöä onnistuta paikallistamaan tai että kyse on väärästä henkilöstä. Kolmanneksi mainitaan tilanne, jossa pyynnön täytäntöönpano sellaisenaan vaatisi pyynnön vastaanottanutta valtiota rikkomaan sopimusvelvoitetta, joka sillä on suhteessa toiseen valtioon. Artikla koskee lähinnä tilanteita, joissa käytännön syistä taikka toisaalta muista kansainvälisistä velvoitteista johtuu, ettei pyyntöä pystytä panemaan täytäntöön. Tällöin valtion tulee tuomioistuimen kanssa neuvottelemalla pyrkiä pyynnön täytäntöönpanoon, esimerkiksi lisätietoja pyytämällä.

98 artikla. Yhteistyö erivapauksista luopumisen ja luovuttamiseen suostumisen osalta. Artikla sisältää määräykset yhteistyöhön liittyvistä tilanteista, jotka koskevat diplomaattista koskemattomuutta. Artiklan määräykset liittyvät perussäännön 27 artiklaan. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin ei voi pyytää luovuttamista tai apua, joka edellyttäisi pyynnön vastaanottavaa valtiota toimimaan kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteidensa vastaisesti suhteessa kolmannen valtion henkilön tai omaisuuden valtiolliseen tai diplomaattiseen koskemattomuuteen, ellei tuomioistuin ensin pääse yhteistyöhön kyseisen kolmannen valtion kanssa erivapauksista luopumiseksi.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuin ei voi pyytää luovuttamista, joka edellyttäisi

pyynnön vastaanottavaa valtiota toimimaan kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien sellaisten velvoitteidensa vastaisesti, joiden mukaan edellytetään luovuttavan valtion suostumusta henkilön luovuttamiseksi kyseisestä valtiosta tuomioistuimeen, ellei tuomioistuin ensin pääse yhteistyöhön kyseisen valtion kanssa suostumuksen saamiseksi luovuttamiseen.

99 artikla. 93 ja 96 artiklan mukaisten pyyntöjen täytäntöönpano. Artikla sisältää määräykset muuta oikeusapua kuin rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevien pyyntöjen täytäntöönpanosta.

Artiklan 1 kappaleen mukaan pyynnöt pannaan täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön määräämien menettelyjen mukaisesti. Jos kyseinen lainsäädäntö ei kiellä sitä, pyyntö tulee täyttää pyynnössä mainitulla tavalla. Tämä tarkoittaa myös pyynnössä mainittujen menettelyjen noudattamista tai sellaisten menettelyjen noudattamista, jotka sallivat pyynnössä mainittujen henkilöiden läsnäolon ja avustamisen täytäntöönpanossa.

Kuten edellä on todettu, kansainvälisen rikosoikeusapulain 9 §:n mukaan pääsääntönä on, että oikeusapupyynnön täyttämässä on noudatettava Suomen lain mukaista menettelyä. Lain 11 § kuitenkin mahdollistaa myös sen, että oikeusapupyynnön toimeenpanossa voidaan noudattaa pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena.

Lain 10 §:n mukaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella, asianosaisilla sekä sillä, jota asia muutoin koskee, on oikeus Suomen lain mukaisesti olla läsnä kuultaessa todistajia, asiantuntijoita tai asianosaisia taikka muuta pyydettyä toimenpidettä suoritettaessa. Pyyntöä esittäneen valtion viranomaisella on tuomioistuimessa ja esitutkintaa toimitettaessa oikeus osallistua asian käsittelyyn ja esittää kuultaville kysymyksiä, jos tuomioistuin tai esitutkintaviranomainen antaa tähän luvan. Kansainvälisen rikosoikeusapulain säännökset eivät ole ristiriidassa 1 kappaleen määräysten kanssa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan kiireellisten pyyntöjen osalta vastaukseksi tehdyt asiakirjat ja todisteet lähetetään tuomioistuimen pyynnöstä kiireellisenä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan pyynnön vastaanottaneen valtion vastaukset toimitetaan niiden alkuperäisellä kielellä ja alkuperäisessä muodossa.

Artiklan 4 kappale sisältää määräykset siitä, että Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjä voi itsenäisesti panna pyyntöjä täytäntöön sopimusvaltioiden alueella. Edellytyksenä on, että pyynnön välitön täytäntöönpano on tarpeen pyynnön onnistuneelle täytäntöönpanolle. Täytäntöönpano tulee voida suorittaa ilman pakkotoimenpiteitä. Täytäntöönpanoa voi erityisesti olla henkilön vapaaehtoinen haastattelu tai vapaaehtoisen todistajanlausunnon ottaminen myös siten, että pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaiset eivät ole läsnä, jos se on tarpeen pyynnön täytäntöönpanolle, sekä julkisen tapahtumapaikan tai muun julkisen paikan tutkiminen muuttamatta sitä.

Kappale sisältää myös tarkempia määräyksiä pyyntöjen täytäntöönpanosta syyttäjän toimesta. Kappaleen mukaan kun pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio on valtio, jonka alueella rikoksen väitetään tapahtuneen, ja tapauksen käsiteltäväksi ottamisesta on päätetty 18 ja 19 artiklan mukaisesti, syyttäjä voi välittömästi panna sellaisen pyynnön täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion kanssa mahdollisesti käytyjen neuvottelujen mukaisesti. Muissa tapauksissa syyttäjä voi panna sellaisen pyynnön täytäntöön pyynnön vastaanottaneen sopimusvaltion kanssa käytyjen neuvottelujen mukaisesti ja ottaen huomioon kohtuulliset ehdot tai kyseisen valtion herättämät kysymykset. Jos pyynnön vastaanottanut valtio havaitsee pyynnön täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia, se neuvottelee tuomioistuimen kanssa viipymättä asian ratkaisemiseksi.

Kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva laki ei mahdollista 4 kappaleen mukaista syyttäjän itsenäistä toimivaltaa Suomen alueella. Lain 10 § mahdollistaa osallistumisen asian käsittelyyn tuomioistuimessa tai esitutkintaa toimitettaessa ja kysymysten esittämisen kuultaville, jos tuomioistuin tai esitutkintaviranomainen antaa tähän luvan. Pykälä ei kuitenkaan mahdollista kappaleessa tarkoitettua syyttäjän itsenäistä pyyntöjen täytäntöönpano-oikeutta. Tältä osin perussääntöön määräykset eivät ole yhdenmukaiset kansainvä-

listä rikosoikeusapua koskevan lain kanssa.

Perussääntöä sovellettaessa syyttäjällä olisi artiklan mukainen itsenäinen toimivalta Suomen alueella. Toimivalta on kuitenkin rajoitettu, eikä se soveltuisi tavanomaisiin tilanteisiin.

Artiklan 5 kappaleen mukaan määräyksiä, jotka mahdollistavat tuomioistuimen 72 artiklan mukaisesti kuuleman tai tutkiman henkilön vetoamisen rajoituksiin, joiden tarkoituksena on estää kansalliseen puolustukseen tai turvallisuuteen liittyvien luottamuksellisten tietojen paljastaminen, sovelletaan myös tämän artiklan mukaisten apua koskevien pyyntöjen täytäntöönpanoon.

100 artikla. Kustannukset. Artikla sisältää kustannusten korvaamista koskevat määräykset. Pääsääntönä on, että pyynnön vastaanottanut valtio vastaa tavanomaisista pyyntöjen täytäntöönpanon aiheuttamista kustannuksista alueellaan. Artikla sisältää kuitenkin luetelon tietyistä kuluista, joista vastaa tuomioistuin. Artiklan pääsääntöön mukaista määrystä sovelletaan myös sopimusvaltioiden tuomioistuimelle osoitamiin pyyntöihin. Tällöin tuomioistuin vastaa tavanomaisista täytäntöönpanokuluista.

Myös kansainvälisen rikosoikeusapulain 25 §:n mukaan pääsääntönä on, että vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta.

101 artikla. Erityissääntö. Artikla sisältää määräyksen rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen liittyvästä erityissäännöstä. Artiklan mukaan tuomioistuimelle luovutettua henkilöä vastaan ei voida järjestää oikeudenkäyntiä, häntä ei voida rangaista tai vangita muun sellaisen ennen luovuttamista tapahtuneen toiminnan kuin sen toiminnan vuoksi, joka on niiden rikosten perusta, jonka johdosta henkilö on luovutettu. Tuomioistuin siis soveltaa oma-aloitteisesti erityissääntöä, joka yleensä asetetaan luovuttamisen ehdoksi. Artiklan mukaan tuomioistuin voi pyytää erityissäännöstä luopumista valtiolta, joka on luovuttanut henkilön tuomioistuimelle. Tarvittaessa tuomioistuin antaa lisätietoja 91 artiklan mukaisesti. Sopimusvaltioilla on oikeus myöntyä tuomioistuimen pyyntöön ja niiden tulisi pyrkiä myöntymään pyyntöön.

Yleisen luovuttamislain 12 § sisältää artiklan määräyksiä sisällöllisesti vastaavat säännökset erityissäännöstä. Pykälän mukaan luovuttamispyyntöön suostuttaessa on soveltuville osin asetettava ehto erityissäännön noudattamisesta. Erityissäännöstä kuitenkin luovutaan, jos henkilö ei ole poistunut maasta 45 päivän kuluessa sen jälkeen kun estettä ei enää ollut, taikka jos hän on sinne palannut sieltä poistuttuaan. Lain 32 §:n mukaan oikeusministeriö voi vieraan valtion pyynnöstä antaa luvan siihen, että luovutettu henkilö saadaan asettaa syytteeseen tai häntä rangaista muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttaminen on tapahtunut. Tällaiseen pyyntöön ja luovuttamiselle määrättäviin ehtoihin sovelletaan vastaavasti, mitä on säädetty luovuttamisesta Suomesta. Lupa voidaan antaa vain, mikäli asiakirjojen mukaan lainmukaiset edellytykset luovuttamiselle kysymyksessä olevalle valtiolle ovat olemassa.

Edellä selostetut yleisen luovuttamislain pykälät eivät ole ristiriidassa artiklan kanssa. Jos tuomioistuin esittäisi artiklan mukaisen pyynnön, oikeusministeriö suostuisi siihen samoin edellytyksin kuin muihin tuomioistuimen esittämiin luovuttamispyyntöihin. Edellä selostetun mukaisesti Suomi ei asettaisi luovuttamisen ehdoksi erityissäännön noudattamista. Tuomioistuin kuitenkin soveltaa sääntöä oma-aloitteisesti.

102 Käsitteiden käyttö. Artiklassa selvennetään perussäännössä käytettyjä rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen liittyviä käsitteitä. Artiklan mukaan englanninkielisessä sopimustekstissä käytetyllä käsitteellä "surrender" tarkoitetaan henkilön luovuttamista tuomioistuimelle valtion toimesta. Käsitteellä "extradition" tarkoitetaan sitä vastoin henkilön luovuttamista valtiosta toiseen. Suomenkielisessä sopimustekstissä molemmista käsitteistä käytetään samaa luovuttamisen käsitettä, koska asiallisesti molemmissa tapauksissa on kyse rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta.

Osa 10. Täytäntöönpano

Perussäännön 10 osa sisältää määräykset Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomit-

semien vapausrangaistusten sekä sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta sopimusvaltioissa. Vapausrangaistusten täytäntöönpanoa koskevat määräykset koskevat ainoastaan sellaisia valtioita, jotka ovat ilmoittaneet tuomioistuimelle halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä. Sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat määräykset soveltuvat sitä vastoin kaikkiin sopimusvaltioihin.

Myös 10 osan voimaansaattamisen osalta tavoitteena on, että pääsääntöisesti Suomessa sovelletaan suoraan perussäännön määräyksiä sekä voimassaolevaa kansallista lainsäädäntöä siltä osin kuin perussääntö tätä edellyttää. Perussäännön voimaansaattamista koskevaan lakiin otettaisiin ehdotuksen mukaan joitakin lähinnä selventäviä säännöksiä täytäntöönpanosta.

Toisessa valtiossa määrättyjen rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta Suomessa säädetään laissa kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa (21/1987, jäljempänä laki kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta). Laki sisältää säännökset vapaudenmenetystä tarkoittavien seuraamusten ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta, mutta ei sakkorangaistusten täytäntöönpanosta. Lain säännökset ovat yhdenmukaiset Suomen kansallisesti hyväksymien 21 päivänä maaliskuuta 1983 tehdyn tuomittujen siirtämistä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 13/1987) kanssa sekä 8 päivänä marraskuuta 1990 tehdyn rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 53/1994) kanssa. Pohjoismaiden välisten suhteiden osalta rikostuomioiden täytäntöönpanoa koskevat säännökset sisältyvät lakiin Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa (326/1963). Laki sisältää säännökset sakkojen, eräiden muiden varallisuutta koskevien seuraamusten sekä vapausrangaistusten täytäntöönpanosta. Kansainvälistä rikosseuraamusten täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä sisältyy myös entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen toimivallasta ja tuomiois-

tuimelle annettavasta oikeusavusta annettuun lakiin.

103 artikla. *Valtioiden merkitys vankeusrangaistusten täytäntöönpanossa.* Artikla sisältää yleisiä määräyksiä tuomioistuimen tuomitsemien vapausrangaistusten täytäntöönpanosta sopimusvaltioissa. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuimen tuomitsema vapausrangaistus suoritetaan valtiossa, joka on ilmoittanut tuomioistuimelle halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä ja jonka tuomioistuin on yksittäistapauksessa osoittanut sellaisten valtioiden luettelosta.

Artikla sallii, että ilmoittaessaan halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä, valtio voi asettaa vastaanottamiselle tuomioistuimen kanssa sovittuja ja tämän osan mukaisia ehtoja. Valtion ilmoittamat ehdot eivät näin ollen saa olla ristiriidassa perussäännön määräysten kanssa.

Suomi on Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta antanut ilmoituksen halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä. Jotta Suomi voisi antaa tällaisen ilmoituksen myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta, esityksessä on katsottu tarpeelliseksi ehdottaa asiaa koskevien säännösten hyväksymistä. Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 11 §:n mukaan sotarikostuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus on sotarikostuomioistuimen pyynnöstä pantava täytäntöön Suomessa siten kuin kansainvälisestä yhteistoinnista eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa säädetään. Säännös velvoittaa ehdottomasti täyttämään tuomioistuimen pyynnön. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä säädetään lain 3 §:ssä. Muun ohella vapausrangaistus voitaisiin panna täytäntöön Suomessa, vaikka tuomittu ei olisi Suomen kansalainen tai hänellä ei olisi kotipaikkaa Suomessa taikka hän ei olisi suostunut täytäntöönpanoon Suomessa. Täytäntöönpano määrätään tapahtuvaksi antamalla tarpeelliset määräykset täytäntöönpanon jatkamisesta siten kuin kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 7 §:ssä säädetään. Täytäntöönpanon jatkamisessa toisessa valtiossa tuomittua vapausrangaistusta ei

muunneta Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi vankeusrangaistukseksi.

Esityksen mukaan Suomi noudattaisi Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttua sääntelyä myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön voimaansaattamisessa. Muun ohella tämä tarkoittaisi, ettei Suomi voisi ilmoittaa tuomioistuimelle, että se asettaisi täytäntöönpanolle perussäännön sallimia ehtoja. Ehdotuksen mukaan vapausrangaistusten täytäntöönpanosta otettaisiin säännös perussäännön voimaansaattamista koskevaan lakiin.

Lisäksi artiklan mukaan tiettyä tapausta varten osoitetun valtion tulee ilmoittaa tuomioistuimelle viipymättä, hyväksyykö se tuomioistuimen valinnan. Valtiolla ei siis ole yksittäistapauksessa sitovaa velvollisuutta ottaa vastaan tuomittua henkilöä, vaan valtio ilmoittaa erikseen hyväksynnästä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan täytäntöönpanovaltion tulee ilmoittaa tuomioistuimelle sellaisista olosuhteista, jotka voisivat olennaisesti vaikuttaa vapausrangaistuksen ehtoihin tai pituuteen, mukaan luettuna 1 kappaleen mukaisesti sovittujen ehtojen soveltaminen. Jos tuomioistuin ei voi hyväksyä täytäntöönpanovaltion ilmoittamia olosuhteita, jotka voisivat olennaisesti vaikuttaa vapausrangaistuksen ehtoihin tai pituuteen, se ilmoittaa tästä täytäntöönpanovaltiolle. Tällöin tuomioistuin osoittaa toisen täytäntöönpanovaltion.

Kuten edellä on todettu, Suomen tarkoituksena on omaksua Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttu sääntely myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta. Tämä tarkoittaisi, etteivät Suomen viranomaiset käyttäisi perussäännön edellä mainittujen määräysten sallimaa harkintavaltaa.

Artiklan 3 kappale sisältää määräyksen niistä seikoista, jotka tuomioistuimen tulee ottaa huomioon käyttäessään harkintavaltansa osoittaakseen täytäntöönpanovaltion. Määräyksen mukaan sopimusvaltioiden tulisi tasapuolisesti jakaa vastuu vapausrangaistusten täytäntöönpanosta ottaen huomioon yleisesti hyväksytyt kansainvälisten sopimusten vankien kohtelua koskevat vaatimukset, tuomitun henkilön mielipiteet ja kansallisuus sekä muut täytäntöönpanovaltion osoittamis-

ta koskevat asianmukaiset tekijät, jotka liittyvät rikoksen tai tuomitun henkilön olosuhteisiin tai rangaistuksen tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Artiklan 4 kappale sisältää määräykset tilanteesta, jossa mitään valtiota ei osoiteta täytäntöönpanovaltioksi. Tällöin vapausrangaistus suoritetaan tuomioistuimen isäntävaltion eli Alankomaiden vankilassa ja tuomioistuin vastaa vapausrangaistuksen täytäntöönpanon aiheuttamista kustannuksista.

104 artikla. Osoitetun täytäntöönpanovaltion muutos. Artiklan mukaan tuomioistuin voi milloin tahansa päättää siirtää tuomitun henkilön toisen valtion vankilaan. Tuomittu henkilö voi milloin tahansa hakea tuomioistuimelta siirtoa täytäntöönpanovaltiosta.

105 artikla. Rangaistuksen täytäntöönpano. Artiklan mukaan tuomioistuimen tuomitsema vapausrangaistus sitoo sopimusvaltioita, jotka missään tapauksessa eivät voi muuttaa rangaistusta. Määräys ei kuitenkaan vaikuta niihin ehtoihin, joita sopimusvaltio on voinut asettaa 103 artiklan 1 kappaleen mukaisesti. Ainoastaan tuomioistuimella on oikeus päättää valitusta ja muutoksenhakua koskevasta hakemuksesta. Täytäntöönpanovaltio ei estä tuomittua henkilöä tekemästä tällaista hakemusta.

Kuten edellä on todettu, Suomen tarkoituksena on saattaa perussääntö voimaan määräyksen mukaisesti siten, ettei Suomessa puututtaisi vapausrangaistuksen pituuteen. Vapausrangaistus pantaisiin täytäntöön kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 7 §:n mukaisesti täytäntöönpanon jatkamisena.

106 artikla. Vapausrangaistusten ja niihin liittyvien ehtojen täytäntöönpanon valvonta. Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin valvoo vapausrangaistusten täytäntöönpanoa. Täytäntöönpanon tulee olla yhdenmukaista yleisesti hyväksytyjen kansainvälisten sopimusten vankien kohtelua koskevien vaatimusten kanssa.

Suomessa vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset sisältyvät lakiin rangaistusten täytäntöönpanosta (39/1889). Laki täyttää artiklan asettamat vaatimukset vankien kohtelusta.

Artiklan 2 kappaleen mukaan vapausrangaistuksen ehdot määräytyvät täytäntöön-

panovaltion lainsäädännön mukaisesti. Näiden ehtojen tulee olla yhdenmukaiset yleisesti hyväksytyjen kansainvälisten sopimusten vankien kohtelua koskevien vaatimusten kanssa. Ehdot eivät missään tapauksessa saa poiketa niistä ehdoista, joita sovelletaan täytäntöönpanovaltiossa vastaavista rikoksista tuomittuihin vankeihin.

Kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:n mukaan kyseisessä laissa tarkoitettu täytäntöönpano tapahtuu Suomessa niin kuin Suomen tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään. Säännös on yhdenmukainen artiklan määräyksen kanssa. Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa tuomittuihin ei sovellettaisi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 3 luvun 3 §:n 3 momentin säännöstä siitä, että valtiollista vankia ei ole vastoin tahtoaan pantava yhteen sellaisen vangin kanssa, joka suorittaa rangaistusta muusta rikoksesta. Tämä johtuisi siitä, ettei kyseessä voida katsoa olevan rikoslain 12 tai 13 luvussa tarkoitettua rikoksesta tuomittu.

Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomitun henkilön ja tuomioistuimen välistä yhteydenpitoa ei saa estää ja se on luottamuksellista. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 §:n 2 ja 3 momentti sisältävät säännökset, joiden mukaan vangin ja rangaistuslaitoksen toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien valvontaelimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välinen kirjeenvaihto on tarkastamatta viipymättä toimitettava perille. Myöskään rangaistuslaitoksen toimintaa valvovan viranomaisen ja vangin välistä puhelua ei saa kuunnella. Säännökset ovat yhdenmukaiset artiklan määräysten kanssa.

107 artikla. Henkilön siirtäminen rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Artiklan mukaan rangaistuksen suorittamisen jälkeen henkilö, joka ei ole täytäntöönpanovaltion kansalainen, voidaan täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti siirtää valtioon, joka on velvollinen ottamaan hänet vastaan, tai valtioon, joka suostuu ottamaan hänet vastaan. Tilanteessa tulee ottaa huomioon siirrettävän henkilön toiveet. Toisaalta täytäntöönpanovaltio voi antaa henkilölle luvan jäädä sen alueelle.

Artiklan 2 kappale määrää, että jos mikään valtio ei vastaa henkilön toiseen valtioon siirtämisestä aiheutuvista kustannuksista, tuomioistuin vastaa niistä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan, ottaen huomioon 108 artiklan määräykset, täytäntöönpanovaltio voi myös kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti luovuttaa tai muuten siirtää henkilön luovuttamista tai siirtämistä pyytäneeseen valtioon oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

Artiklan tarkoittamaan rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen sovellettaisiin yleisen luovuttamislain säännöksiä ja rangaistuksen täytäntöönpanoon kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä.

108 artikla. Syyttämistä tai rankaisemista koskevat rajoitukset muiden rikosten osalta. Artiklan mukaan täytäntöönpanovaltiossa olevaa tuomittua henkilöä ei saa asettaa syyteeseen tai rangaista tai luovuttaa rikoksen johdosta kolmanteen valtioon sellaisen toiminnan johdosta, joka on tapahtunut ennen henkilön siirtämistä täytäntöönpanovaltion. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa tuomioistuin on täytäntöönpanovaltion pyynnöstä hyväksynyt syyttämisen, rankaisemisen tai luovuttamisen.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuin päättää asiasta kuultuaan tuomittua henkilöä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan artiklan 1 kappaleen sääntöä ei sovelleta, jos tuomittu henkilö pysyy vapaaehtoisesti yli 30 päivää täytäntöönpanovaltion alueella suoritettuaan kokonaan tuomioistuimen määräämän rangaistuksen tai palaa kyseisen valtion alueelle lähdettyään sieltä.

109 artikla. Sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpano. Artiklan mukaan sopimusvaltiot panevat tuomioistuimen 7 osan mukaisesti määräämät sakot tai menettämisseuraamukset täytäntöön kansallisen lainsäädännön määräämän menettelyn mukaisesti tämän vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin.

Artiklan 2 kappaleen mukaan, jos sopimusvaltio ei pysty panemaan menettämisseuraamusta koskevaa määräystä täytäntöön, se ryhtyy toimenpiteisiin periaikseen tuomioistuimen menetettäväksi määräämän rikoksen

tuottaman hyödyn, omaisuuden tai varojen arvon, tämän vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin.

Artiklan 3 kappaleen mukaan omaisuus tai kiinteän omaisuuden myynnin tuotto tai tarvittaessa muun omaisuuden myynnin tuotto, jonka sopimusvaltio saa tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanon seurauksena, siirretään tuomioistuimelle.

Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskeva laki sisältää säännöksen myös omaisuuden ja rikoksen tuottaman hyödyn palauttamisesta. Lain 12 §:n mukaan sotarikostuomioistuimen päätös omaisuuden ja rikoksen tuottaman hyödyn tuomitsemisesta menetetyksi ja palauttamisesta on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa säädetään. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä sanotun lain 3 §:ssä säädetään. Omaisuus ja rikoksen tuotama hyöty on oikeusministeriön määräyksestä palautettava siten kuin sotarikostuomioistuimen pyynnössä on esitetty. Säännös ehdottomasti velvoittaa täyttämään tuomioistuimen pyynnön.

Esityksen mukaan myös menettämisseuraamusten osalta Suomi noudattaisi Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa omaksuttua sääntelyä Kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta. Ehdotuksen mukaan menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta otettaisiin selvyiden vuoksi säännös perussäännön voimaansaattamista koskevaan lakiin.

Suomen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy säännöksiä vieraan valtion tuomitsemien sakkojen täytäntöönpanosta Suomessa ainoastaan pohjoismaiden välisissä suhteissa. Perussääntö kuitenkin edellyttää tuomioistuimen tuomitsemien sakkojen täytäntöönpanoa Suomessa. Ehdotuksen mukaan asiasta otettaisiin säännös perussäännön voimaansaattamista koskevaan lakiin.

110 artikla. Tuomioistuimen suorittama rangaistuksen lyhentämisen käsittely. Artiklan mukaan täytäntöönpanovaltio ei saa vapauttaa tuomittua henkilöä ennen tuomioistuimen määräämän rangaistuksen päättymis-

tä. Ainoastaan tuomioistuimella on oikeus päättää rangaistuksen lyhentämisestä. Tuomioistuin päättää asiasta kuultuaan tuomittua henkilöä. Kun henkilö on suorittanut kaksi kolmasosaa rangaistuksestaan tai 25 vuotta elinkautisesta rangaistuksesta, tuomioistuin ottaa rangaistuksen uudelleen käsiteltäväksi päättääkseen, tulisiko sitä lyhentää. Uudelleen käsittelyä ei voida suorittaa aikaisemmassa vaiheessa. Artikla sisältää myös määräykset niistä perusteista, joiden nojalla tuomioistuin voi lyhentää rangaistusta.

Jos tuomioistuin katsoo alustavan uudelleen käsittelyn yhteydessä, että rangaistuksen lyhentäminen ei ole asianmukaista, se käsittelee uudelleen rangaistuksen lyhentämistä tämän jälkeen sellaisin väliajoin ja sellaisten kriteerien mukaisesti, joista määrätään oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä.

Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskeva laki sisältää säännöksen siitä, että tuomitun armahtamisesta ja ehdonalaiseen vapautteen päästämistä päättää sotarikostuomioistuin. Säännös rajoittaa Suomen perustuslain 105 §:n mukaan tasavallan presidentille kuuluvaa armahdusvaltaa. Kansainvälisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 16 §:n mukaan Suomen lain armahdussäännöksiä on sovellettava myös vieraassa valtiossa annettuihin Suomessa täytäntöön pantaviksi määrättyihin tuomioihin. Perussääntöön ei sisälly nimenomaista määräystä armahtamisesta, mutta artiklan määräysten sekä 105 artiklan määräyksen siitä, etteivät sopimusvaltiot voi missään tapauksessa muuttaa tuomioistuimen määräämää rangaistusta, on katsottava tarkoittavan, että myös armahdusvalta kuuluu ainoastaan tuomioistuimelle.

111 artikla. Karkaaminen. Jos tuomittu henkilö karkaa säilöstä ja täytäntöönpanovaltiosta, tämä valtio voi tuomioistuimen kanssa neuvoteltuaan pyytää kyseisen henkilön luovuttamista olemassaolevien kahdenvälisen ja monenvälisen järjestelyjen mukaisesti tai pyytää, että tuomioistuin pyytää henkilön luovuttamista. Tuomioistuin voi osoittaa, että henkilö kuljetetaan valtioon, jossa hän oli suorittamassa rangaistustaan, tai toiseen tuomioistuimen osoittamaan valtioon.

Osa 11. Sopimusvaltioiden kokous

112 artikla. Sopimusvaltioiden kokous. Sopimusvaltioiden kokouksessa kullakin sopimusvaltiolla on yksi edustaja, jolla voi olla varaedustajia ja neuvonantajia. Muille perussäännön tai päätösasiakirjan allekirjoittaneille valtioille myönnetään tarkkailija-asema. Artiklan 2 kappaleeseen on koottu kokouksen tehtävät. Sen rooli on ensinnäkin käsitellä ja hyväksyä valmistelutoimikunnan suosituksia. Toiseksi se valvoo tuomioistuimen hallintoa ja tarkastelee puheenjohtajistonsa raportteja ja toimintaa. Kolmas tärkeä tehtävä liittyy tuomioistuimen talouteen. Kokous päättää tuomioistuimen talousarviosta. Neljänneksi kokous päättää tuomareiden lukumäärän muutoksista 36 artiklan mukaisesti. Lisäksi kokous käsittelee 87 artiklan 5 ja 7 kappaleen mukaisesti yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä ja hoitaa muita perussäännön tai menettely- ja todistelusääntöjen mukaisia tehtäviä.

Kokouksen puheenjohtajiston yhteensä 21 jäsenen tulee edustaa tasapuolista maantieteellistä jakaumaa ja maailman merkittävimpiä oikeusjärjestelmiä. Puheenjohtajiston tehtävä on avustaa sopimuspuolten kokousta. Kokous voi perustaa myös tarvittavia apuelimiä. Kokouksen tai puheenjohtajiston istuntoihin voivat tarvittaessa osallistua myös tuomioistuimen presidentti, syyttäjä ja kirjaja tai heidän edustajansa.

Kokous kokoontuu tuomioistuimen toimipaikassa tai YK:n päämajassa kerran vuodessa. Se voi pitää erityisistuntoja olosuhteiden niin vaatiessa. Kokous hyväksyy omat menettelysääntönsä. Kokouksen viralliset kielet ja työkielet ovat samat kuin YK:n yleiskokouksen viralliset kielet ja työkielet.

Kokouksen ja puheenjohtajiston tulee pyrkiä yksimielisiin päätöksiin. Jos kuitenkin äänestykseen päädytään, kullakin sopimusvaltiolla on yksi ääni. Sopimusvaltio, jonka maksuosuuksien suorittaminen tuomioistuimelle on viivästynyt, menettää äänioikeutensa kokouksessa ja puheenjohtajistossa. Kokous voi kuitenkin sallia osallistumisen äänestykseen sillä perusteella, että maksujen laiminlyönti johtuu sopimusvaltiosta riippumattomista olosuhteista.

Osa 12. Rahoitus

113 artikla. Rahoitusta koskevat määräykset. Ellei nimenomaisesti toisin määrätä, perussääntö ja sopimusvaltioiden kokouksen hyväksymät rahoitusta koskevat määräykset sääntelevät kaikkia tuomioistuimeen ja sopimusvaltioiden kokouksen istuntoihin liittyviä rahoitusasioita.

114 artikla. Kustannusten maksaminen. Tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen kustannukset, kokouksen puheenjohtajisto ja apuelimet mukaan luettuna, maksetaan tuomioistuimen varoista.

115 artikla. Tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen varat. Rahoituksen osalta sopimusneuvottelujen suurimmat kiistat liittyivät siihen, voidaanko tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen rahoitukseen käyttää YK:n talousarviovaroja vai perustuu rahoitus sopimusvaltioiden maksuille. Suomi ja enemmistö niin sanotuista samanimielisistä valtioista kannatti rahoitusta YK:n talousarvion puitteissa. Perussääntöön kirjattiin kuitenkin pääasiallisesti sopimusvaltioiden maksuosuuksille perustuva rahoitusmalli. Artiklan a kohdan mukaisia sopimusvaltioiden laskennallisia maksuosuuksia täydentävät rahoituslähteenä b kohdan mukaisesti YK:n myöntämät varat. Jälkimmäisen rahoituslähteen on tarkennettu olevan käytettävissä etenkin silloin, kun on kyse turvallisuusneuvoston 13 artiklan b kohdan mukaisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi saattamista tapauksista. Tämä varojen ohjaaminen YK:n talousarviosta edellyttää aina YK:n yleiskokouksen päätöstä. Artiklan mainitsemien rahoituslähteiden lisäksi tuomioistuimen käyttöön voi tulla varoja vapaaehtoisina maksuina, ks. seuraavassa 116 artikla.

Tuomioistuimen talousarvio hyväksytään sopimuspuolten kokouksessa. On nähtävissä, että tuomioistuimen toiminnan alkuvaiheissa tarvitaan erillisiä rahoitusjärjestelyjä. Näistä ei kuitenkaan sisälly perussääntöön erillismääräystä.

Kuten edellä 112 artiklan 8 kappaleen osalta on esitetty, jäsenvaltion laiminlyödessä maksuosuuksiensa suorittamisen tuomioistuimelle sitä uhkaa äänestysoikeuden menetyt sopimuspuolten kokouksessa.

116 artikla. Vapaaehtoiset maksut. Tuo-

mioistuin voi ottaa vastaan ja käyttää lisävaroina hallitusten, kansainvälisten järjestöjen, yksityisten henkilöiden, yritysten ja muiden yhteisöjen vapaaehtoisia maksuja. Vapaaehtoisten maksujen salliminen aiheutti neuvotteluissa huolta siitä, voidaanko tuomioistuimen itsenäisyyden ja puolueettomuuden katsoa vaarantuvan. Tämän uhan torjumiseksi artiklassa määrätään, että vapaaehtoisten maksujen vastaanottamisessa ja käyttämisessä on noudatettava sopimuspuolten kokouksen hyväksymiä ehtoja.

117 artikla. Maksuosuuksien laskeminen. Sopimusvaltioiden maksuosuudet lasketaan erikseen sovittavan taulukon mukaisesti. Se perustuu YK:n säännönmukaista talousarvioon varten hyväksymään taulukkoon. Taulukkoa tarkistetaan niiden periaatteiden mukaisesti, joihin YK:n maksuosuustaulukko perustuu.

118 artikla. Vuosittainen tilintarkastus. Itsenäinen tilintarkastaja tekee vuosittain tuomioistuimen tilintarkastuksen. Tarkastuksen kohteena ovat tuomioistuimen pöytäkirjat, kirjat ja tilit, mukaan luettuna sen vuosittaiset tilinpäätökset.

Osa 13. Loppumääräykset

119 artikla. Riitojenratkaisu. Tuomioistuimen oikeudellisia tehtäviä koskevat riidat ratkaistaan sen itsensä päätöksellä. Muut sopimusvaltioiden väliset riidat perussäännön tulkinnasta tai soveltamisesta yritetään ensin ratkaista neuvotteluin. Kolmen kuukauden kuluttua riidan ilmaantumisesta ratkaisematon asia saatetaan sopimusvaltioiden kokouksen käsiteltäväksi. Kokous pyrkii ratkaisemaan riidan tai antamaan suosituksia muista ratkaisukeinoista, kuten asian saattamisesta Kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

120 artikla. Varaumat. Perussääntöön ei voi tehdä varaumia. Asiallisesti varaumaa vastaava vaikutus on kuitenkin 124 artiklan mukaisella seitsemän vuoden siirtymäajaksi annettavalla selityksellä.

Varaumista menettely- ja todistelusääntöihin tai rikosten määritelmien tulkintaohjeisiin ei ole erillistä määräystä. Koska ne ovat 51 artiklan 4 ja 5 kappaleen ja 9 artiklan 3 kappaleen mukaan perussäännölle alisteisia

säännöstöjä, on katsottava, ettei niihinkään ole mahdollista tehdä varauksia.

121 artikla. Muutokset. Artiklan 1—4 kappaleissa säädetään normaalista muutosmenettelystä. Sen mukaan seitsemän vuoden kuluttua perussäännön voimaantulosta sopimusvaltio voi esittää siihen muutoksia. Muutos ehdotus toimitetaan YK:n pääsihteerille, joka toimittaa sen kaikille sopimusvaltioille. Aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua seuraava sopimusvaltioiden kokous päättää läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden ääntenemmistöllä, otetaanko ehdotus käsiteltäväksi. Kokous käsittelee ehdotusta välittömästi tai kutsuu koolle muutoskonferenssin. Muutoksen hyväksyminen sopimusvaltioiden kokouksessa tai muutoskonferenssissa edellyttää sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöä.

Huomionarvoisinta tässä normaalissa muutosmenettelyssä on 4 kappaleen säännös muutosten voimaantulosta. Muutos tulee voimaan kaikkia sopimusvaltioita sitovasti vuoden kuluttua siitä, kun seitsemän kahdeksasosaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjoista on talletettu YK:n pääsihteerille. Pieni vähemmistö sopimusvaltioita tulee näin sidotuksi muutoksiin ilman omaa tahdonilmaisuaan. Artiklan 6 kappaleen mukaan tällainen sopimusvaltio voi irtisanoutua perussäännöstä. Valtion tulee antaa irtisanoutumisesta ilmoitus viimeistään vuoden kuluttua muutoksen voimaantulosta. Irtisanoutumiseen ei sovelleta 127 artiklan 1 kappaleen määräyksiä, vaan se tulee voimaan välittömän vaikutuksien. Sen sijaan sovelletaan 127 artiklan 2 kappaleen määräyksiä irtisanoutumisen vaikutuksista, ks. jäljempänä.

Tuomioistuimen asiallista toimivaltaa koskevien 5—8 artikloiden muutosten voimaantulosta määrätään 5 kappaleessa erikseen. Nämä muutokset tulevat voimaan muutoksen hyväksyneiden sopimusvaltioiden osalta vuoden kuluttua siitä, kun ne ovat tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa. Sopimusvaltio, joka ei ole hyväksynyt muutosta, ei tule sidotuksi. Tuomioistuin ei käytä toimivaltaansa, kun muutetun perussäännön mukaisen rikoksen on tehnyt kyseisen sopimusvaltion kansallisuutta oleva henkilö tai se on tehty muutosta vastustaneen sopimusvaltion alueella.

YK:n pääsihteerin toimittamat hyväksytyt muutokset kaikille sopimusvaltioille.

122 artikla. Institutionaalisten määräysten muutokset. Erikseen on määrätty yksinkertaisemmasta menettelystä koskien muutoksia perussäännön 35 artiklaan, 36 artiklan 8 ja 9 kappaleeseen, 37 ja 38 artiklaan, 39 artiklan 1 kappaleeseen (kahteen ensimmäiseen lauseeseen) ja 2 ja 4 kappaleeseen, 42 artiklan 4—9 kappaleeseen, 43 artiklan 2 ja 3 kappaleeseen, ja 44, 46, 47 ja 49 artiklaan. Sopimusvaltio voi milloin tahansa ehdottaa muutoksia näihin institutionaalisia kysymyksiä koskeviin määräyksiin. Muutosehdotus toimitetaan YK:n pääsihteerille tai muulle sopimusvaltioiden kokouksen osoittamalle henkilölle, joka toimittaa sen kaikille sopimusvaltioille ja muille kokoukseen osallistuville valtioille.

Muutokset hyväksytään sopimuspuolten kokouksessa tai tarkistuskonferenssissa sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöllä. Muutokset tulevat voimaan kaikkien sopimusvaltioiden osalta kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä.

123 artikla. Perussäännön tarkistaminen. Perussäännön tarkistuskonferenssin kutsuu koolle YK:n pääsihteerin seitsemän vuoden kuluttua sen voimaantulosta. Konferenssi on avoinna sopimusvaltioiden kokoukseen osallistuville valtioille.

Tarkistuskonferenssia koskevan määräyksen tausta on perussäännön neuvotteluissa pitkään mukana kulkeneessa ehdotuksessa, joka olisi luonut säännönmukaisesti määräajoin käynnistyvän tarkistuskonferenssin koskien nimenomaan tuomioistuimen asiallista toimivaltaa eli 5—8 artikloita. Ehdotus liittyi neuvotteluiden siihen vaiheeseen, jossa pyrittiin määrittämään mitkä rikokset kuuluvat tuomioistuimen toimivaltaan. Perusajatukseen oli, että tuomioistuin saattaisi alkuvaiheiden jälkeen pystyä käsittelemään muitakin vakavia kansainvälisiä rikoksia, kuten terrorismia tai huumerikoksia, ks. Rooman konferenssin loppuasiakirjoihin sisältyvä terrorismia ja huumerikoksia koskeva päätöslauselma E.

Artiklassa ei kuitenkaan rajata tarkistuskonferenssin toimivaltaa koskemaan ainoastaan asiallista toimivaltaa. Myöskään säännönmukaisuuden automatiikkaa ei luotu. En-

simmäistä seitsemän vuoden tarkistuskonferenssia seuraavat konferenssit kokoontuvat 2 kappaleen mukaisesti mikäli sopimusvaltio sitä pyytää ja sopimusvaltioiden enemmistö koollekutsumisen hyväksyy.

Tarkistuskonferenssissa käsiteltyjen perussäännön muutosten hyväksymiseen ja voimaantuloon sovelletaan 3 kappaleen mukaisesti 121 artiklan 3—7 kappaleen määräyksiä.

124 artikla. Siirtymämääräys. Artikla sallii valtioiden perussäännön sopimuspuoleksi tullessaan rajoittaa erillisellä selityksellä tuomioistuimen toimivaltaa 8 artiklassa määritellyissä sotarikoksissa. Selitys sivuuttaa seitsemän vuoden ajaksi 12 artiklan 1 ja 2 kappaleen määräykset toimivallan hyväksymisestä. Selityksessään valtio ilmoittaa, että se ei hyväksy tuomioistuimen toimivaltaa 8 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta, kun rikosta väitetään sen kansallisuutta olevien henkilöiden tekemäksi tai rikoksen väitetään tapahtuneen sen alueella. Selitys voidaan peruuttaa milloin tahansa.

Kyseessä on neuvottelujen viime vaiheen erityisratkaisu, joka osaltaan varmistaa riittävän tuen saamisen perussäännön hyväksymiselle Rooman konferenssissa. Siirtymämääräyksessä on selitysten voimassaolo kytketty samaan seitsemän vuoden määräaikaan, jolloin on 123 artiklan 1 kappaleen mukaisesti kutsuttava koolle perussäännön tarkistuskonferenssi. Selitysten voimassaolon määräaika on ehdoton. Se on muutettavissa vain perussäännön normaalin muuttamismenettelyn vaatimusten mukaisesti.

Siirtymämääräyksen soveltamista koskevista kysymyksistä keskeisin koskee selityksen vaikutuksen laajuutta. Onko tuomioistuin toimivaltainen, jos sen käsiteltäväksi tulee rikosasia, jossa 12 artiklan vaatimukset täyttyvät, koska toisella sopimusvaltiolla on kansalaisuus- tai aluevaltiokytkentä rikokseen? Yleissääntönä olevan 12 artiklan perusteella vastaus on myönteinen. Yhden valtion kytkentä riittää eikä toisen valtion antama selitys voi olla toimivallan este. Vastaus tähän tulkintaongelmaan jää kuitenkin 19 artiklan mukaisesti tuomioistuimelle itselleen.

Suomen ei ole tarkoitus antaa artiklassa tarkoitettua selitystä ratifioidessaan perussäännön.

125 artikla. Allekirjoittaminen, ratifioiminen, hyväksyminen tai liittyminen. Artiklan 1 kappaleessa määrätään missä ja milloin perussäännön voi allekirjoittaa. 2 kappaleessa määrätään allekirjoituksen jälkeisestä ratifioinnista tai hyväksymisestä. Allekirjoittamiselle varatun ajan päätyttyä vuoden 2000 lopussa perussääntö on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille. Ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjat talletetaan YK:n pääsihteerille.

126 artikla. Voimaantulo. Perussääntö tulee 1 kappaleen mukaan voimaan kun 60 valtiota on sen ratifioinut, hyväksynyt tai siihen liittynyt. Tarkka voimaantuloajankohta on 1 kappaleen mukaan seuraavan kuun ensimmäinen päivä, kun on kulunut 60 päivää viimeisen ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymisasiakirjan tallettamisesta. 2 kappaleessa määrätään perussäännön voimaantulosta sellaisen valtion osalta, joka ratifioi tai hyväksyy perussäännön tai liittyy siihen tämän jälkeen. Vastaava määräaika lasketaan tämän valtion ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisesta.

127 artikla. Irtisanominen. Sopimusvaltio voi YK:n pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella irtisanoa perussäännön. Irtisanominen tulee voimaan aikaisintaan vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä. Ilmoituksessa voidaan myös ilmoittaa myöhempi ajankohta.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään irtisanomisen vaikutuksista. Irtisanominen ei vapauta valtiota velvoitteista, jotka sille perussäännön mukaan sopimuspuolena oloaikana aiheutuivat. Tämä koskee myös mahdollista maksuvelvollisuutta. Irtisanominen ei myöskään vaikuta valtion yhteistyövelvollisuuteen tuomioistuimen kanssa sellaisen rikosten tutkinnan tai oikeudenkäynnin osalta, jotka on aloitettu ennen irtisanomisen voimaantuloa. Vastaavasti on määrätty, ettei irtisanominen vaikuta ennen sen voimaantuloa aloitetun asian käsittelyn jatkamiseen.

Artiklassa ei edellytetä mitään syytä irtisanomiselle tai kehoteta valtiota esittämään perusteluita irtisanomiselleen. Tältä osin voi verrata kemiallisten aineiden kieltosopimuksen (SopS 19/1997) XVI artiklan 2 kappaleeseen, joka asettaa irtisanomisperusteeksi valtion kokeman elintärkeiden etujensa vaaran-

tumisen ja edellyttää perustetta koskevan lausunnon liittämistä irtisanomisilmoitukseen.

128 artikla. Todistusvoimaiset tekstit. Perussäännön alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia, talletetaan YK:n pääsihteerin huostaan. Pääsihteeri toimittaa siitä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille valtioille.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1. Laki Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön soveltamisesta

1 §. Pykälä sisältää säännöksen siitä, että perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa niin kuin Suomi on niihin sitoutunut. Perussääntöön ei voida tehdä varauksia, eikä Suomen tarkoituksena ole antaa perussäännön 124 artiklan mukaista selitystä.

2 §. Tuomioistuimen perussäännössä ei kattavasti määrätä, miten sopimusvaltioiden tulee järjestää kansainvälistä oikeusapua koskevat yhteydenpitoon ja tuomioistuimen pyyntöjen täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset. Kansallisen lainsäädännön varaan on erityisesti jätetty se, miten vastaukset tuomioistuimen pyyntöihin toimitetaan. Ehdotuksen mukaan perussäännön voimaansaattamislakiin otetaan asiasta osittain lähinnä selventävä säännös, joka on samansisältöinen kuin entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen toimivallasta ja tuomioistuimelle annettavasta oikeusavusta annetun lain (12/1994), jäljempänä Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskeva laki, 2 §.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan oikeusministeriö huolehtisi ensi sijassa tuomioistuimen pyyntöjen vastaanottamisesta sekä toimeenpanosta. Pyyntöt voivat koskea Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyä. Tällä tarkoitetaan myös rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista sekä Kansainvälisen rikos-

tuomioistuimen antamien päätösten täytäntöönpanoa koskevia pyyntöjä. Pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriö huolehtisi ensisijaisesti myös vastausten lähettämisestä Kansainväliselle rikostuomioistuimelle.

Pykälän 3 momentin mukaan Kansainvälinen rikostuomioistuin voisi kuitenkin pitää myös suoraan yhteyttä Suomen toimivaltaihin viranomaisiin. Suomen toimivaltaisilla viranomaisilla olisi myös mahdollisuus toimittaa vastaukset suoraan Kansainväliselle rikostuomioistuimelle, jos tuomioistuin on tätä pyytänyt. Yhteydenpito myös diplomaattista tietä tai Kansainvälisen rikospoliisijärjestön kautta tai muun asianmukaisen alueellisen järjestön kautta olisi mahdollista.

3 §. Tuomioistuimen perussäännössä ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä sopimusvaltioiden luovuttamisvelvollisuudesta, joten perussäännön voimaansaattamislakiin on katsottu tarpeelliseksi ottaa lähinnä selventävä säännös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta. Säännös on samansisältöinen kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 4 §.

Ehdotetun 1 momentin mukaan Suomi olisi velvollinen noudattamaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen esittämää luovuttamispyyntöä. Luovuttamisen perustaksi riittäisi sellaisenaan tuomioistuimen tekemä perussäännön 91 artiklan 2 kappaleen a ja b kohdan mukainen luovuttamispyyntö. Luovuttamispyynnön täyttämisestä ei voitaisi kieltäytyä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetussa laissa (456/1970), jäljempänä yleinen luovuttamislaki, säädettyjen perusteiden nojalla. Myös Suomen kansalainen olisi luovutettava. Luovuttamiselle ei voitaisi myöskään asettaa mitään yleisessä luovuttamislaisissa säädettyjä ehtoja. Pykälän 2 momentin mukaan luovuttamisessa noudatettava menettelystä olisi muutoin soveltuvien osin noudatettava yleisen luovuttamislain säännöksiä. Vaikka kansallinen lainsäädäntö ei tällä hetkellä mahdollista oikeusapua vapautensa menettäneiden henkilöiden väliaikaisessa siirtämisessä, Suomi huolehtisi myös tällaisten pyyntöjen täytäntöönpanosta perussäännön määräysten mukaisesti. Luovuttamisesta päättäisi oikeusministeriö.

Koska Suomi pitää perussäännön lähtökoh-
tana, että Suomi ei kieltäytyisi tuomioistui-

men esittämän luovuttamispyynnön täyttämistä, Suomi suostuisi luovuttamiseen myös niissä perussäännön tarkoittamissa tilanteissa, joissa sopimusvaltiolle on annettu oikeus neuvotella tilanteesta tai lykätä pyynnön täytäntöpanoa.

4 §. Koska ehdotuksen mukaan Suomen toimivaltaisten viranomaisten velvollisuus antaa oikeusapua Kansainväliselle rikostuomioistuimelle tulisi säännellä samalla tavoin kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevassa laissa, perussäännön voimaansaattamislakiin on katsottu tarpeelliseksi ottaa säännös kansainvälisen rikosoikeusavun antamisesta. Säännöksen velvoite antaa oikeusapua menee osin pidemmälle kuin tuomioistuimen perussäännön määräykset.

Ehdotetun 1 momentin mukaan Suomen toimivaltaisilla viranomaisilla olisi ehdoton velvoite antaa oikeusapua. Oikeusavun antamisesta ei voitaisi kieltäytyä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994), jäljempänä kansainvälinen rikosoikeusapulaki, 12 §:n ehdottomilla tai 13 §:n harkinnanvaraisilla kieltäytymisperusteilla. Oikeusapua annettaisiin noudattaen muutoin soveltuvilta osin kansainvälistä rikosoikeusapulakia. Jos oikeusapupyynnön toimeenpääntö edellyttäisi pakkokeinoja, voitaisiin niitä käyttää pakkokeinolaissa (450/1987) säädettyin edellytyksin ja pakkokeinoin mukaisessa järjestyksessä. Pakkokeinojen käytön edellytykseksi ei voida asettaa kansainvälisen rikosoikeusapulain 15 §:n mukaista kaksoisrangaistavuuden vaatimusta.

Koska Suomi pitää perussäännön lähtökohdana, että Suomi ei kieltäytyisi tuomioistuimen esittämän oikeusapupyynnön täyttämistä, Suomi täyttäisi pyynnön myös niissä perussäännön tarkoittamissa tilanteissa, joissa sopimusvaltiolle on annettu oikeus kieltäytyä pyynnön täyttämistä, neuvotella tilanteesta tai lykätä pyynnön täytäntöpanoa.

5 §. Viime kädessä perussäännön 86 artiklasta ja 99 artiklan 1 kappaleesta voidaan katsoa johtuvan, että valtion tulee pyrkiä mahdollisimman tehokkaasti varmistamaan, että tuomioistuin saa perussäännön nojalla pyytämänsä oikeusapua. Tämän vuoksi todistajiin nähden on yleensä perusteltua soveltaa samanlaisia sanktioita kuin kansallisissa

prosesseissa. Vastaavatyypinen säännös sisältyy Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 8 §:ään. Säännöksellä selvennettäisiin, ettei näissä tapauksissa sovelleta kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 §:n 3 momenttia.

Ehdotetun säännöksen mukaan tuomioistuimeen kutsuttu todistaja olisi velvollinen noudattamaan saamaansa kutsua. Jos kuultavaksi kutsuttu todistaja jäisi ilman laillista estettä tuomioistuimeen saapumatta, hänet olisi tarvittaessa määrättävä uhkasakolla täyttämään velvollisuutensa. Säännöksen perusteella todistajaa ei sen sijaan voitaisi pakkokeinoin viedä tuomioistuimeen kuultavaksi tai ottaa säilöön tätä tarkoitusta varten. Uhkasakkoa voitaisiin käyttää myös tilanteessa, jossa todistaja poistuu luvatta taikka kieltäytyy antamasta todistajanvakuutusta taikka kieltäytyy todistamasta tai kysymykseen vastaamasta. Säännöksen nojalla määrättävän uhkasakon käyttämisen tarkoituksena on kuitenkin vaikuttaa henkilön tahtoon siten, että tämä antaisi oikeusapupyynnössä tarkoitettua todistuksen tuomioistuimessa.

Kotimaisessa oikeudenkäynnissä niskoitteleva todistaja voidaan pakottaa täyttämään velvollisuutensa viime kädessä myös painostusvankeudella. Koska Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kutsuttua todistajaa ei voida noutaa tai ottaa säilöön sinne kuljettamista varten, on perusteltua, ettei todistajan muiden mahdollisten niskoittelutapausten varalta myöskään säädetä painostusvankeudesta. Käytännössä riittävänä sanktiona näissäkin tapauksissa olisi uhkasakko.

6 §. Edellä 5 §:ssä mainitun saapumisvelvollisuuden asettamiseen liittyen on perusteltua, että todistajalla olisi oikeus pyynnöstään saada valtion varoista ennakkoa matkasta tuomioistuimeen aiheutuvien kulujen korvaamiseksi. Tämän mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi, että kutsutulla on oikeus pyynnöstä saada mainittua ennakkoa. Menettelytapojen osalta ehdotuksen mukaan noudatettaisiin samanlaista järjestelmää, joka on omaksuttu Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 9 §:ssä.

7 §. Esityksessä on katsottu tarpeelliseksi, että perussäännön voimaansaattamislakiin otetaan säännös Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämien vapausrangaistusten

täytäntöönpanosta Suomessa. Säännös on samansisältöinen kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 11 §.

Ehdotetun 1 momentin mukaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus on tuomioistuimen pyynnöstä pantava täytäntöön Suomessa siten kuin kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa säädetään. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovellettaisi, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä säädetään kyseisen lain 3 §:ssä. Säännös velvoittaa ehdottomasti täyttämään tuomioistuimen pyynnön sellaisenaan. Vapausrangaistus voitaisiin panna täytäntöön Suomessa, vaikka tuomittu ei olisi Suomen kansalainen tai hänellä ei olisi kotipaikkaa Suomessa taikka hän ei olisi suostunut täytäntöönpanoon Suomessa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan oikeusministeriö määräisi täytäntöönpanon tapahtuvaksi antamalla tarpeelliset määräykset täytäntöönpanon jatkamisesta edellä mainitun lain 7 §:n mukaisesti. Suomessa ei puututtaisi Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämän vapausrangaistuksen pituuteen.

8 §. Esityksessä on katsottu tarpeelliseksi, että perussäännön voimaansaattamislakiin otetaan säännös Kansainvälisen rikostuomioistuimen omaisuuden ja rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemista ja palauttamista koskevien päätösten täytäntöönpanosta Suomessa. Säännös on samansisältöinen kuin Jugoslavian sotarikostuomioistuinta koskevan lain 12 §.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tuomioistuimen menettämisseuraamusta ja palauttamista koskeva päätös on pantava täytäntöön Suomessa noudattaen soveltuvien osin, mitä kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa säädetään. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovellettaisi, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä säädetään kyseisen lain 3 §:ssä. Säännös velvoittaa ehdottomasti täyttämään tuomioistuimen pyynnön.

Tämän perusteella oikeusministeriö määräisi täytäntöönpanon tapahtuvaksi antamalla tarpeelliset määräykset täytäntöönpanon jatkamisesta edellä mainitun lain 7 §:n mukai-

sesti taikka ryhtymällä toimenpiteisiin menettämisseuraamuksen muuntamiseksi lain 8—13 §:n mukaisesti.

Ehdotetun 2 momentin mukaan omaisuus ja rikoksen tuottama hyöty on oikeusministeriön määräyksestä palautettava siten kuin tuomioistuimen pyynnössä on esitetty.

9 §. Esityksen mukaan perussäännön voimaansaattamislakiin otettaisiin säännös Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämien sakkojen täytäntöönpanosta Suomessa. Suomen voimassaolevaan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä muissa valtioissa kuin pohjoismaissa tuomittujen sakkojen täytäntöönpanosta Suomessa.

Ehdotetun 1 momentin mukaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämä sakko ja vahingonkorvaus pantaisiin täytäntöön Suomessa tuomioistuimen pyynnön mukaisesti. Täytäntöönpano tapahtuu Suomen lain mukaan. Sakkoa ei muunnettaisi vankeudeksi Suomessa, koska perussäännössä ei ole tästä määräyksiä. Tarkoituksena on, että myöhemmin vahvistettavaan tuomioistuimen oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeviin sääntöihin otetaan määräykset Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudesta muuntaa sakkorangaistus vapausrangaistukseksi.

10 §. Pykälän mukaan perussäännön täytäntöönpanosta ja lain edellyttämistä tarkemmista säännöksistä annettaisiin tarvittaessa tasavallan presidentin asetus.

11 §. Pykälä sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Tarkoituksena on, että jos lain 8 §:ssä tarkoitettuja tarkempia säännöksiä tarvitaan, niin ne annettaisiin samalla asetuksella.

2.2. Rikoslaki

Perussäännön 70 artiklan 4 kappaleen a kohdassa todetaan, että kunkin sopimusvaltion on ulotettava rikoslakinsa koskemaan tuossa artiklassa tarkoitettuja oikeudenkäyttöön kohdistuvia rikoksia, jotka on tehty sen alueella tai joihin sen kansalaisuutta oleva henkilö on syyllistynyt ja jotka olisivat oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvia rikoksia kohdistuessaan asianomaisen

valtion omia tutkinta- ja tuomioistuinmenetelyjä kohtaan. Tämä määräys asettaa sopimusvaltioille kriminalisointivaltuutteen, jonka johdosta eräitä rikoslain säännöksiä on muutettava.

1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisala

Perussäännön 70 artiklan 4 kappaleen a kohta velvoittaa kriminalisoimaan siinä mainituin edellytyksin paitsi rikokset jotka on tehty asianomaisen valtion alueella, myös sopimusvaltion kansalaisten tekemät vastaavat rikokset. Näin ollen Suomen kansalaisten myös Suomen ulkopuolella tekemät asianomaiset rikokset on kriminalisoitava.

11 §. Pykälä sisältää säännöksen niin sanotusta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Suomen rikoslain 1 luvun 1 §:n perusteella rikoslain säännökset koskevat täällä tehtyjä rikoksia ja 1 luvun 6 §:n perustella Suomen kansalaisen myös muualla tekemiä rikoksia. Suomen ulkopuolella tehtyihin rikoksiin sovelletaan kuitenkin niin sanottua kaksoisrangaistavuuden vaatimusta. Rikoslain 1 luvun 11 §:n perusteella milloin rikos on tehty vieraan valtion alueella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa saman luvun 6 §:n vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomiota ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Tuomioistuimen perussäännössä edellä mainitut teot on kriminalisoitu ja oletettavaa on, että myös Alankomaat, jossa tämän tyyppiset rikokset käytännössä useimmin voisivat tapahtua, tulee muuttamaan lainsäädäntöään vastaavasti. Kuitenkin Suomen kriminalisointivaltuutteen voidaan periaatteessa katsoa ulottuvan myös niihin tekoihin, jotka tehdään minkä tahansa vieraan valtion alueella. Tästä syystä edellä mainitut tutkinnan tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvat rikokset tulee säätää rangaistaviksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta riippumatta. Rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentissa on luettelo niistä rikoksista, joihin tätä kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei sovelleta. Tähän luetteloon ehdote-

sovelleta. Tähän luetteloon ehdotetaan lisättäväksi nämä rikokset.

Poikkeusten luetteloon on lisättävä ne rikokset, joita on pidettävä Kansainvälisen rikostuomioistuimen loukkaamattomuuteen kohdistuvina rikoksina. Näitä ovat rikoslain 15 luvussa kriminalisoidut perätön lausuma tuomioistuimessa, perätön lausuma viranomaismenettelyssä, törkeä perätön lausuma tuomioistuimessa, tuottamuksellinen perätön lausuma, yritetty yllytys perättömään lausumaan, väärä ilmiänto, todistusaineiston vääristeleminen, törkeä todistusaineiston vääristeleminen sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Tällöin tuomioistuimella tarkoitetaan Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja rikoksen esitutkinnalla Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä tarkoitettua tutkintaa. Samoin luetteloon on lisättävä rikoslain 16 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuja virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista ja haitantekoa virkamiehelle sekä saman luvun 13 ja 14 §:ssä tarkoitettuja lahjuksen antamista ja törkeää lahjuksen antamista kun ne kohdistuvat rikostuomioistuimen palveluksessa olevaan. Tällaisia rikoksia ovat myös rikoslain 40 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettujen lahjuksen ottaminen ja törkeä lahjuksen ottaminen, jos rikoksen tekijänä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

Tämän vuoksi rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentissa olevaan luetteloon ehdotetaan lisättäväksi teot joista säädetään rangaistus 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1—9 §:ssä, 16 luvun 19 a §:n nojalla mainitun luvun 1—3, 13 tai 14 §:ssä, taikka 40 luvun 1—4 §:ssä, jos rikoksen tekijä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

15 luku. Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

12 a §. *Rikokset Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäyttöä vastaan.* Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 70 artiklan 4 kappaleen a kohta ei velvoita sopimusvaltioita siihen, että ne kriminalisoisivat 70 artiklan 1 kappaleessa luettellut rikokset, ellei kyseisiä tekoja ole jo kansallisessa laissa kriminalisoitu kohdis-

tuessaan kansallisen esitutkinnan tai oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen. Määräyksessä sen sijaan edellytetään, että sopimusvaltiot ulottavat kansallisen lainsäädäntönsä oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvat rikokset myös tekoihin jotka kohdistuvat Kansainväliseen rikostuomioistuimeen, mikäli rikos on tehty sen alueella tai sen kansalaisuutta oleva henkilö on rikokseen syyllistynyt. Tästä syystä eräät rikoslain säännökset on ulotettava koskemaan tapauksia, jotka koskevat Kansainvälistä rikostuomioistuinta.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kohdistuvina rikoksina pidettäisiin rikoslain 15 luvussa kriminalisoituja perätöntä lausumaa tuomioistuimessa, perätöntä lausumaa viranomaismenettelyssä, törkeätä perätöntä lausumaa tuomioistuimessa, tuottamuksellista perätöntä lausumaa, yritettyä yllytystä perättömään lausumaan, väärää ilmiantoa, todistusaineiston vääristelemistä, törkeää todistusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista. Nämä teot kriminalisoitaisiin kohdistuessaan Kansainväliseen rikostuomioistuimeen tai sen perussäännön nojalla tapahtuvaan tutkintaan. Laajennus on tarpeen sen vuoksi, että mainituissa rangaistussäännöksissä kriminalisoidaan vain Suomen viranomaiseen kohdistuvat teot.

Teknisesti tämä ehdotetaan toteutettavaksi siten, että rikoslain 15 lukuun lisättäisiin uusi 12 a §. Siinä todettaisiin, että perätöntä lausumaa, väärää ilmiantoa, todistusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Kansainvälistä rikostuomioistuinta sekä rikosasian esitutkinnalla tarkoitetaan myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä tarkoitettua tutkintaa.

16 luku. **Rikoksista viranomaisia vastaan**

19 a §. *Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kohdistuvat rikokset.* Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kuuluvina rikoksina ehdotetaan myös pidettäväksi virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastus-

tamista, haitantekoa virkamiehelle, lahjuksen antamista sekä törkeää lahjuksen antamista kun teko kohdistuu Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevaan henkilöön.

Siksi rikoslain 16 lukuun ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan luvun 1—3, 13 ja 14 §:ssä virkamiehellä tarkoitetaan myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevaa henkilöä.

20 §. *Määritelmät.* Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka toimivat Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai kirjaamossa. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 34 artiklassa on määritelty tuomioistuimeen kuuluvat elimet. Näissä elimissä toimivat virkamiehet olisivat ne, joita Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitettaisiin. Rikoslain 16 luvun 20 §:ään ehdotetaan säädettäväksi tämän sisältöinen uusi 4 momentti.

40 luku. **Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista**

9 §. *Soveltamisaläsäännös.* Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäytön loukkaamattomuuteen kuuluvina rikoksina ehdotetaan myös pidettäväksi lahjuksen ottamista, törkeää lahjuksen ottamista sekä lahjusrikkomusta. Siksi ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 40 luvun 9 §:n 3 momenttia siten, että siihen lisätään säännös, jonka mukaan luvun 1—4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

3. Voimaantulo

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntö tulee kansainvälisesti voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jota edeltävän kuukauden aikana on tullut kuluneeksi kuusikymmentä päivää siitä, kun kuudessakymmenes ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

Sellaisen valtion osalta, joka ratifioi tai hyväksyy perussäännön tai liittyy siihen sen

jälkeen kun kuusikymmentä ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjaa on talletettu, perussääntö tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jota edeltävän kuukauden aikana on tullut kuluneeksi kuusikymmentä päivää kyseisen valtion ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymisasiakirjan tallettamisesta.

Suomi ratifioi Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön suunnitelmien mukaisesti vuoden 2000 aikana. Suomi tulee olemaan todennäköisesti kuudenkymmenen ensimmäisen perussäännön hyväksyjävaltion joukossa. Tällöin perussääntö tulisi voimaan Suomea sitovasti silloin, kun se tulee voimaan kansainvälisesti eli tämän jakson ensimmäisessä kappaleessa mainittuna ajankohtana. Tarkoituksena on, että myös hallituksen esityksessä esitetyt kansalliset lakiehdotukset tulisivat voimaan samana ajankohtana.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaisesti eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntöä on kokonaisuutena pidettävä erittäin merkittävänä kansainvälisenä sopimuksena. Perussäännön kokonaisuuden voidaan ymmärtää tarkoittavan sellaista kansainvälistä yhteistyötä rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi, jota perustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetaan. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntöön sisältyy myös useita yksilön oikeuksia koskevia määräyksiä. Näiden seikkojen johdosta on hallituksen esityksen perusteluihin kiinnitetty tavanomaista enemmän huomiota eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta ja säätämisyjärjestystä käsittelevien osien kohdalla. Koska perussääntö sisältää määräyksiä, jotka edellä sanotun perusteella ovat merkitykseltään huomattavia, perussääntö vaatii eduskunnan hyväksymisen.

Perussäännön 12 osa sisältää rahoitusta koskevat määräykset. Rahoitusta koskeva yleinen määräys on 113 artiklassa. Muut artikkelat koskevat kustannusten maksamista (114 artikla), tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen varoja (115 artikla), vapaaehtoisia maksuja (116 artikla) maksumuusien laskemista (117 artikla) ja vuositaita tilintarkastusta (118 artikla). Perustuslain 94 §:n mukaan eduskunta hyväksyy sopimukset myös silloin, kun ne "muusta syystä" vaativat eduskunnan hyväksymisen. Perustuslakiehdotuksen perusteluista (ks. HE 1/1998 vp, s. 149) käy ilmi, että tällaisia ovat muun muassa eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet. Tällaisina velvoitteina on käytännössä pidetty lähinnä sellaisia määräyksiä, joista valtiolle aiheutuu välittömästi menoja (ks. esim. PeVL 35/1997 vp). Kuten 115 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, tuomioistuimen rahoitus perustuu pääasiallisesti sopimusvaltioiden maksumuusille, jotka lasketaan erikseen sovittavan taulukon mukaisesti. Näin ollen tuomioistuimen perustamisesta seuraa valtiolle sellaisia toistuvia ja jatkuvia menoja, jotka kuuluvat eduskunnan budjettitoimivallan piiriin. Perussäännön hyväksyminen vaatii myös tämän vuoksi eduskunnan hyväksymisen.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan tämä perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Pe-

rustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Perussäännön 1 ja 4 artiklassa määrätään Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta ja tuomiovallasta. Perustuslain 98 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa erikseen määrätyillä toimialoilla käyttävistä erityistuomioistuimista säädetään lailla. Vastavasti on katsottava, että mainitut määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 5—8 artiklassa kuvataan tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tunnusmerkitöt. Näiden tulkinnassa ja soveltamisessa käytetään 9 artiklan mukaan apuna rikosten määritelmien tulkintaohjeita. Edelleen 10 artiklassa määrätään perussäännön 2 osan määräysten vaikutuksesta kansainvälisen oikeuden määräyksiin. Tuomioistuimen ajallista toimivaltaa koskevan 11 artiklan mukaan tuomioistuimen toimivalta koskee vain sellaisia rikoksia, jotka on tehty perussäännön voimaantulon jälkeen. Mainittujen artikloiden sekä yleisiä rikosoikeudellisia periaatteita koskevan perussäännön 3 osan muodostaman kokonaisuuden perusteella määräytyy yksilön rikosoikeudellinen vastuu perussäännön soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Perussäännön 11 artiklan mukaan tämä rikosoikeudellinen vastuu ei voi olla taannehtivaa. Perustuslain 8 §:stä johtuu, että rikosoikeudelliseen vastuuseen johtavista teoista tulee säätää laissa. Sama pykälä sisältää myös taannehtivan rikoslain kiellon. Mainitut perussäännön määräykset kuuluvat tämän vuoksi lainsäädännön alaan.

Tuomioistuimen toimivallan edellytyksiä ja käyttämistä koskevat määräykset ovat perussäännön 12 ja 13 artiklassa. Tuomioistuinten toimivallasta säädetään Suomessa lailla. Tämän vuoksi mainitut määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 14 artikla sisältää määräykset siitä, miten sopimusvaltio voi saattaa syyttäjän käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos. Edelleen 15 artikla sisältää syyttäjän toimintaa koskevia, tutkinnan aloit-

tamiseen ja sen jatkamiseen liittyviä määräyksiä. Perussäännön 16 ja 17 artiklassa puolestaan määrätään tutkinnan tai syyttämisen lykkäämisestä sekä tapauksen käsiteltäväksi ottamisesta. Perussäännön 18 ja 19 artikla sisältävät määräykset tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevista alustavista päätöksistä sekä käsiteltäväksi ottamisen vastustamisesta. Mainitut määräykset koskevat mahdollisuuksia saada asia vireille tuomioistuimessa sekä asian käsiteltäväksi ottamista. Tällaisista asioista Suomessa on perustuslain 21 §:kin huomioon ottaen säädettävä lailla. Näin ollen nämä perussäännön määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 20 artikla sisältää ne bis in idem -periaatteen. Perusoikeusuudistuksen esitöihin sisältyvän nimenomaisen maininnan (HE 309/1993 vp, s. 74) mukaan tämä periaate kuuluu perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin, jotka turvataan lailla. Tätä koskeva määräys kuuluu tämän vuoksi lainsäädännön alaan.

Perussäännön 21 artiklan 1 ja 2 kappaleessa määrätään tuomioistuimen käytettävissä olevista oikeuslähteistä ja niiden etusijajärjestyksestä. Tällaisesta asiasta tulee Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säätää lailla ja määräys kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan. Saman artiklan 3 kappale sisältää määräyksen, jonka mukaan oikeuden tulkinnassa ja soveltamisessa ei saa olla kappaleessa lueteltuihin, henkilöön liittyviin syihin perustuvia eroavaisuuksia. Määräys koskee perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkieltoa, minkä lisäksi sen voi katsoa liittyvän perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Perussäännön 3 osa sisältää yleiset rikosoikeudelliset periaatteet. Osan aloittavissa 22—24 artiklassa on lueteltu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen eri elementtejä. Suomessa nämä sisältyvät perustuslain 8 §:ään. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Muut perussäännön 3 osan määräykset koskevat niin ikään keskeisesti rikosoikeudellisen vastuun määrittämistä. Perussäännön 25 artiklassa määrätään henkilökohtaisesta

rikosoikeudellisesta vastuusta, 26 artiklassa rikosoikeudellisen vastuun alaikärajasta, 27 artiklassa henkilön aseman merkityksestä rikosoikeudelliselle vastuulle, 28 artiklassa rikosoikeudellisen vastuun määräytymisestä esimiesasemassa, 29 artiklassa rikosten vanhentumisesta, 30 artiklassa syyksiluettavuudesta, 31 artiklassa vastuuvapausperusteista, 32 artiklassa erehdyksen vaikutuksesta rikosoikeudelliseen vastuuseen ja 33 artiklassa esimiehen määräyksistä. Mainitut artiklat sisältävät sellaisia seikkoja, joista Suomessa säädetään pääsääntöisesti rikoslain yleisessä osassa tai jotka perustuvat oikeuskäytännössä vakiintuneisiin rikosoikeuden yleisiin oppeihin. Henkilön viralliseen asemaan perustuvista rikosoikeudellisen vastuun rajoituksista tai erityisistä menettelyistä heidän saattamiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen sisältyy kuitenkin lisäksi säännöksiä kansanedustajien osalta perustuslain 30 §:ään sekä tasavallan presidentin, valtioneuvoston jäsenten ja ylimpien laillisuusvalvojen osalta perustuslain 113—117 §:ään. Mainitut perussäännön 3 osan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 4 osa koskee otsikkonsa mukaan tuomioistuimen kokoonpanoa ja hallintoa. Perussäännön 34 artikla sisältää yleiseen muotoon puetun määräyksen tuomioistuimen organisaatiosta. Tätä määräystä täsmentävät 38 artiklan määräykset puheenjohtajistosta ja 39 artikla, jossa määrätään tuomioistuimen jakautumisesta osastoihin ja jaostoihin. Tuomareita koskevat puolestaan 35 artikla (palveluaika), 36 artikla (pätevyysvaatimukset ja valinta), 37 artikla (vapautuvien tuomareiden paikkojen täyttäminen), 40 artikla (riippumattomuus) ja 41 artikla (tuomarin vapauttaminen tehtävästään ja tuomarin jääväminen). Koska kyseessä on yksilöihin kohdistuvaa rikosoikeudellista tuomiovaltaa käyttävä tuomioistuin, määräykset koskevat sellaisia asioita, joista Suomessa säädetään lailla. Lisäksi 40 ja 41 artiklan osalta on huomattava, että tuomareiden riippumattomuus ja heidän oikeutensa pysyä tehtävässään on olennainen osa perustuslain 3 §:ssä tarkoitettua tuomioistuinten riippumattomuutta ja liittyy tällaisena myös perustuslain 21 §:n oikeusturvatakeisiin. Tuomareiden nimittämisestä puolestaan säädetään perus-

tuslain 102 §:n mukaan lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 42 artikla koskee syyttäjän toimistoa, syyttäjän ja apulaissyöttäjän pätevyysvaatimuksia sekä heidän esteellisyyttään. Perustuslain 104 §:n mukaan syyttäjälaitoksesta on säädettävä lailla. Artiklassa tarkoitetuista asioista onkin Suomessa voimassa laintasoisia säännöksiä. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 46 artikla koskee tuomarin, syyttäjän, apulaissyöttäjän, kirjaajan tai apulaiskirjaajan erottamista. Edelleen 47 artiklassa määrätään näihin viranhaltijoihin kohdistuvista kurinpitotoimenpiteistä. Tällaisista asioista säädetään Suomessa lailla. Tuomareiden kohdalla virassapysymisoikeus on taattu perustuslain 103 §:ssä.

Erioikeuksia ja -vapauksia koskevat määräykset sisältyvät perussäännön 48 artiklaan. Näitä koskeva yleinen määräys on artiklan 1 kappaleessa. Artiklan 2 kappaleessa ovat määräykset tuomareiden, syyttäjien, apulaissyöttäjien ja kirjaajan erioikeuksista ja -vapauksista. Ne perustuvat suoraan perussääntöön. Sen sijaan artiklan 3 ja 4 kappaleessa tarkoitettujen henkilöiden osalta erioikeuksista ja -vapauksista tullaan tekemään erillinen sopimus. Siltä osin kuin erioikeudet ja -vapaudet perustuvat tähän perussääntöön, määräykset merkitsevät poikkeuksia Suomessa voimassa olevista laeista näiden henkilöiden virkatoiminnan osalta. Kyseisten määräysten voidaan katsoa sisältävän sellaisia erioikeuksia ja -vapauksia, joita on Suomessa myönnetty useille eri järjestöille sekä näiden edustajille vuonna 1958 hyväksytyn YK:n ja sen erityisjärjestöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan lain nojalla (Laki Yhdistyneiden Kansakuntien erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen samoin kuin Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen eräiden säännösten hyväksymisestä sekä erälle muillekin kansainvälisille elimille myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista; 386/1958). Vaikka laki on hyväksytty perustuslain säätämisjärjestyksessä, sen soveltuvuus on kuitenkin asetettu kyseenalaiseksi uuden perustuslain 80 §:n 1 momentin sisältämän asetuksenantovallan alaa rajaavan lakivaruksen johdosta.

Perussäännön 50 artikla sisältää määräykset tuomioistuimen virallisista kielistä ja työkielistä. Oikeudenkäynnin osapuolen tai väliintuloon oikeutetun valtion pyynnöstä tuomioistuin voi sallia muunkin kielen kuin englannin tai ranskan käytön. Tuomioistuimessa käytettävästä kielestä säädetään Suomessa lailla. Tuomioistuinkäsittelyssä käytettäviä kieliä koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 51 artiklassa määrätään oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevista säännöistä. Kyseiset säännöt hyväksytään myöhemmin erikseen sopimusvaltioiden kokouksessa. Näihin sääntöihin viitataan useassa perussäännön artiklassa. Menettely- ja todistelusäännöt tarkentavat ja täydentävät perussääntöön sisältyviä menettelyllisiä määräyksiä. Artiklan 3 kappaleessa annetaan tuomioistuimen tuomareille toimivalta tiettyissä tilanteissa laatia väliaikaisia sääntöjä. Koska kyseiset säännöt sisältävät sellaisia tuomioistuinmenettelyä koskevia määräyksiä, joista Suomessa säädetään lailla, kuuluu tällaisen toimivallan perustamista koskeva sopimusmääräys lainsäädännön alaan.

Perussäännön 5 osa sisältää tutkintaa ja syyttämistä koskevat määräykset. Osaan sisältyvät määräykset tutkinnan aloittamisesta (53 artikla), syyttäjän tehtävistä ja valtuuksista tutkinnan osalta (54 artikla), henkilön oikeuksista tutkinnan aikana (55 artikla), esitutkintajaoston tehtävistä ainutkertaisen tutkintamahdollisuuden tilanteessa (56 artikla), esitutkintajaoston tehtävistä ja toimivaltuuksista (57 artikla), esitutkintajaoston antamista pidätyismääräyksistä ja haasteista (58 artikla), pidätyksen menettelystä oleskeluvaltiossa (59 artikla), alustavista toimenpiteistä tuomioistuimessa (60 artikla) ja syytteiden vahvistamisesta ennen oikeudenkäyntiä (61 artikla). Tällaisista varsinaista oikeudenkäyntiä edeltävistä tutkintatoimenpiteistä säädetään Suomessa lailla. Henkilön pidättämisessä on puolestaan kysymys vapaudenriistosta, joka perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan edellyttää laissa säädettyä perustetta.

Perussäännön 6 osassa ovat oikeudenkäyntiä koskevat määräykset. Oikeudenkäyntipaikkaa koskeva määräys on 62 artiklassa. Tuomioistuimia koskevista forum-säännöksistä säädetään Suomessa lailla. Määräys

kuuluu lainsäädännön alaan.

Muut 6 osan määräykset koskevat lähinnä oikeudenkäyntimenettelyä. Tällaisia ovat 63 artikla (oikeudenkäynti syytetyn läsnäollessa), 64 artikla (oikeudenkäyntijaoston tehtävät ja valtuudet), 65 artikla (syyllisyyden tunnustamismenettely), 66 artikla (syyttömyysolettama), 67 artikla (syytetyn oikeudet), 68 artikla (uhrien ja todistajien suojeleminen sekä heidän osallistumisensa oikeudenkäyntiin), 69 artikla (todistelu), 71 artikla (oikeudenkäynnin häiritsemisestä annettavat rangaistukset), 72 ja 73 artikla (tiettyjen tietojen ja asiakirjojen salassapito tai luottamuksellisuus) sekä 74 artikla (päätöksentekoa koskevat vaatimukset). Tällaisista oikeudenkäyntimenettelyä ja sen asianmukaisuutta koskevista asioista Suomessa on voimassa laintasoisia säännöksiä. Useat määräyksistä ovat lisäksi sellaisia, että ne koskevat perustuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita. Näin on erityisesti syytetyn oikeuksia koskevien määräysten osalta.

Perussäännön 70 artikla sisältää määräykset rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan. Artiklan 4 kappaleen a kohdassa sopimusvaltiot veloitetaan ulottamaan rikoslakinsa säännökset artiklassa kuvattuihin tekoihin. Kuten artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, määräys ei sinänsä sisällä kriminalisointivelvoitetta vaan sopimusvaltio veloitetaan ulottamaan kansallisen rikoslainsäädäntönsä soveltamisala kattamaan myös tuomioistuimessa tehdyt, oikeudenkäyttöä vastaan kohdistuneet rikokset. Suomen rikoslainsäädännön soveltamisalasta säädetään lailla (ks. PeVL 4/1998 vp), joten määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Perussäännön 75 artiklassa määrätään uhreille suoritettavasta hyvityksestä. Hyvitysilmaus kattaa muun muassa ennallistamisen, vahingonkorvauksen ja kuntoutuksen. Artiklan 5 kappaleesta käy ilmi, että artiklan nojalla hyvitystuomion täytäntöönpanoa voidaan hakea sopimusvaltioissa sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Vahingonkorvauksesta säädetään Suomessa lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Rangaistuksen määräämismenettelystä sisältyy määräyksiä perussäännön 76 artiklaan. Rangaistuksen määrääminen on osa oikeu-

denkäyntimenettelyä, josta Suomessa säädetään lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 7 osa sisältää rangaistuksia koskevat määräykset. Kyseeseen tulevat rangaistuslajit määritellään 77 artiklassa ja 78 artiklassa on rangaistuksen mittaamista koskevia määräyksiä. Edelleen 80 artiklassa on määräykset siitä, että perussäännön rangaistuksia koskevalla osalla ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön. Suomessa rangaistuslajeista ja rangaistuksen mittaamisesta säädetään lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Koska 80 artiklassa järjestetään lainsäädännön alaan kuuluvien sopimusmääräysten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön, myös tämä sopimusmääräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Perussäännön 8 osa koskee muutoksenhaku. Määräykset koskevat valitusta vapauttamista tai tuomitsemista koskevasta tuomiosta tai rangaistuksesta (81 artikla), muista päätöksistä tehtäviä valituksia (82 artikla), valitusmenettelyä (83 artikla) ja ylimääräistä muutoksenhaku syyksilukevaan tuomioon tai rangaistukseen (84 artikla). Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan oikeus hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeit turvataan lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Edellä mainittujen artikloiden lisäksi perussäännön 8 osa sisältää 85 artiklan, jossa on pidätetyille tai tuomitulle henkilölle maksettavia vahingonkorvauksia koskevat määräykset. Kyseessä on yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskeva määräys. Suomessa tällaisesta asiasta onkin voimassa laintasoista sääntelyä. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 9 osa sisältää kansainvälistä yhteistyötä ja oikeusapua koskevat määräykset. Yleinen yhteistyövelvollisuus sisältyy 86 artiklaan. Tätä velvollisuutta täsmennetään osan muissa artikloissa. Näistä 87 artiklaan sisältyvät yhteistyöpyyntöjä koskevat yleiset määräykset ja 88 artiklaan määräykset käytettävissä olevan kansallisen lainsäädännön mukaisista menettelyistä. Suomessa kansainvälisestä oikeusavusta säädetään lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Henkilöiden luovuttamista koskevia määräyksiä sisältyy 89 artiklaan. Useiden samaan

aikaan esitettyjen pyyntöjen suhdetta toisiinsa koskee 90 artikla. Pidätys- ja luovuttamispyynnön sisällöstä on puolestaan määräyksiä 91 artiklassa. Edelleen 92 artikla koskee väliaikaista säilöönottoa ja 93 artikla muita yhteistyön muotoja. Viimeksi mainittu artikla sisältää määräyksiä muun muassa etsintöjen ja takavarikkojen toteuttamisesta, uhrien ja todistajien suojelusta sekä vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä tunnistamista taikka todistajanlausunnon tai muun avun antamista varten. Pyyntöjen täytäntöönpanon lykkäämisestä eräissä tapauksissa on määräyksiä 94 ja 95 artiklassa. Määräykset 93 artiklassa tarkoitetun pyynnön sisällöstä ovat 96 artiklassa. Perussäännön 97 artikla sisältää määräyksiä pyyntöä koskevista neuvotteluista ja 98 artikla määräyksiä yhteistyöstä koskemattomuudesta luopumisen ja luovuttamiseen suostumisen osalta. Avun antamista koskevien, 93 ja 96 artiklan mukaisten pyyntöjen täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sisältyy 99 artiklaan. Kustannuksien jakautumisesta määrätään 100 artiklassa. Perussäännön 101 artikla sisältää niin sanotun erityissäännön. Sillä rajoitetaan niitä rikoksia, joista luovutettu henkilö voidaan asettaa syytteeseen. Eräät 9 osassa käytetyt käsitteet määritellään 102 artiklassa.

Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan vapautta ei saa riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaisista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Saman pykälän 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Luovuttamista koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Siltä osin kuin on kyse muista yhteistyön muodoista, ne koskevat asioita, joista Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan on säädettävä lailla. Lisäksi artiklan 1 kappaleessa mainitut asiakirjat sisältävät henkilötietoja, joiden suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 10 osa sisältää täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Valtioiden tehtäviä täytäntöönpanossa koskee 103 artikla. Artikla sisältää myös kriteerit, joiden mukaan

tuomioistuin valitsee täytäntöönpanovaltion. Valitun täytäntöönpanovaltion muutoksesta määrätään 104 artiklassa. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta sisältyy määräyksiä 105 artiklaan, ja 106 artiklassa määrätään vankeusrangaistusten ja niihin liittyvien ehtojen täytäntöönpanon valvonnasta. Henkilön siirtämisestä rangaistuksen suorittamisen jälkeen määrätään 107 artiklassa. Täytäntöönpanovaltion oikeutta asettaa rangaistusta kärsivä henkilö syytteeseen muiden rikosten johdosta rajoitetaan 108 artiklassa. Sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta määrätään 109 artiklassa. Tuomioistuimen suorittamaa rangaistuksen täytäntöönpanon lyhentämiskäsittelyä koskevat määräykset ovat 110 artiklassa. Karkaamistapauksiin liittyviä määräyksiä on 111 artiklassa.

Sekä vankeusrangaistuksen että sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään Suomessa lailla. Lisäksi henkilön siirtämistä koskevat määräykset 107 artiklassa liittyvät ulkomaalaisen oikeuteen oleskella Suomessa. Tästä säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan lailla. Perussäännön 10 osan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perussäännön 11 osa sisältää vain yhden artiklan (112 artikla). Siinä määrätään sopimusvaltioiden kokouksesta. Kuten artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, kyseessä on varsin merkittävä toimielin, jolla on useita tuomioistuimen toiminnan kannalta tärkeitä tehtäviä. Sopimusvaltioiden kokous mm. hyväksyy perussäännön 9 artiklassa tarkoitetut rikosten määritelmien tulkintaohjeet sekä 51 artiklassa tarkoitetut oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevat säännöt. Ottaen huomioon sopimusvaltioiden kokouksen toimivallan laajuuden ja merkityksen sitä koskevan määräyksen on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Perussäännön 121 artikla sisältää perussäännön muuttamista koskevat määräykset ja 122 artikla puolestaan institutionaalisten määräysten muuttamista koskevan menettelyn. Kyseisiä perussäännön muuttamista koskevia määräyksiä on käsitelty hallituksen esityksen säätämisyjärjestystä koskevassa osiossa. Muuttamismenettely saattaa rajoittaa Suomen sopimuksentekovaltaa.

Perussäännön 87 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan tuomioistuimella on oikeus

esittää sopimusvaltiolle yhteistyöpyyntöjä. Nämä pyynnöt toimitetaan diplomaattiteitse tai käyttäen muuta asianmukaista tapaa, jonka kukin sopimusvaltio voi valita ratifioinnin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä. Perussäännön 87 artiklan 2 kappaleen mukaan yhteistyöpyynnöt ja pyyntöön liitetyt asiakirjat tulee laatia joko jollakin pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä tai yhdellä tuomioistuimen työkielellä tai niiden mukana tulee olla käänнос tällaiselle kielelle, kyseisen valtion ratifioinnin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä tekemän valinnan mukaisesti. Tarkoituksena on, että Suomi ilmoittaa ratifiointiasiakirjan tallettamisen yhteydessä yhteydenpitokieliksi suomen, ruotsin ja englannin kielet. Yhteydenpitojärjestystä koskevia määräyksiä käsittelevistä yksityiskohtaisista perusteluista käy ilmi, että Suomen aikomuksena on ilmoittaa yhteydenpitojärjestys, joka vastaisi nykyistä kansallista järjestelmää. Niin ikään perusteluista käy ilmi, että Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta omaksuttiin yhteydenpitojärjestys, joka olennaisesti vastasi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) säännöksiä. Jugoslavian sotarikostuomioistuimen osalta nämä säännökset otettiin asianomaisen perussäännön voimaansaattamislakiin. Tällaisesta yhteydenpitojärjestyksestä on siis katsottu olevan tarpeen säätää lailla, joten asia kuuluu lainsäädännön alaan. Kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta asia järjestettäisiin ehdotuksen mukaan voimaansaattamislain 2 §:ssä.

Edelleen perussäännön 103 artiklan 1 kappaleen mukaan valtio voi ilmoittaa tuomioistuimelle halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä. Ilmoittaessaan halukkuudestaan valtio voi asettaa vastaanottamiselle tuomioistuimen kanssa sovittuja ja perussäännön 10 osan mukaisia ehtoja. Voimaansaattamislain 7 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus on tuomioistuimen pyynnöstä pantava Suomessa täytäntöön siten kuin kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (21/1987) säädetään. Vastaava säännös otettiin Jugoslavian sotarikostuomioistuimen perussään-

nön voimaansaattamislain 11 §:ään. Tämän tyyppisen yleisen sitoumuksen on näin ollen katsottu kuuluvan lain tasolla säänneltäviin asioihin. Tarkoituksena on, että Suomi tekee 103 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun ilmoituksen.

5. Säättämisyjärjestys

Esitysluonnos sisältää ehdotuksen myös perussäännön voimaansaattamislaki. Kyseinen laki olisi niin sanottu sekamuotoinen voimaansaattamislaki, jossa blankettimuotoisen voimaansaattamissäännöksen lisäksi olisi perussäännön vuoksi tarvittavat kansainvälisiä oikeusapua koskevat säännökset. Osittain ehdotettuja säännöksiä olisi pidettävä lähinnä selventävinä.

Tuomioistuimen perussääntö sisältää useita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka koskevat perustuslakia sillä tavoin kuin perustuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitetaan. Seuraavassa käsitellään eräitä perussäännön määräyksiä tältä kannalta.

Perussäännön 20 artikla sisältää määräykset ne bis in idem -kiellosta, jonka mukaan jokaisella on oikeus olla tulematta syytetyksi tai tuomituksi toistamiseen saman teon perusteella. Perussäännön mukaan ne bis in idem -kielto on voimassa myös suhteessa Kansainväliseen rikostuomioistuimeen siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin on jo käsitellyt saman asian. Tähän kieltoon on artiklan 3 kappaleen mukaan voimassa kuitenkin kaksi poikkeusta. Ensimmäisen poikkeuksen mukaan ne bis in idem -kielto ei ole voimassa silloin, jos aiempi oikeudenkäynti oli tarkoitettu suojelemaan kyseistä henkilöä rikosoikeudelliselta vastuulta Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten osalta. Toinen poikkeus koskee tilanteita, joissa oikeudenkäynti toisessa tuomioistuimessa ei muuten ollut riippumaton tai puolueeton kansainvälisen oikeuden oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti eikä oikeudenkäyntimenettely olosuhteet huomioon ottaen vastannut tarkoitusta saattaa henkilö oikeuden eteen.

Ne bis in idem -periaate kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin oikeusturvatakeisiin, jotka turvataan lailla. Pe-

russäännön 20 artikla näyttäisi merkitsevän mainitun periaatteen rajoittamista. Tätä seikkaa arvioitaessa on kuitenkin huomattava ensinnäkin se, että perussäännön 20 artiklan 3 kappale koskee Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia joukkotuhontaa, rikoksia ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksia eli vain erittäin vakavina pidettäviä rikoksia. Toisaalta huomiota tulee kiinnittää siihen, että 20 artiklan 3 kappaleessa on asetettu erittäin tiukat edellytykset sille, että Kansainvälinen rikostuomioistuin voisi käsitellä sellaisen asian, joka jo on ollut esillä toisessa tuomioistuimessa. Molempia artiklassa tarkoitettuja tapauksia voitaneen luonnehtia lähinnä sellaisiksi, että kyseessä on ollut näyttöoikeudenkäynnin luonteinen menettely tai muuten sellainen menettely, joka räikeästi poikkeaa asianmukaisena pidettävästä menettelystä. Mainituista edellytyksistä voidaan katsoa seuraavan, että ne bis in idem -kiellon rajoittaminen on vain muodollista, koska asiallisesti ei ole ollut olemassa Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa käytävää oikeudenkäyntiä edeltävää menettelyä, jota voitaisiin pitää oikeudenkäyntinä. Näin ymmärrettynä 20 artiklan 3 kappaleta ei voida pitää ongelmallisena perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvattujen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden kannalta.

Perussäännön 27 artikla koskee virallisen aseman merkityksettömyyttä. Artiklan 1 kappaleen mukaan perussääntöä sovelletaan samalla tavoin kaikkiin henkilöihin heidän virallisesta asemastaan riippumatta. Erityisesti artiklassa mainitaan siitä, ettei virallinen asema valtion tai hallituksen päämiehenä, hallituksen tai parlamentin jäsenenä, valittuna edustajana tai valtion virkamiehenä missään tapauksessa vapauta henkilöä tämän rikosoikeudellisesta vastuusta, "eikä se sellaisenaan ole peruste rangaistuksen lieventämiselle".

Suomen perustuslain 113 §:ssä on rikoslajeittain tyhjentävästi määritetty tasavallan presidentin rikosoikeudellinen vastuu virkatoimissaan. Pykälän mukaan tasavallan presidentti voidaan virkatoimistaan asettaa syytteen vain, jos hänen katsotaan syyllistyneen maanpetosrikokseen, valtiopetosrikokseen tai rikokseen ihmisyyttä vastaan. Viimeksi mainituista säädetään rikoslain 11 lu-

vussa, jonka otsikkona on "Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan". Perustuslakiehdotuksen perusteluissa (ks. HE 1/1998 vp, s. 168/II) rikoksia ihmisyyttä vastaan on luonnehdittu siten, että niiden on teon laajakantoisiin vaikutuksiin tai erityisen törkeään luonteeseen nähden katsottava kohdistuvan pikemmin ihmisyyteen kuin yksityiseen henkilöön. Tällaiset rikokset loukkaavat yksityisiä ihmisiä, mutta erotukseksi muista yksityiseen ihmiseen kohdistuvista rikoksista näihin niin sanottuihin ihmisoikeusrikoksiin sisältyy ominaispiirteensä teon kohteen kuuluminen jollain tavalla syrjimisvaarassa olevaan ryhmään. Edelleen perustuslakiehdotuksen perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että perustuslain 113 §:ssä luetellut rikoslajit kattavat joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 5/1960) rangaistaviksi määrätty teot. Suomella oli tähän sopimukseen aiemmin tasavallan presidenttiä koskeva varaus, joka on nyttemmin kuitenkin peruttu (ks. UaVM 18/1997 vp ja PeVL 36/1997 vp).

Verrattaessa perussäännön 5—8 artiklassa tarkoitettujen rangaistavien tekojen alaa perustuslain 113 §:ssä mainittuihin rikoksiin voidaan pitää selvänä, että tasavallan presidentin rikosoikeudellinen vastuu ei nykyisellään kata 8 artiklassa tarkoitettuja sotarikoksia. Koska tasavallan presidentti on perustuslain 128 §:n nojalla puolustusvoimain ylipäällikkö ja koska perussäännön 28 artiklassa edellytetään sotilasesimiesten olevan vastuussa alaiensa joukkojen tekemistä tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista, tasavallan presidentin rikosoikeudellisen vastuun tulee kattaa myös perussäännössä tarkoitettut sotarikokset. Näin ollen perussäännön 27 artikla on ristiriidassa perustuslain 113 §:n kanssa ja voimaansaattamislaki on tämän vuoksi käsiteltävä perustuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitettuna järjestyksessä.

Perustuslain 116 §:n mukaan syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan voidaan päättää nostettavaksi, jos tämä tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimissaan selvästi lainvastaisesti. Valtioneuvoston jäse-

nen rikosoikeudellisen vastuun piiristä ei sinänsä ole rajattu pois mitään rikoslajeja. Valtioneuvoston jäsenen rikosoikeudellisen vastuun ala on kuitenkin esimerkiksi tavalliseen virkarikosvastuuseen verrattuna suppeampi, koska rangaistavuus edellyttää tehtävään kuuluvien velvollisuuksien olennaista rikkomista tai selvästi lainvastaista muuta menettelyä virkatoimessa. Perussäännön kattamat rikokset ovat sen laatuista, että niiden osalta edellä mainitun kaltaisen vastuunrajoituksen voidaan olettaa olevan käytännössä merkityksetön. Perussäännön 27 artiklan 1 kappale sisältää kuitenkin ehdottoman kiellon, jonka mukaan virallinen asema hallituksen jäsenenä ei missään tapauksessa vapauta henkilöä perussäännön mukaisesta rikosoikeudellisesta vastuusta. Tämän vuoksi perussäännön 27 artiklan 1 kappaleen on katsottava olevan ristiriidassa perustuslain 116 §:n kanssa. Voimaansaattamislaki on tämän vuoksi käsiteltävä perustuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitettuna, niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Vastaavan tyyppinen määräys valtion ylimpään johtoon kuuluviin henkilöihin kohdistuvasta rikosoikeudellisesta vastuusta sisältyi Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelemään perustetun kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön 7 artiklan 2 kohtaan. Kyseisen kohdan katsottiin tuolloinkin edellyttävän niin sanottua supistettua perustuslain säätämisyjärjestyksestä (ks. HE 278/1993 vp ja PeVL 34/1993 vp).

Perussäännön 27 artiklan 2 kappale koskee henkilön viralliseen asemaan liittyvien erityisten menettelysääntöjen vaikutusta hänen rikosoikeudelliseen vastuuseensa. Kyseisen kappaleen mukaan valtionsisäisen oikeuden tai kansainvälisen oikeuden koskemattomuutta tai oikeudenkäyntiä koskevat erityiset säännöt, jotka tällaiseen viralliseen asemaan voivat liittyä eivät estä tuomioistuinta käyttämästä toimivaltaansa.

Perussäännön johdanto-osan 10 kappaleen sekä 17 artiklan 1 kappaleen valossa perussäännön 27 artiklan 2 kappaletta voidaan tulkita niin, ettei se sinänsä estä kansallisesti soveltamasta syytteen nostamisen menettelyyn liittyviä erityissäännöksiä, kuten esimerkiksi tietyntoimielimen päätöksentekoon kohdistuvaa määränemistövaatimusta. Jos tällai-

sen erityisen menettelyn noudattaminen kuitenkin johtaa esimerkiksi siihen, ettei henkilöä saada kansallisessa tuomioistuimessa asetuksi syyteeseen, tätä voitaneen joskus pitää osoituksena perussäännön 17 artiklassa tarkoitettusta valtion haluttomuudesta tehokkaasti huolehtia syyttämisestä. Tällöin tuomioistuin voi ottaa tapauksen käsiteltäväkseen kansallisesta päätöksestä huolimatta. Perussäännön 27 artiklan 2 kappaleesta puolestaan johtuu, ettei tuomioistuimen toimivalan edellytyksenä tällöin ole kansallisen erityismenettelyn noudattaminen. Tällaisessa tapauksessa henkilö voi joutua rikosprosessin asianosaiseksi myös kansalliseen perustuslakiin sisältyvistä menettelysäännöksistä riippumatta.

Perustuslain 30 §:n 2 momentissa on kansanedustajan syyteeseen asettamista koskeva erityissäännös. Sen mukaan kansanedustajaa ei saa asettaa syyteeseen eikä hänen vapauttaakaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut. Säännöksellä pyritään turvaamaan edustajatoimen hoitamisen edellytyksiä. Säännös koskee kuitenkin vain sitä menettelyä, jota on noudatettava siinä tapauksessa, että kansanedustaja halutaan saattaa syyteeseen säännöksessä tarkoitettusta rikoksesta. Näin ollen se ei sinänsä millään tavoin rajoita kansanedustajan rikosoikeudellisen vastuun alaa (ks. myös PeVM 54/1982 vp). Tämän vuoksi perussäännön 27 artiklan 1 kappale ei ole ongelmallinen perustuslain 30 §:n 2 momentin kannalta. Sen sijaan perussäännön 27 artiklan 2 kappale on edellä esitettyistä syistä ristiriidassa perustuslain 30 §:n 2 momentin kanssa.

Perustuslain 113 § sisältää säännökset siitä menettelystä, jossa tasavallan presidentti voidaan saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Aloiteoikeus asiassa on oikeuskanslerilla, oikeusasiamiehellä ja valtioneuvostolla. Päätöksen syytteen nostamisesta tekee eduskunta kolmen neljäsosan enemmistöllä annetuista äänistä. Vastaavasti perustuslain 115 §:ssä on tyhjentävästi säännelty se, miten valtioneuvoston jäsenen rikosoikeudellista vastuuta koskeva asia voidaan saada vireille.

Syyte voidaan perustuslain 114 §:n mukaan nostaa, jos eduskunta niin päättää. Perustuslain 117 §:n mukaan oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen virkatoimien lainmukaisuuden tutkimisesta, syytteen nostamisesta heitä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimissa sekä tällaisen syytteen käsittelystä on voimassa, mitä 114 ja 115 §:ssä säädetään valtioneuvoston jäsenestä. Perustuslain 113—115 §:n ja 117 §:n voidaan katsoa sisältävän sellaisia erityisiä menettelysäännöksiä, jotka liittyvät niissä tarkoitettujen henkilöiden viralliseen asemaan. Perussäännön 27 artiklan 2 kappaleen mukaan tällaiset menettelysäännökset eivät ole esteenä sille, että tuomioistuin käyttää asiassa toimivaltaansa.

Edellä esitettyistä syistä perussäännön 27 artiklan 2 kappale on ristiriidassa perustuslain 30 §:n 2 momentin sekä 113—115 §:n ja 117 §:n kanssa.

Perussäännön mukaisessa järjestelmässä on 86 artiklan mukaan lähtökohtana, että sopimusvaltiot toimivat yhteistyössä tuomioistuimen kanssa muun muassa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tutkinnassa. Poikkeuksen tähän lähtökohtaan muodostaa perussäännön 57 artikla, jossa on määräykset esitutkintajaoston tehtävistä ja valtuuksista. Artiklan 3 kappaleen d kohdan mukaan esitutkintajaosto voi antaa syyttäjälle luvan ryhtyä erityisiin tutkintatoimenpiteisiin sopimusvaltion alueella varmistamatta tämän valtion yhteistyöhalukkuutta perussäännön 9 osan mukaisesti. Edellytyksenä on, että esitutkintajaosto on katsonut ettei kyseinen valtio selvästikään kykene panemaan yhteistyöpyyntöä täytäntöön niistä syistä, jotka kyseisessä artiklan kohdassa mainitaan. Koska esitutkintajaosto voi valtuuttaa syyttäjän suorittamaan "erityisiä tutkintatoimenpiteitä" (specific investigative steps), nämä tutkintatoimenpiteet tulee yksilöidä esitutkintajaoston päätöksessä. Syyttäjän tehtäviä ja valtuuksia koskee 54 artikla, jonka 2 kappaleessa viitataan juuri 57 artiklan 3 kappaleen d kohtaan. Näin ollen mainitussa kohdassa käytettyä käsitettä lienee tulkittava 54 artiklan 3 kappaleen valossa. Tässä kappaleessa tarkoitettuja toimenpiteitä ovat etenkin todisteiden kerääminen ja tutkiminen sekä tutkinnan kohteena olevien henkilöiden, uhrien ja todistajien kuulustelu.

Perussäännön 57 artiklan 3 kappaleen d kohta merkitsee, että tuomioistuimen esitutkintajaosto voi oikeuttaa syyttäjän käyttämään julkista valtaa sopimusvaltion alueella tämän valtion tahdosta riippumatta. Tällainen mahdollisuus tulee kyseeseen vain hyvin rajatuissa tilanteissa, joissa valtion oikeusjärjestyksen toiminta on ilmeisen vakavassa kriisissä. Näin ollen kyseessä on eräänlainen viimesijainen vaihtoehto tuomioistuimen toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi. Edelleen huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei 57 artiklan 3 kappaleen d kohdassa ole nimenomaista määräystä, joka oikeuttaisi syyttäjän käyttämään minkäänlaista pakkoa tutkintatoimenpiteiden suorittamiseksi. Niinpä esimerkiksi 54 artiklan 3 kappaleen b kohdassa mainituilla kuulusteluilla tarkoitetaan lähinnä samantapaisia, ilman pakko-toimenpiteitä toimeenpantavia kuulusteluja kuin 99 artiklan 4 kohdassa.

Perussäännön kokonaisuuden voidaan ymmärtää tarkoittavan sellaista kansainvälistä yhteistyötä rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi, jota perustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetaan. Perussäännön 57 artiklan 3 kappaleen d kohdan toimivaltuuden on puolestaan tarkoitettu tulevan käytettäväksi vain sellaisissa rajatuissa tilanteissa, joissa valtion oikeusjärjestelmä ei enää pysty itse toimimaan. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää siihen, ettei syyttäjällä perussäännön mukaan ole mahdollisuutta turvautua mihinkään pakko-toimenpiteisiin toteuttaakseen 57 artiklan 3 kappaleen d kohdan mukaisia tutkintatoimia sopimusvaltion alueella. Näin rajoitettuina perussäännön 57 artiklan 3 kappaleen d kohdassa tarkoitettujen itsenäisten toimivaltuuksien on katsottava vain vähäisessä määrin vaikuttavan valtion täysivaltaisuuteen eikä niitä koskeva sopimusmääräys tämän vuoksi ole ristiriidassa Suomen täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kanssa (ks. myös PeVL 11/2000 vp).

Perussäännön 89 artikla koskee henkilöiden luovuttamista tuomioistuimelle. Perussäännössä ei suoraan oteta kantaa valtion velvollisuuteen luovuttaa omia kansalaisiaan. Luovutusvelvollisuuden täsmällinen sisältö selviää 89 artiklan 1, 2 ja 4 kappaleen, 90 artiklan, 91 artiklan 2 kappaleen c kohdan ja 4 kappaleen sekä 98 artiklan muodostamasta

kokonaisuudesta. Mikään mainituista määräyksistä ei sisällä mainintaa valtion velvollisuudesta luovuttaa omia kansalaisiaan. Toisaalta perussäännössä ei myöskään ole nimenomaista määräystä, jonka nojalla luovutusta koskevasta tuomioistuimen pyynnöstä voisi kieltäytyä kyseessä olevan henkilön kansalaisuuteen vetoamalla. Näin ollen velvollisuus luovuttaa myös omia kansalaisia johtuu suoraan perussäännöstä. Tätä korostaa myös perussäännön 102 artiklassa tehty terminologinen valinta, jossa erotetaan toisistaan perinteinen valtioiden välillä tapahtuva rikoksentekijöiden luovuttaminen ja perussäännössä tarkoitettu luovuttaminen Kansainväliselle rikostuomioistuimelle. Tämän erottelun taustalla oli juuri pyrkimys eräiden maiden valtiosääntöä silmällä pitäen erottaa perussäännössä tarkoitettu luovuttaminen perinteisestä rikoksentekijöiden luovuttamisesta, jonka osalta omien kansalaisten luovuttaminen on useissa maissa kielletty. Luovutusvelvollisuuden osalta oikeudellista tilannetta selvennettäisiin voimaansaattamislain 3 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan Suomessa oleva henkilö olisi Kansainvälisen rikostuomioistuimen pyynnöstä luovutettava tuomioistuimelle "sitien kuin tuomioistuimen pyynnössä on esitetty". Säännös tarkoittaisi sitä, että myös Suomen kansalainen on luovutettava.

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Perustuslain 9 §:n 3 kappaleen on katsottava kattavan myös ne tapaukset, joissa henkilö luovutetaan kansainväliselle järjestölle, jos tämän järjestön toimipaikka on Suomen ulkopuolella. Perussäännössä tarkoitettu luovuttaminen Kansainväliselle rikostuomioistuimelle tarkoittaisi henkilön siirtämistä vastoin tahtoaan Suomen alueen ulkopuolelle. Perussäännössä tarkoitettu luovuttamisvelvollisuus laajentaisi niitä poikkeuksia, joita perustuslain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettusta kiellosta jo ennestään on voimassa. Tämän vuoksi voimaansaattamislain 3 §:n 1 momentti, joka perustuu perussäännön 89 artiklan 1 kohtaan, on ristiriidassa perustuslain 9 §:n 3 momentin kanssa.

Perussäännön 93 artikla sisältää määräykset muista yhteistyön muodoista. Artiklan 7

kappale koskee vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä tunnistamista varten tai todistajanlausunnon tai muun avun antamista varten. Tällöin yhtenä ehdotomana edellytyksenä on kuitenkin artiklan 7 kappaleen a kohdan mukaan se, että henkilö antaa vapaaehtoisesti ja asiaan vaikuttavista näkökohdista tietoisena suostumuksensa siirtoon. Koska perustuslain 9 §:n 3 momentti koskee vain vastoin henkilön tahtoa tapahtuvaa siirtoa ja koska perussäännön 93 artiklan 7 kappaleen a kohdan voidaan katsoa sisältävän riittävät takeet henkilön antaman suostumuksen aitoudesta, kyseinen perussäännön määräys ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen.

Perussäännön 99 artiklassa määrätään 93 ja 96 artiklan mukaisten pyyntöjen täytäntöönpanosta. Artiklan 4 kappaleen mukaan tietyissä tapauksissa on mahdollista, että syyttäjä voi toteuttaa siinä mainitut toimenpiteet itsenäisesti ilman pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisten myötävaikutusta. Tällaista itsenäisen toimivallan käyttöä koskee kuitenkin merkittävä rajoitus, jonka mukaan syyttäjän suorittaman täytäntöönpanon tulee olla toteutettavissa ilman pakkotoimenpiteitä. Kappaleessa mainitaan suoritettavista toimituksista esimerkiksi henkilön haastattelu tai todistajanlausunnon ottaminen henkilöltä vapaaehtoisesti sekä julkisen tapahtumapaikan tai muun julkisen paikan tutkiminen muuttamatta sitä. Koska tutkimiskohde on rajattu julkiseen paikkaan, määräys on ongelmaton perustuslain 10 §:n 1 momentissa taatun kotirauhan suojan kannalta. Arvioitaessa syyttäjän itsenäistä toimivallan käyttöä valtion täysivaltaisuuden kannalta huomiota on kiinnitettävä etenkin siihen, ettei pakkokeinojen käyttö tule kyseeseen. Tätä korostaa vielä henkilöiden haastattelun ja todistajanlausuntojen yhteydessä korostettu henkilöiden vapaaehtoinen suostumus. Lisäksi on otettava huomioon se jo edellä mainittu seikka, että perussäännön kokonaisuuden voidaan ymmärtää tarkoittavan sellaista kansainvälistä yhteistyötä rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi, jota perustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetaan. Tämän vuoksi 99 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettua syyttäjän itsenäisen toimivallan käytön voidaan katsoa vaikuttavan valtion täysivaltaisuuteen vain vähäises-

sä määrin. Määräys ei siten ole ristiriidassa Suomen täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kanssa.

Perussäännön 106 artiklan 2 kappaleen mukaan vankeusrangaistukseen liittyvät ehdot ovat täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisia. Sama kappale sisältää myös määräyksen, jonka mukaan täytäntöönpanon ehdot eivät saa missään tapauksessa poiketa niistä ehdoista, joita sovelletaan täytäntöönpanovaltiossa vastaavista rikoksista tuomituihin vankeihin. Tätä täytäntöönpanovaltion lainsäädännön soveltamista rajoitetaan kuitenkin 110 artiklan 1 kappaleessa, jossa täytäntöönpanovaltiota kielletään vapauttamasta tuomittua henkilöä ennen tuomioistuimen määräämän rangaistusajan päättymistä. Saman artiklan 2 kappaleen mukaan ainoastaan Kansainvälisellä rikostuomioistuimella on oikeus päättää rangaistuksen lyhentämisestä. Perustuslain 105 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti voi yksittäisessä tapauksessa saatuaan lausunnon korkeimmalta oikeudelta armahtaa tuomioistuimen määräämästä rangaistuksesta tai muusta rikosoikeudellisesta seuraamuksesta joko kokonaan tai osittain. Perussäännön 110 artiklan 1 kappale rajoittaa tasavallan presidentin armahdusoikeutta täällä täytäntöön pantaviin rangaistuksiin nähden. Tämän vuoksi se on ristiriidassa perustuslain 105 §:n 1 momentin kanssa ja edellyttää voimaansaattamislain käsittelyä niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Perussäännön 112 artiklassa määrätään sopimusvaltioiden kokouksesta. Tämä kokous on perussäännöllä perustettava erityinen toimielin, jolla on perussäännön mukaan useita erilaisia tehtäviä. Perussäännön muuttamiseen liittyviä sopimusvaltioiden kokouksen tehtäviä käsitellään jäljempänä. Kokouksen tehtävät on lueteltu 112 artiklan 2 kappaleessa, jonka viimeisessä eli g kohdassa on avoin viittaus kokouksen muihin perussäännön tai oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisiin tehtäviin. Näiden muiden tehtävien osalta huomiota voidaan kiinnittää ensinnäkin perussäännön 9 artiklaan, jonka mukaan sopimusvaltioiden kokous hyväksyy rikosten määritelmien tulkintaohjeet (elements of crimes) ja niitä koskevat muutokset jäsentensä kahden kolmasosan

enemmistöllä. Perussäännön 9 artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin käyttää näitä ohjeita apunaan perussäännön 6—8 artiklan tulkinnassa ja soveltamisessa. Perussäännön 9 artiklan sanamuodosta "käyttää apuna" voidaan päätellä, etteivät tulkintaohjeet ole tuomioistuinta sitovia vaan tuomioistuimella säily asiassa harkintavalta. Vaikka nämä ohjeet ovatkin perussäännön 21 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan ensisijaisesti sovellettavaa oikeutta, tällaisten ohjeiden hyväksymistoimivallan antamisen sopimusvaltioiden kokouksen määräenemmistöllä päätettäväksi ei voitane katsoa kuin vähäisessä määrin rajoittavan Suomen sopimuksetekotoimivaltaa. Näin ollen määräys ei ole ristiriidassa valtion täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kanssa.

Sopimusvaltioiden kokous päättää perussäännön 51 artiklan mukaan myös oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevista säännöistä (rules of procedure and evidence). Nämä säännöt tulevat voimaan, kun sopimusvaltioiden kokous on hyväksynyt ne jäsentensä kahden kolmasosan enemmistöllä. Muutokset sääntöihin hyväksytään samalla enemmistöllä. Perussäännön 51 artiklan 4 kappaleen mukaan oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen tulee olla yhdenmukaisia perussäännön kanssa. Määräyksen tarkoituksena on varmistaa se, ettei näihin sääntöihin voida sisällyttää poikkeuksia perussäännön määräyksistä. Sen sijaan niissä voi olla perussääntöä täydentäviä määräyksiä. Esimerkkinä tästä voidaan viitata etenkin 47 artiklaan, jonka mukaan tuomariin, syyttäjään, apulaissyöttäjään, kirjaajaan tai apulaiskirjaajaan kohdistetaan artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa "kurinpitotoimenpiteitä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti". Perussääntö on kuitenkin ensisijainen suhteessa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeviin sääntöihin. Tätä korostaa 51 artiklan 5 kappale, jonka mukaan ristiriitatilanteessa sovelletaan ensisijaisesti perussääntöä. Ottaen huomioon perussäännön tietynlaisen yleispiirteisyyden, on oletettavaa, että oikeudenkäyntiä ja todistelua koskevat säännöt tulevat sisältämään sääntelyä, jonka voidaan katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan. Sääntöjen sisältöä rajoittavat kuitenkin perussään-

nön sisältämät menettelymääräykset ja viime kädessä edellä mainittu yhdenmukaisuusvaatimus. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen voidaankin olettaa sisältävän lähinnä sellaisia perussääntöä täydentäviä ja täsmentäviä sääntöjä, jotka ovat välttämättömiä tuomioistuimen käytännön toiminnan kannalta. Kokonaisuutena voidaan arvioida, ettei sopimusvaltioiden kokoukselle annettava toimivalta näiden sääntöjen hyväksymiseen määräenemmistöllä vaikuta Suomen sopimuksetekotoimivaltaan kuin vähäisessä määrin eikä näin ollen ole ristiriidassa Suomen täysivaltaisuuden kanssa.

Perussääntöön tehtävistä muutoksista määrätään 121 artiklassa. Artiklan 3 kappaleen mukaan tehdyn muutosehdotuksen hyväksymisestä päätetään joko sopimusvaltioiden kokouksessa tai tarkistuskonferenssissa. Jotta muutosehdotus tulisi hyväksytyksi, sen tulee saada taakseen kaksi kolmasosaa kaikista sopimusvaltioista (mukaan lukien nekin, jotka eivät osallistu kokoukseen tai konferenssiin). Muutoksen voimaan tuleminen riippuu siitä, mitä asiaa muutos koskee. Artiklan 4 kappale sisältää pääsäännön, jonka mukaan muutokset tulevat voimaan kaikkiin sopimusvaltioihin nähdessä vuoden kuluttua siitä, kun seitsemän kahdeksasosaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjoista on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Jos perussääntöä on muutettu 121 artiklan 4 kappaleen mukaisesti, eikä sopimusvaltio hyväksy muutosta, se voi turvautua 121 artiklan 6 kappaleen sisältämään erityiseen irtisanomislausekkeeseen. Sen mukaan sopimusvaltio, joka ei ole hyväksynyt muutosta, voi irtisanoa perussäännön välittömin vaikutuksin sen estämättä, mitä 127 artiklan 1 kappaleessa määrätään. Irtisanominen ei kuitenkaan tässäkin tapauksessa syrjäytä 127 artiklan 2 kappaleen määräyksiä. Tämän vuoksi valtio ei irtisanomisen perusteella vapaudu niistä velvoitteistaan, jotka ovat aiheutuneet perussäännöstä silloin, kun valtio oli perussäännön sopimuspuoli. Irtisanoutuminen ei myöskään vaikuta valtion yhteistyöhön tuomioistuimen kanssa sellaisen rikosten tutkinnan ja niitä koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä, jonka osalta valtiolla on ollut velvollisuus tehdä yhteistyötä ja joka on aloitettu ennen sitä päivää, jona irtisanominen on

tullut voimaan. Irtisanoutuminen ei myöskään vaikuta ennen irtisanoutumisen voimaantuloa vireille tulleiden asioiden käsitteilyn jatkamiseen. Näitä 127 artiklan 2 kappaleen määräyksiä lienee tulkittava niin, että jos rikosten tutkinta tai oikeudenkäynti on aloitettu ennen siinä tarkoitettua päivää, valtiolla säilyy edelleen esimerkiksi velvollisuus luovuttaa omia kansalaisiaan, vaikka valtio ei enää luovutuspyynnön saapuessa olisikaan perussäännön osapuolena.

Perussäännön 121 artiklan 4 kappaleen mukainen muuttamismenettely sisältää mahdollisuuden, että perussäännön muutos tulee kansainvälisesti voimaan myös suhteessa sellaiseen valtioon, joka ei ole sitä hyväksynyt. Perussäännön 121 artiklan 4 kappaleen mukainen muuttamismenettely koskee kaikkia perussäännön määräyksiä lukuunottamatta 5—8 artiklaa. Lisäksi perussäännön 122 artiklassa on määräykset yksinkertaisemmasta menettelystä, jota voidaan noudattaa niin sanottujen institutionaalisten määräysten osalta. Määrällisesti perussäännön 121 artiklan 4 kappaleen alaan kuuluvat artiklat muodostavat perussäännön selvän enemmistön. Asialliselta merkitykseltään niitä ei voida pitää vähäisinä. Toisaalta 121 artiklan 6 kappale sisältää muutoksia vastustaneen valtion käytettävissä olevan joustavan irtisanomismenettelyn, jonka mukaan irtisanominen tulee voimaan välittömästi vaikutuksin. Kuten edellä on esitetty, irtisanoutumisesta huolimatta valtio jää kuitenkin edelleen velvoitetuksi 127 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetuissa asioissa. Arvioitaessa edellä mainittujen seikkojen muodostama kokonaisuus, voidaan etenkin muutosmenettelyn laaja käyttöala huomioon ottaen päätyä siihen, että kyseisen sopimusmääräyksen vaikutukset Suomen sopimusentekotoimivallan käyttöön saattavat ylittää sen, mitä voitaisiin pitää vähäisenä (vrt. PeVL 12/2000 vp). Tämän vuoksi perussäännön 121 artiklan 4 kappaleen voidaan katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 1 ja 3 §:ssä tarkoitettujen Suomen täysivaltaisuuden kanssa.

Perussäännön 121 artiklan 5 kappale sisältää erityismääräyksen, joka koskee perussäännön 5—8 artiklan muuttamista. Myös tästä muutoksesta päätetään kaikkien sopimusvaltioiden kahden kolmasosan enemmis-

töllä. Artiklan tämän kappaleen mukainen muutos tulee voimaan muutoksen hyväksyneiden sopimusvaltioiden osalta vuoden kulluttua siitä, kun ne ovat tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa. Sellaisen sopimusvaltion osalta, joka ei ole hyväksynyt muutosta, tuomioistuimien ei käytä toimivaltaansa muutoksen kattaman rikoksen suhteen, kun rikoksen on tehnyt kyseisen sopimusvaltion kansalainen tai se on tehty tämän valtion alueella.

Asiallisesti perussäännön 121 artiklan 5 kappale kattaa perussäännön ydinaluetta koskevat muutokset. Mainitun kappaleen mukaisesti voidaan muuttaa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten määritelmiä tai lisätä sen toimivaltaan uusia rikoksia. Vaikka 5 kappale sisältääkin tuomioistuimen toimivaltaa koskevan rajoituksen siinä tapauksessa, että sopimusvaltio on vastustanut muutosta, ei tällainen muutos ole ilmeisestikään täysin vaikutukseton vastustaneeseen sopimusvaltioon nähden. Jos kyse on esimerkiksi sellaisesta 121 artiklan 5 kappaleen mukaisella muutoksella lisätystä rikoksesta, jonka osalta konkreettisesti tapauksessa kumpikaan kappaleen mukaisista ehdoista ei vastustaneen valtion osalta täyty, vastustaneen sopimusvaltion yhteistyövelvoitteet tuomioistuinta kohtaan lisääntyvät kattamaan myös muutoksen tarkoittaman rikoksen. Jos perussääntöä on muutettu 121 artiklan 5 kappaleen mukaisesti, käytettävissä ei ole myöskään erityistä irtisanomismenettelyä vaan irtisanominen tulee voimaan 127 artiklan 1 kappaleen pääsäännön mukaisesti. Vaikka 121 artiklan 5 kappaleessa tarkoitettujen muutosten vaikutuksia on vastustaneeseen sopimusvaltioon nähden rajoitettu, tällaisten muutosten voidaan ennen kaikkea 5—8 artiklan keskeisen asiallisen merkityksen vuoksi katsoa vaikuttavan valtion sopimusentekotoimivaltaan muuten kuin vähäisessä määrin. Tämän vuoksi 121 artiklan 5 kappaleen voitaisiin katsoa olevan ristiriidassa Suomen täysivaltaisuuden kanssa. Toisaalta voidaan todeta, että muutokset tulevat voimaan vuoden kulluttua niiden ratifioinnista, joten Suomella olisi mahdollisuus irtisanoutua perussäännöstä ennen muutosten voimaantuloa.

Perussäännön 122 artikla koskee niin sanottujen institutionaalisten määräysten muut-

tamista yksinkertaistetussa menettelyssä. Artiklan soveltamisalaan kuuluvat määräykset luetellaan sen 1 kappaleessa tyhjentävästi. Artiklan mukainen yksinkertaistettu muuttamismenettely tarkoittaa sopimusvaltioiden kokousta tai tarkistuskonferenssia, joka voi hyväksyä muutokset kahden kolmasosan äänenenemmistöllä. Muutos tulee voimaan kaikkien sopimusvaltioiden osalta kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun kokous tai tapauksesta riippuen tarkistuskonferenssi on hyväksynyt ne. Näin ollen perussäännön 122 artiklassa tarkoitetut muutokset eivät voimaantullakseen enää edellytä sopimusvaltioissa tapahtuvaa ratifiointia. Edellä Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus -jaksossa esitetyn mukaisesti lähes kaikki 122 artiklassa luetellut määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Erityisesti huomiota voidaan kiinnittää siihen, että näiden määräysten joukkoon kuuluu myös muun muassa tuomareiden erottamista koskeva 46 artikla. Ilman 122 artiklan määräystä tällaiset muutokset olisi saatettava eduskunnan hyväksyttäväksi. Näin ollen 122 artiklan mukainen muuttamismenettely merkitsee poikkeusta perustuslain 94 §:n mukaisesta kansainvälisten velvoitteiden hyväksymismenettelystä. Määräys edellyttää tämän vuoksi niin sanotun supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Tässä hallituksen esityksessä esitetään, että voimaansaattamislakiin otettaisiin uusi 5 §, jossa säädettäisiin tuomioistuimeen kutsutun todistajan velvollisuudesta noudattaa annettua kutsua. Kuten voimaansaattamislain yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, säännöksellä selvennettäisiin, ettei näissä tapauksissa sovelleta kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettun lain 15 §:n 3 momenttia. Viime kädessä perussäännön 86 artiklasta ja 99 artiklan 1 kappaleesta voidaan katsoa johtuvan, että valtion tulee pyrkiä mahdollisimman tehokkaasti varmistamaan, että tuomioistuin saa perussäännön nojalla pyytämänsä oikeusapua. Tämän vuoksi todistajiin nähden on perusteltua soveltaa samanlaisia sanktioita kuin kotimaisissa prosesseissa. Vastaavantyyppinen säännös sisältyy entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen toimivallasta ja tuomioistuimelle annettavas-

ta oikeusavusta annettun lain 8 §:ään.

Ehdotetun säännöksen mukaan tuomioistuimeen kutsuttu todistaja olisi velvollinen noudattamaan saamaansa kutsua. Jos kuultavaksi kutsuttu todistaja jäisi ilman laillista estettä tuomioistuimeen saapumatta, hänet olisi tarvittaessa määrättävä uhkasakolla täyttämään velvollisuutensa. Säännöksen perusteella todistajaa ei voitaisi pakkokeinoin viedä tuomioistuimeen kuultavaksi. Säännöksen nojalla määrättävän uhkasakon käyttämisen tarkoituksena on kuitenkin vaikuttaa henkilön tahtoon siten, että tämä antaisi oikeusapupyynnössä tarkoitetun todistuksen tuomioistuimessa. Tosiasiallisesti säännöksessä asetettu velvollisuus ja sen noudattamisen tehosteeksi asetettu sanktio merkitsevät sitä, että henkilö ei poistu Suomesta omasta vapaasta tahdostaan.

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Perusoikeusudistuksesta antamassaan mietinnössä (PeVM 25/1994 vp, s. 8) perustuslakivaliokunta korosti, että kansalaisen oikeus pysyä kaikissa tapauksissa maassaan on perustavanlaatuisen oikeus. Onkin perusteltua katsoa, että perustuslain 9 §:n 3 momentti kattaa kaikki ne tilanteet ja menettelyt, joiden vuoksi henkilö joutuisi tosiasiallisesti vastoin tahtoaan poistumaan Suomen alueelta. Tämän vuoksi tämän ehdotettavan voimaansaattamislain 5 §:n on katsottava olevan ristiriidassa perustuslain 9 §:n 3 momentin kanssa ja edellyttävän niin sanotun supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että eduskunta hyväksyisi Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 tehdyn Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön ja

että eduskunta hyväksyisi annettavaksi perussäännön 103 artiklan 1 kappaleen mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan Suomi suostuu ottamaan vastaan vankeusrangaistukseen tuomittuja henkilöitä suorittamaan rangaistuksensa Suomessa perussäännön 103 artiklan 1 kappaleen

b kohdan perusteella ilmoitettavien ehdoin.

nön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Koska perussääntöön sisältyy lainsäädän-

1.

Laki

Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 95 §:n 2 momentissa määrätyl-
lä tavalla, säädetään:

1 §

Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 tehdyn Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Oikeusministeriö ottaa vastaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen tekemät pyynnöt, jotka koskevat Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyä, mukaan luettuna pyynnöt rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen antamien päätösten täytäntöönpanosta, sekä huolehtii joko itse tai toimivaltaisten viranomaisten välityksellä pyyntöjen toimeenpanosta.

Kansainväliselle rikostuomioistuimelle lähetettävät vastaukset toimitetaan oikeusministeriön välityksellä myös silloin, kun oikeusministeriö ei itse ole huolehtinut pyynnön toimeenpanosta, jollei pyynnöstä muuta johdu.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei estä Kansainvälistä rikostuomioistuinta pitämästä suoraan yhteyttä Suomen toimivaltaisiin viranomaisiin taikka yhteydenpitoa diplomaattista tietä tai Kansainvälisen rikospoliisijärjestön tai muun asianmukaisen alueellisen järjestön välityksellä.

3 §

Suomessa oleva henkilö on Kansainvälisen rikostuomioistuimen pyynnöstä luovutettava Kansainväliselle rikostuomioistuimelle siten kuin tuomioistuimen pyynnössä on esitetty.

Luovuttamisessa noudatettavasta menette-

lystä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetussa laissa (456/1970) säädetään.

4 §

Suomen toimivaltaiset viranomaiset ovat velvolliset antamaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen pyytämää oikeusapua tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyä varten.

Oikeusapua on annettava noudattaen soveltuvin osin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa (4/1994) säädettyä menettelyä, jollei pyynnöstä muuta johdu. Oikeusapua annettaessa voidaan käyttää pakkokeinoja siten kuin pakkokeinolaissa (450/1987) säädetään.

5 §

Todistaja, jolle on Suomessa annettu tiedoksi Kansainvälisen rikostuomioistuimen kutsu saapua kuultavaksi Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa, on velvollinen noudattamaan kutsua.

Jos Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kutsuttu todistaja jää ilman laillista estettä tuomioistuimeen saapumatta, poistuu luvatta taikka kieltäytyy antamasta todistajanvakuudesta taikka kieltäytyy todistamasta tai kysymykseen vastaamasta, hänet on tarvittaessa määrättävä uhkasakolla täyttämään velvollisuutensa siten kuin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 ja 37 §:ssä säädetään.

Todistajan niskoittelua koskevan asian pannaee Kansainvälisen rikostuomioistuimen ilmoituksesta ja oikeusministeriön määräyksestä vireille virallinen syyttäjä syytety-

asuin-, oleskelu- tai tapaamispaikkakunnan käräjäoikeudessa.

6 §

Todistajalle, joka on Suomessa kutsuttu kuultavaksi Kansainväliseen rikostuomioistuimeen, on pyynnöstä suoritettava ennakkoon noudattaen soveltuvin osin, mitä valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) ennakosta säädetään.

Ennakon suorittamista koskeva pyyntö on tehtävä sille käräjäoikeudelle, joka on huolehtinut kutsun tiedoksiannosta todistajalle. Ennakon myöntämisestä päättää oikeusministeriö käräjäoikeuden esityksestä.

Suoritettu ennako voidaan periä takaisin ainoastaan todistajalta, joka jää tuomioistuimeen saapumatta taikka muutoin jättää täyttämättä sen, jota varten hänet on kutsuttu tuomioistuimeen. Ennakon takaisinperinnästä päättää 2 momentissa tarkoitettu käräjäoikeus oikeusministeriön esityksestä.

7 §

Kansainvälisen rikostuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus on tuomioistuimen pyynnöstä pantava täytäntöön Suomessa siten kuin kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (21/1987) säädetään. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä lain 3 §:ssä säädetään.

Seuraamuksen täytäntöönpano määrätään tapahtuvaksi antamalla tarpeelliset määräykset täytäntöönpanosta siten kuin 1 momentissa tarkoitettun lain 7 §:ssä säädetään.

8 §

Kansainvälisen rikostuomioistuimen päätös omaisuuden ja rikoksen tuottaman hyödyn tuomitsemisesta menetetyksi ja palauttamisesta on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa säädetään. Seuraamuksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä täytäntöönpanon edellytyksistä sanotun lain 3 §:ssä säädetään.

Omaisuus ja rikoksen tuottama hyöty on oikeusministeriön määräyksestä palautettava siten kuin tuomioistuimen pyynnössä on esitetty.

9 §

Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomitsema sakko ja vahingonkorvaus pannaan täytäntöön Suomessa tuomioistuimen pyynnön mukaisesti.

10 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

11 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 1 luvun 11 §:n 2 momentti ja 40 luvun 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 563/1998 ja 40 luvun 9 §:n 3 momentti laissa (815/1998), sekä

lisätään 15 lukuun uusi 12 a §, 16 lukuun uusi 19 a § sekä 16 luvun 20 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 815/1998, uusi 4 momentti seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisala

11 §

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus

1) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1—9 §:ssä,

2) 16 luvun 19 a §:n nojalla mainitun luvun 1—3, 13 tai 14 §:ssä,

3) 17 luvun 18 tai 19 §:ssä,

4) 20 luvun 6—8 §:ssä,

5) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu kahdeksatoista vuotta nuorempaan henkilöön tai

6) 40 luvun 1—4 §:ssä, jos rikoksen tekijä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

12 a §

Rikokset Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäyttöä vastaan

Perätöntä lausumaa, vääriä ilmiantoja, to-

distusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja rikosasian esitutkinnalla myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä tarkoitettua tutkintaa.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

19 a §

Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kohdistuvat rikokset

Tämän luvun 1—3, 13 ja 14 §:ssä virkamiehellä tarkoitetaan myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevaa henkilöä.

20 §

Määritelmät

Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai tuomioistuimen kirjaamossa

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

9 §

Soveltamisalasäännös

Tämän luvun 1—4 §:ää sovelletaan myös _____

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

siltoin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö, Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies tai Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 1 luvun 11 §:n 2 momentti ja 40 luvun 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 563/1998 ja 40 luvun 9 §:n 3 momentti laissa 815/1998, sekä

lisätään 15 lukuun uusi 12 a §, 16 lukuun uusi 19 a § sekä 16 luvun 20 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 815/1998, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisala

Suomen rikosoikeuden soveltamisala

11 §

11 §

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekoapaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus

17 luvun 18 tai 19 §:ssä,

2) 20 luvun 6—8 §:ssä tai

3) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön.

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekoapaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus

1) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1—9 §:ssä,

2) 16 luvun 19 a §:n nojalla mainitun luvun 1—3, 13 tai 14 §:ssä,

3) 17 luvun 18 tai 19 §:ssä,

4) 20 luvun 6—8 §:ssä,

5) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön tai

6) 40 luvun 1—4 §:ssä, jos rikoksen tekijä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

12 a §

Rikokset Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäyttöä vastaan

Perätöntä lausumaa, väärää ilmiantoa, todistusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja rikosasian esitutkinnalla myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä tarkoitettua tutkintaa.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

19 a §

Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kohdistuvat rikokset

Tämän luvun 1—3, 13 ja 14 §:ssä virkamiehellä tarkoitetaan myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevaa henkilöä.

20 §

Määritelmät

Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai tuomioistuimen kirjaamossa.

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

9 §

Soveltamisalasäännös

Tämän luvun 1—4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö *taikka Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies*

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

9 §

Soveltamisalasäännös

Tämän luvun 1—4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö, *Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies tai Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö.*

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

**KANSAINVÄLISEN RIKOS-
TUOMIOISTUIMEN ROOMAN PE-
RUSSÄÄNTÖ**

JOHDANTO-OSA

Tämän perussäännön sopimusvaltiot, jotka

ovat tietoisia siitä, että yhteiset siteet yhdistävät kaikkia kansoja ja niiden kulttuurit muodostavat yhteisen perinnön, ja että tämä hauras kokonaisuus voi hajota milloin tahansa,

pitävät mielessä, että tämän vuosisadan aikana miljoonat lapset, naiset ja miehet ovat olleet käsittämättömien ihmiskuntaa järkyttävien julmuuksien uhreja,

tiedostavat, että sellaiset törkeät rikokset vaarantavat maailman rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin,

toteavat, että vakavimmista rikoksista, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä, tulee rangaista ja tehokas syytteen ajaminen niiden osalta tulee varmistaa ryhtymällä kansallisiin toimenpiteisiin ja edistämällä kansainvälistä yhteistyötä,

ovat päättäneet varmistaa, että näihin rikoksiin syyllistyneet henkilöt eivät välty rangaistukselta, ja siten vaikuttaa näiden rikosten ehkäisemiseen,

palauttavat mieleen, että jokainen valtio on velvollinen ulottamaan rikosoikeudellisen toimivaltansa kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneisiin henkilöihin,

vahvistavat Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä erityisesti sen, että kaikkien valtioiden tulee pidättäytyä uhkaamasta voimankäytöllä tai käyttämästä voimaa toisen valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista itsenäisyyttä vastaan tai muutoin Yhdistyneiden Kansakuntien päämäärien vastaisesti,

korostavat tässä yhteydessä, että minkään tässä perussäännössä ei katsota antavan sopimusvaltiolle oikeutta puuttua aseelliseen selkkaukseen tai minkään valtion sisäisiin asioihin,

**ROME STATUTE OF THE INTERNA-
TIONAL CRIMINAL COURT**

PREAMBLE

The States Parties to this Statute,

Conscious that all peoples are united by common bonds, their cultures pieced together in a shared heritage, and concerned that this delicate mosaic may be shattered at any time,

Mindful that during this century millions of children, women and men have been victims of unimaginable atrocities that deeply shock the conscience of humanity,

Recognizing that such grave crimes threaten the peace, security and well-being of the world,

Affirming that the most serious crimes of concern to the international community as a whole must not go unpunished and that their effective prosecution must be ensured by taking measures at the national level and by enhancing international cooperation,

Determined to put an end to impunity for the perpetrators of these crimes and thus to contribute to the prevention of such crimes,

Recalling that it is the duty of every State to exercise its criminal jurisdiction over those responsible for international crimes,

Reaffirming the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations, and in particular that all States shall refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations,

Emphasizing in this connection that nothing in this Statute shall be taken as authorizing any State Party to intervene in an armed conflict or in the internal affairs of any State,

ovat päättäneet tässä tarkoituksessa ja nykyisten ja tulevien sukupolvien etujen mukaisesti perustaa Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmän yhteyteen riippumattoman pysyvän Kansainvälisen rikostuomioistuimen, jonka toimivalta ulottuu vakaviin rikoksiin, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä,

korostavat, että tämän perussäännön mukaisesti perustettu Kansainvälinen rikostuomioistuin täydentää kansallista rikosoikeudellista toimivaltaa,

ovat päättäneet varmistaa kansainvälisen oikeudenmukaisuuden pysyvän kunnioituksen ja toteuttamisen,

ovat sopineet seuraavaa:

1 OSA

TUOMIOISTUIMEN PERUSTAMINEN

1 artikla

Tuomioistuin

Tällä perussäännöllä perustetaan Kansainvälinen rikostuomioistuin ("tuomioistuin"). Se on pysyvä toimielin ja sillä on valtuudet käyttää toimivaltaansa henkilöihin, jotka ovat syyllistyneet tässä perussäännössä tarkoitettuihin vakaviin kansainvälisiin rikoksiin, ja sen toimivalta täydentää kansallista rikosoikeudellista toimivaltaa. Tuomioistuimen toimivallasta ja toiminnasta määrätään tässä perussäännössä.

2 artikla

Tuomioistuimen suhde Yhdistyneisiin Kansakuntiin

Tuomioistuimen suhde Yhdistyneisiin Kansakuntiin ratkaistaan sopimuksella, joka tämän perussäännön sopimusvaltioiden kokouksen on ensin hyväksyttävä, ja jonka tuomioistuimen presidentti sen jälkeen tekee tuomioistuimen puolesta.

Determined to these ends and for the sake of present and future generations, to establish an independent permanent International Criminal Court in relationship with the United Nations system, with jurisdiction over the most serious crimes of concern to the international community as a whole,

Emphasizing that the International Criminal Court established under this Statute shall be complementary to national criminal jurisdictions,

Resolved to guarantee lasting respect for the enforcement of international justice,

Have agreed as follows:

PART 1

ESTABLISHMENT OF THE COURT

Article 1

The Court

An International Criminal Court ("the Court") is hereby established. It shall be a permanent institution and shall have the power to exercise its jurisdiction over persons for the most serious crimes of international concern, as referred to in this Statute, and shall be complementary to national criminal jurisdictions. The jurisdiction and functioning of the Court shall be governed by the provisions of this Statute.

Article 2

Relationship of the Court with the United Nations

The Court shall be brought into relationship with the United Nations through an agreement to be approved by the Assembly of States Parties to this Statute and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.

3 artikla

Tuomioistuimen toimipaikka

1. Tuomioistuimen toimipaikka on Haag, Alankomaat ("isäntävaltio").

2. Tuomioistuin tekee isäntävaltion kanssa päämajasopimuksen, joka sopimusvaltioiden kokouksen on ensin hyväksyttävä, ja jonka tuomioistuimen presidentti sen jälkeen tekee tuomioistuimen puolesta.

3. Tuomioistuin voi kokoontua muualla tämän perussäännön määräysten mukaisesti aina kun tuomioistuin katsoo sen tarpeelliseksi.

4 artikla

Tuomioistuimen oikeudellinen asema ja valtuudet

1. Tuomioistuin on kansainvälinen oikeushenkilö. Sillä on myös tehtäviensä hoitamiseen ja päämääriensä toteuttamiseen tarvittava oikeustoimikelpoisuus.

2. Tuomioistuin voi hoitaa tehtäviään ja käyttää valtuuksiaan tämän perussäännön määräysten mukaisesti minkä tahansa sopimusvaltion alueella ja erityisen sopimuksen nojalla muun valtion alueella.

2 OSA

TOIMIVALTA, TAPAUKSEN OTTAMINEN KÄSITELTÄVÄKSI JA SOVELLETTAVA OIKEUS

5 artikla

Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset

1. Tuomioistuimen toimivalta rajoittuu vakavimpiin rikoksiin, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. Tuomioistuin on tämän perussäännön mukaisesti toimivaltainen käsittelemään seuraavia rikoksia:

Article 3

Seat of the Court

1. The seat of the Court shall be established at The Hague in the Netherlands ("the host State").

2. The Court shall enter into a headquarters agreement with the host State, to be approved by the Assembly of States Parties and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.

3. The Court may sit elsewhere, whenever it considers it desirable, as provided in this Statute.

Article 4

Legal status and powers of the Court

1. The Court shall have international legal personality. It shall also have such legal capacity as may be necessary for the exercise of its functions and the fulfilment of its purposes.

2. The Court may exercise its functions and powers, as provided in this Statute, on the territory of any State Party and, by special agreement, on the territory of any other State.

PART 2

JURISDICTION, ADMISSIBILITY AND APPLICABLE LAW

Article 5

Crimes within the jurisdiction of the Court

1. The jurisdiction of the Court shall be limited to the most serious crimes of concern to the international community as a whole. The Court has jurisdiction in accordance with this Statute with respect to the

- a) joukkotuhonta;
- b) rikokset ihmisyyttä vastaan;
- c) sotarikokset;
- d) hyökkäysrikos.

2. Tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään hyökkäysrikosta sen jälkeen, kun 121 ja 123 artiklan mukaisesti on hyväksytty määräys, jossa rikos määritellään ja jossa täsmennetään ehdot, joiden mukaisesti tuomioistuin käyttää toimivaltaansa tämän rikoksen suhteen. Tällaisen määräyksen tulee olla yhdenmukainen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan asianomaisten määräysten kanssa.

6 artikla

Joukkotuhonta

Tässä perussäännössä "joukkotuhonta" tarkoittaa mitä tahansa seuraavista teoista, joiden tarkoituksena on kansallisen, etnisen, rodullisen tai uskonnollisen ryhmän hävittäminen tässä sen ominaisuudessa joko kokonaan tai osittain:

- a) ryhmän jäsenten surmaaminen;
- b) vaikean ruumiillisen tai henkisen vammian aiheuttaminen ryhmän jäsenille;
- c) tahallinen sellaisten elinehtojen asettaminen ryhmälle, joiden tarkoituksena on sen fyysinen hävittäminen kokonaan tai osittain;
- d) ryhtyminen sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on syntyvyyden ehkäiseminen ryhmän keskuudessa;
- e) lasten siirtäminen pakolla ryhmästä toiseen.

7 artikla

Rikokset ihmisyyttä vastaan

1. Tässä perussäännössä "rikos ihmisyyttä vastaan" tarkoittaa mitä tahansa seuraavista teoista, kun se tehdään tietoisesti ja osana siviiliväestöön kohdistuvaa laajamittaista tai järjestelmällistä hyökkäystä:

- a) murha;
- b) tuhoaminen;

following crimes:

- (a) The crime of genocide;
- (b) Crimes against humanity;
- (c) War crimes;
- (d) The crime of aggression.

2. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression once a provision is adopted in accordance with articles 121 and 123 defining the crime and setting out the conditions under which the Court shall exercise jurisdiction with respect to this crime. Such a provision shall be consistent with the relevant provisions of the Charter of the United Nations.

Article 6

Genocide

For the purpose of this Statute, "genocide" means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- (a) Killing members of the group;
- (b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- (c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- (d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- (e) Forcibly transferring children of the group to another group.

Article 7

Crimes against humanity

1. For the purpose of this Statute, "crime against humanity" means any of the following acts when committed as part of a widespread or systematic attack directed against any civilian population, with knowledge of the attack:

- (a) Murder;
- (b) Extermination;

- c) orjuus;
- d) väestön karkottaminen tai pakolla siirtäminen;
- e) vangitseminen tai muu vakava fyysisen vapauden riisto kansainvälisen oikeuden perustavaa laatua olevien määräysten vastaisesti;
- f) kidutus;
- g) raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakkoprostituutio, pakkoraskaus, pakkosterilisatio tai muu yhtä törkeä seksuaalisen väkivallan muoto;
- h) tunnistettavissa olevaan ryhmään tai kansaan kohdistuva vaino poliittisen mielipiteen, rodun, kansallisuuden, etnisen alkuperän, kulttuurin, uskonnon tai sukupuolen perusteella tai muilla perusteilla, jotka yleisesti katsotaan kielletyiksi kansainvälisen oikeuden nojalla, muun tässä kappaleessa tarkoitetun teon tai tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen yhteydessä;
- i) tahdonvastainen katoaminen;
- j) rotuerottelu;
- k) muut samanlaatuiset epäinhimilliset teot, joilla tahallisesti aiheutetaan suurta kärsimystä, tai vaikea ruumiillinen vamma tai vahingoitetaan henkistä tai fyysistä terveyttä.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen soveltamistarkoituksessa:

- a) "siviiliväestöön kohdistuva hyökkäys" tarkoittaa 1 kappaleessa tarkoitettujen tekojen toistuvaa kohdistamista siviiliväestöön sellaisen valtion tai järjestön politiikan mukaisesti, jonka tarkoituksena on kyseisen hyökkäyksen toteuttaminen, tai tämän politiikan edistämiseksi;
- b) "tuhomiseen" sisältyy sellaisten elin-ehdojen tahallinen asettaminen, muun muassa ruoan ja lääkkeiden saannin estäminen, joiden tarkoituksena on väestönsosan hävittäminen;
- c) "orjuus" tarkoittaa jonkin omistusoikeuteen liittyvän tai kaikkien siihen liittyvien valtaoikeuksien kohdistamista ihmiseen, ja siihen sisältyy tällaisten valtaoikeuksien käyttäminen ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan yhteydessä;
- d) "väestön karkottaminen tai pakolla siirtäminen" tarkoittaa henkilöiden siirtämistä pakolla alueelta, jolla he laillisesti oleskelevat, karkottamalla heidät tai käyttämällä

- (c) Enslavement;
- (d) Deportation or forcible transfer of population;
- (e) Imprisonment or other severe deprivation of physical liberty in violation of fundamental rules of international law;
- (f) Torture;
- (g) Rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, enforced sterilization, or any other form of sexual violence of comparable gravity;
- (h) Persecution against any identifiable group or collectivity on political, racial, national, ethnic, cultural, religious, gender as defined in paragraph 3, or other grounds that are universally recognized as impermissible under international law, in connection with any act referred to in this paragraph or any crime within the jurisdiction of the Court;
- (i) Enforced disappearance of persons;
- (j) The crime of apartheid;
- (k) Other inhumane acts of a similar character intentionally causing great suffering, or serious injury to body or to mental or physical health.

2. For the purpose of paragraph 1:

- (a) "Attack directed against any civilian population" means a course of conduct involving the multiple commission of acts referred to in paragraph 1 against any civilian population, pursuant to or in furtherance of a State or organizational policy to commit such attack;
- (b) "Extermination" includes the intentional infliction of conditions of life, inter alia the deprivation of access to food and medicine, calculated to bring about the destruction of part of a population;
- (c) "Enslavement" means the exercise of any or all of the powers attaching to the right of ownership over a person and includes the exercise of such power in the course of trafficking in persons, in particular women and children;
- (d) "Deportation or forcible transfer of population" means forced displacement of the persons concerned by expulsion or other coercive acts from the area in which they

muita pakkokeinoja ilman kansainvälisen oikeuden mukaisia perusteita;

e) "kidutus" tarkoittaa tahallista voimakkaan fyysisen tai henkisen tuskan tai kärsimyksen aiheuttamista säilössä tai valvonnan alaisena olevalle henkilölle. Kidutukseksi ei kuitenkaan katsota pelkästään lakiin perustuvasta rangaistuksesta tavanomaisesti aiheutuvaa tuskaa tai kärsimystä;

f) "pakkoraskaus" tarkoittaa pakolla raskaaksi saadetun naisen vankina pitämistä aikomuksena vaikuttaa väestön etniseen koostumukseen tai toteuttaa muita törkeitä kansainvälisen oikeuden vastaisia tekoja. Tämän määritelmän ei millään tavalla tulkitta vaikuttavan kansallisiin lakeihin, jotka liittyvät raskauteen;

g) "vaino" tarkoittaa perusoikeuksien tahallista ja törkeää epäämistä kansainvälisen oikeuden vastaisesti ryhmän ominaisuuksien vuoksi;

h) "rotuerottelu" tarkoittaa 1 kappaleessa tarkoitettuja tekoja vastaavia epäinhimillisiä tekoja, joita yksi rodullinen ryhmä kohdistaa toiseen rodulliseen ryhmään tai ryhmiin, vakiintuneeseen järjestelmälliseen syrjintään ja alistamiseen perustuvan hallintojärjestelmän puitteissa, ja joiden tarkoituksena on kyseisen hallintojärjestelmän ylläpito;

i) "tahdonvastainen katoaminen" tarkoittaa valtion tai poliittisen järjestön toimesta, luvalla, tuella tai suostumuksella tapahtuvaa henkilöiden pidättämistä, vangitsemista tai kaappausta, jota seuraa kieltäytyminen tunnustamasta kyseistä vapaudenriistoa tai antamasta tietoja kyseisten henkilöiden kohtalosta tai olinpaikasta tarkoituksessa evätä heiltä oikeussuoja pitkäksi aikaa.

3. Tässä perussäännössä käsitteen "sukupuoli" katsotaan tarkoittavan kahta sukupuolta, miehiä ja naisia, sanan yhteiskunnallisessa merkityksessä. Käsiteellä "sukupuoli" ei ole muita merkityksiä.

are lawfully present, without grounds permitted under international law;

(e) "Torture" means the intentional infliction of severe pain or suffering, whether physical or mental, upon a person in the custody or under the control of the accused; except that torture shall not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to, lawful sanctions;

(f) "Forced pregnancy" means the unlawful confinement of a woman forcibly made pregnant, with the intent of affecting the ethnic composition of any population or carrying out other grave violations of international law. This definition shall not in any way be interpreted as affecting national laws relating to pregnancy;

(g) "Persecution" means the intentional and severe deprivation of fundamental rights contrary to international law by reason of the identity of the group or collectivity;

(h) "The crime of apartheid" means inhumane acts of a character similar to those referred to in paragraph 1, committed in the context of an institutionalized regime of systematic oppression and domination by one racial group over any other racial group or groups and committed with the intention of maintaining that regime;

(i) "Enforced disappearance of persons" means the arrest, detention or abduction of persons by, or with the authorization, support or acquiescence of, a State or a political organization, followed by a refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of those persons, with the intention of removing them from the protection of the law for a prolonged period of time.

3. For the purpose of this Statute, it is understood that the term "gender" refers to the two sexes, male and female, within the context of society. The term "gender" does not indicate any meaning different from the above.

8 artikla

Article 8

*Sotarikokset**War crimes*

1. Tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään sotarikoksia erityisesti silloin, kun ne on tehty osana suunnitelmaa tai politiikkaa tai osana sellaisten rikosten laajamittaista tekemistä.

2. Tässä perussäännössä "sotarikokset" tarkoittavat:

a) törkeitä 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten loukkauksia, eli mitä tahansa seuraavista teoista, jotka kohdistetaan kyseessä olevan Geneven yleissopimuksen määräysten suojelemiin henkilöihin tai omaisuuteen:

- i) harkittu surmaaminen;
- ii) kidutus tai epäinhimillinen kohtelu, mukaan luettuna biologiset kokeet;
- iii) harkittu suuren kärsimyksen tai vaikean ruumiillisen vamman aiheuttaminen tai vakava terveyden vahingoittaminen;
- iv) laajamittainen omaisuuden tuhoaminen ja anastaminen, joka ei ole perusteltavissa sotilaallisella tarpeella ja joka toteutetaan oikeudenvastaisesti ja mielivaltaisesti;
- v) sotavangin tai muun suojellun henkilön pakottaminen palvelemaan vihollisvallan sotavoimissa;
- vi) harkittu oikeudenmukaista ja laillista oikeudenkäyntiä koskevien oikeuksien epäminen sotavangilta tai muulta suojellulta henkilöltä;
- vii) oikeudenvastainen karkottaminen, siirtäminen tai vankina pitäminen;
- viii) panttivankien ottaminen.

b) muita vakavia kansainvälisiin aseellisiin selkkauksiin sovellettavan oikeuden ja tapojen loukkauksia, kansainvälisen oikeuden järjestelmän puitteissa, eli mitä tahansa seuraavista teoista:

- i) tahallinen hyökkäys sellaista siviiliväestöä tai sellaisia yksittäisiä siviilihenkilöitä vastaan, jotka eivät välittömästi osallistu vihollisuuksiin;
- ii) tahallinen hyökkäys siviilikohteita vastaan, toisin sanoen sellaisia kohteita vastaan, jotka eivät ole sotilaskohteita;
- iii) tahallinen hyökkäys Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisissa humanitaarisissa avustustehtävissä tai rauhan-

1. The Court shall have jurisdiction in respect of war crimes in particular when committed as part of a plan or policy or as part of a large-scale commission of such crimes.

2. For the purpose of this Statute, "war crimes" means:

(a) Grave breaches of the Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts against persons or property protected under the provisions of the relevant Geneva Convention:

- (i) Wilful killing;
- (ii) Torture or inhuman treatment, including biological experiments;
- (iii) Wilfully causing great suffering, or serious injury to body or health;

(iv) Extensive destruction and appropriation of property, not justified by military necessity and carried out unlawfully and wantonly;

(v) Compelling a prisoner of war or other protected person to serve in the forces of a hostile Power;

(vi) Wilfully depriving a prisoner of war or other protected person of the rights of fair and regular trial;

(vii) Unlawful deportation or transfer or unlawful confinement;

(viii) Taking of hostages.

(b) Other serious violations of the laws and customs applicable in international armed conflict, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:

(i) Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;

(ii) Intentionally directing attacks against civilian objects, that is, objects which are not military objectives;

(iii) Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assis-

turvaamistehtävissä toimivaa henkilöstöä tai niihin liittyviä rakennelmia, materiaalia, yksiköjä tai ajoneuvoja vastaan, kun nämä ovat oikeutettuja siviilihenkilöille tai siviili-kohteille myönnettävään suojaan kansainvälisen aseellisia selkkauksia koskevan oikeuden nojalla;

iv) tahallinen hyökkäyksen aloittaminen tietoisena siitä, että hyökkäys aiheuttaa sellaisia ihmishenkien menetyksiä tai vammoja siviilihenkilöille tai vahinkoa siviili-kohteille tai sellaisia laajamittaisia, pitkäaikaisia ja vakavia ympäristövahinkoja, jotka olisivat selvästi liiallisia verrattuna odotettavissa olevaan konkreettiseen ja välittömään yleiseen sotilaalliseen hyötyyn;

v) sellaisiin kaupunkeihin, kyliin, asumuksiin tai rakennuksiin hyökkääminen, joita ei puolusteta ja jotka eivät ole sotilaskohteita, tai niiden pommittaminen;

vi) sellaisen aseensa laskeneen tai puolustuskyvyttömän sotilaan surmaaminen tai haavoittaminen, joka on antautunut ilman ehtoja;

vii) valkoisen lipun, vihollisen tai Yhdistyneiden Kansakuntien lipun tai sotilasmerkkien ja sotilaspuvun sekä Geneven yleissopimuksissa tarkoitettujen tunnusmerkkien väärinkäyttö, josta aiheutuu kuolema tai vakava henkilötapaturma;

viii) miehittävän vallan toteuttama omien väestönsien siirtäminen suoraan tai välillisesti alueelle, jota se miehittää, tai miehitetyn alueen väestön tai sen osan karkottaminen tai siirtäminen kyseisen alueen sisällä tai sen ulkopuolelle;

ix) tahallinen hyökkäys uskonnon harjoittamiseen, opetukseen, taiteiden tai tieteen harjoittamiseen tai hyväntekeväisyystarkoitukseen käytettäviä rakennuksia, historiallisia muistomerkkejä, sairaaloita ja sairaiden ja haavoittuneiden vastaanottoasemia vastaan, sillä edellytyksellä, että nämä eivät ole sotilaskohteita;

x) vastapuolen määräysvaltaan kuuluvien henkilöiden silpominen tai näiden alistaminen lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin, jotka eivät ole perusteltavissa kyseisten henkilöiden lääkärin-, hammas- tai sairaalahoidolla tai joita ei tehdä kyseisten henkilöiden etujen mukaisesti, ja jotka aiheuttavat kyseisten henkilöiden kuoleman

or peacekeeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;

(iv) Intentionally launching an attack in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians or damage to civilian objects or widespread, long-term and severe damage to the natural environment which would be clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated;

(v) Attacking or bombarding, by whatever means, towns, villages, dwellings or buildings which are undefended and which are not military objectives;

(vi) Killing or wounding a combatant who, having laid down his arms or having no longer means of defence, has surrendered at discretion;

(vii) Making improper use of a flag of truce, of the flag or of the military insignia and uniform of the enemy or of the United Nations, as well as of the distinctive emblems of the Geneva Conventions, resulting in death or serious personal injury;

(viii) The transfer, directly or indirectly, by the Occupying Power of parts of its own civilian population into the territory it occupies, or the deportation or transfer of all or parts of the population of the occupied territory within or outside this territory;

(ix) Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;

(x) Subjecting persons who are in the power of an adverse party to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the

tai vakavasti vaarantavat heidän terveytensä;

xi) viholliskansaan tai -armeijaan kuuluvien yksilöiden petollinen surmaaminen tai haavoittaminen;

xii) ilmoitus, jonka mukaan armoa ei anneta;

xiii) vihollisen omaisuuden tuhoaminen tai takavarikoiminen, ellei sotaan liittyvä pakkotilanne edellytä tällaista tuhoamista tai takavarikoimista;

xiv) ilmoitus, jonka mukaan vihamielisen osapuolen kansallisuutta olevien henkilöiden oikeudet ja oikeustoimenpiteet kumotaan, niitä lykätään tai ei voida ottaa käsiteltäväksi tuomioistuimissa;

xv) vihamielisen osapuolen kansallisuutta olevien henkilöiden pakottaminen osallistumaan sotatoimenpiteisiin, jotka kohdistetaan heidän omaa maataan vastaan, vaikka he olisivat sotaa käyvän valtion palveluksessa ennen sodan alkamista;

xvi) kaupungin tai paikan ryöstäminen, vaikka se tapahtuisi hyökkäyksen yhteydessä;

xvii) myrkyin tai myrkyaseiden käyttäminen;

xviii) tukehduttavien, myrkyllisten tai muiden kaasujen, ja kaikkien vastaavien nesteiden, tarvikkeiden tai laitteiden käyttäminen;

xix) ihmisen ruumiissa helposti laajentuvien tai litistyvien luotien käyttö, esimerkiksi sellaisten luotien käyttö, joissa on kova vaippa, joka ei peitä ydintä kokonaan tai johon on tehty viiltoja;

xx) sellaisten aseiden, ammusten, tarvikkeiden ja sodankäyntimenetelmien käyttö, jotka aiheuttavat liiallisia vammoja tai tarpeetonta kärsimystä tai jotka ovat luonnostaan umpimähkäisiä aseellisia selkkauksia koskevan kansainvälisen oikeuden vastaisesti, edellyttäen, että sellaiset aseet on kielletty kattavasti ja ne on sisällytetty tämän perussäännön liitteeseen muutoksella, joka tehdään asiaan liittyvien 121 ja 123 artiklan määräysten mukaisesti;

xxi) henkilön kunniaa loukkaavat rikokset, erityisesti epäinhimillinen ja halventava kohtelu;

xxii) raiskaus, seksuaalinen orjuus, pak-

health of such person or persons;

(xi) Killing or wounding treacherously individuals belonging to the hostile nation or army;

(xii) Declaring that no quarter will be given;

(xiii) Destroying or seizing the enemy's property unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war;

(xiv) Declaring abolished, suspended or inadmissible in a court of law the rights and actions of the nationals of the hostile party;

(xv) Compelling the nationals of the hostile party to take part in the operations of war directed against their own country, even if they were in the belligerent's service before the commencement of the war;

(xvi) Pillaging a town or place, even when taken by assault;

(xvii) Employing poison or poisoned weapons;

(xviii) Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;

(xix) Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions;

(xx) Employing weapons, projectiles and material and methods of warfare which are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering or which are inherently indiscriminate in violation of the international law of armed conflict, provided that such weapons, projectiles and material and methods of warfare are the subject of a comprehensive prohibition and are included in an annex to this Statute, by an amendment in accordance with the relevant provisions set forth in articles 121 and 123;

(xxi) Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;

(xxii) Committing rape, sexual slavery,

koprostituutio, pakkoraskaus 7 artiklan 2 (f) kappaaleen määritelmän mukaisesti, pakkosterilisaatio tai muu seksuaalisen väkivallan muoto, joka on samalla Geneven yleissopimusten törkeä loukkaus;

xxiii) siviilihenkilöiden tai muiden suojeltujen henkilöiden läsnäolon hyväksikäyttäminen, jotta sotatoimet eivät ulottuisi tiettyihin kohteisiin, alueisiin tai sotavoimiin;

xxiv) tahallinen hyökkäys sellaisia rakennuksia, tarvikkeita, lääkintäyksiköitä ja kuljetusvälineitä sekä henkilöitä vastaan, jotka käyttävät Geneven yleissopimuksissa tarkoitettuja tunnusmerkkejä kansainvälisen oikeuden mukaisesti;

xxv) siviilihenkilöiden nälkiinnyttämisen tahallinen käyttäminen sodankäyntimenetelmänä, estämällä heiltä sellaisten tarvikkeiden saanti, jotka ovat välttämättömiä heidän henkiinjäämiselleen, mukaan luettuna Geneven yleissopimusten mukaisesti annetun hätäavun harkittu estäminen;

xxvi) alle 15-vuotiaiden lasten ottaminen tai värvääminen kansallisiin asevoimiin tai heidän käyttämisensä osallistumaan aktiivisesti vihollisuuksiin.

c) valtionsisäisten aseellisten selkkausten osalta vakavia 12 päivänä elokuuta 1949 tehdyn neljän Geneven yleissopimuksen yhteisen 3 artiklan loukkauksia, eli mitä tahansa seuraavista teoista, kun ne tehdään sellaisia henkilöitä vastaan, jotka eivät aktiivisesti osallistu vihollisuuksiin, mukaan luettuna asevoimien jäsenet, jotka ovat laskeneet aseensa ja jotka ovat tulleet taistelukyvyttömiksi sairauden, haavoittumisen, vangitsemisen tai muun syyn vuoksi:

i) henkeen ja henkilöön kohdistuva väkivalta, erityisesti murha kaikissa muodoissa, silpominen, julma kohtelu ja kidutus;

ii) henkilön kunniaan kohdistuvat rikokset, erityisesti epäinhimillinen ja halventava kohtelu;

iii) panttivankien ottaminen;

iv) rangaistuksen määrääminen ja teloitus ilman laillisesti perustetun tuomioistuimen antamaa aikaisempaa tuomiota, johon liittyvät kaikki yleisesti välttämättömiksi tunnustetut oikeudelliset takeet.

d) tämän artiklan 2 (c) kappaletta sovelletaan valtionsisäisiin aseellisiin selkkauksiin,

enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, or any other form of sexual violence also constituting a grave breach of the Geneva Conventions;

(xxiii) Utilizing the presence of a civilian or other protected person to render certain points, areas or military forces immune from military operations;

(xxiv) Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;

(xxv) Intentionally using starvation of civilians as a method of warfare by depriving them of objects indispensable to their survival, including wilfully impeding relief supplies as provided for under the Geneva Conventions;

(xxvi) Conscripting or enlisting children under the age of fifteen years into the national armed forces or using them to participate actively in hostilities.

c) In the case of an armed conflict not of an international character, serious violations of article 3 common to the four Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts committed against persons taking no active part in the hostilities, including members of armed forces who have laid down their arms and those placed hors de combat by sickness, wounds, detention or any other cause:

(i) Violence to life and person, in particular murder of all kinds, mutilation, cruel treatment and torture;

(ii) Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;

(iii) Taking of hostages;

(iv) The passing of sentences and the carrying out of executions without previous judgement pronounced by a regularly constituted court, affording all judicial guarantees which are generally recognized as indispensable.

(d) Paragraph 2 (c) applies to armed conflicts not of an international character and

mutta ei valtionsisäisiin levottomuuksiin ja jännittyneisiin tilanteisiin, kuten mellakoihin, erillisiin ja satunnaisiin väkivaltaisuuksiin tai muihin vastaaviin tekoihin.

e) muita vakavia valtionsisäisiin aseellisiin selkkauksiin sovellettavan oikeuden ja tapojen loukkauksia, kansainvälisen oikeuden järjestelmän puitteissa, eli mitä tahansa seuraavista teoista:

i) tahallinen hyökkäys sellaista siviiliväestöä tai sellaisia yksittäisiä siviilihenkilöitä vastaan, jotka eivät osallistu välittömästi vihollisuuksiin;

ii) tahallinen hyökkäys sellaisia rakennuksia, tarvikkeita, lääkintäyksiköjä ja kuljetusvälineitä sekä henkilöstöä vastaan, jotka käyttävät Geneven yleissopimuksissa tarkoitettuja tunnusmerkkejä kansainvälisen oikeuden mukaisesti;

iii) tahallinen hyökkäys Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisissa humanitaarisissa avustustehtävissä tai rauhan- turvaamistehtävissä toimivaa henkilöstöä tai näihin tehtäviin liittyviä rakennelmia, tarvikkeita, yksiköjä tai ajoneuvoja vastaan, mikäli nämä ovat oikeutettuja siviilihenkilöille tai siviilikohteille myönnettävään suojaan aseellisia selkkauksia koskevan kansainvälisen oikeuden nojalla;

iv) tahallinen hyökkäys uskonnon harjoittamiseen, opetukseen, taiteiden tai tieteen harjoittamiseen tai hyväntekeväisyystarkoitukseen käytettäviä rakennuksia, historiallisia muistomerkkejä, sairaaloita ja sairaiden ja haavoittuneiden vastaanottoasemia vastaan, sillä edellytyksellä, että nämä eivät ole sotilaskohteita;

v) kaupungin tai paikan ryöstäminen, vaikka se tapahtuisi hyökkäyksen yhteydessä;

vi) raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakko- prostituutio, pakkoraskaus 7 artiklan 2 (f) kappaleen määritelmän mukaisesti; pakkosterilisaatio ja muu seksuaalisen väkivallan muoto, joka on samalla Geneven yleissopimusten törkeä loukkaus;

vii) alle 15-vuotiaiden lasten ottaminen tai värvääminen kansallisiin asevoimiin tai ryhmiin, tai heidän käyttämisensä osallistumaan aktiivisesti vihollisuuksiin;

viii) määräys siirtää siviiliväestöä selkka-

thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature.

(e) Other serious violations of the laws and customs applicable in armed conflicts not of an international character, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:

(i) Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;

(ii) Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;

(iii) Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assistance or peacekeeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;

(iv) Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;

(v) Pillaging a town or place, even when taken by assault;

(vi) Committing rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, and any other form of sexual violence also constituting a serious violation of article 3 common to the four Geneva Conventions;

(vii) Conscription or enlisting children under the age of fifteen years into armed forces or groups or using them to participate actively in hostilities;

(viii) Ordering the displacement of the ci-

ukseen liittyvistä syistä, elleivät kyseisten siviilihenkilöiden turvallisuus tai pakottavat sotilaalliset syyt vaadi sitä;

ix) vastapuolen sotilaan petollinen surmaaminen tai haavoittaminen;

x) ilmoitus, jonka mukaan armoa ei anneta;

xi) vastapuolen määräysvaltaan kuuluvien henkilöiden silpominen tai näiden alistaminen lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin, jotka eivät ole perusteltavissa kyseisten henkilöiden lääkärin-, hammas- tai sairaalahoidolla tai joita ei tehdä kyseisten henkilöiden etujen mukaisesti, ja jotka aiheuttavat kyseisten henkilöiden kuoleman tai vakavasti vaarantavat heidän terveystensä;

xii) vastapuolen omaisuuden tuhoaminen tai takavarikoiminen, elleivät selkkaukseen liittyvät pakottavat syyt edellytä sellaista tuhoamista tai takavarikoimista.

f) Tämän artiklan 2 (e) kappaletta sovelletaan valtionsisäisiin aseellisiin selkkauksiin, mutta ei valtionsisäisiin levottomuuksiin ja jännittyneisiin tilanteisiin, kuten mellakoihin, erillisiin ja satunnaisiin väkivaltaisuuksiin tai muihin vastaaviin tekoihin. Sitä sovelletaan aseellisiin selkkauksiin, jotka tapahtuvat valtion alueella, kun siellä on meneillään pitkällinen valtion viranomaisten ja järjestäytyneiden aseistautuneiden ryhmien välinen tai tällaisten ryhmien välinen aseellinen selkkaus.

3. Tämän artiklan 2 kappaleen (c) ja (e) kohdan määräykset eivät vaikuta hallituksen velvollisuuteen ylläpitää tai palauttaa laki ja järjestys valtioon tai puolustaa valtion yhtenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta kaikin laillisin keinoin.

9 artikla

Rikosten määritelmien tulkintaohjeet

1. Tuomioistuin käyttää 6, 7 ja 8 artiklan tulkinnassa ja soveltamisessa apuna rikosten määritelmien tulkintaohjeita. Sopimusvaltioiden kokous hyväksyy ne jäsentensä kahden kolmasosan ääntenemmistöllä.

2. Muutoksia rikosten määritelmien tulkintaohjeisiin voivat esittää:

a) sopimusvaltiot;

vilian population for reasons related to the conflict, unless the security of the civilians involved or imperative military reasons so demand;

(ix) Killing or wounding treacherously a combatant adversary;

(x) Declaring that no quarter will be given;

(xi) Subjecting persons who are in the power of another party to the conflict to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the health of such person or persons;

(xii) Destroying or seizing the property of an adversary unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of the conflict;

(f) Paragraph 2 (e) applies to armed conflicts not of an international character and thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature. It applies to armed conflicts that take place in the territory of a State when there is protracted armed conflict between governmental authorities and organized armed groups or between such groups.

3. Nothing in paragraphs 2 (c) and (e) shall affect the responsibility of a Government to maintain or re-establish law and order in the State or to defend the unity and territorial integrity of the State, by all legitimate means.

Article 9

Elements of Crimes

1. Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7 and 8. They shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

2. Amendments to the Elements of Crimes may be proposed by:

(a) Any State Party;

b) tuomarit ehdottomalla ääntenemmistöllä;

c) syyttäjä.

Sopimusvaltioiden kokous hyväksyy muutokset jäsentensä kahden kolmasosan ääntenemmistöllä.

3. Rikosten määritelmien tulkintaohjeiden ja niiden muutosten tulee olla tämän perussäännön mukaisia.

10 artikla

Tämän osan määräysten ei tulkitava rajoittavan millään tavalla olemassaolevia tai kehittyviä kansainvälisen oikeuden määräyksiä tai vaikuttavan niihin muuta tarkoitusta kuin tämän perussäännön soveltamista varten.

11 artikla

Ajallinen toimivalta

1. Tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään ainoastaan sellaisia rikoksia, jotka on tehty tämän perussäännön voimaantulon jälkeen.

2. Jos valtiosta tulee tämän perussäännön sopimuspuoli sen voimaantulon jälkeen, tuomioistuin voi käyttää toimivaltaansa ainoastaan sellaisten rikosten suhteen, jotka on tehty sen jälkeen, kun perussääntö on tullut kyseisen valtion osalta voimaan, ellei tämä valtio ole antanut 12 artiklan 3 kappaleen mukaista selitystä.

12 artikla

Toimivallan edellytykset

1. Valtio, josta tulee tämän perussäännön sopimuspuoli, hyväksyy sopimuspuoleksi tullessaan tuomioistuimen toimivallan 5 artiklassa tarkoitettujen rikosten suhteen.

2. Tuomioistuin voi käyttää toimivaltaansa 13 artiklan (a) tai (c) kohdan tapauksessa, jos yksi tai useampi seuraavista valtioista on tämän perussäännön sopimuspuolena tai on hyväksynyt tuomioistuimen toimivallan 3 kappaleen mukaisesti:

a) valtio, jonka alueella kyseinen teko tai laiminlyönti on tapahtunut tai, jos rikos on

(b) The judges acting by an absolute majority;

(c) The Prosecutor.

Such amendments shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. The Elements of Crimes and amendments thereto shall be consistent with this Statute.

Article 10

Nothing in this Part shall be interpreted as limiting or prejudicing in any way existing or developing rules of international law for purposes other than this Statute.

Article 11

Jurisdiction ratione temporis

1. The Court has jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute.

2. If a State becomes a Party to this Statute after its entry into force, the Court may exercise its jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute for that State, unless that State has made a declaration under article 12, paragraph 3.

Article 12

Preconditions to the exercise of jurisdiction

1. A State which becomes a Party to this Statute thereby accepts the jurisdiction of the Court with respect to the crimes referred to in article 5.

2. In the case of article 13, paragraph (a) or (c), the Court may exercise its jurisdiction if one or more of the following States are Parties to this Statute or have accepted the jurisdiction of the Court in accordance with paragraph 3:

(a) The State on the territory of which the conduct in question occurred or, if the

tehty aluksella tai ilma-aluksessa, kyseisen aluksen tai ilma-aluksen rekisteröintivaltio;

b) valtio, jonka kansalainen syytetty on.

3. Jos tämän perussäännön ulkopuolisen valtion hyväksyntä edellytetään 2 kappaleen nojalla, kyseinen valtio voi kirjaajalle toimitetulla selityksellä hyväksyä tuomioistuimen toimivallan kyseessä olevan rikoksen suhteen. Hyväksyvä valtio toimii yhteistyössä tuomioistuimen kanssa viipymättä ja poikkeuksetta 9 osan määräysten mukaisesti.

13 artikla

Toimivallan käyttäminen

Tuomioistuin voi käyttää toimivaltaansa 5 artiklassa tarkoitetun rikoksen suhteen tämän perussäännön määräysten mukaisesti, jos:

a) sopimusvaltio saattaa 14 artiklan mukaisesti syyttäjän käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy yksi tai useampi sellainen rikos;

b) turvallisuusneuvosto, joka toimii Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VII luvun nojalla, saattaa syyttäjän käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy yksi tai useampi sellainen rikos; tai

c) syyttäjä on aloittanut sellaisen rikoksen tutkinnan 15 artiklan mukaisesti.

14 artikla

Sopimusvaltion esittämä tutkintapyyntö

1. Sopimusvaltio voi saattaa syyttäjän käsiteltäväksi tilanteen, johon ilmeisesti liittyy yksi tai useampi tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos, pyytäen syyttäjää tutkimaan tilanteen sen ratkaisemiseksi, tulisiko yksi tai useampi henkilö asettaa syytteeseen kyseisestä rikoksesta.

2. Tutkintapyynnössä mainitaan mahdollisuuksien mukaan asiaan liittyvät olosuhteet ja sen mukana toimitetaan ne tutkin-

crime was committed on board a vessel or aircraft, the State of registration of that vessel or aircraft;

(b) The State of which the person accused of the crime is a national.

3. If the acceptance of a State which is not a Party to this Statute is required under paragraph 2, that State may, by declaration lodged with the Registrar, accept the exercise of jurisdiction by the Court with respect to the crime in question. The accepting State shall cooperate with the Court without any delay or exception in accordance with Part 9.

Article 13

Exercise of jurisdiction

The Court may exercise its jurisdiction with respect to a crime referred to in article 5 in accordance with the provisions of this Statute if:

(a) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by a State Party in accordance with article 14;

(b) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by the Security Council acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations; or

(c) The Prosecutor has initiated an investigation in respect of such a crime in accordance with article 15.

Article 14

Referral of a situation by a State Party

1. A State Party may refer to the Prosecutor a situation in which one or more crimes within the jurisdiction of the Court appear to have been committed requesting the Prosecutor to investigate the situation for the purpose of determining whether one or more specific persons should be charged with the commission of such crimes.

2. As far as possible, a referral shall specify the relevant circumstances and be accompanied by such supporting documenta-

tapyyntöä tukevat asiakirjat, jotka tilanteen käsiteltäväksi saattavalla valtiolla on käytettävissään.

15 artikla

Syyttäjä

1. Syyttäjä voi aloittaa tutkinnan omasta aloitteestaan tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia koskevien tietojen perusteella.

2. Syyttäjä tutkii saatujen tietojen vakaavuuden. Tätä tarkoitusta varten syyttäjä voi hankkia lisätietoja valtioilta, Yhdistyneiden Kansakuntien toimielimiltä, hallitustenvälisiltä järjestöiltä tai kansalaisjärjestöiltä tai muista sopiviksi katsomistaan luotettavista lähteistä, ja hän voi ottaa vastaan kirjallisia tai suullisia todistanlausuntoja tuomioistuimen toimipaikassa.

3. Jos syyttäjä katsoo, että tutkinnan jatkamiselle on olemassa perusteltua syytä, hän toimittaa esitutkintajaostolle pyynnön luvan saamiseksi tutkinnalle sekä kerätyn pyyntöä tukevan aineiston. Rikosten uhrin voivat antaa lausuntoja esitutkintajaostolle oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

4. Jos esitutkintajaosto pyynnön ja sitä tukevan aineiston tutkittuaan katsoo, että tutkinnan jatkamiselle on olemassa perusteltua syytä ja että tapaus ilmeisesti kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan, se sallii tutkinnan aloittamisen. Tämä ei kuitenkaan vaikuta siihen, mitä tuomioistuin myöhemmin päättää toimivallan ja tapauksen käsiteltäväksi ottamisen osalta.

5. Mikäli esitutkintajaosto ei anna tutkinnalle lupaa, syyttäjä voi kuitenkin myöhemmin esittää uuden pyynnön, joka perustuu uusiin samaa tilannetta koskeviin tosiseikkoihin tai todisteisiin.

6. Jos syyttäjä katsoo 1 ja 2 kappaleessa tarkoitetun alustavan tutkinnan jälkeen, että saatujen tietojen perusteella tutkinnan aloittamiselle ei ole olemassa perusteltua syytä, hän ilmoittaa tästä tiedot toimittaneille henkilöille. Tämä ei estä syyttäjää tarkastelemasta hänelle toimitettavia samaa tilannetta

tion as is available to the State referring the situation.

Article 15

Prosecutor

1. The Prosecutor may initiate investigations proprio motu on the basis of information on crimes within the jurisdiction of the Court.

2. The Prosecutor shall analyse the seriousness of the information received. For this purpose, he or she may seek additional information from States, organs of the United Nations, intergovernmental or non-governmental organizations, or other reliable sources that he or she deems appropriate, and may receive written or oral testimony at the seat of the Court.

3. If the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation, he or she shall submit to the Pre-Trial Chamber a request for authorization of an investigation, together with any supporting material collected. Victims may make representations to the Pre-Trial Chamber, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. If the Pre-Trial Chamber, upon examination of the request and the supporting material, considers that there is a reasonable basis to proceed with an investigation, and that the case appears to fall within the jurisdiction of the Court, it shall authorize the commencement of the investigation, without prejudice to subsequent determinations by the Court with regard to the jurisdiction and admissibility of a case.

5. The refusal of the Pre-Trial Chamber to authorize the investigation shall not preclude the presentation of a subsequent request by the Prosecutor based on new facts or evidence regarding the same situation.

6. If, after the preliminary examination referred to in paragraphs 1 and 2, the Prosecutor concludes that the information provided does not constitute a reasonable basis for an investigation, he or she shall inform those who provided the information. This shall not preclude the Prosecutor from

koskevia lisätietoja uusien tosiseikkojen tai todisteiden valossa.

sidering further information submitted to him or her regarding the same situation in the light of new facts or evidence.

16 artikla

Article 16

Tutinnan tai syyttämisen lykkääminen

Deferral of investigation or prosecution

Tutkintaa tai syyttämistä ei voida aloittaa tai jatkaa perussäännön mukaisesti kahden-toista seuraavan kuukauden aikana siitä, kun turvallisuusneuvosto on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VII luvun nojalla hyväksytyllä päätöksellä pyytänyt lykkäystä tuomioistuimelta; turvallisuusneuvosto voi uudistaa pyyntönsä samoin ehdoin.

No investigation or prosecution may be commenced or proceeded with under this Statute for a period of 12 months after the Security Council, in a resolution adopted under Chapter VII of the Charter of the United Nations, has requested the Court to that effect; that request may be renewed by the Council under the same conditions.

17 artikla

Article 17

Tapauksen käsiteltäväksi ottaminen

Issues of admissibility

1. Ottaen huomioon johdanto-osan 10 kappaleen ja 1 artiklan määräykset, tuomioistuin ei ota tapausta käsiteltäväksi, jos:

1. Having regard to paragraph 10 of the Preamble and article 1, the Court shall determine that a case is inadmissible where:

a) tapausta on tutkittu tai syyte on nostettu valtiossa, jonka toimivaltaan tapaus kuuluu, ellei valtio ole haluton tai kykenemätön tehokkaasti huolehtimaan tutkinnasta ja syyttamisestä;

(a) The case is being investigated or prosecuted by a State which has jurisdiction over it, unless the State is unwilling or unable genuinely to carry out the investigation or prosecution;

b) tapausta on tutkittu valtiossa, jonka toimivaltaan tapaus kuuluu, ja valtio on päättänyt olla nostamatta syytettä kyseistä henkilöä vastaan, ellei päätös johdu valtion haluttomuudesta tai kykenemättömyydestä tehokkaasti huolehtia syyttamisestä;

(b) The case has been investigated by a State which has jurisdiction over it and the State has decided not to prosecute the person concerned, unless the decision resulted from the unwillingness or inability of the State genuinely to prosecute;

c) kyseistä henkilöä vastaan on jo järjestetty oikeudenkäynti valituksen kohteena olevasta toiminnasta, eikä oikeudenkäynti tuomioistuimessa ole sallittu 20 artiklan 3 kappaleen nojalla;

(c) The person concerned has already been tried for conduct which is the subject of the complaint, and a trial by the Court is not permitted under article 20, paragraph 3;

d) tapaus ei ole riittävän vakava, jotta käsittelyn jatkaminen tuomioistuimessa olisi perusteltua.

(d) The case is not of sufficient gravity to justify further action by the Court.

2. Ratkaistakseen onko tietyssä tapauksessa kyse haluttomuudesta, tuomioistuin harkitsee, oikeudenmukaista menettelyä koskevat kansainvälisen oikeuden periaatteet huomioon ottaen, vallitseeko yksi tai useampi seuraavista tilanteista:

2. In order to determine unwillingness in a particular case, the Court shall consider, having regard to the principles of due process recognized by international law, whether one or more of the following exist, as applicable:

a) oikeudenkäyntiin ryhdyttiin tai ollaan ryhtymässä tai kansallinen päätös tehtiin

(a) The proceedings were or are being undertaken or the national decision was made

kyseisen henkilön suojelemiseksi rikosoikeudelliselta vastuulta 5 artiklassa tarkoitettujen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten suhteen;

b) oikeudenkäyntiä on viivytetty perusteettomasti, eikä viivytys olosuhteet huomioon ottaen vastaa tarkoitusta saattaa kyseinen henkilö oikeuden eteen;

c) oikeudenkäynti ei ollut tai ei ole riippumaton tai puolueeton eikä oikeudenkäyntimenettely olosuhteet huomioon ottaen vastannut tai vastaa tarkoitusta saattaa kyseinen henkilö oikeuden eteen.

3. Ratkaistakseen onko tietyssä tapauksessa kyse kykenemättömyydestä, tuomioistuin harkitsee, onko valtio kykenemätön saamaan syytetyn oikeuteen tai hankkimaan tarvittavat todisteet ja todistajanlausunnot tai muuten kykenemätön järjestämään oikeudenkäynnin siitä syystä, että sen kansallinen tuomioistuinjärjestelmä on kokonaan tai merkittävältä osin romahtanut tai puuttuu kokonaan.

18 artikla

Tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevat alustavat päätökset

1. Kun tilanne on saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi 13 artiklan (a) kohdan mukaisesti ja syyttäjä on todennut, että tutkinnan aloittamiselle on olemassa perusteltua syytä tai syyttäjä aloittaa tutkinnan 13 artiklan (c) kohdan ja 15 artiklan mukaisesti, syyttäjä ilmoittaa siitä kaikille sopimusvaltioille ja niille valtioille, jotka käytettävissä olevien tietojen perusteella tavallisesti olisivat toimivaltaisia kyseessä olevien rikosten suhteen. Syyttäjä voi ilmoittaa käsittelystä sellaisille valtioille luottamuksellisesti ja, jos hän katsoo sen henkilöiden suojelemisen, todisteiden tuhoamisen estämisen tai henkilöiden karkaamisen estämisen vuoksi tarpeelliseksi, rajoittaa valtioille toimitettavien tietojen laajuutta.

2. Valtio voi ilmoittaa tuomioistuimelle kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, että se on tutkimassa tai on tutkinut omien kansalaistensa tai muiden sen toimivaltaan kuuluvien henkilöiden tekemiä

for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court referred to in article 5;

(b) There has been an unjustified delay in the proceedings which in the circumstances is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice;

(c) The proceedings were not or are not being conducted independently or impartially, and they were or are being conducted in a manner which, in the circumstances, is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.

3. In order to determine inability in a particular case, the Court shall consider whether, due to a total or substantial collapse or unavailability of its national judicial system, the State is unable to obtain the accused or the necessary evidence and testimony or otherwise unable to carry out its proceedings.

Article 18

Preliminary rulings regarding admissibility

1. When a situation has been referred to the Court pursuant to article 13 (a) and the Prosecutor has determined that there would be a reasonable basis to commence an investigation, or the Prosecutor initiates an investigation pursuant to articles 13 (c) and 15, the Prosecutor shall notify all States Parties and those States which, taking into account the information available, would normally exercise jurisdiction over the crimes concerned. The Prosecutor may notify such States on a confidential basis and, where the Prosecutor believes it necessary to protect persons, prevent destruction of evidence or prevent the absconding of persons, may limit the scope of the information provided to States.

2. Within one month of receipt of that notification, a State may inform the Court that it is investigating or has investigated its nationals or others within its jurisdiction with respect to criminal acts which may consti-

rikollisia tekoja, jotka voivat olla 5 artiklassa tarkoitettuja rikoksia ja jotka liittyvät valtioille lähetetyssä ilmoituksessa mainittuihin tietoihin. Syyttäjä jättää näiden henkilöiden tutkinnan kyseisen valtion tehtäväksi, jos tämä sitä pyytää, ellei esitutkintajaosto syyttäjän hakemuksesta päättää sallia tutkintaa.

3. Syyttäjä voi harkita uudelleen päätöstään jättää tutkinta valtion tehtäväksi kuuden kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona tutkinta on jätetty valtion tehtäväksi, tai milloin tahansa, kun olosuhteet ovat merkittävästi muuttuneet sen vuoksi, että valtio on haluton tai kykenemätön suorittamaan tutkinnan tehokkaasti.

4. Kyseinen valtio tai syyttäjä voi valittaa esitutkintajaoston päätöksestä valitusjaostoon 82 artiklan mukaisesti. Valitus käsitellään kiireellisenä.

5. Kun syyttäjä on jättänyt tutkinnan valtion tehtäväksi 2 kappaleen mukaisesti, syyttäjä voi pyytää, että kyseinen valtio säännöllisin väliajoin ilmoittaa syyttäjälle tutkinnan edistymisestä ja mahdollisista myöhemmistä syytteistä. Sopimusvaltioiden tulee vastata tällaisiin pyyntöihin ilman aiheetonta viivytystä.

6. Odottaessaan esitutkintajaoston päätöstä tai milloin tahansa, kun syyttäjä on jättänyt tutkinnan valtion tehtäväksi tämän artiklan mukaisesti, syyttäjä voi hakea poikkeuslupaa esitutkintajaostolta suorittaakseen tarpeelliset tutkintaan liittyvät toimenpiteet todisteiden säilyttämiseksi, kun tärkeiden todisteiden saamiseen on ainutlaatuinen tilaisuus tai on olemassa merkittävä vaara, että sellaisia todisteita ei myöhemmin ole saatavilla.

7. Valtio, joka on vastustanut esitutkintajaoston päätöstä tämän artiklan nojalla, voi vastustaa tapauksen käsiteltäväksi ottamista 19 artiklan mukaisesti uusien merkittävien tosiseikkojen tai merkittävän olosuhteiden muutoksen perusteella.

tute crimes referred to in article 5 and which relate to the information provided in the notification to States. At the request of that State, the Prosecutor shall defer to the State's investigation of those persons unless the Pre-Trial Chamber, on the application of the Prosecutor, decides to authorize the investigation.

3. The Prosecutor's deferral to a State's investigation shall be open to review by the Prosecutor six months after the date of deferral or at any time when there has been a significant change of circumstances based on the State's unwillingness or inability genuinely to carry out the investigation.

4. The State concerned or the Prosecutor may appeal to the Appeals Chamber against a ruling of the Pre-Trial Chamber, in accordance with article 82. The appeal may be heard on an expedited basis.

5. When the Prosecutor has deferred an investigation in accordance with paragraph 2, the Prosecutor may request that the State concerned periodically inform the Prosecutor of the progress of its investigations and any subsequent prosecutions. States Parties shall respond to such requests without undue delay.

6. Pending a ruling by the Pre-Trial Chamber, or at any time when the Prosecutor has deferred an investigation under this article, the Prosecutor may, on an exceptional basis, seek authority from the Pre-Trial Chamber to pursue necessary investigative steps for the purpose of preserving evidence where there is a unique opportunity to obtain important evidence or there is a significant risk that such evidence may not be subsequently available.

7. A State which has challenged a ruling of the Pre-Trial Chamber under this article may challenge the admissibility of a case under article 19 on the grounds of additional significant facts or significant change of circumstances.

19 artikla

Article 19

*Tuomioistuimen toimivallan tai tapauksen käsiteltäväksi ottamisen vastustaminen**Challenges to the jurisdiction of the Court or the admissibility of a case*

1. Tuomioistuimien varmistaa, että se on toimivaltainen käsittelemään tapauksia, jotka on saatettu sen käsiteltäväksi. Tuomioistuimien voi omasta aloitteestaan päättää, voidaanko tapaus ottaa käsiteltäväksi 17 artiklan mukaisesti.

2. Tapauksen käsiteltäväksi ottamista 17 artiklassa tarkoitettu peruste voi vastustaa tai tuomioistuimen toimivaltaa voi vastustaa:

a) syytetty tai henkilö, josta on annettu pidätysmääräys tai joka on haastettu 58 artiklan nojalla;

b) valtio, joka on toimivaltainen käsittelemään tapausta sillä perusteella, että tutkinta tai syyttäminen on käynnissä tai on suoritettu tässä valtiossa; tai

c) valtio, jonka hyväksyntä on 12 artiklan mukaisesti toimivallan edellytyksenä.

3. Syyttäjä voi pyytää tuomioistuimelta toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevaa päätöstä. Toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevassa oikeuskäsittelyssä henkilöt, jotka ovat saattaneet tilanteen syyttäjän käsiteltäväksi 13 artiklan mukaisesti, sekä uhrin voivat antaa tuomioistuimelle lausuntoja.

4. Tämän artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu henkilö tai valtio voi vastustaa tapauksen käsiteltäväksi ottamista tai tuomioistuimen toimivaltaa vain kerran. Vastustus esitetään ennen oikeudenkäynnin alkamista. Poikkeustapauksissa tuomioistuimien voi myöntää luvan vastustuksen esittämiseen useammin kuin kerran tai oikeudenkäynnin alkamisen jälkeen. Tapauksen käsiteltäväksi ottamisen vastustaminen ennen oikeudenkäynnin alkua tai myöhemmin tuomioistuimen luvalla voi perustua ainoastaan 17 artiklan 1 kappaleen (c) kohtaan.

5. Tämän artiklan 2 kappaleen (b) tai (c) kohdassa tarkoitettu valtio esittää vastustuksensa mahdollisimman aikaisin.

6. Ennen syytteiden vahvistamista tapauksen käsiteltäväksi ottamisen tai tuomioistuimen toimivallan vastustus saatetaan esitutkintajaoston käsiteltäväksi. Syytteiden

1. The Court shall satisfy itself that it has jurisdiction in any case brought before it. The Court may, on its own motion, determine the admissibility of a case in accordance with article 17.

2. Challenges to the admissibility of a case on the grounds referred to in article 17 or challenges to the jurisdiction of the Court may be made by:

(a) An accused or a person for whom a warrant of arrest or a summons to appear has been issued under article 58;

(b) A State which has jurisdiction over a case, on the ground that it is investigating or prosecuting the case or has investigated or prosecuted; or

(c) A State from which acceptance of jurisdiction is required under article 12.

3. The Prosecutor may seek a ruling from the Court regarding a question of jurisdiction or admissibility. In proceedings with respect to jurisdiction or admissibility, those who have referred the situation under article 13, as well as victims, may also submit observations to the Court.

4. The admissibility of a case or the jurisdiction of the Court may be challenged only once by any person or State referred to in paragraph 2. The challenge shall take place prior to or at the commencement of the trial. In exceptional circumstances, the Court may grant leave for a challenge to be brought more than once or at a time later than the commencement of the trial. Challenges to the admissibility of a case, at the commencement of a trial, or subsequently with the leave of the Court, may be based only on article 17, paragraph 1 (c).

5. A State referred to in paragraph 2 (b) and (c) shall make a challenge at the earliest opportunity.

6. Prior to the confirmation of the charges, challenges to the admissibility of a case or challenges to the jurisdiction of the Court shall be referred to the Pre-Trial

vahvistamisen jälkeen vastustus saatetaan oikeudenkäyntijaoston käsiteltäväksi. Toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevista päätöksistä voi valittaa valitusjaostoon 82 artiklan mukaisesti.

7. Jos 2 kappaleen (b) tai (c) kohdassa tarkoitettu valtio vastustaa toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista, syyttäjä lykkää tutkintaa kunnes tuomioistuin tekee päätöksen 17 artiklan mukaisesti.

8. Odottaessaan tuomioistuimen päätöstä, syyttäjä voi hakea tuomioistuimelta lupaa:

a) suorittaakseen 18 artiklan 6 kappaleessa tarkoitettun kaltaiset tarpeelliset tutkintaan liittyvät toimenpiteet;

b) ottaakseen lausunnon tai todistajanlausunnon todistajalta tai päättääkseen todisteiden keräämisen ja tarkastelun, joka on aloitettu ennen vastustuksen esittämistä; ja

c) estääkseen yhteistyössä niiden valtioiden kanssa, joita asia koskee, sellaisten henkilöiden pakenemisen, joista syyttäjä on jo pyytänyt pidätysmääräystä 58 artiklan nojalla.

9. Vastustaminen ei vaikuta syyttäjän ennen vastustuksen esittämistä suorittamien toimenpiteiden pätevyYTEEN tai tuomioistuimen ennen vastustuksen esittämistä antamien määräysten tai pidätysmääräysten pätevyYTEEN.

10. Jos tuomioistuin on päättänyt 17 artiklan mukaisesti, että tapausta ei voida ottaa käsiteltäväksi, syyttäjä voi esittää pyynnön päätöksen uudelleen käsittelemisestä, kun hän on täysin vakuuttunut siitä, että sellaisia uusia tosiseikkoja on ilmennyt, jotka kumoavat ne perusteet, joilla tuomioistuin on aikaisemmin 17 artiklan mukaisesti päättänyt, että tapausta ei voida ottaa käsiteltäväksi.

11. Jos syyttäjä 17 artiklassa tarkoitettujen seikkojen perusteella jättää tutkinnan valtion tehtäväksi, syyttäjä voi pyytää asianomaiselta valtiolta tietoja kansallisesta oikeudenkäynnistä. Nämä tiedot ovat luotamuksellisia, jos kyseinen valtio sitä pyytää. Jos syyttäjä sen jälkeen päättää jatkaa tutkintaa, hän ilmoittaa tästä sille valtiolle, jonka järjestettäväksi oikeudenkäynti on jätetty.

Chamber. After confirmation of the charges, they shall be referred to the Trial Chamber. Decisions with respect to jurisdiction or admissibility may be appealed to the Appeals Chamber in accordance with article 82.

7. If a challenge is made by a State referred to in paragraph 2 (b) or (c), the Prosecutor shall suspend the investigation until such time as the Court makes a determination in accordance with article 17.

8. Pending a ruling by the Court, the Prosecutor may seek authority from the Court:

(a) To pursue necessary investigative steps of the kind referred to in article 18, paragraph 6;

(b) To take a statement or testimony from a witness or complete the collection and examination of evidence which had begun prior to the making of the challenge; and

(c) In cooperation with the relevant States, to prevent the absconding of persons in respect of whom the Prosecutor has already requested a warrant of arrest under article 58.

9. The making of a challenge shall not affect the validity of any act performed by the Prosecutor or any order or warrant issued by the Court prior to the making of the challenge.

10. If the Court has decided that a case is inadmissible under article 17, the Prosecutor may submit a request for a review of the decision when he or she is fully satisfied that new facts have arisen which negate the basis on which the case had previously been found inadmissible under article 17.

11. If the Prosecutor, having regard to the matters referred to in article 17, defers an investigation, the Prosecutor may request that the relevant State make available to the Prosecutor information on the proceedings. That information shall, at the request of the State concerned, be confidential. If the Prosecutor thereafter decides to proceed with an investigation, he or she shall notify the State to which the deferral of the pro-

ceedings has taken place.

20 artikla

Article 20

Ne bis in idem

Ne bis in idem

1. Ellei tässä perussäännössä toisin määrätä, ketään ei saa tutkia tuomioistuimessa uudelleen toiminnasta, johon syyte on perustunut, ja josta tuomioistuin on tuominut kyseisen henkilön tai jonka osalta tuomioistuin on vapauttanut hänet.

1. Except as provided in this Statute, no person shall be tried before the Court with respect to conduct which formed the basis of crimes for which the person has been convicted or acquitted by the Court.

2. Toinen tuomioistuin ei saa tutkia ketään sellaisesta 5 artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, josta tuomioistuin on jo tuominut kyseisen henkilön tai vapauttanut hänet.

2. No person shall be tried by another court for a crime referred to in article 5 for which that person has already been convicted or acquitted by the Court.

3. Ketään, joka on jo ollut toisen tuomioistuimen tutkittavana 6, 7 tai 8 artiklassa tarkoitettua toiminnasta, ei tutkita tuomioistuimessa samasta toiminnasta, paitsi jos oikeudenkäynti kyseisessä toisessa tuomioistuimessa:

3. No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7 or 8 shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court:

a) oli tarkoitettu suojelemaan kyseistä henkilöä rikosoikeudelliselta vastuulta tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten suhteen; tai

(a) Were for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court; or

b) ei ollut muutoin riippumaton tai puolueeton kansainvälisen oikeuden oikeudenmukaista menettelyä koskevien sääntöjen mukaisesti eikä oikeudenkäyntimenettelyolosuhteet huomioon ottaen vastannut tarkoitusta saattaa kyseinen henkilö oikeuden eteen.

(b) Otherwise were not conducted independently or impartially in accordance with the norms of due process recognized by international law and were conducted in a manner which, in the circumstances, was inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.

21 artikla

Article 21

Sovellettava oikeus

Applicable law

1. Tuomioistuin soveltaa:

1. The Court shall apply:

a) ensisijaisesti tätä perussääntöä, rikosten määritelmien tulkintaohjeita ja sen oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevia sääntöjä;

(a) In the first place, this Statute, Elements of Crimes and its Rules of Procedure and Evidence;

b) toissijaisesti tarvittaessa asiaan sovellettavia sopimuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita ja sääntöjä, mukaan luettuna aseellisia selkkauksia koskevat kansainvälisen oikeuden periaatteet;

(b) In the second place, where appropriate, applicable treaties and the principles and rules of international law, including the established principles of the international law of armed conflict;

c) ellei edellä mainittuja voida soveltaa, tuomioistuin soveltaa yleisiä oikeusperiaatteita, jotka se johtaa maailman oikeusjärjes-

(c) Failing that, general principles of law derived by the Court from national laws of legal systems of the world including, as ap-

telmien valtionsisäisestä oikeudesta, mukaan luettuna tarvittaessa sen valtion valtionsisäinen oikeus, joka tavallisesti olisi toimivaltainen rikoksen suhteen, edellyttäen, että nämä oikeusperiaatteet eivät ole ristiriidassa tämän perussäännön ja kansainvälisen oikeuden kanssa tai kansainvälisesti tunnustettujen sääntöjen ja vaatimusten vastaisia.

2. Tuomioistuin voi soveltaa oikeusperiaatteita ja oikeussääntöjä sen aikaisemmissa päätöksissä olevien tulkintojen mukaisesti.

3. Tämän artiklan mukaisen oikeuden soveltamisen ja tulkinnan tulee olla yhdenmukaista kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien kanssa eikä soveltamisessa ja tulkinnassa saa olla sellaisia eroavaisuuksia, jotka perustuvat esimerkiksi sukupuoleen, ikään, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan.

3 OSA

YLEISET RIKOSOIKEUDELLISET PERIAATTEET

22 artikla

Nullum crimen sine lege

1. Kukaan henkilö ei ole tämän perussäännön nojalla rikosoikeudellisessa vastuussa, ellei toiminta ollut teon hetkellä tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos.

2. Rikostunnusmerkistöä tulee tulkita täsmällisesti, eikä sitä saa laajentaa analogiapäätelmien avulla. Epäselvässä tapauksessa rikostunnusmerkistöä tulee tulkita tulkinnan, syytteen tai tuomion kohteena olevan henkilön eduksi.

3. Tämä artikla ei estä katsomasta toimintaa rikokseksi kansainvälisen oikeuden nojalla tästä perussäännöstä riippumatta.

appropriate, the national laws of States that would normally exercise jurisdiction over the crime, provided that those principles are not inconsistent with this Statute and with international law and internationally recognized norms and standards.

2. The Court may apply principles and rules of law as interpreted in its previous decisions.

3. The application and interpretation of law pursuant to this article must be consistent with internationally recognized human rights, and be without any adverse distinction founded on grounds such as gender as defined in article 7, paragraph 3, age, race, colour, language, religion or belief, political or other opinion, national, ethnic or social origin, wealth, birth or other status.

PART 3

GENERAL PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW

Article 22

Nullum crimen sine lege

1. A person shall not be criminally responsible under this Statute unless the conduct in question constitutes, at the time it takes place, a crime within the jurisdiction of the Court.

2. The definition of a crime shall be strictly construed and shall not be extended by analogy. In case of ambiguity, the definition shall be interpreted in favour of the person being investigated, prosecuted or convicted.

3. This article shall not affect the characterization of any conduct as criminal under international law independently of this Statute.

23 artikla

Nulla poena sine lege

Tuomioistuimen tuomitsemalle henkilölle voidaan määrätä rangaistus ainoastaan tämän perussäännön mukaisesti.

24 artikla

Taannehtivuuden kielto ratione personae

1. Kukaan ei ole tämän perussäännön nojalla rikosoikeudellisessa vastuussa perussäännön voimaantuloa edeltävästä toiminnastaan.

2. Mikäli tiettyyn tapaukseen sovellettava oikeus muuttuu ennen lopullisen tuomion antamista, sovelletaan oikeutta, joka on edullisempi sen henkilön kannalta, johon tutkinta, syyte tai tuomio kohdistuu.

25 artikla

Henkilökohtainen rikosoikeudellinen vastuu

1. Tuomioistuimen toimivalta ulottuu luonnollisiin henkilöihin tämän perussäännön mukaisesti.

2. Henkilö, joka tekee tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen, on siitä henkilökohtaisesti vastuussa ja hänelle voidaan määrätä rangaistus tämän perussäännön mukaisesti.

3. Tämän perussäännön mukaisesti henkilö on vastuussa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta ja hänelle voidaan määrätä siitä rangaistus, jos kyseinen henkilö:

a) tekee rikoksen yksin tai yhdessä toisen kanssa tai toisen henkilön välityksellä riippumatta siitä, onko toinen henkilö rikosoikeudellisessa vastuussa;

b) käsklee, kehottaa tai suostuttelee tekemään sellaisen rikoksen, ja rikos tosiasiaa täytetään tai sitä yritetään;

c) rikoksen täytäntöönpanon helpottamiseksi auttaa tai avustaa sellaisen rikoksen tekemisessä tai rikoksen yrityksessä, mukaan luettuna keinojen tarjoaminen rikok-

Article 23

Nulla poena sine lege

A person convicted by the Court may be punished only in accordance with this Statute.

Article 24

Non-retroactivity ratione personae

1. No person shall be criminally responsible under this Statute for conduct prior to the entry into force of the Statute.

2. In the event of a change in the law applicable to a given case prior to a final judgement, the law more favourable to the person being investigated, prosecuted or convicted shall apply.

Article 25

Individual criminal responsibility

1. The Court shall have jurisdiction over natural persons pursuant to this Statute.

2. A person who commits a crime within the jurisdiction of the Court shall be individually responsible and liable for punishment in accordance with this Statute.

3. In accordance with this Statute, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court if that person:

(a) Commits such a crime, whether as an individual, jointly with another or through another person, regardless of whether that other person is criminally responsible;

(b) Orders, solicits or induces the commission of such a crime which in fact occurs or is attempted;

(c) For the purpose of facilitating the commission of such a crime, aids, abets or otherwise assists in its commission or its attempted commission, including providing

sen tekemiseen;

d) jollakin muulla tavalla myötävaikuttaa sellaisen rikoksen täyttymiseen tai sen yritykseen, sellaisen henkilöryhmän toimesta, joka toimii yhteisen päämäärän hyväksi. Tällaisen myötävaikuttamisen tulee olla tahallista ja:

i) sen tarkoituksena tulee olla joko ryhmän rikollisen toiminnan tai rikollisen päämäärän edistäminen, kun sellaiseen toimintaan tai päämäärään liittyy tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos; tai

ii) myötävaikuttajan tulee olla tietoinen ryhmän aikomuksesta tehdä rikos;

e) joukkotuhonnan osalta yllyttää välittömästi ja julkisesti muita joukkotuhontaan;

f) yrittää tehdä rikoksen ryhtymällä toimenpiteisiin, jotka olennaisella tavalla aloittavat sen täytäntöönpanon, mutta rikos jää täyttymättä henkilön tarkoituseristä riippumattomien olosuhteiden vuoksi. Sellaiselle henkilölle, joka luopuu rikoksen yrityksestä tai muutoin estää rikoksen täyttymisen, ei määrätä rangaistusta rikoksen yrityksestä tämän perussäännön nojalla, jos kyseinen henkilö täysin ja vapaaehtoisesti on luopunut rikollisesta päämäärästä.

4. Tämän perussäännön henkilökohtaista rikosoikeudellista vastuuta koskevat määräykset eivät vaikuta vastuuseen, joka valtioilla on kansainvälisen oikeuden nojalla.

26 artikla

Alle 18-vuotiaiden henkilöiden rajaaminen toimivallan ulkopuolelle

Tuomioistuimen toimivalta ei ulotu sellaisiin henkilöihin, jotka olivat alle 18-vuotiaita ajankohtana, jona rikoksen väitetään tapahtuneen.

27 artikla

Virallisen aseman merkityksettömyys

1. Tätä perussääntöä sovelletaan samalla tavalla kaikkiin henkilöihin heidän virallisesta asemastaan riippumatta. Erityisesti,

the means for its commission;

(d) In any other way contributes to the commission or attempted commission of such a crime by a group of persons acting with a common purpose. Such contribution shall be intentional and shall either:

(i) Be made with the aim of furthering the criminal activity or criminal purpose of the group, where such activity or purpose involves the commission of a crime within the jurisdiction of the Court; or

(ii) Be made in the knowledge of the intention of the group to commit the crime;

(e) In respect of the crime of genocide, directly and publicly incites others to commit genocide;

(f) Attempts to commit such a crime by taking action that commences its execution by means of a substantial step, but the crime does not occur because of circumstances independent of the person's intentions. However, a person who abandons the effort to commit the crime or otherwise prevents the completion of the crime shall not be liable for punishment under this Statute for the attempt to commit that crime if that person completely and voluntarily gave up the criminal purpose.

4. No provision in this Statute relating to individual criminal responsibility shall affect the responsibility of States under international law.

Article 26

Exclusion of jurisdiction over persons under eighteen

The Court shall have no jurisdiction over any person who was under the age of 18 at the time of the alleged commission of a crime.

Article 27

Irrelevance of official capacity

1. This Statute shall apply equally to all persons without any distinction based on official capacity. In particular, official capac-

virallinen asema valtion tai hallituksen päämiehenä, hallituksen tai parlamentin jäsenenä, valittuna edustajana tai valtion virkamiehenä ei missään tapauksessa vapauta henkilöä tämän perussäännön mukaisesta rikosoikeudellisesta vastuusta, eikä se sellaisenaan ole peruste rangaistuksen lieventämiselle.

2. Valtionsisäisen tai kansainvälisen oikeuden koskemattomuutta koskevat tai erityiset oikeudenkäyntiä koskevat säännöt, jotka voivat liittyä henkilön viralliseen asemaan, eivät estä tuomioistuinta käyttämästä toimivaltaansa sellaisen henkilön suhteen.

28 artikla

Päälliköiden ja muiden esimiesten vastuu

Sen lisäksi, mitä muualla tässä perussäännössä määrätään rikosoikeudellisen vastuun perusteista, tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten suhteen:

a) Sotilaspäällikkö tai tosiasiaassa sotilaspäällikkönä toimiva henkilö on vastuussa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista, joihin tosiasiallisesti hänen komennossaan ja valvonnassaan tai määräysvallassaan ja valvonnassaan olevat joukot ovat syyllistyneet sen seurauksena, että tämä sotilaspäällikkö tai henkilö ei ole asianmukaisesti valvonut joukkojen toimintaa, jos:

i) tämä sotilaspäällikkö tai henkilö joko tiesi tai sen hetken olosuhteet huomioon ottaen hänen olisi pitänyt tietää, että joukot olivat tekemässä tai aikoivat tehdä kyseiset rikokset; eikä

ii) tämä sotilaspäällikkö tai henkilö ryhtynyt kaikkiin käytettävissään oleviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tai estääkseen rikosten täyttymisen tai saattaakseen asian toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten.

b) Muiden kuin (a) kohdan mukaisten esimiehen ja alaisten välisten suhteiden osalta esimies on vastuussa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista, joihin hänen tosiasiallisessa määräysvallassaan ... ja

ity as a Head of State or Government, a member of a Government or parliament, an elected representative or a government official shall in no case exempt a person from criminal responsibility under this Statute, nor shall it, in and of itself, constitute a ground for reduction of sentence.

2. Immunities or special procedural rules which may attach to the official capacity of a person, whether under national or international law, shall not bar the Court from exercising its jurisdiction over such a person.

Article 28

Responsibility of commanders and other superiors

In addition to other grounds of criminal responsibility under this Statute for crimes within the jurisdiction of the Court:

(a) A military commander or person effectively acting as a military commander shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by forces under his or her effective command and control, or effective authority and control as the case may be, as a result of his or her failure to exercise control properly over such forces, where:

(i) That military commander or person either knew or, owing to the circumstances at the time, should have known that the forces were committing or about to commit such crimes; and

(ii) That military commander or person failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

(b) With respect to superior and subordinate relationships not described in paragraph 1, a superior shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by subordinates un-

valvonnassaan olevat alaiset ovat syyllistyneet sen seurauksena, että hän ei ole valvonut alaisensa toimintaa asianmukaisesti, jos:

i) esimies joko tiesi tai tietoisesti ei kiinnittänyt huomiota tietoihin, jotka selvästi osoittivat, että hänen alaisensa olivat tekemässä tai aikoivat tehdä kyseisiä rikoksia;

ii) kyseiset rikokset liittyivät toimintaan, joka kuului esimiehen tosiasialliseen vastuuseen ja valvontaan; eikä

iii) esimies ryhtynyt kaikkiin käytettävissä oleviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tai estääkseen rikosten täyttymisen tai saattaakseen asian toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten.

29 artikla

Vanhentumisaikojen soveltamattomuus

Vanhentumisajat eivät koske tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia.

30 artikla

Syyksiluettavuus

1. Jollei erikseen ole toisin määrätty, henkilö on rikosoikeudellisessa vastuussa ja hänet voidaan tuomita rangaistukseen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta ainoastaan, jos rikoksen tunnusmerkistö on toteutettu tahallaan ja tietoisesti.

2. Artiklaa sovellettaessa tarkoitetaan henkilön toimivan tahallaan:

a) suhteessa toimintaan, kun hänen tarkoituksenaan on toimia kyseisellä tavalla;

b) suhteessa seuraukseen, kun hänen tarkoituksenaan on aiheuttaa tuo seuraus tai hän on selvillä siitä, että toiminta tavallisesti aiheuttaa tuon seurauksen.

3. Artiklaa sovellettaessa tarkoitetaan "tietoisuudella" sitä, että henkilö on selvillä olosuhteen vallitsemisesta tai siitä, että toiminta tavallisesti aiheuttaa kyseisen seurauksen. Ilmaisuille "tietää" ja "tietoisena" annetaan merkitys vastaavalla tavalla.

der his or her effective authority and control, as a result of his or her failure to exercise control properly over such subordinates, where:

(i) The superior either knew, or consciously disregarded information which clearly indicated, that the subordinates were committing or about to commit such crimes;

(ii) The crimes concerned activities that were within the effective responsibility and control of the superior; and

(iii) The superior failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

Article 29

Non-applicability of statute of limitations

The crimes within the jurisdiction of the Court shall not be subject to any statute of limitations.

Article 30

Mental element

1. Unless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge.

2. For the purposes of this article, a person has intent where:

(a) In relation to conduct, that person means to engage in the conduct;

(b) In relation to a consequence, that person means to cause that consequence or is aware that it will occur in the ordinary course of events.

3. For the purposes of this article, "knowledge" means awareness that a circumstance exists or a consequence will occur in the ordinary course of events. "Know" and "knowingly" shall be construed accordingly.

31 artikla

Article 31

*Rikosoikeudelliset vastuuvapausperusteet**Grounds for excluding criminal responsibility*

1. Sen lisäksi, mitä muualla tässä perussäännössä määrätään rikosoikeudellisista vastuuvapausperusteista, henkilö ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, jos kyseisen henkilön toiminnan aikaan:

a) hänellä oli mielisairaus tai mielenterveyden häiriö, joka poistaa hänen kykynsä arvioida toimintansa oikeudenvastaisuutta tai luonnetta tai hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään siten, että se vastaa lain vaatimuksia;

b) hän oli sellaisessa päihtymystilassa, joka poistaa hänen kykynsä arvioida toimintansa oikeudenvastaisuutta tai luonnetta tai hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään siten, että se vastaa lain vaatimuksia, ellei tämä henkilö ole itse aiheuttanut päihtymystään sellaisissa olosuhteissa, että hän joko oli tietoinen vaarasta tai jätti kiinnittämättä huomiota siihen vaaraan, että hän päihtymyksen seurauksena luultavasti ryhtyisi toimintaan, joka on tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos;

c) hän toimi kohtuuden rajoissa puolustakseen itseään tai toista henkilöä taikka sotarikosten osalta hänen itsensä tai toisen eloonjäämisen taikka sotilaallisen tehtävän suorittamisen kannalta olennaista omaisuutta, välittömästi uhkaavaa ja oikeudetonta voimankäyttöä vastaan tavalla, joka oli järkevässä suhteessa itselle tai toiselle tai suojeltavalle omaisuudelle koituvaan vaaraan nähden. Se, että kyseinen henkilö osallistuu asevoimien puolustustoimintaan, ei sinänsä ole peruste rikosoikeudellisesta vastuusta vapauttamiselle tämän kohdan nojalla;

d) toiminta, jonka väitetään olevan tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos, on tehty pakkotilassa, kun itseä tai toista on uhannut välitön kuolema taikka jatkuva tai välitön vaikea ruumiinvamma ja kun tuo toiminta oli tarpeen ja perusteltua uhkan välttämiseksi, edellyttäen, että hän ei tarkoittanut aiheuttaa suurempaa vahinkoa

1. In addition to other grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute, a person shall not be criminally responsible if, at the time of that person's conduct:

(a) The person suffers from a mental disease or defect that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law;

(b) The person is in a state of intoxication that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law, unless the person has become voluntarily intoxicated under such circumstances that the person knew, or disregarded the risk, that, as a result of the intoxication, he or she was likely to engage in conduct constituting a crime within the jurisdiction of the Court;

(c) The person acts reasonably to defend himself or herself or another person or, in the case of war crimes, property which is essential for the survival of the person or another person or property which is essential for accomplishing a military mission, against an imminent and unlawful use of force in a manner proportionate to the degree of danger to the person or the other person or property protected. The fact that the person was involved in a defensive operation conducted by forces shall not in itself constitute a ground for excluding criminal responsibility under this subparagraph;

(d) The conduct which is alleged to constitute a crime within the jurisdiction of the Court has been caused by duress resulting from a threat of imminent death or of continuing or imminent serious bodily harm against that person or another person, and the person acts necessarily and reasonably to avoid this threat, provided that the person

kuin sen vahingon, jonka hän yritti välttää. Tällainen uhka voi olla joko:

- i) toisten henkilöiden aiheuttama; tai
- ii) se voi johtua muista kyseisestä henkilöstä riippumattomista olosuhteista.

2. Tuomioistuin päättää tässä perussäännössä mainittujen rikosoikeudellisten vastuuvapausperusteiden soveltamisesta sen käsiteltävänä olevaan tapaukseen.

3. Oikeudenkäynnissä tuomioistuin voi harkita muuta kuin 1 kappaleessa tarkoitettua rikosoikeudellista vastuuvapausperustetta, kun tällainen peruste johdetaan 21 artiklan mukaisesta sovellettavasta oikeudesta. Tällaisen perusteen harkitsemiseen liittyvistä menettelytavoista määrätään oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä.

32 artikla

Tosiasiaerehdys ja oikeuserehdys

1. Tosiasiaerehdys on rikosoikeudellinen vastuuvapausperuste vain, jos se poistaa rikoksen edellyttämän syyksiluettavuuden.

2. Oikeuserehdys, joka koskee sitä, onko tietyn tyyppinen toiminta tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos, ei ole rikosoikeudellinen vastuuvapausperuste. Oikeuserehdys voi kuitenkin olla rikosoikeudellinen vastuuvapausperuste, jos se poistaa kyseisen rikoksen edellyttämän syyksiluettavuuden tai se voi olla vastuuvapausperuste sen mukaan, mitä määrätään 33 artiklassa.

33 artikla

Esimiehen määräykset ja lain määräykset

1. Se, että henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen hallituksen taikka sotilas- tai siviiliesimiehen määräyksestä, ei vapauta kyseistä henkilöä rikosoikeudellisesta vastuusta, paitsi jos:

- a) hänellä oli oikeudellinen velvoite totella kyseisen hallituksen tai esimiehen määräyksiä;

does not intend to cause a greater harm than the one sought to be avoided. Such a threat may either be:

- (i) Made by other persons; or
- (ii) Constituted by other circumstances beyond that person's control.

2. The Court shall determine the applicability of the grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute to the case before it.

3. At trial, the Court may consider a ground for excluding criminal responsibility other than those referred to in paragraph 1 where such a ground is derived from applicable law as set forth in article 21. The procedures relating to the consideration of such a ground shall be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 32

Mistake of fact or mistake of law

1. A mistake of fact shall be a ground for excluding criminal responsibility only if it negates the mental element required by the crime.

2. A mistake of law as to whether a particular type of conduct is a crime within the jurisdiction of the Court shall not be a ground for excluding criminal responsibility. A mistake of law may, however, be a ground for excluding criminal responsibility if it negates the mental element required by such a crime, or as provided for in article 33.

Article 33

Superior orders and prescription of law

1. The fact that a crime within the jurisdiction of the Court has been committed by a person pursuant to an order of a Government or of a superior, whether military or civilian, shall not relieve that person of criminal responsibility unless:

- (a) The person was under a legal obligation to obey orders of the Government or the superior in question;

b) hän ei tiennyt, että määräys oli oikeudenvastainen; ja

c) määräys ei ollut ilmeisen oikeudenvastainen.

2. Tätä artiklaa tulkitaan siten, että joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan kohdistuvien rikosten täytäntöönpanoa koskevat määräykset ovat ilmeisen oikeudenvastaisia.

(b) The person did not know that the order was unlawful; and

(c) The order was not manifestly unlawful.

2. For the purposes of this article, orders to commit genocide or crimes against humanity are manifestly unlawful.

4 OSA

TUOMIOISTUIMEN KOKOONPANO JA HALLINTO

34 artikla

Tuomioistuimen elimet

Tuomioistuin koostuu seuraavista elimistä:

- a) puheenjohtajisto;
- b) valitusosasto, oikeudenkäyntiosasto ja esitutkintaosasto;
- c) syyttäjän toimisto;
- d) kirjaamo.

35 artikla

Tuomareiden palveluaika

1. Kaikki tuomarit valitaan tuomioistuimen kokopäiväisiksi jäseniksi, ja he palvelevat tällä perusteella toimikautensa alusta lähtien.

2. Puheenjohtajiston muodostavat tuomarit palvelevat kokopäiväisesti valinnastaan lähtien.

3. Puheenjohtajisto voi tuomioistuimen työmäärän perusteella ja neuvoteltuaan tuomioistuimen jäsenten kanssa päättää ajoittain, missä määrin jäljelle jääneiden tuomareiden edellytetään palvelevan kokopäiväisesti. Tällaiset järjestelyt eivät vaikuta 40 artiklan määräyksiin.

4. Taloudelliset järjestelyt sellaisten tuomareiden osalta, joiden ei edellytetä palvelevan kokopäiväisesti, tehdään 49 artiklan mukaisesti.

PART 4

COMPOSITION AND ADMINISTRATION OF THE COURT

Article 34

Organs of the Court

The Court shall be composed of the following organs:

- (a) The Presidency;
- (b) An Appeals Division, a Trial Division and a Pre-Trial Division;
- (c) The Office of the Prosecutor;
- (d) The Registry.

Article 35

Service of judges

1. All judges shall be elected as full-time members of the Court and shall be available to serve on that basis from the commencement of their terms of office.

2. The judges composing the Presidency shall serve on a full-time basis as soon as they are elected.

3. The Presidency may, on the basis of the workload of the Court and in consultation with its members, decide from time to time to what extent the remaining judges shall be required to serve on a full-time basis. Any such arrangement shall be without prejudice to the provisions of article 40.

4. The financial arrangements for judges not required to serve on a full-time basis shall be made in accordance with article 49.

36 artikla

Article 36

*Tuomareiden pätevyysvaatimukset, ehdokaiden nimeäminen ja tuomareiden valinta**Qualifications, nomination and election of judges*

1. Tuomioistuimessa on 18 tuomaria, jollei 2 kappaleessa toisin määrätä.

1. Subject to the provisions of paragraph 2, there shall be 18 judges of the Court.

2. a) Tuomioistuimen puolesta toimiva puheenjohtajisto voi ehdottaa, että tuomareiden lukumäärää lisätään 1 kappaleessa mainitusta lukumäärästä, jolloin sen on perusteltava, minkä vuoksi tämä katsotaan tarpeelliseksi ja asianmukaiseksi. Kirjaaja toimittaa ehdotukset viipymättä kaikille sopimusvaltioille.

2. (a) The Presidency, acting on behalf of the Court, may propose an increase in the number of judges specified in paragraph 1, indicating the reasons why this is considered necessary and appropriate. The Registrar shall promptly circulate any such proposal to all States Parties.

b) Tällaisia ehdotuksia tarkastellaan sopimusvaltioiden kokouksen istunnossa, joka kutsutaan koolle 112 artiklan mukaisesti. Ehdotus katsotaan hyväksytyksi, jos se hyväksytään istunnossa sopimusvaltioiden kokouksen jäsenten kahden kolmasosan ääntenemmistöllä, ja se tulee voimaan sopimusvaltioiden kokouksen päättämänä ajankohtana.

(b) Any such proposal shall then be considered at a meeting of the Assembly of States Parties to be convened in accordance with article 112. The proposal shall be considered adopted if approved at the meeting by a vote of two-thirds of the members of the Assembly of States Parties and shall enter into force at such time as decided by the Assembly of States Parties.

c) i) Kun ehdotus tuomareiden lukumäärän lisäämisestä on hyväksytty (b) kohdan mukaisesti, ylimääräisten tuomareiden vaali pidetään sopimusvaltioiden kokouksen seuraavassa istunnossa 3—8 kappaleen ja 37 artiklan 2 kappaleen mukaisesti;

(c) (i) Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted under subparagraph (b), the election of the additional judges shall take place at the next session of the Assembly of States Parties in accordance with paragraphs 3 to 8, and article 37, paragraph 2;

ii) Kun ehdotus tuomareiden lukumäärän lisäämisestä on hyväksytty ja se on tullut voimaan (b) ja (c) (i) kohdan mukaisesti, puheenjohtajisto voi milloin tahansa sen jälkeen ehdottaa tuomareiden lukumäärän vähentämistä, jos se on perusteltavissa tuomioistuimen työmäärällä, sillä edellytyksellä, että tuomareiden lukumäärää ei vähennetä 1 kappaleessa mainitun lukumäärän alapuolelle. Ehdotus käsitellään (a) ja (b) kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti. Siinä tapauksessa, että ehdotus hyväksytään, tuomareiden lukumäärää vähennetään asteittain sitä mukaa kuin palvelevien tuomareiden toimikaudet päättyvät, kunnes tarvittava lukumäärä on saavutettu.

(ii) Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted and brought into effect under subparagraphs (b) and (c) (i), it shall be open to the Presidency at any time thereafter, if the workload of the Court justifies it, to propose a reduction in the number of judges, provided that the number of judges shall not be reduced below that specified in paragraph 1. The proposal shall be dealt with in accordance with the procedure laid down in subparagraphs (a) and (b). In the event that the proposal is adopted, the number of judges shall be progressively decreased as the terms of office of serving judges expire, until the necessary number has been reached.

3. a) Tuomarit valitaan sellaisten nuhteettomien, puolueettomien ja luotettavien henkilöiden joukosta, jotka ovat kotivaltioissaan päteviä korkeimpiin tuomarin virkoi-

3. (a) The judges shall be chosen from among persons of high moral character, impartiality and integrity who possess the qualifications required in their respective

hin.

b) Jokaisen tuomioistuimen vaaliin osallistuvan ehdokkaan tulee olla:

i) todistettavasti pätevä rikosoikeuden ja rikosprosessioikeuden alalla ja hänellä on tarpeeksi kokemusta rikosoikeudenkäynneistä joko tuomarina, syyttäjänä, asianajajana tai muussa vastaavassa ominaisuudessa; tai

ii) todistettavasti pätevä asiaan liittyvillä kansainvälisen oikeuden aloilla, kuten kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeudet, ja hänellä on laaja kokemus sellaisesta oikeudellisesta ammatista, joka liittyy tuomioistuimen oikeudenkäyttötehtäviin;

c) Jokaisen tuomioistuimen vaaliin osallistuvan ehdokkaan tulee osata erittäin hyvin ainakin yhtä tuomioistuimen työkielistä ja käyttää sitä sujuvasti.

4. a) Tämän perussäännön sopimusvaltiot voivat nimetä ehdokkaita tuomioistuimen vaalia varten, ja tämä tapahtuu joko:

i) käyttämällä kyseisen valtion korkeimpiin tuomarin virkoihin sovellettavaa ehdokkaiden nimeämismenettelyä; tai

ii) käyttämällä Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännössä määrättyä menettelyä, jota käytetään Kansainvälisen tuomioistuimen ehdokkaiden nimeämiseen.

Ehdokkaan nimeämismuutoksen mukana toimitetaan riittävän yksityiskohtainen lausunto siitä, miten ehdokas täyttää 3 kappaleen vaatimukset.

b) Kukin sopimusvaltio voi tukea missä tahansa vaalissa yhtä ehdokasta, joka ei välttämättä ole tämän sopimusvaltion kansalainen, mutta on joka tapauksessa jonkin sopimusvaltion kansalainen.

c) Sopimusvaltioiden kokous voi tarvittaessa päättää perustaa neuvoa-antavan toimikunnan nimittämiskysymyksiä varten. Tällaisessa tapauksessa toimikunnan kokoonpanosta ja toimikaudesta päätetään sopimusvaltioiden kokouksessa.

5. Vaaleja varten laaditaan kaksi ehdokasluetteloa:

A luettelo, joka sisältää niiden ehdokkaiden nimet, joilla on 3 kappaleen (b)(i) kohdan mukainen pätevyys; ja

States for appointment to the highest judicial offices.

(b) Every candidate for election to the Court shall:

(i) Have established competence in criminal law and procedure, and the necessary relevant experience, whether as judge, prosecutor, advocate or in other similar capacity, in criminal proceedings; or

(ii) Have established competence in relevant areas of international law such as international humanitarian law and the law of human rights, and extensive experience in a professional legal capacity which is of relevance to the judicial work of the Court;

(c) Every candidate for election to the Court shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. (a) Nominations of candidates for election to the Court may be made by any State Party to this Statute, and shall be made either:

(i) By the procedure for the nomination of candidates for appointment to the highest judicial offices in the State in question; or

(ii) By the procedure provided for the nomination of candidates for the International Court of Justice in the Statute of that Court.

Nominations shall be accompanied by a statement in the necessary detail specifying how the candidate fulfils the requirements of paragraph 3.

(b) Each State Party may put forward one candidate for any given election who need not necessarily be a national of that State Party but shall in any case be a national of a State Party.

(c) The Assembly of States Parties may decide to establish, if appropriate, an Advisory Committee on nominations. In that event, the Committee's composition and mandate shall be established by the Assembly of States Parties.

5. For the purposes of the election, there shall be two lists of candidates:

List A containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (i); and

B luettelo, joka sisältää niiden ehdokkaiden nimet, joilla on 3 kappaleen (b)(ii) kohdan mukainen pätevyys.

Ehdokas, jolla on riittävä pätevyys molempiin luetteloihin, voi valita kummassa luettelossa hän on mukana. Ensimmäisessä tuomioistuimen vaalissa vähintään yhdeksän tuomaria valitaan A luettelosta ja vähintään viisi tuomaria B luettelosta. Myöhemmät vaalit järjestetään siten, että näihin luetteloihin pätevien tuomareiden suhdeluku tuomioistuimessa säilyy samana.

6. a) Tuomarit valitaan salaisella lippuäänestyksellä sopimusvaltioiden kokouksen istunnossa, joka on kutsuttu koolle tätä tarkoitusta varten 112 artiklan mukaisesti. Jollei 7 kappaleessa toisin määrätä, tuomioistuimeen valittavat henkilöt ovat ne 18 ehdokasta, jotka saavat korkeimman äänimäärän sekä läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden kahden kolmasosan äänenenemmistön.

b) Sellaisessa tapauksessa, että ensimmäisessä äänestyksessä ei valita riittävää määrää tuomareita, myöhemmät äänestykset pidetään (a) kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti, kunnes jäljellä olevat paikat on täytetty.

7. Kahta saman valtion kansalaista ei voi olla tuomarina. Henkilöllä, jonka tuomioistuimen jäsenyyden kannalta voitaisiin katsoa olevan useamman kuin yhden valtion kansalainen, katsotaan olevan sen valtion kansalaisuus, jossa tämä henkilö tavallisesti käyttää kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia.

8. a) Sopimusvaltiot ottavat tuomareiden valinnassa huomioon, että tuomioistuimen jäsenistössä tarvitaan:

- i) maailman merkittävimpien oikeusjärjestelmien edustusta;
- ii) tasapuolista maantieteellistä edustusta;
- ja
- iii) oikeudenmukaista nais- ja miestuumareiden edustusta.

b) Sopimusvaltiot ottavat huomioon myös sen, että tarvitaan tuomareita, joilla on oikeudellista asiantuntemusta erityiskysymyksistä, kuten nautiin tai lapsiin kohdistuvasta väkivallasta.

9. a) Tuomareiden toimikausi on yhdek-

List B containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (ii).

A candidate with sufficient qualifications for both lists may choose on which list to appear. At the first election to the Court, at least nine judges shall be elected from list A and at least five judges from list B. Subsequent elections shall be so organized as to maintain the equivalent proportion on the Court of judges qualified on the two lists.

6. (a) The judges shall be elected by secret ballot at a meeting of the Assembly of States Parties convened for that purpose under article 112. Subject to paragraph 7, the persons elected to the Court shall be the 18 candidates who obtain the highest number of votes and a two-thirds majority of the States Parties present and voting.

(b) In the event that a sufficient number of judges is not elected on the first ballot, successive ballots shall be held in accordance with the procedures laid down in subparagraph (a) until the remaining places have been filled.

7. No two judges may be nationals of the same State. A person who, for the purposes of membership of the Court, could be regarded as a national of more than one State shall be deemed to be a national of the State in which that person ordinarily exercises civil and political rights.

8. (a) The States Parties shall, in the selection of judges, take into account the need, within the membership of the Court, for:

- (i) The representation of the principal legal systems of the world;
- (ii) Equitable geographical representation; and
- (iii) A fair representation of female and male judges.

(b) States Parties shall also take into account the need to include judges with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, violence against women or children.

9. (a) Subject to subparagraph (b), judges

sän vuotta, jollei (b) kohdassa toisin määrätä, eikä heitä voida valita uudelleen, jollei (c) kohdassa ja 37 artiklan 2 kappaleessa toisin määrätä;

b) Ensimmäisessä vaalissa kolmasosa valituista tuomareista valitaan arpomalla kolmen vuoden ajaksi; kolmasosa valituista tuomareista valitaan arpomalla kuuden vuoden ajaksi; ja jäljelle jäävät palvelevat yhdeksän vuoden ajan.

c) Tuomari, joka valitaan palvelemaan kolmen vuoden ajaksi (b) kohdan mukaisesti, on valittavissa uudelleen täyttä toimikautta varten.

10. Sen estämättä, mitä 9 kappaleessa määrätään, tuomari, joka määrätään oikeudenkäyntijaostoon tai valitusjaostoon 39 artiklan mukaisesti, jatkaa toimikauttaan, kunnes kyseisessä jaostossa jo aloitettu oikeudenkäynti tai valitusprosessi on saatettu päätökseen.

37 artikla

Vapautuvat tuomarin paikat

1. Mikäli tuomarin paikka vapautuu, pidetään vaali 36 artiklan mukaisesti vapautuneen paikan täyttämiseksi.

2. Vapautuneeseen paikkaan valittava tuomari palvelee edeltäjänsä toimikauden loppuun saakka ja mikäli tämä toimikausi on kolme vuotta tai vähemmän, hän on valittavissa uudelleen täydeksi toimikaudeksi 36 artiklan mukaisesti.

38 artikla

Puheenjohtajisto

1. Presidentti ja ensimmäinen ja toinen varapresidentti valitaan tuomareiden ehdotomalla äänten enemmistöllä. Heistä jokainen palvelee kolmen vuoden ajan tai kunnes heidän toimikautensa tuomarina päättyy, riippuen siitä kumpi näistä kausista päättyy ennemmin. He ovat valittavissa kerran uudelleen.

2. Ensimmäinen varapresidentti toimii presidentin sijasta sellaisessa tapauksessa, että presidentti ei ole käytettävissä tai on

shall hold office for a term of nine years and, subject to subparagraph (c) and to article 37, paragraph 2, shall not be eligible for re-election.

(b) At the first election, one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of three years; one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of six years; and the remainder shall serve for a term of nine years.

(c) A judge who is selected to serve for a term of three years under subparagraph (b) shall be eligible for re-election for a full term.

10. Notwithstanding paragraph 9, a judge assigned to a Trial or Appeals Chamber in accordance with article 39 shall continue in office to complete any trial or appeal the hearing of which has already commenced before that Chamber.

Article 37

Judicial vacancies

1. In the event of a vacancy, an election shall be held in accordance with article 36 to fill the vacancy.

2. A judge elected to fill a vacancy shall serve for the remainder of the predecessor's term and, if that period is three years or less, shall be eligible for re-election for a full term under article 36.

Article 38

The Presidency

1. The President and the First and Second Vice-Presidents shall be elected by an absolute majority of the judges. They shall each serve for a term of three years or until the end of their respective terms of office as judges, whichever expires earlier. They shall be eligible for re-election once.

2. The First Vice-President shall act in place of the President in the event that the President is unavailable or disqualified. The

jäävi. Toinen varapresidentti toimii presidentin sijasta sellaisessa tapauksessa, että presidentti ja ensimmäinen varapresidentti eivät kumpikaan ole käytettävissä tai olemmat ovat jääneitä.

3. Presidentti muodostaa yhdessä ensimmäisen ja toisen varapresidentin kanssa puheenjohtajiston, joka vastaa:

a) tuomioistuimen asianmukaisesta hallinnosta, lukuun ottamatta syyttäjän toimistoa; ja

b) muista tehtävistä, jotka sille määrätään tämän perussäännön mukaisesti.

4. Hoitaessaan 3 kappaleen (a) kohdan mukaisia velvollisuuksiaan puheenjohtajisto toimii yhteistyössä syyttäjän kanssa ja hakee tämän myötävaikutusta näitä molempia koskevissa asioissa.

39 artikla

Jaostot

1. Mahdollisimman pian tuomareiden valinnan jälkeen tuomioistuin järjestäytyy 34 artiklan (b) kohdan mukaisiin osastoihin. Valitusosasto koostuu presidentistä ja neljästä muusta tuomarista, oikeudenkäyntiosasto koostuu vähintään kuudesta tuomarista ja esitutkintaosasto vähintään kuudesta tuomarista. Tuomareiden määrääminen osastoille perustuu kunkin osaston hoitamien tehtävien luonteeseen ja tuomioistuimeen valittujen tuomareiden pätevyys- ja kokemukseen siten, että kullakin osastolla on asianmukainen yhdistelmä rikosoikeuden ja rikosprosessioikeuden sekä kansainvälisen oikeuden asiantuntemusta. Oikeudenkäyntiosasto ja esitutkintaosasto koostuvat ensisijaisesti tuomareista, joilla on kokemusta rikosoikeudenkäynneistä.

2. a) Tuomioistuimen oikeudenkäyttötehtävät hoidetaan kullakin osastolla jaostoissa;

b) i) Valitusjaosto koostuu kaikista valitusosaston tuomareista;

ii) Oikeudenkäyntijaoston tehtäviä hoitaa kolme oikeudenkäyntiosaston tuomaria;

iii) Esitutkintaosaston tehtäviä hoitaa joko

Second Vice-President shall act in place of the President in the event that both the President and the First Vice-President are unavailable or disqualified.

3. The President, together with the First and Second Vice-Presidents, shall constitute the Presidency, which shall be responsible for:

(a) The proper administration of the Court, with the exception of the Office of the Prosecutor; and

(b) The other functions conferred upon it in accordance with this Statute.

4. In discharging its responsibility under paragraph 3 (a), the Presidency shall coordinate with and seek the concurrence of the Prosecutor on all matters of mutual concern.

Article 39

Chambers

1. As soon as possible after the election of the judges, the Court shall organize itself into the divisions specified in article 34, paragraph (b). The Appeals Division shall be composed of the President and four other judges, the Trial Division of not less than six judges and the Pre-Trial Division of not less than six judges. The assignment of judges to divisions shall be based on the nature of the functions to be performed by each division and the qualifications and experience of the judges elected to the Court, in such a way that each division shall contain an appropriate combination of expertise in criminal law and procedure and in international law. The Trial and Pre-Trial Divisions shall be composed predominantly of judges with criminal trial experience.

2. (a) The judicial functions of the Court shall be carried out in each division by Chambers.

(b) (i) The Appeals Chamber shall be composed of all the judges of the Appeals Division;

(ii) The functions of the Trial Chamber shall be carried out by three judges of the Trial Division;

(iii) The functions of the Pre-Trial Cham-

kolme esitutkintaosaston tuomaria tai yksi kyseisen osaston tuomari tämän perussäännön ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelu koskevien sääntöjen mukaisesti.

c) Mikään tässä kappaleessa ei estä muodostamasta samanaikaisesti useampaa kuin yhtä oikeudenkäyntijaostoa tai esitutkintaosastoa, kun tuomioistuimen työmäärän tehokas hoitaminen sitä edellyttää.

3. a) Oikeudenkäyntiosastolle ja esitutkintaosastolle määrätty tuomarit palvelevat näillä osastoilla kolmen vuoden ajan, ja sen jälkeen kunnes tapaukset, joiden käsittely on jo aloitettu kyseisellä osastolla, on saatettu päätökseen;

b) Valitusosastolle määrätty tuomarit palvelevat tällä osastolla koko toimikautensa ajan.

4. Valitusosastolle määrätty tuomarit palvelevat ainoastaan kyseisellä osastolla. Mikään tässä artiklassa ei kuitenkaan estä sitä, että oikeudenkäyntiosastolta määrätään tuomareita väliaikaisesti esitutkintaosastolle tai päinvastoin, jos puheenjohtajisto katsoo, että tuomioistuimen työmäärän tehokas hoitaminen sitä edellyttää, kuitenkin siten, että tapauksen esitutkintavaiheeseen osallistunut tuomari ei ole missään olosuhteissa valittavissa oikeudenkäyntijaostoon, joka käsittelee samaa tapausta.

ber shall be carried out either by three judges of the Pre-Trial Division or by a single judge of that division in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence;

(c) Nothing in this paragraph shall preclude the simultaneous constitution of more than one Trial Chamber or Pre-Trial Chamber when the efficient management of the Court's workload so requires.

3. (a) Judges assigned to the Trial and Pre-Trial Divisions shall serve in those divisions for a period of three years, and thereafter until the completion of any case the hearing of which has already commenced in the division concerned.

(b) Judges assigned to the Appeals Division shall serve in that division for their entire term of office.

4. Judges assigned to the Appeals Division shall serve only in that division. Nothing in this article shall, however, preclude the temporary attachment of judges from the Trial Division to the Pre-Trial Division or vice versa, if the Presidency considers that the efficient management of the Court's workload so requires, provided that under no circumstances shall a judge who has participated in the pre-trial phase of a case be eligible to sit on the Trial Chamber hearing that case.

40 artikla

Tuomareiden riippumattomuus

1. Tuomarit ovat riippumattomia hoitaessaan tehtäviään.

2. Tuomarit eivät ryhdy mihinkään toimintaan, joka todennäköisesti häittäisi tuomarin tehtävien hoitamista tai vaikuttaisi heidän riippumattomuuteensa kohdistuvaan luottamukseen.

3. Tuomarit, joiden edellytetään palvelevan kokopäiväisesti tuomioistuimen toimipaikassa, eivät ryhdy mihinkään muuhun ammatilliseen toimintaan.

4. Tämän artiklan 2 ja 3 kappaleen soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä päätetään tuomareiden ehdottomalla äänen enemmistöllä. Kun sellainen kysymys koskee yksittäistä tuomaria, tämä tuomari ei osallistu

Article 40

Independence of the judges

1. The judges shall be independent in the performance of their functions.

2. Judges shall not engage in any activity which is likely to interfere with their judicial functions or to affect confidence in their independence.

3. Judges required to serve on a full-time basis at the seat of the Court shall not engage in any other occupation of a professional nature.

4. Any question regarding the application of paragraphs 2 and 3 shall be decided by an absolute majority of the judges. Where any such question concerns an individual judge, that judge shall not take part in the

päätöksentekoon.

41 artikla

Tuomarin vapauttaminen tehtävästä ja tuomarin jääväminen

1. Puheenjohtajisto voi tuomarin pyynnöstä vapauttaa kyseisen tuomarin tämän perussäännön mukaisesta tehtävästä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeviin sääntöjen mukaisesti.

2. a) Tuomari ei osallistu sellaisen tapausten käsittelyyn, jossa hänen puolueettomuuttaan voitaisiin kohtuudella epäillä millä tahansa perusteella. Tuomari on jäävi käsittelemään tapausta tämän kappaleen mukaisesti, jos tämä tuomari muun muassa on aikaisemmin ollut kyseisen tapausten kanssa tekemisissä missä tahansa ominaisuudessa tuomioistuimessa tai sellaisen asiaan liittyvän rikostapauksen käsittelyssä kansallisella tasolla, jossa tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö on ollut osallisena. Tuomari on jäävi myös muilla oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä mainituilla perusteilla.

b) Syyttäjä tai tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö voi pyytää tuomarin jääväämistä tämän kappaleen nojalla.

c) Tuomarin jääväämistä koskevista kysymyksistä päätetään tuomareiden ehdotomalla ääntenemmistöllä. Tuomarilla, jonka jääväminen on kyseessä, on oikeus esittää asiaa koskevat mielipiteensä, mutta hän ei osallistu päätöksentekoon.

42 artikla

Syyttäjän toimisto

1. Syyttäjän toimisto toimii riippumattomana ja erillisenä tuomioistuimen elimenä. Se vastaa tuomioistuimen toimivaltaan liittyviä rikoksia koskevien tutkintapyyntöjen ja perusteltujen tietojen vastaanottamisesta, niiden tutkimisesta ja tutkinnan suorittamisesta sekä syytteen ajamisesta tuomioistuimessa. Toimiston jäsen ei pyydä ohjeita ulkopuolisista lähteistä eikä toimi tällaisten

decision.

Article 41

Excusing and disqualification of judges

1. The Presidency may, at the request of a judge, excuse that judge from the exercise of a function under this Statute, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

2. (a) A judge shall not participate in any case in which his or her impartiality might reasonably be doubted on any ground. A judge shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, inter alia, that judge has previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted. A judge shall also be disqualified on such other grounds as may be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

(b) The Prosecutor or the person being investigated or prosecuted may request the disqualification of a judge under this paragraph.

(c) Any question as to the disqualification of a judge shall be decided by an absolute majority of the judges. The challenged judge shall be entitled to present his or her comments on the matter, but shall not take part in the decision.

Article 42

The Office of the Prosecutor

1. The Office of the Prosecutor shall act independently as a separate organ of the Court. It shall be responsible for receiving referrals and any substantiated information on crimes within the jurisdiction of the Court, for examining them and for conducting investigations and prosecutions before the Court. A member of the Office shall not seek or act on instructions from any exter-

ohjeiden mukaisesti.

2. Toimistoa johtaa syyttäjä. Syyttäjällä on täysi määräysvalta toimiston johdossa ja hallinnossa, mukaan luettuna henkilökunta, apuvälineet ja muut voimavarat. Syyttäjällä on apuna yksi tai useampi apulaissyyttäjä, jolla on oikeus hoitaa mitä tahansa toimia, joita syyttäjältä edellytetään tämän perussäännön nojalla. Syyttäjä ja apulaissyyttäjät ovat eri valtioiden kansalaisia. He palvelevat kokopäiväisesti.

3. Syyttäjän ja apulaissyyttäjien tulee olla nuhteettomia, erittäin päteviä ja heillä tulee olla laaja käytännön kokemus syyttäjän tehtävistä tai rikosoikeudenkäynneistä. Heidän tulee osata erittäin hyvin vähintään yhtä tuomioistuimen työkielistä ja käyttää sitä sujuvasti.

4. Syyttäjä valitaan salaisella lippuäänestyksellä sopimusvaltioiden kokouksen jäsenen ehdottomalla ääntenemmistöllä. Apulaissyyttäjät valitaan samalla tavalla syyttäjän antamasta ehdokasluettelosta. Syyttäjä nimeää kolme ehdokasta kutakin täytettävää apulaissyyttäjän paikkaa varten. Ellei lyhemmästä toimikaudesta päätetä vaalin aikaan, syyttäjän ja apulaissyyttäjien toimikausi on yhdeksän vuotta eikä heitä voida valita uudelleen.

5. Syyttäjä tai apulaissyyttäjä ei ryhdy toimintaan, joka todennäköisesti haittaisi syyttäjän tehtävien hoitamista tai vaikuttaisi hänen riippumattomuuteensa kohdistuvaan luottamukseen. Hän ei ryhdy mihinkään muuhun ammatilliseen toimintaan.

6. Puheenjohtajisto voi vapauttaa syyttäjän tai apulaissyyttäjän tehtävästään tämän pyynnöstä tietyn tapauksen osalta.

7. Syyttäjä tai apulaissyyttäjä ei osallistu sellaisen asian käsittelyyn, jossa hänen puolueettomuuttaan voitaisiin kohtuudella epäillä millä tahansa perusteella. Syyttäjä tai apulaissyyttäjä jäävätään tapauksen käsittelystä tämän kappaleen mukaisesti muun muassa jos hän on aikaisemmin ollut tapauksen kanssa tekemisissä missä tahansa

nal source.

2. The Office shall be headed by the Prosecutor. The Prosecutor shall have full authority over the management and administration of the Office, including the staff, facilities and other resources thereof. The Prosecutor shall be assisted by one or more Deputy Prosecutors, who shall be entitled to carry out any of the acts required of the Prosecutor under this Statute. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be of different nationalities. They shall serve on a full-time basis.

3. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be persons of high moral character, be highly competent in and have extensive practical experience in the prosecution or trial of criminal cases. They shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. The Prosecutor shall be elected by secret ballot by an absolute majority of the members of the Assembly of States Parties. The Deputy Prosecutors shall be elected in the same way from a list of candidates provided by the Prosecutor. The Prosecutor shall nominate three candidates for each position of Deputy Prosecutor to be filled. Unless a shorter term is decided upon at the time of their election, the Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall hold office for a term of nine years and shall not be eligible for re-election.

5. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall engage in any activity which is likely to interfere with his or her prosecutorial functions or to affect confidence in his or her independence. They shall not engage in any other occupation of a professional nature.

6. The Presidency may excuse the Prosecutor or a Deputy Prosecutor, at his or her request, from acting in a particular case.

7. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall participate in any matter in which their impartiality might reasonably be doubted on any ground. They shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, inter alia, they have previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related

ominaisuudessa tuomioistuimessa tai sellaisen asiaan liittyvän rikostapauksen käsitelyssä kansallisella tasolla, jossa tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö on ollut osallisena.

8. Syyttäjän tai apulaissyyttäjän jäävämiiseen liittyvistä kysymyksistä päättää valitusjaosto.

a) Tutkinnan tai syytteen kohteena oleva henkilö voi milloin tahansa pyytää syyttäjän tai apulaissyyttäjän jäävämistä tässä artiklassa mainituilla perusteilla.

b) Syyttäjällä tai apulaissyyttäjällä on tarvittaessa oikeus esittää asiaa koskevat mielipiteensä.

9. Syyttäjä nimeää neuvonantajia, joilla on oikeudellista asiantuntemusta erityisistä kysymyksistä, kuten seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta väkivallasta ja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta.

43 artikla

Kirjaamo

1. Kirjaamo vastaa tuomioistuimen hallinnon ja järjestelyiden muista kuin oikeudellisista näkökohdista, tämän kuitenkin vaikuttamatta syyttäjän 42 artiklan mukaisiin tehtäviin ja valtuuksiin.

2. Kirjaamo johtaa kirjaaja, joka on tuomioistuimen korkein hallinnollinen virkamies. Kirjaaja hoitaa tehtäviään tuomioistuimen presidentin määräysvallan alaisena.

3. Kirjaajan ja apulaiskirjaajan tulee olla nuhteettomia ja erittäin päteviä ja heidän tulee osata erittäin hyvin ainakin yhtä tuomioistuimen työkielistä ja käyttää sitä sujuvasti.

4. Tuomarit valitsevat kirjaajan salaisella lippuäänestyksellä ehdottomalla ääntenemmistöllä, ottaen huomioon sopimusvaltioiden kokouksen suositukset. Tarpeen vaatiessa ja kirjaajan suosituksesta tuomarit valitsevat samalla tavalla apulaiskirjaajan.

5. Kirjaajan toimikausi on viisi vuotta, hän on valittavissa kerran uudelleen ja hän palvelee kokopäiväisesti. Apulaiskirjaajan toimikausi on viisi vuotta tai sellainen ly-

criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted.

8. Any question as to the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor shall be decided by the Appeals Chamber.

(a) The person being investigated or prosecuted may at any time request the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor on the grounds set out in this article;

(b) The Prosecutor or the Deputy Prosecutor, as appropriate, shall be entitled to present his or her comments on the matter;

9. The Prosecutor shall appoint advisers with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, sexual and gender violence and violence against children.

Article 43

The Registry

1. The Registry shall be responsible for the non-judicial aspects of the administration and servicing of the Court, without prejudice to the functions and powers of the Prosecutor in accordance with article 42.

2. The Registry shall be headed by the Registrar, who shall be the principal administrative officer of the Court. The Registrar shall exercise his or her functions under the authority of the President of the Court.

3. The Registrar and the Deputy Registrar shall be persons of high moral character, be highly competent and have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. The judges shall elect the Registrar by an absolute majority by secret ballot, taking into account any recommendation by the Assembly of States Parties. If the need arises and upon the recommendation of the Registrar, the judges shall elect, in the same manner, a Deputy Registrar.

5. The Registrar shall hold office for a term of five years, shall be eligible for re-election once and shall serve on a full-time basis. The Deputy Registrar shall hold of-

hempi kausi, josta tuomarit päättävät ehdotomalla ääntenemmistöllä, ja valinta voidaan tehdä siten, että apulaiskirjaaja kutsutaan palvelemaan tarvittaessa.

6. Kirjaaja perustaa kirjaamoon yksikön uhreja ja todistajia varten. Neuvoteltuaan syyttäjän toimiston kanssa tämä yksikkö tarjoaa suojelutoimenpiteitä ja turvajärjestelyjä, neuvontaa ja muuta asianmukaista avustusta todistajille, tuomioistuimessa esiintyville uhreille ja muille henkilöille, jotka ovat vaarassa todistajien antamien lausuntojen vuoksi. Yksikköön kuuluu henkilökuntaa, jolla on asiantuntemusta traumoista, mukaan luettuna seksuaalisiin väkivaltarikoksiin liittyvät traumat.

44 artikla

Henkilökunta

1. Syyttäjä ja kirjaaja nimittävät toimistoihinsa tarvittavaa pätevää henkilökuntaa. Syyttäjän osalta tähän sisältyy tutkijoiden nimittäminen.

2. Henkilökunnan palvelukseen ottamisessa syyttäjä ja kirjaaja varmistavat korkeimpien tehokkuuden, pätevyyden ja luotettavuuden vaatimusten noudattamisen ja ottavat huomioon 36 artiklan 8 kappaleessa mainitut vaatimukset tarpeellisin muutoksin.

3. Kirjaaja tekee ehdotuksen henkilökuntaa koskevista määräyksistä, joihin sisältyvät tuomioistuimen henkilökunnan nimitämistä, palkkausta ja erottamista koskevat ehdot. Sopimusvaltioiden kokous hyväksyy henkilökuntaa koskevat määräykset.

4. Tuomioistuin voi poikkeustapauksissa ottaa palvelukseensa asiantuntevaa sopimusvaltioiden, kansainvälisten järjestöjen tai kansalaisjärjestöjen tarjoamaa maksutta työskentelevää henkilökuntaa avustamaan minkä tahansa tuomioistuimen elimen työssä. Syyttäjä voi hyväksyä sellaiset tarjoukset syyttäjän toimiston puolesta. Tällainen maksutta työskentelevä henkilökunta otetaan palvelukseen sopimusvaltioiden kokouksen laatimien ohjeiden mukaisesti.

6. The Registrar shall set up a Victims and Witnesses Unit within the Registry. This Unit shall provide, in consultation with the Office of the Prosecutor, protective measures and security arrangements, counselling and other appropriate assistance for witnesses, victims who appear before the Court, and others who are at risk on account of testimony given by such witnesses. The Unit shall include staff with expertise in trauma, including trauma related to crimes of sexual violence.

Article 44

Staff

1. The Prosecutor and the Registrar shall appoint such qualified staff as may be required to their respective offices. In the case of the Prosecutor, this shall include the appointment of investigators.

2. In the employment of staff, the Prosecutor and the Registrar shall ensure the highest standards of efficiency, competency and integrity, and shall have regard, *mutatis mutandis*, to the criteria set forth in article 36, paragraph 8.

3. The Registrar, with the agreement of the Presidency and the Prosecutor, shall propose Staff Regulations which include the terms and conditions upon which the staff of the Court shall be appointed, remunerated and dismissed. The Staff Regulations shall be approved by the Assembly of States Parties.

4. The Court may, in exceptional circumstances, employ the expertise of gratis personnel offered by States Parties, intergovernmental organizations or non-governmental organizations to assist with the work of any of the organs of the Court. The Prosecutor may accept any such offer on behalf of the Office of the Prosecutor. Such gratis personnel shall be employed in accordance with guidelines to be established by the Assembly of States Parties.

45 artikla

Juhlallinen vakuutus

Ennen tämän perussäännön mukaisten tehtäviensä vastaanottamista tuomarit, syyttäjät, apulaissyöttäjät, kirjaaja ja apulaiskirjaaja vakuuttavat juhlallisesti tuomioistuinten julkisessa istunnossa hoitavansa tehtäviään puolueettomasti ja tunnollisesti.

46 artikla

Erottaminen

1. Tuomari, syyttäjä, apulaissyöttäjä, kirjaaja tai apulaiskirjaaja erotetaan, jos asiasta tehdään päätös 2 kappaleen mukaisesti, kun:

a) kyseisen henkilön todetaan syyllistyneen vakavaan virkavirheeseen tai tämän perussäännön mukaisten velvolluuksiensa rikkomiseen oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevilla säännöissä tarkoitetulla tavalla; tai

b) hän ei kykene hoitamaan tämän perussäännön edellyttämiä tehtäviä.

2. Sopimusvaltioiden kokous päättää tuomarin, syyttäjän tai apulaissyöttäjän erottamisesta 1 kappaleen nojalla salaisella lippuäänestyksellä:

a) tuomarin osalta sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöllä, jos muut tuomarit ovat hyväksyneet tätä koskevan suosituksen kahden kolmasosan ääntenemmistöllä;

b) syyttäjän osalta sopimusvaltioiden ehdottomalla ääntenemmistöllä;

c) apulaissyöttäjän osalta sopimusvaltioiden ehdottomalla ääntenemmistöllä, jos syyttäjä on tätä suosittanut.

3. Tuomarit päättävät kirjaajan tai apulaiskirjaajan erottamisesta ehdottomalla ääntenemmistöllä.

Article 45

Solemn undertaking

Before taking up their respective duties under this Statute, the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall each make a solemn undertaking in open court to exercise his or her respective functions impartially and conscientiously.

Article 46

Removal from office

1. A judge, the Prosecutor, a Deputy Prosecutor, the Registrar or the Deputy Registrar shall be removed from office if a decision to this effect is made in accordance with paragraph 2, in cases where that person:

(a) Is found to have committed serious misconduct or a serious breach of his or her duties under this Statute, as provided for in the Rules of Procedure and Evidence; or

(b) Is unable to exercise the functions required by this Statute.

2. A decision as to the removal from office of a judge, the Prosecutor or a Deputy Prosecutor under paragraph 1 shall be made by the Assembly of States Parties, by secret ballot:

(a) In the case of a judge, by a two-thirds majority of the States Parties upon a recommendation adopted by a two-thirds majority of the other judges;

(b) In the case of the Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties;

(c) In the case of a Deputy Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties upon the recommendation of the Prosecutor.

3. A decision as to the removal from office of the Registrar or Deputy Registrar shall be made by an absolute majority of the judges.

4. Tuomarilla, syyttäjällä, apulaissyöttäjällä, kirjaajalla tai apulaiskirjaajalla, jonka toiminta tai kyky hoitaa virkatehtäviään tämän perussäännön edellyttämällä tavalla kyseenalaistetaan tämän artiklan nojalla, on täysi mahdollisuus esittää ja vastaanottaa todisteita ja tehdä esityksiä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti. Kyseinen henkilö ei muulla tavalla osallistu asian käsittelyyn.

47 artikla

Kurinpitotoimenpiteet

Tuomariin, syyttäjään, apulaissyöttäjään, kirjaajaan tai apulaiskirjaajaan, joka on syyllistynyt rikkomukseen, joka ei ole yhtä vakava kuin 46 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu virkavirhe, kohdistetaan kurinpitotoimenpiteitä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

48 artikla

Erioikeudet ja vapaudet

1. Tuomioistuimella on kunkin sopimusvaltion alueella sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen päämäärien toteuttamiseksi.

2. Tuomareilla, syyttäjällä, apulaissyöttäjällä ja kirjaajalla on samat erioikeudet ja vapaudet kuin diplomaattisten lähetystöjen päälliköillä, kun he hoitavat tuomioistuimen tehtäviä sekä näiden tehtävien osalta, ja heidän toimikautensa päättymisen jälkeen heille myönnetään edelleen koskemattomuus kaikenlaisten oikeustoimien suhteen virkatehtävien yhteydessä annettujen suullisten tai kirjallisten lausuntojen ja suoritettujen toimenpiteiden osalta.

3. Apulaiskirjaajalla, syyttäjän toimiston henkilökunnalla ja kirjaamon henkilökunnalla on tuomioistuimen erioikeuksia ja vapauksia koskevan sopimuksen mukaisesti sellaiset erioikeudet ja vapaudet ja helpotukset, jotka ovat tarpeen heidän tehtäviensä hoitamiseksi.

4. Asianajajille, asiantuntijoille, todistajil-

4. A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar whose conduct or ability to exercise the functions of the office as required by this Statute is challenged under this article shall have full opportunity to present and receive evidence and to make submissions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. The person in question shall not otherwise participate in the consideration of the matter.

Article 47

Disciplinary measures

A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar who has committed misconduct of a less serious nature than that set out in article 46, paragraph 1, shall be subject to disciplinary measures, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

Article 48

Privileges and immunities

1. The Court shall enjoy in the territory of each State Party such privileges and immunities as are necessary for the fulfilment of its purposes.

2. The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors and the Registrar shall, when engaged on or with respect to the business of the Court, enjoy the same privileges and immunities as are accorded to heads of diplomatic missions and shall, after the expiry of their terms of office, continue to be accorded immunity from legal process of every kind in respect of words spoken or written and acts performed by them in their official capacity.

3. The Deputy Registrar, the staff of the Office of the Prosecutor and the staff of the Registry shall enjoy the privileges and immunities and facilities necessary for the performance of their functions, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.

4. Counsel, experts, witnesses or any ot-

le tai muille henkilöille, joiden edellytetään olevan läsnä tuomioistuimen toimipaikassa, myönnetään tuomioistuimen erioikeuksia ja vapauksia koskevan sopimuksen mukaisesti sellainen kohtelu, joka on tarpeen tuomioistuimen asianmukaiselle toiminnalle.

5. Erioikeudet ja vapaudet kumotaan:

a) tuomarin tai syyttäjän osalta tuomareiden ehdottomalla äänen enemmistöllä;

b) kirjaajan osalta puheenjohtajiston toimesta;

c) apulaissyöttäjien ja syyttäjän toimiston henkilökunnan osalta syyttäjän toimesta;

d) apulaiskirjaajan ja kirjaamon henkilökunnan osalta kirjaajan toimesta.

49 artikla

Palkat, palkanlisät ja kulukorvaukset

Sopimusvaltioiden kokous päättää tuomareille, syyttäjälle, apulaissyöttäjille, kirjaajalle ja apulaiskirjaajalle maksettavista palkoista, palkanlisistä ja kulukorvauksista. Näitä palkkoja ja palkanlisä ei alenneta heidän toimikautensa aikana.

50 artikla

Viralliset kielet ja työkielet

1. Tuomioistuimen viralliset kielet ovat arabia, englanti, espanja, kiina, ranska ja venäjä. Tuomioistuimen antamat tuomiot sekä muut merkittäviä kysymyksiä koskevat päätökset julkaistaan virallisilla kielillä. Puheenjohtajisto päättää oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen vaatimusten mukaisesti, minkä päätösten katsotaan koskevan merkittäviä kysymyksiä tämän kappaleen soveltamistarkoituksessa.

2. Tuomioistuimen työkielet ovat englanti ja ranska. Oikeudenkäyntiä ja todistelua koskevissa säännöissä määritetään ne tapaukset, joissa muita virallisia kieliä voidaan käyttää työkielinä.

other person required to be present at the seat of the Court shall be accorded such treatment as is necessary for the proper functioning of the Court, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.

5. The privileges and immunities of:

(a) A judge or the Prosecutor may be waived by an absolute majority of the judges;

(b) The Registrar may be waived by the Presidency;

(c) The Deputy Prosecutors and staff of the Office of the Prosecutor may be waived by the Prosecutor;

(d) The Deputy Registrar and staff of the Registry may be waived by the Registrar.

Article 49

Salaries, allowances and expenses

The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall receive such salaries, allowances and expenses as may be decided upon by the Assembly of States Parties. These salaries and allowances shall not be reduced during their terms of office.

Article 50

Official and working languages

1. The official languages of the Court shall be Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish. The judgements of the Court, as well as other decisions resolving fundamental issues before the Court, shall be published in the official languages. The Presidency shall, in accordance with the criteria established by the Rules of Procedure and Evidence, determine which decisions may be considered as resolving fundamental issues for the purposes of this paragraph.

2. The working languages of the Court shall be English and French. The Rules of Procedure and Evidence shall determine the cases in which other official languages may be used as working languages.

3. Oikeudenkäynnin osapuolen tai väliintuloon oikeutetun valtion pyynnöstä tuomioistuin sallii muun kuin englannin tai ranskan kielen käytön tällaisen osapuolen tai valtion osalta, edellyttäen, että tuomioistuin katsoo sen riittävän perustelluksi.

3. At the request of any party to a proceeding or a State allowed to intervene in a proceeding, the Court shall authorize a language other than English or French to be used by such a party or State, provided that the Court considers such authorization to be adequately justified.

51 artikla

Article 51

Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevat säännöt

Rules of Procedure and Evidence

1. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevat säännöt tulevat voimaan, kun sopimusvaltioiden kokous on hyväksynyt ne jäsentensä kahden kolmasosan ääntenemmistöllä.

1. The Rules of Procedure and Evidence shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

2. Muutoksia oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeviin sääntöihin voivat esittää:

2. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence may be proposed by:

- a) sopimusvaltiot;
- b) tuomarit, jotka toimivat ehdottomalla ääntenemmistöllä; tai
- c) syyttäjä.

- (a) Any State Party;
- (b) The judges acting by an absolute majority; or
- (c) The Prosecutor.

Tällaiset muutokset tulevat voimaan, kun sopimusvaltioiden kokous on hyväksynyt ne jäsentensä kahden kolmasosan ääntenemmistöllä.

Such amendments shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen hyväksymisen jälkeen tuomarit voivat sellaisissa kiireellisissä tuomioistuimen käsiteltävänä olevissa erityistilanteita koskevissa tapauksissa, joita varten säännöissä ei ole määräyksiä, laatia väliaikaisia sääntöjä, joita sovelletaan kunnes ne hyväksytään, niitä muutetaan tai ne hylätään sopimusvaltioiden kokouksen seuraavassa sääntömääräisessä istunnossa tai erityisistunnossa.

3. After the adoption of the Rules of Procedure and Evidence, in urgent cases where the Rules do not provide for a specific situation before the Court, the judges may, by a two-thirds majority, draw up provisional Rules to be applied until adopted, amended or rejected at the next ordinary or special session of the Assembly of States Parties.

4. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevat säännöt, niiden muutokset ja väliaikaiset säännöt ovat yhdenmukaisia tämän perussäännön kanssa. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen muutoksia ja väliaikaisia sääntöjä ei sovelleta taannehtivasti tutkinnan tai syytteen kohteena olevan tai tuomitun henkilön edun vastaisesti.

4. The Rules of Procedure and Evidence, amendments thereto and any provisional Rule shall be consistent with this Statute. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence as well as provisional Rules shall not be applied retroactively to the detriment of the person who is being investigated or prosecuted or who has been convicted.

5. Mikäli perussäännön ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntö-

5. In the event of conflict between the Statute and the Rules of Procedure and Evi-

jen välillä ilmenee ristiriita, sovelletaan ensisijaisesti perussääntöä.

52 artikla

Tuomioistuimen sisäiset määräykset

1. Tuomarit hyväksyvät tuomioistuimen jokapäiväiselle toiminnalle tarpeelliset sisäiset määräykset ehdottomalla ääntenemmistöllä tämän perussäännön ja oikeudenkäyntiä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

2. Sisäisiä määräyksiä laadittaessa ja muutettaessa neuvotellaan syyttäjän ja kirjaajan kanssa.

3. Määräykset ja niiden muutokset tulevat voimaan, kun ne on hyväksytty, elleivät tuomarit toisin päättä. Välittömästi määräysten hyväksymisen jälkeen ne toimitetaan sopimusvaltioille lausuntoa varten. Määräykset ja niiden muutokset pysyvät voimassa, mikäli kuuden kuukauden kuluessa sopimusvaltioiden enemmistö ei ole vastustanut niitä.

5 OSA

TUTKINTA JA SYYTTÄMINEN

53 artikla

Tutinnan aloittaminen

1. Syyttäjä aloittaa tutinnan harkittuaan saamiaan tietoja, ellei hän katso, että toimenpiteisiin ryhtymiselle ei ole perusteltua syytä tämän perussäännön mukaisesti. Päätätessään tutinnan aloittamisesta syyttäjä harkitsee:

a) onko hänen käytettävissään olevien tietojen nojalla perusteltua syytä epäillä, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos on tehty tai sitä ollaan tekemässä;

b) voidaanko tai voitaisiinko tapaus ottaa käsiteltäväksi 17 artiklan mukaisesti; ja

c) onko joka tapauksessa perusteltua syytä

dence, the Statute shall prevail.

Article 52

Regulations of the Court

1. The judges shall, in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, adopt, by an absolute majority, the Regulations of the Court necessary for its routine functioning.

2. The Prosecutor and the Registrar shall be consulted in the elaboration of the Regulations and any amendments thereto.

3. The Regulations and any amendments thereto shall take effect upon adoption unless otherwise decided by the judges. Immediately upon adoption, they shall be circulated to States Parties for comments. If within six months there are no objections from a majority of States Parties, they shall remain in force.

PART 5

INVESTIGATION AND PROSECUTION

Article 53

Initiation of an investigation

1. The Prosecutor shall, having evaluated the information made available to him or her, initiate an investigation unless he or she determines that there is no reasonable basis to proceed under this Statute. In deciding whether to initiate an investigation, the Prosecutor shall consider whether:

(a) The information available to the Prosecutor provides a reasonable basis to believe that a crime within the jurisdiction of the Court has been or is being committed;

(b) The case is or would be admissible under article 17; and

(c) Taking into account the gravity of the

epäillä, että oikeudenmukaisuus ei vaadi tutkintaa, ottaen huomioon rikoksen törkeys ja uhrien etu.

Jos syyttäjä katsoo, että toimenpiteisiin ryhtymiselle ei ole perusteltua syytä ja hänen päätöksensä perustuu ainoastaan tämän artiklan (c) kohtaan, hän ilmoittaa tästä esitutkintajaostolle.

2. Jos syyttäjä tutkinnan tuloksena katsoo, että syytteen nostamiselle ei ole perusteltua syytä, koska:

a) pidätysmääräyksen tai haasteen hakeemiselle 58 artiklan mukaisesti ei ole riittäviä oikeudellisia perusteita tai näyttöä;

b) tapausta ei voida ottaa 17 artiklan mukaisesti käsiteltäväksi; tai

c) oikeudenmukaisuus ei vaadi syytteen nostamista, ottaen huomioon kaikki olosuhteet, mukaan luettuna rikoksen törkeys, uhrien edut ja väitetyt rikosentekijän ikä tai heikko terveydentila ja hänen osuutensa väitettyyn rikokseen;

syyttäjä ilmoittaa päätöksestään ja sen perusteista esitutkintajaostolle ja valtiolle, joka on saattanut tilanteen syyttäjän käsiteltäväksi 14 artiklan mukaisesti, tai 16 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa turvallisuusneuvostolle.

3. a) Esitutkintajaosto voi 14 artiklan mukaisesti asian käsiteltäväksi saattavan valtion tai 13 artiklan (b) kappaleen mukaisesti toimivan turvallisuusneuvoston pyynnöstä käsitellä uudelleen päätöstä olla ryhtymättä toimenpiteisiin, jonka syyttäjä on tehnyt 1 tai 2 kappaleen mukaisesti, ja voi pyytää syyttäjää harkitsemaan päätöstä uudelleen.

b) Lisäksi esitutkintajaosto voi omasta aloitteestaan käsitellä syyttäjän päätöstä olla ryhtymättä toimenpiteisiin, jos se perustuu ainoastaan 1 kappaleen (c) kohtaan tai 2 kappaleen (c) kohtaan. Tässä tapauksessa syyttäjän päätös on voimassa ainoastaan, jos esitutkintajaosto vahvistaa sen.

4. Syyttäjä voi milloin tahansa harkita uudelleen päätöstä tutkinnan aloittamisesta tai syytteen nostamisesta uusien tosiseikkojen tai tietojen perusteella.

crime and the interests of victims, there are nonetheless substantial reasons to believe that an investigation would not serve the interests of justice.

If the Prosecutor determines that there is no reasonable basis to proceed and his or her determination is based solely on subparagraph (c) above, he or she shall inform the Pre-Trial Chamber.

2. If, upon investigation, the Prosecutor concludes that there is not a sufficient basis for a prosecution because:

(a) There is not a sufficient legal or factual basis to seek a warrant or summons under article 58;

(b) The case is inadmissible under article 17; or

(c) A prosecution is not in the interests of justice, taking into account all the circumstances, including the gravity of the crime, the interests of victims and the age or infirmity of the alleged perpetrator, and his or her role in the alleged crime;

The Prosecutor shall inform the Pre-Trial Chamber and the State making a referral under article 14 or the Security Council in a case under article 13, paragraph (b), of his or her conclusion and the reasons for the conclusion.

3. (a) At the request of the State making a referral under article 14 or the Security Council under article 13, paragraph (b), the Pre-Trial Chamber may review a decision of the Prosecutor under paragraph 1 or 2 not to proceed and may request the Prosecutor to reconsider that decision.

(b) In addition, the Pre-Trial Chamber may, on its own initiative, review a decision of the Prosecutor not to proceed if it is based solely on paragraph 1 (c) or 2 (c). In such a case, the decision of the Prosecutor shall be effective only if confirmed by the Pre-Trial Chamber.

4. The Prosecutor may, at any time, reconsider a decision whether to initiate an investigation or prosecution based on new facts or information.

54 artikla

Article 54

*Syyttäjän tehtävät ja valtuudet tutkinnan osalta**Duties and powers of the Prosecutor with respect to investigations*

1. Syyttäjän tulee:

a) ulottaa tutkinta totuuden selvittämiseksi kaikkiin tosiseikkoihin ja todisteisiin, joilla on merkitystä sen arvioimisessa, onko tämän perussäännön mukainen rikosoikeudellinen vastuu olemassa, ja tutkia tasapuolisesti sekä syytteen puolesta että sitä vastaan puhuvia seikkoja;

b) ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tehokkaan tutkinnan ja syyttämisen varmistamiseksi, ottaen huomioon uhrien ja todistajien edut ja henkilökohtaiset olosuhteet, mukaan luettuna ikä, 7 artiklan 3 kappaleen määritelmän mukainen sukupuoli ja terveys, ja ottaa huomioon rikoksen luonne erityisesti, kun siihen liittyy seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa; ja

c) ottaa täysimääräisesti huomioon henkilöiden tämän perussäännön mukaiset oikeudet.

2. Syyttäjä voi suorittaa tutkimuksia valtion alueella:

a) tämän perussäännön 9 osan määräysten mukaisesti; tai

b) esitutkintajaoston 57 artiklan 3 kappaleen (d) kohdan mukaisesti antaman luvan perusteella.

3. Syyttäjä voi:

a) kerätä ja tutkia todisteita;

b) pyytää tutkinnan kohteena olevien henkilöiden, uhrien ja todistajien läsnäoloa ja kuulustella heitä;

c) hakeutua yhteistyöhön tai järjestelyihin valtioiden tai hallitustenvälisen järjestöjen kanssa niiden toimivallan ja/ tai valtuuksien mukaisesti;

d) tehdä sellaisia järjestelyjä ja sopimuksia, jotka eivät ole ristiriidassa tämän perussäännön kanssa, ja jotka voivat olla tarpeen yhteistyön helpottamiseksi valtion, hallitustenvälisen järjestön tai henkilön kanssa;

e) sopia, että hän ei missään oikeudenkäynnin vaiheessa paljasta sellaisia asiakirjoja tai tietoja, jotka hän saa luottamuksellisesti ja pelkäästään uusien todisteiden hank-

1. The Prosecutor shall:

(a) In order to establish the truth, extend the investigation to cover all facts and evidence relevant to an assessment of whether there is criminal responsibility under this Statute, and, in doing so, investigate incriminating and exonerating circumstances equally;

(b) Take appropriate measures to ensure the effective investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court, and in doing so, respect the interests and personal circumstances of victims and witnesses, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and take into account the nature of the crime, in particular where it involves sexual violence, gender violence or violence against children; and

(c) Fully respect the rights of persons arising under this Statute.

2. The Prosecutor may conduct investigations on the territory of a State:

(a) In accordance with the provisions of Part 9; or

(b) As authorized by the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d).

3. The Prosecutor may:

(a) Collect and examine evidence;

(b) Request the presence of and question persons being investigated, victims and witnesses;

(c) Seek the cooperation of any State or intergovernmental organization or arrangement in accordance with its respective competence and/or mandate;

(d) Enter into such arrangements or agreements, not inconsistent with this Statute, as may be necessary to facilitate the cooperation of a State, intergovernmental organization or person;

(e) Agree not to disclose, at any stage of the proceedings, documents or information that the Prosecutor obtains on the condition of confidentiality and solely for the purpose

kimista varten, ellei tietojen antaja suostu siihen; ja

f) ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tai pyytää, että tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytään tietojen luottamuksellisuuden, henkilöiden suojelun tai todisteiden säilyttämisen varmistamiseksi.

55 artikla

Henkilöiden oikeudet tutkinnan aikana

1. Tämän perussäännön mukaisen tutkinnan aikana:

a) henkilöä ei saa pakottaa todistamaan itseään vastaan tai tunnustamaan syyllisyytään;

b) häneen ei kohdisteta minkäänlaista pakkoa tai uhkaa, häntä ei kiduteta tai kohdella tai rangaista muulla julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla;

c) hänellä on oikeus maksutta pätevä tulkinnan apuun ja käännöksiin, jotka ovat tarpeen oikeudenmukaisuuden vaatimusten täyttämiseksi, jos häntä kuulustellaan muulla kuin hänen täysin ymmärtämällään ja puhumallaan kielellä; ja

d) häntä ei pidätetä tai vangita mielivaltaisesti, eikä hänen vapauttaan riistetä muutoin kuin tässä perussäännössä mainituin perustein ja siinä mainittuja menettelyjä noudattaen.

2. Kun on perusteita epäillä, että henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen ja syyttäjällä tai kansallisilla viranomaisilla on tarkoitus kuulustella tätä henkilöä 9 osan mukaisesti tehdyn pyynnön nojalla, tällä henkilöllä on myös seuraavat oikeudet, joista hänelle on kerrottava ennen kuulustelua:

a) oikeus saada ennen kuulustelua tieto siitä, että on perusteita epäillä hänen tehneen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen;

b) oikeus vaieta ilman, että tällainen vaieneminen otetaan huomioon päätettäessä syyllisyydestä tai syyttömyydestä;

c) oikeus valitsemaansa oikeudenkäyntiavustajaan tai, jos hänellä ei ole sellaista, hänelle määrättyyn oikeudenkäyntiavustajaan maksutta, oikeudenmukaisuuden niin

of generating new evidence, unless the provider of the information consents; and

(f) Take necessary measures, or request that necessary measures be taken, to ensure the confidentiality of information, the protection of any person or the preservation of evidence.

Article 55

Rights of persons during an investigation

1. In respect of an investigation under this Statute, a person:

(a) Shall not be compelled to incriminate himself or herself or to confess guilt;

(b) Shall not be subjected to any form of coercion, duress or threat, to torture or to any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

(c) Shall, if questioned in a language other than a language the person fully understands and speaks, have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness; and

(d) Shall not be subjected to arbitrary arrest or detention, and shall not be deprived of his or her liberty except on such grounds and in accordance with such procedures as are established in this Statute.

2. Where there are grounds to believe that a person has committed a crime within the jurisdiction of the Court and that person is about to be questioned either by the Prosecutor, or by national authorities pursuant to a request made under Part 9, that person shall also have the following rights of which he or she shall be informed prior to being questioned:

(a) To be informed, prior to being questioned, that there are grounds to believe that he or she has committed a crime within the jurisdiction of the Court;

(b) To remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;

(c) To have legal assistance of the person's choosing, or, if the person does not have legal assistance, to have legal assistance assigned to him or her, in any case

vaatiessa, jos hänellä ei ole riittävästi varoja; ja

d) oikeus tulla kuulustelluksi oikeudenkäyntiavustajan läsnäollessa, ellei tämä henkilö ole vapaaehtoisesti luopunut oikeudestaan oikeudenkäyntiavustajaan.

56 artikla

Esitutkintajaoston tehtävä, kun kyseessä on ainutkertainen tutkintamahdollisuus

1. a) Kun syyttäjä katsoo, että tutkinta tarjoo ainutkertaisen mahdollisuuden ottaa todistajanlausunto tai lausunto todistajalta tai tutkia, kerätä tai testata todisteita, jotka eivät ehkä myöhemmin ole saatavilla oikeudenkäyntiä varten, syyttäjä ilmoittaa tästä esitutkintajaostolle.

b) Sellaisessa tapauksessa esitutkintajaosto voi syyttäjän pyynnöstä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin oikeudenkäynnin tehokkuuden ja koskemattomuuden varmistamiseksi ja erityisesti puolustuksen oikeuksien suojelemiseksi.

c) Ellei esitutkintajaosto toisin määrää, syyttäjä antaa asiaan liittyvät tiedot henkilölle, joka on pidätetty tai joka on haastettu ja saapunut paikalle (a) kohdassa tarkoitettun tutkinnan yhteydessä, jotta tätä henkilöä voidaan kuulla asiassa.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen (b) kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin voi sisältyä:

a) noudatettavia menettelyjä koskevien suositusten tai määräysten antaminen;

b) määräyksen antaminen siitä, että asian käsittelystä on tehtävä pöytäkirja;

c) avustavan asiantuntijan nimeäminen;

d) luvan antaminen pidätetyn tai haastetun ja paikalle saapuneen henkilön oikeudenkäyntiavustajalle osallistua tai, jos henkilöä ei ole vielä pidätetty tai hän ei ole saapunut paikalle tai jos oikeudenkäyntiavustajaa ei ole vielä nimetty, asianajajan nimeäminen puolustuksen etujen valvomista varten;

e) yhden esitutkintajaoston jäsenen tai

where the interests of justice so require, and without payment by the person in any such case if the person does not have sufficient means to pay for it;

(d) To be questioned in the presence of counsel unless the person has voluntarily waived his or her right to counsel.

Article 56

Role of the Pre-Trial Chamber in relation to a unique investigative opportunity

1. (a) Where the Prosecutor considers an investigation to present a unique opportunity to take testimony or a statement from a witness or to examine, collect or test evidence, which may not be available subsequently for the purposes of a trial, the Prosecutor shall so inform the Pre-Trial Chamber.

(b) In that case, the Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor, take such measures as may be necessary to ensure the efficiency and integrity of the proceedings and, in particular, to protect the rights of the defence.

(c) Unless the Pre-Trial Chamber orders otherwise, the Prosecutor shall provide the relevant information to the person who has been arrested or appeared in response to a summons in connection with the investigation referred to in subparagraph (a), in order that he or she may be heard on the matter.

2. The measures referred to in paragraph 1 (b) may include:

(a) Making recommendations or orders regarding procedures to be followed;

(b) Directing that a record be made of the proceedings;

(c) Appointing an expert to assist;

(d) Authorizing counsel for a person who has been arrested, or appeared before the Court in response to a summons, to participate, or where there has not yet been such an arrest or appearance or counsel has not been designated, appointing another counsel to attend and represent the interests of the defence;

(e) Naming one of its members or, if nec-

tarvittaessa muun käytettävissä olevan esitutkintaosaston tai oikeudenkäyntiosaston tuomarin nimeämisen esittämään havaintoja ja antamaan suosituksia tai määräyksiä, jotka koskevat todisteiden keräämistä ja säilyttämistä ja henkilöiden kuulustelua;

f) sellaisia muita toimenpiteitä, jotka voivat olla tarpeen todisteiden keräämiseksi ja säilyttämiseksi.

3. a) Jos syyttäjä ei ole pyytänyt toimenpiteitä tämän artiklan mukaisesti, mutta esitutkintajaosto katsoo, että toimenpiteitä edellytetään sellaisten todisteiden säilyttämiseksi, joiden se katsoo olevan oleellisia puolustukselle oikeudenkäynnissä, esitutkintajaosto neuvottelee syyttäjän kanssa sen selvittämiseksi, onko olemassa peruste sille, että syyttäjä ei ole pyytänyt toimenpiteitä. Jos esitutkintajaosto neuvottelujen tuloksena toteaa, että syyttäjä on perusteettomasti jättänyt pyytämättä sellaisia toimenpiteitä, esitutkintajaosto voi ryhtyä toimenpiteisiin omasta aloitteestaan.

b) Syyttäjä voi valittaa esitutkintajaoston päätöksestä toimia omasta aloitteestaan tämän kappaleen nojalla. Valitus käsitellään kiireellisenä.

4. Tämän artiklan mukaisesti oikeudenkäyntiä varten säilytettävien tai kerättyjen todisteiden tai niiden pöytäkirjamerkintöjen hyväksymistä koskevat 69 artiklan määräykset, ja niille annetaan oikeudenkäyntijaoston päättämä painoarvo.

57 artikla

Esitutkintajaoston tehtävät ja valtuudet

1. Ellei tässä perussäännössä toisin määrätä, esitutkintajaosto hoitaa tehtäviään tämän artiklan määräysten mukaisesti.

2. a) Esitutkintajaoston 15, 18 ja 19 artiklan, 54 artiklan (2) kappaleen, 61 artiklan (7) kappaleen ja 72 artiklan nojalla antamat määräykset ja päätökset tehdään sen tuomareiden yksinkertaisella äänten enemmistöllä

b) Kaikissa muissa tapauksissa yksi esitutkintajaoston tuomari voi hoitaa sille tässä perussäännössä määrättyjä tehtäviä, ellei

essary, another available judge of the Pre-Trial or Trial Division to observe and make recommendations or orders regarding the collection and preservation of evidence and the questioning of persons;

(f) Taking such other action as may be necessary to collect or preserve evidence.

3. (a) Where the Prosecutor has not sought measures pursuant to this article but the Pre-Trial Chamber considers that such measures are required to preserve evidence that it deems would be essential for the defence at trial, it shall consult with the Prosecutor as to whether there is good reason for the Prosecutor's failure to request the measures. If upon consultation, the Pre-Trial Chamber concludes that the Prosecutor's failure to request such measures is unjustified, the Pre-Trial Chamber may take such measures on its own initiative.

(b) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under this paragraph may be appealed by the Prosecutor. The appeal shall be heard on an expedited basis.

4. The admissibility of evidence preserved or collected for trial pursuant to this article, or the record thereof, shall be governed at trial by article 69, and given such weight as determined by the Trial Chamber.

Article 57

Functions and powers of the Pre-Trial Chamber

1. Unless otherwise provided in this Statute, the Pre-Trial Chamber shall exercise its functions in accordance with the provisions of this article.

2. (a) Orders or rulings of the Pre-Trial Chamber issued under articles 15, 18, 19, 54, paragraph 2, 61, paragraph 7, and 72 must be concurred in by a majority of its judges.

(b) In all other cases, a single judge of the Pre-Trial Chamber may exercise the functions provided for in this Statute, unless

oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevista säännöissä tai esitutkintajaoston enemmistöpäätöksellä toisin määrätä.

3. Muiden tämän perussäännön mukaisten tehtäviensä lisäksi esitutkintajaosto voi:

a) syyttäjän pyynnöstä antaa sellaisia määräyksiä ja pidätysmääräyksiä, joita tutkinta mahdollisesti edellyttää;

b) pidätetyn tai 58 artiklan mukaisesti haastetun ja paikalle saapuneen henkilön pyynnöstä antaa sellaisia määräyksiä tai pyytää sellaista 9 osan mukaista yhteistyötä, jotka voivat olla tarpeen kyseisen henkilön avustamiseksi tämän puolustuksen valmistelussa, mukaan luettuna 56 artiklassa tarkoitettut toimenpiteet;

c) varmistaa tarvittaessa uhrien ja todistajien suojeleminen ja yksityisyyden suoja, todisteiden säilyttäminen, pidätettyjen tai haastettujen ja paikalle saapuneiden henkilöiden suojeleminen sekä kansallista turvallisuutta koskevien tietojen suojeleminen;

d) antaa syyttäjälle luvan ryhtyä erityisiin tutkintatoimenpiteisiin sopimusvaltion alueella varmistamatta tämän valtion yhteistyöhalukkuutta 9 osan mukaisesti, jos esitutkintajaosto, otettuaan tämän valtion mielipiteet huomioon aina kun se on mahdollista, on katsonut kyseisessä tapauksessa, että tämä valtio ei selvästi kykene panemaan täytäntöön yhteistyöpyyntöä sen vuoksi, että sillä ei ole käytettävissä viranomaista tai lainkäyttöjärjestelmään kuuluvaa elintä, joka olisi toimivaltainen panemaan 9 osan mukaisen yhteistyöpyynnön täytäntöön;

e) silloin kun pidätysmääräys tai haaste on annettu 58 artiklan mukaisesti, pyytää 93 artiklan 1 kappaleen (k) kohdan mukaisesti yhteistyötä valtioiden kanssa, jotta nämä ryhtyvät turvaamistoimiin menettämismääräystä varten, erityisesti uhrien perimmäisen edun turvaamiseksi, ottaen asianmukaisesti huomioon todisteiden vahvuuden ja osapuolten oikeudet tämän perussäännön ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

otherwise provided for in the Rules of Procedure and Evidence or by a majority of the Pre-Trial Chamber.

3. In addition to its other functions under this Statute, the Pre-Trial Chamber may:

(a) At the request of the Prosecutor, issue such orders and warrants as may be required for the purposes of an investigation;

(b) Upon the request of a person who has been arrested or has appeared pursuant to a summons under article 58, issue such orders, including measures such as those described in article 56, or seek such cooperation pursuant to Part 9 as may be necessary to assist the person in the preparation of his or her defence;

(c) Where necessary, provide for the protection and privacy of victims and witnesses, the preservation of evidence, the protection of persons who have been arrested or appeared in response to a summons, and the protection of national security information;

(d) Authorize the Prosecutor to take specific investigative steps within the territory of a State Party without having secured the cooperation of that State under Part 9 if, whenever possible having regard to the views of the State concerned, the Pre-Trial Chamber has determined in that case that the State is clearly unable to execute a request for cooperation due to the unavailability of any authority or any component of its judicial system competent to execute the request for cooperation under Part 9.

(e) Where a warrant of arrest or a summons has been issued under article 58, and having due regard to the strength of the evidence and the rights of the parties concerned, as provided for in this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, seek the cooperation of States pursuant to article 93, paragraph 1 (k), to take protective measures for the purpose of forfeiture, in particular for the ultimate benefit of victims.

58 artikla

Article 58

*Esitutkintajaoston antamat pidätysmääräykset ja haasteet**Issuance by the Pre-Trial Chamber of a warrant of arrest or a summons to appear*

1. Milloin tahansa tutkinnan aloittamisen jälkeen esitutkintajaosto antaa syyttäjän hakemuksesta henkilöstä pidätysmääräyksen, jos se hakemuksen ja syyttäjän toimittamat todisteet tai muut tiedot tutkittuaan on vakuuttunut siitä, että:

a) on olemassa perusteltua syytä epäillä, että henkilö on tehnyt tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan rikoksen; ja

b) henkilön pidättäminen on tarpeen:

i) sen varmistamiseksi, että tämä henkilö on läsnä oikeudenkäynnissä,

ii) sen varmistamiseksi, että tämä henkilö ei estä tai vaaranna tutkintaa tai oikeudenkäyntiä, tai

iii) tarvittaessa sen estämiseksi, että tämä henkilö ei jatka kyseisen rikoksen tai siihen liittyvän, tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan ja samoista olosuhteista johtuvan rikoksen täytäntöönpanoa.

2. Syyttäjän hakemukseen sisältyy:

a) henkilön nimi ja muut oleelliset henkilötiedot;

b) erityinen viittaus tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joita henkilön väitetään tehneen;

c) tiivistelmä tosiseikoista, joiden väitetään täyttävän näiden rikosten tunnusmerkistön;

d) tiivistelmä todisteista ja muista tiedoista, jotka osoittavat, että on perusteltua syytä epäillä henkilön tehneen nämä rikokset; ja

e) syyttäjän perustelut sille, että henkilön pidättäminen on tarpeen.

3. Pidätysmääräykseen sisältyy:

a) henkilön nimi ja muut oleelliset henkilötiedot;

b) erityinen viittaus tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joiden vuoksi henkilön pidätysmääräystä haetaan; ja

c) tiivistelmä tosiseikoista, joiden väitetään täyttävän näiden rikosten tunnusmer-

1. At any time after the initiation of an investigation, the Pre-Trial Chamber shall, on the application of the Prosecutor, issue a warrant of arrest of a person if, having examined the application and the evidence or other information submitted by the Prosecutor, it is satisfied that:

(a) There are reasonable grounds to believe that the person has committed a crime within the jurisdiction of the Court; and

(b) The arrest of the person appears necessary:

(i) To ensure the person's appearance at trial,

(ii) To ensure that the person does not obstruct or endanger the investigation or the court proceedings, or

(iii) Where applicable, to prevent the person from continuing with the commission of that crime or a related crime which is within the jurisdiction of the Court and which arises out of the same circumstances.

2. The application of the Prosecutor shall contain:

(a) The name of the person and any other relevant identifying information;

(b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed;

(c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes;

(d) A summary of the evidence and any other information which establish reasonable grounds to believe that the person committed those crimes; and

(e) The reason why the Prosecutor believes that the arrest of the person is necessary.

3. The warrant of arrest shall contain:

(a) The name of the person and any other relevant identifying information;

(b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court for which the person's arrest is sought; and

(c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes.

kistön.

4. Pidätysmääräys on voimassa, kunnes tuomioistuin toisin määrää.

5. Pidätysmääräyksen perusteella tuomioistuin voi pyytää henkilön väliaikaista pidättämistä tai pidättämistä ja luovuttamista 9 osan mukaisesti.

6. Syyttäjä voi pyytää esitutkintajaostoa muuttamaan pidätysmääräystä muuttamalla siinä mainittuja rikoksia tai lisäämällä siihen rikoksia. Esitutkintajaosto muuttaa pidätysmääräystä, jos se on vakuuttunut siitä, että on olemassa perusteltua syytä epäillä henkilön tehneen muutetut tai lisätyt rikokset.

7. Vaihtoehtona pidätysmääräyksen hakemiselle syyttäjä voi jättää hakemuksen, jossa hän pyytää esitutkintajaostoa antamaan henkilölle haasteen. Jos esitutkintajaosto on vakuuttunut siitä, että on olemassa perusteltua syytä epäillä henkilön tehneen väitetyn rikoksen ja haaste riittää henkilön läsnäolon varmistamiseksi, se antaa henkilölle haasteen oikeuteen joko sellaisin ehdoin tai ilman sellaisia ehtoja, joilla rajoitetaan hänen vapauttaan (muutoin kuin vangitsemalla hänet), jos kansallisessa lainsäädännössä määrätään tällaisista ehdoista. Haasteeseen tulee sisältyä:

- a) henkilön nimi ja muut oleelliset henkilötiedot;
- b) päivämäärä, jolloin henkilön tulee saapua oikeuteen;
- c) erityinen viittaus tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joita henkilön väitetään tehneen; ja

d) tiivistelmä tosiseikoista, joiden väitetään täyttävän rikoksen tunnusmerkistön.

Haaste annetaan henkilölle tiedoksi.

59 artikla

Pidätysmenettely oleskeluvaltiossa

1. Sopimusvaltio, joka on vastaanottanut väliaikaista pidätystä tai pidätystä ja luovuttamista koskevan pyynnön, ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin pidättääkseen kyseisen henkilön lainsäädäntönsä ja tämän perussäännön 9 osan määräysten mukaisesti.

4. The warrant of arrest shall remain in effect until otherwise ordered by the Court.

5. On the basis of the warrant of arrest, the Court may request the provisional arrest or the arrest and surrender of the person under Part 9.

6. The Prosecutor may request the Pre-Trial Chamber to amend the warrant of arrest by modifying or adding to the crimes specified therein. The Pre-Trial Chamber shall so amend the warrant if it is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the modified or additional crimes.

7. As an alternative to seeking a warrant of arrest, the Prosecutor may submit an application requesting that the Pre-Trial Chamber issue a summons for the person to appear. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the crime alleged and that a summons is sufficient to ensure the person's appearance, it shall issue the summons, with or without conditions restricting liberty (other than detention) if provided for by national law, for the person to appear. The summons shall contain:

- (a) The name of the person and any other relevant identifying information;
- (b) The specified date on which the person is to appear;
- (c) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed; and
- (d) A concise statement of the facts which are alleged to constitute the crime.

The summons shall be served on the person.

Article 59

Arrest proceedings in the custodial State

1. A State Party which has received a request for provisional arrest or for arrest and surrender shall immediately take steps to arrest the person in question in accordance with its laws and the provisions of Part 9.

2. Pidätetty henkilö saatetaan viipymättä toimivaltaisten oikeusviranomaisten eteen oleskeluvaltiossa, joka ratkaisee tämän valtion lainsäädännön mukaisesti:

- a) koskeeko pidätysmääräys kyseistä henkilöä;
- b) onko henkilö pidätetty asianmukaista menettelyä noudattaen; ja
- c) onko henkilön oikeuksia kunnioitettu.

3. Pidätetyllä henkilöllä on oikeus hakea oleskeluvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta väliaikaista vapauttamista ennen luovuttamista.

4. Tehdessään päätöksen sellaisesta hakemuksesta, oleskeluvaltion toimivaltainen viranomainen tutkii, ottaen huomioon väitettyjen rikosten törkeyden, onko väliaikaiselle vapauttamiselle kiireellisiä ja poikkeuksellisia oikeuttavia perusteita ja onko olemassa tarvittavat takeet sen varmistamiseksi, että oleskeluvaltio voi täyttää velvollisuutensa luovuttaa henkilö tuomioistuimelle. Oleskeluvaltion toimivaltainen viranomainen ei voi tutkia, onko pidätysmääräys annettu asianmukaisesti 58 artiklan 1 kappaleen (a) ja (b) kohdan nojalla.

5. Esitutkintajaostolle ilmoitetaan väliaikaista vapauttamista koskevista pyynnöistä, ja se antaa suosituksia oleskeluvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Ennen päätöksen tekemistä oleskeluvaltion toimivaltaisen viranomaisen on otettava nämä suositukset vakavasti huomioon, mukaan luettuna suositukset henkilön pakenemisen ehkäisemistoimenpiteiksi.

6. Jos henkilö vapautetaan väliaikaisesti, esitutkintajaosto voi pyytää säännöllisin väliajoin raportteja väliaikaisen vapauttamisen tilanteesta.

7. Kun oleskeluvaltio on määrännyt henkilön luovutettavaksi, tämä luovutetaan tuomioistuimelle mahdollisimman pian.

60 artikla

Alustavat toimenpiteet tuomioistuimessa

1. Kun henkilö on luovutettu tuomioistuimelle, tai hän on saapunut tuomioistui-

2. A person arrested shall be brought promptly before the competent judicial authority in the custodial State which shall determine, in accordance with the law of that State, that:

- (a) The warrant applies to that person;
- (b) The person has been arrested in accordance with the proper process; and
- (c) The person's rights have been respected.

3. The person arrested shall have the right to apply to the competent authority in the custodial State for interim release pending surrender.

4. In reaching a decision on any such application, the competent authority in the custodial State shall consider whether, given the gravity of the alleged crimes, there are urgent and exceptional circumstances to justify interim release and whether necessary safeguards exist to ensure that the custodial State can fulfil its duty to surrender the person to the Court. It shall not be open to the competent authority of the custodial State to consider whether the warrant of arrest was properly issued in accordance with article 58, paragraph 1 (a) and (b).

5. The Pre-Trial Chamber shall be notified of any request for interim release and shall make recommendations to the competent authority in the custodial State. The competent authority in the custodial State shall give full consideration to such recommendations, including any recommendations on measures to prevent the escape of the person, before rendering its decision.

6. If the person is granted interim release, the Pre-Trial Chamber may request periodic reports on the status of the interim release.

7. Once ordered to be surrendered by the custodial State, the person shall be delivered to the Court as soon as possible.

Article 60

Initial proceedings before the Court

1. Upon the surrender of the person to the Court, or the person's appearance before the

men eteen vapaaehtoisesti tai haasteen johdosta, esitutkintajaosto varmistaa, että tälle henkilölle on ilmoitettu rikoksista, joita hänen väitetään tehneen ja hänen perussäännön mukaisista oikeuksistaan, mukaan luetuna oikeus hakea väliaikaista vapauttamista ennen oikeudenkäyntiä.

2. Pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö voi hakea väliaikaista vapauttamista ennen oikeudenkäyntiä. Jos esitutkintajaosto on vakuuttunut siitä, että 58 artiklan 1 kappaleen ehdot täyttyvät, henkilö pidetään vangittuna. Jos esitutkintajaosto ei ole vakuuttunut siitä, se vapauttaa henkilön ehdoin tai ilman ehtoja.

3. Esitutkintajaosto käsittelee säännöllisin väliajoin päätöstään henkilön vapauttamisesta tai vangitsemisesta, ja voi tehdä niin milloin tahansa syyttäjän tai kyseisen henkilön pyynnöstä. Tällaisen käsittelyn yhteydessä esitutkintajaosto voi muuttaa vangitsemista, vapauttamista tai vapauttamisehtoja koskevaa päätöstään, jos se on vakuuttunut siitä, että olosuhteiden muutos vaatii sitä.

4. Esitutkintajaosto varmistaa, että henkilö ei ole vangittuna kohtuuttoman pitkää aikaa ennen oikeudenkäyntiä syyttäjän perusteettoman viivästyksen vuoksi. Tällaisen viivästyksen ilmetessä tuomioistuin harkitsee henkilön vapauttamista ehdoin tai ilman ehtoja.

5. Tarpeen vaatiessa esitutkintajaosto voi antaa pidätysmääräyksen varmistaakseen vapautetun henkilön läsnäolon.

61 artikla

Syytteiden vahvistaminen ennen oikeudenkäyntiä

1. Esitutkintajaosto pitää istunnon kohtuullisen ajan kuluttua henkilön luovuttamisesta tai vapaaehtoisesta saapumisesta tuomioistuimen eteen niiden syytteiden vahvistamiseksi, joiden perusteella syyttäjä aikoo hakea oikeudenkäyntiä. Istunto pidetään syyttäjän ja syytetyn sekä tämän oikeudenkäyntiavustajan läsnäollessa, ottaen kuitenkin huomioon 2 kappaleen määräykset.

2. Esitutkintajaosto voi syyttäjän pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pitää istunnon

Court voluntarily or pursuant to a summons, the Pre-Trial Chamber shall satisfy itself that the person has been informed of the crimes which he or she is alleged to have committed, and of his or her rights under this Statute, including the right to apply for interim release pending trial.

2. A person subject to a warrant of arrest may apply for interim release pending trial. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that the conditions set forth in article 58, paragraph 1, are met, the person shall continue to be detained. If it is not so satisfied, the Pre-Trial Chamber shall release the person, with or without conditions.

3. The Pre-Trial Chamber shall periodically review its ruling on the release or detention of the person, and may do so at any time on the request of the Prosecutor or the person. Upon such review, it may modify its ruling as to detention, release or conditions of release, if it is satisfied that changed circumstances so require.

4. The Pre-Trial Chamber shall ensure that a person is not detained for an unreasonable period prior to trial due to inexcusable delay by the Prosecutor. If such delay occurs, the Court shall consider releasing the person, with or without conditions.

5. If necessary, the Pre-Trial Chamber may issue a warrant of arrest to secure the presence of a person who has been released.

Article 61

Confirmation of the charges before trial

1. Subject to the provisions of paragraph 2, within a reasonable time after the person's surrender or voluntary appearance before the Court, the Pre-Trial Chamber shall hold a hearing to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial. The hearing shall be held in the presence of the Prosecutor and the person charged, as well as his or her counsel.

2. The Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor or on its own mo-

syytetyn poissaollessa niiden syytteiden vahvistamiseksi, joiden perusteella syyttää aikoo hakea oikeudenkäyntiä, kun henkilö on:

a) luopunut oikeudestaan olla läsnä; tai

b) paennut tai häntä ei löydetä ja kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin on ryhdytty hänen läsnäolonsa varmistamiseksi tuomioistuimessa sekä syytteistä ja syytteet vahvistavan oikeudenkäynnin pitämisestä ilmoittamiseksi.

Tässä tapauksessa henkilöä edustaa oikeudenkäyntiavustaja, kun esitutkintajaosto katsoo, että oikeudenmukaisuus sitä vaatii

3. Kohtuullisessa ajassa ennen oikeudenkäyntiä henkilölle:

a) annetaan jäljennös asiakirjasta, joka sisältää syytteet, joiden perusteella syyttäjä aikoo saattaa henkilön oikeuden eteen; ja

b) ilmoitetaan todisteista, joihin syyttäjä aikoo vedota istunnossa.

Esitutkintajaosto voi antaa määräyksiä, jotka koskevat tietojen antamista istuntoa varten.

4. Ennen istuntoa syyttäjä voi jatkaa tutkintaa ja muuttaa syytteitä tai luopua niistä. Henkilölle tulee ilmoittaa hyvissä ajoin ennen istuntoa syytteiden muutoksista tai syytteistä luopumisesta. Syytteistä luovuttaessa syyttäjä ilmoittaa esitutkintajaostolle syytteistä luopumisen perusteista.

5. Istunnossa syyttäjä esittää kunkin syytteen tueksi riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että on olemassa perusteltu syy epäillä henkilön tehneen rikoksen, josta häntä syytetään. Syyttäjä voi esittää asiakirjastodisteita tai todisteiden tiivistelmiä eikä hänen tarvitse kutsua sellaisia todistajia, joiden on tarkoitus todistaa oikeudenkäynnissä.

6. Istunnossa henkilö voi:

a) kiistää syytteet;

b) kiistää syyttäjän esittämät todisteet; ja

c) esittää todisteita.

7. Esitutkintajaosto ratkaisee istunnossa esitetyn perusteella, onko riittäviä todisteita

tion, hold a hearing in the absence of the person charged to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial when the person has:

(a) Waived his or her right to be present; or

(b) Fled or cannot be found and all reasonable steps have been taken to secure his or her appearance before the Court and to inform the person of the charges and that a hearing to confirm those charges will be held.

In that case, the person shall be represented by counsel where the Pre-Trial Chamber determines that it is in the interests of justice.

3. Within a reasonable time before the hearing, the person shall:

(a) Be provided with a copy of the document containing the charges on which the Prosecutor intends to bring the person to trial; and

(b) Be informed of the evidence on which the Prosecutor intends to rely at the hearing.

The Pre-Trial Chamber may issue orders regarding the disclosure of information for the purposes of the hearing.

4. Before the hearing, the Prosecutor may continue the investigation and may amend or withdraw any charges. The person shall be given reasonable notice before the hearing of any amendment to or withdrawal of charges. In case of a withdrawal of charges, the Prosecutor shall notify the Pre-Trial Chamber of the reasons for the withdrawal.

5. At the hearing, the Prosecutor shall support each charge with sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed the crime charged. The Prosecutor may rely on documentary or summary evidence and need not call the witnesses expected to testify at the trial.

6. At the hearing, the person may:

(a) Object to the charges;

(b) Challenge the evidence presented by the Prosecutor; and

(c) Present evidence.

7. The Pre-Trial Chamber shall, on the basis of the hearing, determine whether

sen osoittamiseksi, että on olemassa perusteltu syy epäillä henkilön tehneen ne rikokset, joista häntä syytetään. Ratkaisunsa perusteella esitutkintajaosto:

a) vahvistaa ne syytteet, joiden osalta se on katsonut olevan riittäviä todisteita; ja määrää henkilölle oikeudenkäyntijaoston järjestämän oikeudenkäynnin vahvistettujen syytteiden osalta;

b) ei vahvista niitä syytteitä, joiden osalta se on katsonut, että riittäviä todisteita ei ole;

c) lykkää istuntoa ja pyytää syyttäjää harmitsemaan:

i) lisätodisteiden esittämistä tai tutkinnan jatkamista tietyn syytteen osalta; tai

ii) syytteen muuttamista sillä perusteella, että esitetyt todisteet näyttävät osoittavan toisen rikoksen, joka kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan.

8. Se, että esitutkintajaosto ei vahvista syytettä, ei estä syyttäjää myöhemmin pyytämästä sen vahvistamista, jos pyynnön tueksi esitetään lisätodisteita.

9. Sen jälkeen kun syytteet on vahvistettu ja ennen oikeudenkäynnin alkamista syyttäjä voi muuttaa syytteitä esitutkintajaoston luvalla ja ilmoitettuaan tästä syytetylle. Jos syyttäjä hakee uusien syytteiden lisäämistä tai syytteiden korvaamista ankarammilla syytteillä, pidetään tämän artiklan mukainen istunto syytteiden vahvistamiseksi. Oikeudenkäynnin alkamisen jälkeen syyttäjä voi oikeudenkäyntijaoston luvalla peruuttaa syytteet.

10. Aikaisemmin annettu pidätysmääräys lakkaa olemasta voimassa sellaisten syytteiden osalta, joita esitutkintajaosto ei ole vahvistanut tai jotka syyttäjä on peruuttanut.

11. Kun syytteet on vahvistettu tämän artiklan mukaisesti, puheenjohtajisto muodostaa oikeudenkäyntijaoston, joka 9 kappaleen ja 64 artiklan 4 kappaleen määräykset huomioon ottaen vastaa myöhemmästä oikeudenkäyntimenettelystä ja voi hoitaa mitä tahansa esitutkintajaoston tehtävää, joka on olennainen ja joka soveltuu kyseiseen oikeudenkäyntiin.

there is sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed each of the crimes charged. Based on its determination, the Pre-Trial Chamber shall:

(a) Confirm those charges in relation to which it has determined that there is sufficient evidence, and commit the person to a Trial Chamber for trial on the charges as confirmed;

(b) Decline to confirm those charges in relation to which it has determined that there is insufficient evidence;

(c) Adjourn the hearing and request the Prosecutor to consider:

(i) Providing further evidence or conducting further investigation with respect to a particular charge; or

(ii) Amending a charge because the evidence submitted appears to establish a different crime within the jurisdiction of the Court.

8. Where the Pre-Trial Chamber declines to confirm a charge, the Prosecutor shall not be precluded from subsequently requesting its confirmation if the request is supported by additional evidence.

9. After the charges are confirmed and before the trial has begun, the Prosecutor may, with the permission of the Pre-Trial Chamber and after notice to the accused, amend the charges. If the Prosecutor seeks to add additional charges or to substitute more serious charges, a hearing under this article to confirm those charges must be held. After commencement of the trial, the Prosecutor may, with the permission of the Trial Chamber, withdraw the charges.

10. Any warrant previously issued shall cease to have effect with respect to any charges which have not been confirmed by the Pre-Trial Chamber or which have been withdrawn by the Prosecutor.

11. Once the charges have been confirmed in accordance with this article, the Presidency shall constitute a Trial Chamber which, subject to paragraph 9 and to article 64, paragraph 4, shall be responsible for the conduct of subsequent proceedings and may exercise any function of the Pre-Trial Chamber that is relevant and capable of application in those proceedings.

6 OSA

OIKEUDENKÄYNTI

62 artikla

Oikeudenkäyntipaikka

Oikeudenkäyntipaikka on tuomioistuimen toimipaikka, ellei toisin päätetä.

63 artikla

Oikeudenkäynti syytetyn läsnäollessa

1. Syytetty on läsnä oikeudenkäynnin ajan.

2. Jos tuomioistuimessa läsnäoleva syytetty jatkaa oikeudenkäynnin häiritsemistä, oikeudenkäyntijaosto voi poistaa syytetyn oikeussalista ja tarjoaa hänelle mahdollisuuden seurata oikeudenkäyntiä ja antaa oikeudenkäyntiavustajalleen ohjeita oikeussalin ulkopuolelta käyttäen tarvittaessa viestintälaitteita. Tällaisiin toimenpiteisiin ryhdytään vain poikkeustapauksissa, kun muut kohtuulliset vaihtoehdot ovat osoittautuneet riittämättömiksi, ja niitä sovelletaan ainoastaan niin kauan kuin se on ehdottoman tarpeen.

64 artikla

Oikeudenkäyntijaoston tehtävät ja valtuudet

1. Tässä artiklassa mainittuja oikeudenkäyntijaoston tehtäviä ja valtuuksia hoidetaan tämän perussäännön ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

2. Oikeudenkäyntijaosto varmistaa, että oikeudenkäynti on oikeudenmukainen ja nopea ja että oikeudenkäynnissä syytetyn oikeudet otetaan täysimääräisesti huomioon ja uhrien ja todistajien suojeluun kiinnitetään asianmukaisesti huomiota.

3. Kun tapaukselle on määrätty oikeudenkäynti tämän perussäännön mukaisesti, tapausta käsittelemään määrätty oikeudenkäyntijaosto:

a) neuvottelee osapuolten kanssa ja hy-

PART 6

THE TRIAL

Article 62

Place of trial

Unless otherwise decided, the place of the trial shall be the seat of the Court.

Article 63

Trial in the presence of the accused

1. The accused shall be present during the trial.

2. If the accused, being present before the Court, continues to disrupt the trial, the Trial Chamber may remove the accused and shall make provision for him or her to observe the trial and instruct counsel from outside the courtroom, through the use of communications technology, if required. Such measures shall be taken only in exceptional circumstances after other reasonable alternatives have proved inadequate, and only for such duration as is strictly required.

Article 64

Functions and powers of the Trial Chamber

1. The functions and powers of the Trial Chamber set out in this article shall be exercised in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence.

2. The Trial Chamber shall ensure that a trial is fair and expeditious and is conducted with full respect for the rights of the accused and due regard for the protection of victims and witnesses.

3. Upon assignment of a case for trial in accordance with this Statute, the Trial Chamber assigned to deal with the case shall:

(a) Confer with the parties and adopt such

väksyy sellaiset menettelytavat, jotka ovat tarpeen oikeudenmukaisen ja nopean oikeudenkäynnin järjestämisen helpottamiseksi;

b) päättää oikeudenkäynnissä käytettävän kielen tai kielet; ja

c) huolehtii sellaisten asiakirjojen tai tietojen antamisesta, joita ei ole aikaisemmin annettu, riittävän ajoissa ennen oikeudenkäynnin alkua, jotta oikeudenkäyntiä voidaan riittävästi valmistella, ottaen huomioon muut tämän perussäännön asiaan liittyvät määräykset.

4. Oikeudenkäyntijaosto voi siirtää valmistettavaa laatua olevia kysymyksiä esitutkintajaoston käsiteltäväksi tai tarvittaessa toiselle käytettävissä olevalle esitutkintaosaston tuomarille, jos tämä on tarpeen oikeudenkäyntijaoston tehokkaalle ja oikeudenmukaiselle toiminnalle.

5. Ilmoitettuaan asiasta osapuolille, oikeudenkäyntijaosto voi tarvittaessa määrätä, että useampaa kuin yhtä syytettyä koskevat syytteet käsitellään yhdessä tai erikseen.

6. Hoitaessaan tehtäviään ennen oikeudenkäyntiä tai oikeudenkäynnin aikana oikeudenkäyntijaosto voi tarvittaessa:

a) hoitaa mitä tahansa 61 artiklan 11 kappaleessa tarkoitettuja esitutkintajaoston tehtäviä;

b) vaatii todistajien läsnäoloa ja todistajanlausuntoja sekä asiakirjojen ja muiden todisteiden esittämistä, tarvittaessa valtioiden avustuksella tämän perussäännön määräysten mukaisesti;

c) huolehtia luottamuksellisten tietojen suojelusta;

d) määrätä todisteita esitettäväksi niiden lisäksi, joita osapuolet ovat keränneet ennen oikeudenkäyntiä tai esittäneet oikeudenkäynnin aikana;

e) huolehtia syytettyjen, todistajien ja uhrien suojelusta; ja

f) päättää muista tarpeellisista asioista.

7. Oikeudenkäynti on julkinen. Oikeudenkäyntijaosto voi kuitenkin päättää, että erityisten olosuhteiden vuoksi tietty oikeudenkäynnin vaihe tulee pitää suljettujen ovien takana 68 artiklassa mainittua tarkoitusta varten tai todisteiksi tarkoitettujen luottamuksellisten tai arkaluonteisten tietojen suojelemiseksi.

procedures as are necessary to facilitate the fair and expeditious conduct of the proceedings;

(b) Determine the language or languages to be used at trial; and

(c) Subject to any other relevant provisions of this Statute, provide for disclosure of documents or information not previously disclosed, sufficiently in advance of the commencement of the trial to enable adequate preparation for trial.

4. The Trial Chamber may, if necessary for its effective and fair functioning, refer preliminary issues to the Pre-Trial Chamber or, if necessary, to another available judge of the Pre-Trial Division.

5. Upon notice to the parties, the Trial Chamber may, as appropriate, direct that there be joinder or severance in respect of charges against more than one accused.

6. In performing its functions prior to trial or during the course of a trial, the Trial Chamber may, as necessary:

(a) Exercise any functions of the Pre-Trial Chamber referred to in article 61, paragraph 11;

(b) Require the attendance and testimony of witnesses and production of documents and other evidence by obtaining, if necessary, the assistance of States as provided in this Statute;

(c) Provide for the protection of confidential information;

(d) Order the production of evidence in addition to that already collected prior to the trial or presented during the trial by the parties;

(e) Provide for the protection of the accused, witnesses and victims; and

(f) Rule on any other relevant matters.

7. The trial shall be held in public. The Trial Chamber may, however, determine that special circumstances require that certain proceedings be in closed session for the purposes set forth in article 68, or to protect confidential or sensitive information to be given in evidence.

8. a) Oikeudenkäynnin alkuun mennessä oikeudenkäyntijaosto luetuttaa syytetylle esitutkintajaoston aikaisemmin vahvistamat syytteet. Oikeudenkäyntijaosto varmistaa, että syytetty ymmärtää syytteiden luonteen. Se antaa syytetylle mahdollisuuden tunnustaa syyllisyytensä 65 artiklan mukaisesti tai kiistää syyllisyytensä.

b) Oikeudenkäynnissä istuntoa johtava tuomari voi antaa prosessin kulkua koskevia määräyksiä, mukaan luettuna määräykset sen varmistamiseksi, että istunnot ovat oikeudenmukaisia ja puolueettomia. Osapuolet voivat esittää todisteita tämän perussäännön määräysten mukaisesti ottaen huomioon istuntoa johtavan tuomarin määräykset.

9. Oikeudenkäyntijaostolla on muun muassa valtuudet osapuolen hakemuksesta tai omasta aloitteestaan:

a) päättää todisteiden hyväksyttävyydestä tai merkityksestä; ja

b) ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin järjestyksen ylläpitämiseksi istunnon aikana.

10. Oikeudenkäyntijaosto varmistaa, että oikeudenkäynnistä pidetään täydellistä pöytäkirjaa, joka kuvaa täsmällisesti oikeudenkäynnin kulkua, ja että kirjaaja ylläpitää ja säilyttää tätä pöytäkirjaa.

65 artikla

Syyllisyyden tunnustamismenettely

1. Kun syytetty tunnustaa syyllisyytensä 64 artiklan 8 kappaleen (a) kohdan mukaisesti, oikeudenkäyntijaosto päättää:

a) ymmärtääkö syytetty syyllisyyden myöntämisen luonteen ja seuraukset;

b) myöntääkö syytetty syyllisyytensä vapaaehtoisesti neuvoteltuaan riittävästi puolustuksen oikeudenkäyntiavustajan kanssa; ja

c) tukevatko syyllisyyden tunnustamista tapauksen tosiseikat, jotka sisältyvät:

i) syyttäjän esittämiin syytteisiin, jotka syytetty on myöntänyt;

ii) syyttäjän esittämään aineistoon, joka täydentää syytteitä ja jotka syytetty hyväksyy; ja

8. (a) At the commencement of the trial, the Trial Chamber shall have read to the accused the charges previously confirmed by the Pre-Trial Chamber. The Trial Chamber shall satisfy itself that the accused understands the nature of the charges. It shall afford him or her the opportunity to make an admission of guilt in accordance with article 65 or to plead not guilty.

(b) At the trial, the presiding judge may give directions for the conduct of proceedings, including to ensure that they are conducted in a fair and impartial manner. Subject to any directions of the presiding judge, the parties may submit evidence in accordance with the provisions of this Statute.

9. The Trial Chamber shall have, inter alia, the power on application of a party or on its own motion to:

(a) Rule on the admissibility or relevance of evidence; and

(b) Take all necessary steps to maintain order in the course of a hearing.

10. The Trial Chamber shall ensure that a complete record of the trial, which accurately reflects the proceedings, is made and that it is maintained and preserved by the Registrar.

Article 65

Proceedings on an admission of guilt

1. Where the accused makes an admission of guilt pursuant to article 64, paragraph 8 (a), the Trial Chamber shall determine whether:

(a) The accused understands the nature and consequences of the admission of guilt;

(b) The admission is voluntarily made by the accused after sufficient consultation with defence counsel; and

(c) The admission of guilt is supported by the facts of the case that are contained in:

(i) The charges brought by the Prosecutor and admitted by the accused;

(ii) Any materials presented by the Prosecutor which supplement the charges and which the accused accepts; and

iii) muihin todisteisiin, esimerkiksi todistajanlausuntoihin, joita syyttäjä tai syytetty esittää.

2. Kun oikeudenkäyntijaosto on vakuutunut siitä, että 1 kappaleessa tarkoitetut asiat on varmistettu, se katsoo, että syyllisyyden myöntämisestä ja mahdollisista lisätodisteista ilmenevät kaikki tunnustetun rikoksen todistamiselle oleelliset tosiseikat, ja voi tuomita syytetyn kyseisestä rikoksesta.

3. Kun oikeudenkäyntijaosto ei ole vakuutunut siitä, että kaikki 1 kappaleessa tarkoitetut asiat on varmistettu, se katsoo, että syyllisyyttä ei ole tunnustettu, ja määrää oikeudenkäynnin jatkettavaksi tässä perussäännössä määrätyn varsinaisen oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti, ja voi siirtää tapauksen toiseen oikeudenkäyntijaostoon.

4. Kun oikeudenkäyntijaosto katsoo, että oikeudenmukaisuus ja erityisesti uhrien edut edellyttävät täydellisempää tapauksen tosiseikkojen esittämistä, se voi:

a) pyytää syyttäjää esittämään lisätodisteita, mukaan luettuna todistajanlausunnot; tai

b) määrätä, että oikeudenkäyntiä jatketaan tässä perussäännössä määrätyn varsinaisen oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti, jolloin on katsottava, että syyllisyyttä ei ole tunnustettu, ja tapaus voidaan siirtää toiseen oikeudenkäyntijaostoon.

5. Syyttäjän ja puolustuksen väliset keskustelut, jotka koskevat syytteiden muuttamista, syyllisyyden tunnustamista tai määrättävää rangaistusta, eivät sido tuomioistuinta.

66 artikla

Syyttömyysoletama

1. Jokaisen oletetaan olevan syytön, kunnes syyllisyys on todistettu tuomioistuimessa sovellettavan oikeuden mukaisesti.

2. Syyttäjällä on todistustaakka syytetyn syyllisyyden osoittamiseksi.

3. Tuomitakseen syytetyn tuomioistuimen tulee katsoa selvitetyn, ettei syyllisyydestä

(iii) Any other evidence, such as the testimony of witnesses, presented by the Prosecutor or the accused.

2. Where the Trial Chamber is satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt, together with any additional evidence presented, as establishing all the essential facts that are required to prove the crime to which the admission of guilt relates, and may convict the accused of that crime.

3. Where the Trial Chamber is not satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt as not having been made, in which case it shall order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute and may remit the case to another Trial Chamber.

4. Where the Trial Chamber is of the opinion that a more complete presentation of the facts of the case is required in the interests of justice, in particular the interests of the victims, the Trial Chamber may:

(a) Request the Prosecutor to present additional evidence, including the testimony of witnesses; or

(b) Order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute, in which case it shall consider the admission of guilt as not having been made and may remit the case to another Trial Chamber.

5. Any discussions between the Prosecutor and the defence regarding modification of the charges, the admission of guilt or the penalty to be imposed shall not be binding on the Court.

Article 66

Presumption of innocence

1. Everyone shall be presumed innocent until proved guilty before the Court in accordance with the applicable law.

2. The onus is on the Prosecutor to prove the guilt of the accused.

3. In order to convict the accused, the Court must be convinced of the guilt of the

jää varteenotettavaa epäilystä.

accused beyond reasonable doubt.

67 artikla

Article 67

Syytetyn oikeudet

Rights of the accused

1. Syytteiden käsittelyssä syytetyllä on oikeus julkiseen oikeudenkäyntiin, ottaen huomioon tämän perussäännön määräykset, ja oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin sekä seuraaviin vähimmäistakeisiin täysin yhdenvertaisesti:

1. In the determination of any charge, the accused shall be entitled to a public hearing, having regard to the provisions of this Statute, to a fair hearing conducted impartially, and to the following minimum guarantees, in full equality:

a) oikeus saada nopeasti ja yksityiskohtaisesti tiedot syytteen luonteesta, perusteesta ja sisällöstä sellaisella kielellä, jota hän täysin ymmärtää ja puhuu;

(a) To be informed promptly and in detail of the nature, cause and content of the charge, in a language which the accused fully understands and speaks;

b) oikeus saada riittävästi aikaa ja riittävät mahdollisuudet puolustuksen valmisteluun ja olla vapaasti yhteydessä valitsemaansa oikeudenkäyntiavustajaan luottamuksellisesti;

(b) To have adequate time and facilities for the preparation of the defence and to communicate freely with counsel of the accused's choosing in confidence;

c) oikeus oikeudenkäyntiin ilman perusteettomia viivytyksiä;

(c) To be tried without undue delay;

d) oikeus olla läsnä oikeudenkäynnissä 63 artiklan 2 kappaleen määräysten mukaisesti, oikeus puolustautua itse tai valitsemaansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä; oikeus saada tieto mahdollisuudesta tuomioistuinten määräämään oikeudenkäyntiavustajaan maksutta, kun hänellä ei ole riittäviä varoja, oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa ja jos hänellä ei vielä ole oikeudenkäyntiavustajaa;

(d) Subject to article 63, paragraph 2, to be present at the trial, to conduct the defence in person or through legal assistance of the accused's choosing, to be informed, if the accused does not have legal assistance, of this right and to have legal assistance assigned by the Court in any case where the interests of justice so require, and without payment if the accused lacks sufficient means to pay for it;

e) oikeus kuulustella häntä vastaan kutsuttuja todistajia tai pyytää näiden kuulustelua ja oikeus kutsua ja kuulustella omia todistajia samoin ehdoin kuin häntä vastaan kutsuttuja todistajia. Syytetyllä on myös oikeus ajaa puolustustaan ja esittää muita tämän perussäännön sallimia todisteita;

(e) To examine, or have examined, the witnesses against him or her and to obtain the attendance and examination of witnesses on his or her behalf under the same conditions as witnesses against him or her. The accused shall also be entitled to raise defences and to present other evidence admissible under this Statute;

f) oikeus maksutta pätevän tulkin apuun ja käännöksiin, jotka ovat tarpeen oikeudenmukaisuuden vaatimusten täyttämiseksi, mikäli jokin istunnoista tai tuomioistuimelle esitetyistä asiakirjoista ei ole sellaisella kielellä, jota syytetty täysin ymmärtää ja puhuu;

(f) To have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness, if any of the proceedings or documents presented to the Court are not in a language which the accused fully understands and speaks;

g) oikeus siihen, että häntä ei pakoteta todistamaan tai tunnustamaan syyllisyyttään ja oikeus vaieta ilman, että vaikeneminen otetaan huomioon päätettäessä syyllisyy-

(g) Not to be compelled to testify or to confess guilt and to remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;

destä tai syyttömyydestä;

h) oikeus antaa suullinen tai kirjallinen lausunto ilman valaa puolustukseksi; ja

i) oikeus siihen, että todistustaakkaa tai todisteiden kiistämistäakkaa ei siirretä hänelle.

2. Muun tässä perussäännössä määrätyn todisteiden tai tietojen paljastamisen lisäksi syyttäjä antaa puolustukselle mahdollisimman pian sellaiset hallussaan tai valvonnassaan olevat todisteet, joiden hän uskoo osoittavan syytetyn syyttömyyden tai lieventävän syytetyn syyllisyyttä tai jotka voivat vaikuttaa syyttäjän todisteiden uskottavuuteen. Mikäli tämän kappaleen soveltamisesta on epäselvyyttä, tuomioistuin päättää sen soveltamisesta.

68 artikla

Uhrien ja todistajien suojelu sekä heidän osallistumisensa oikeudenkäyntiin

1. Tuomioistuin ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin suojellakseen uhrien ja todistajien turvallisuutta, fyysistä ja henkistä hyvinvointia, ihmisarvoa ja yksityisyyttä. Näin tehdessään tuomioistuin kiinnittää huomiota kaikkiin oleellisiin tekijöihin, mukaan luettuna ikä, sukupuoli 7 artiklan 3 kappaleen määritelmän mukaisesti ja terveys sekä rikoksen luonne erityisesti mutta ei ainoastaan, kun rikokseen liittyy seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Syyttäjä ryhtyy toimenpiteisiin erityisesti sellaisten rikosten tutkinnan ja syytteen ajamisen aikana. Nämä toimenpiteet eivät vaikuta syytetyn oikeuksiin tai oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin eivätkä ole ristiriidassa niiden kanssa.

2. Poikkeuksena 67 artiklassa määrättyyn julkisen oikeudenkäynnin periaatteeseen tuomioistuimen jaostot voivat pitää minkä tahansa oikeudenkäynnin osan suljettujen ovien takana tai sallia todisteiden esittämisen sähköisin apuvälinein tai muilla erityisillä keinoilla, suojellakseen uhreja ja todistajia tai syytettyä. Tällaiset toimenpiteet toteutetaan erityisesti, kun on kyse seksuaalisen väkivallan uhrista tai lapsesta, joka on uhri tai todistaja, ellei tuomioistuin toisin

(h) To make an unsworn oral or written statement in his or her defence; and

(i) Not to have imposed on him or her any reversal of the burden of proof or any onus of rebuttal.

2. In addition to any other disclosure provided for in this Statute, the Prosecutor shall, as soon as practicable, disclose to the defence evidence in the Prosecutor's possession or control which he or she believes shows or tends to show the innocence of the accused, or to mitigate the guilt of the accused, or which may affect the credibility of prosecution evidence. In case of doubt as to the application of this paragraph, the Court shall decide.

Article 68

Protection of the victims and witnesses and their participation in the proceedings

1. The Court shall take appropriate measures to protect the safety, physical and psychological well-being, dignity and privacy of victims and witnesses. In so doing, the Court shall have regard to all relevant factors, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and the nature of the crime, in particular, but not limited to, where the crime involves sexual or gender violence or violence against children. The Prosecutor shall take such measures particularly during the investigation and prosecution of such crimes. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

2. As an exception to the principle of public hearings provided for in article 67, the Chambers of the Court may, to protect victims and witnesses or an accused, conduct any part of the proceedings in camera or allow the presentation of evidence by electronic or other special means. In particular, such measures shall be implemented in the case of a victim of sexual violence or a child who is a victim or a witness, unless otherwise ordered by the Court, having re-

määrää, ottaen huomioon kaikki olosuhteet, erityisesti uhrin tai todistajan mielipiteet.

3. Kun oikeudenkäynti vaikuttaa uhrien henkilökohtaisiin etuihin, tuomioistuimien salli heidän mielipiteidensä ja heille merkittävien asioiden esittämisen ja käsittelyn sellaisissa oikeudenkäynnin vaiheissa, joissa se katsoo tämän asianmukaiseksi, ja sellaisella tavalla, joka ei vaikuta syytetyn oikeuksiin ja oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin tai ole ristiriidassa niiden kanssa. Uhrien lailliset edustajat voivat esittää tällaisia mielipiteitä ja merkittäviä asioita oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti, kun tuomioistuimien katsoo sen asianmukaiseksi.

4. Uhreja ja todistajia varten perustettu yksikkö voi neuvoa syyttäjää ja tuomioistuinta 43 artiklan 6 kappaleessa tarkoitettujen asianmukaisten suojelutoimenpiteiden, turvajärjestelyjen, oikeudellisen neuvonnan ja avustuksen osalta.

5. Kun todisteiden tai tietojen paljastaminen tämän perussäännön mukaisesti voi vakavasti vaarantaa todistajan tai hänen perheensä turvallisuuden, syyttäjä voi pitää salassa sellaiset todisteet tai tiedot ja toimittaa niiden sijasta tiivistelmän oikeudenkäyntiä edeltäviä käsittelyjä varten. Tällaiset toimenpiteet toteutetaan tavalla, joka ei vaikuta syytetyn oikeuksiin eikä oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan oikeudenkäyntiin eikä ole ristiriidassa niiden kanssa.

6. Valtio voi tehdä tarvittavia toimenpiteitä koskevan hakemuksen virkamiestensä tai edustajiensa suojelua ja luottamuksellisten tai arkaluontoisten tietojen suojelua varten.

gard to all the circumstances, particularly the views of the victim or witness.

3. Where the personal interests of the victims are affected, the Court shall permit their views and concerns to be presented and considered at stages of the proceedings determined to be appropriate by the Court and in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial. Such views and concerns may be presented by the legal representatives of the victims where the Court considers it appropriate, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. The Victims and Witnesses Unit may advise the Prosecutor and the Court on appropriate protective measures, security arrangements, counselling and assistance as referred to in article 43, paragraph 6.

5. Where the disclosure of evidence or information pursuant to this Statute may lead to the grave endangerment of the security of a witness or his or her family, the Prosecutor may, for the purposes of any proceedings conducted prior to the commencement of the trial, withhold such evidence or information and instead submit a summary thereof. Such measures shall be exercised in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

6. A State may make an application for necessary measures to be taken in respect of the protection of its servants or agents and the protection of confidential or sensitive information.

69 artikla

Todistelu

1. Ennen todistamista kukin todistaja antaa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti vakuutuksen niiden todisteiden todenmukaisuudesta, jotka hänen on tarkoitus antaa.

2. Todistaja antaa lausuntonsa oikeudenkäynnissä henkilökohtaisesti, lukuun ottamatta 68 artiklassa tai oikeudenkäyntime-

Article 69

Evidence

1. Before testifying, each witness shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, give an undertaking as to the truthfulness of the evidence to be given by that witness.

2. The testimony of a witness at trial shall be given in person, except to the extent provided by the measures set forth in article 68

nettelyä ja todistelua koskevista säännöissä määrättyjen toimenpiteiden kattamia tapauksia. Tuomioistuin voi myös sallia todistajanlausunnon antamisen suullisesti tai nauhoitettuna video- tai audiotekniikan avulla sekä asiakirjojen tai kirjallisten jäljennösten esittämisen tämän perussäännön määräysten mukaisesti ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti. Nämä toimenpiteet eivät vaikuta syytetyn oikeuksiin eivätkä ole ristiriidassa niiden kanssa.

3. Osapuolet voivat esittää tapaukseen liittyviä todisteita 64 artiklan mukaisesti. Tuomioistuimella on oikeus pyytää kaikkien sellaisten todisteiden esittämistä, jotka se katsoo tarpeelliseksi totuuden selvittämiseksi.

4. Tuomioistuin voi päättää todisteiden oleellisuudesta tai hyväksyttävyydestä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti, ottaen huomioon muun muassa todisteiden painoarvon ja vaikutukset, joita niillä voi olla oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tai todistajanlausuntojen oikeudenmukaiseen arviointiin.

5. Tuomioistuin kunnioittaa ja ottaa huomioon oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevista säännöissä määrättyjä luotamuksellisuutta koskevia oikeuksia.

6. Tuomioistuin ei vaadi yleisesti tunnettujen tosiseikkojen todistamista, mutta voi ottaa ne oikeudellisesti huomioon.

7. Todisteet, jotka on saatu tämän perussäännön määräysten vastaisesti tai kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien vastaisesti, eivät ole hyväksyttävissä, jos:

a) määräysten rikkominen kyseenalaistaa oleellisesti todisteiden luotettavuuden; tai

b) todisteiden hyväksyminen olisi ristiriidassa oikeudenkäynnin puolueettomuuden kanssa tai vaarantaisi sen vakavasti.

8. Päättäessään valtion keräämien todisteiden oleellisuudesta tai hyväksyttävyydestä tuomioistuin ei päättää valtion kansallisen lain soveltamisesta.

68 or in the Rules of Procedure and Evidence. The Court may also permit the giving of viva voce (oral) or recorded testimony of a witness by means of video or audio technology, as well as the introduction of documents or written transcripts, subject to this Statute and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused.

3. The parties may submit evidence relevant to the case, in accordance with article 64. The Court shall have the authority to request the submission of all evidence that it considers necessary for the determination of the truth.

4. The Court may rule on the relevance or admissibility of any evidence, taking into account, inter alia, the probative value of the evidence and any prejudice that such evidence may cause to a fair trial or to a fair evaluation of the testimony of a witness, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

5. The Court shall respect and observe privileges on confidentiality as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

6. The Court shall not require proof of facts of common knowledge but may take judicial notice of them.

7. Evidence obtained by means of a violation of this Statute or internationally recognized human rights shall not be admissible if:

(a) The violation casts substantial doubt on the reliability of the evidence; or

(b) The admission of the evidence would be antithetical to and would seriously damage the integrity of the proceedings.

8. When deciding on the relevance or admissibility of evidence collected by a State, the Court shall not rule on the application of the State's national law.

70 artikla

Article 70

*Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan**Offences against the administration of justice*

1. Tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään seuraavia oikeudenkäyttöä vastaan tehtyjä rikoksia, kun ne tehdään tahallisesti:

a) perättömän lausuman antaminen, kun todistajalla on 69 artiklan 1 kappaleen mukaisesti velvollisuus puhua totta;

b) sellaisten todisteiden esittäminen, joiden osapuoli tietää olevan väärää tai väärennettyjä;

c) todistajan lahjominen, todistajan esiintymisen tai todistajanlausunnon estäminen tai siihen puuttuminen, todistajalle kostaminen todistajanlausunnon antamisen vuoksi tai todisteiden tuhoaminen, todisteiden muuttaminen tai niiden keräämiseen puuttuminen;

d) tuomioistuimen virkamiehen estäminen, uhkailu tai lahjominen tarkoituksena pakottaa tai taivutella kyseinen virkamies jättämään virkatehtävänsä hoitamatta tai hoitamaan ne epäasianmukaisesti;

e) tuomioistuimen virkamiehelle kostaminen tämän tai toisen virkamiehen hoitamien tehtävien vuoksi;

f) lahjonnan yrittäminen tai lahjuksen ottaminen tuomioistuimen virkamiehenä virkatehtävien hoitamisen yhteydessä.

2. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskeissa säännöissä määrätyt periaatteet ja menettelyt koskevat tuomioistuimen toimivallan käyttämistä tässä artiklassa tarkoitettujen rikosten suhteen. Tämän artiklan määräysten täytäntöönpanon osalta kansainvälisen yhteistyön tarjoamista koskevia ehtoja sääntelee sen valtion kansallinen lainsäädäntö, jolta yhteistyötä on pyydetty.

3. Kun henkilö tuomitaan tässä artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, tuomioistuin voi määrätä korkeintaan viiden vuoden pituisen vankeusrangaistuksen tai sakon oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti, tai molemmat.

4. a) Kukin sopimusvaltio ulottaa rikoslainsäädäntönsä, jossa määrätään rangaistus valtion oman tutkinta- tai tuomioistuinmenettelyn koskemattomuuteen kohdistuvista

1. The Court shall have jurisdiction over the following offences against its administration of justice when committed intentionally:

(a) Giving false testimony when under an obligation pursuant to article 69, paragraph 1, to tell the truth;

(b) Presenting evidence that the party knows is false or forged;

(c) Corruptly influencing a witness, obstructing or interfering with the attendance or testimony of a witness, retaliating against a witness for giving testimony or destroying, tampering with or interfering with the collection of evidence;

(d) Impeding, intimidating or corruptly influencing an official of the Court for the purpose of forcing or persuading the official not to perform, or to perform improperly, his or her duties;

(e) Retaliating against an official of the Court on account of duties performed by that or another official;

(f) Soliciting or accepting a bribe as an official of the Court in connection with his or her official duties.

2. The principles and procedures governing the Court's exercise of jurisdiction over offences under this article shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence. The conditions for providing international cooperation to the Court with respect to its proceedings under this article shall be governed by the domestic laws of the requested State.

3. In the event of conviction, the Court may impose a term of imprisonment not exceeding five years, or a fine in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, or both.

4. (a) Each State Party shall extend its criminal laws penalizing offences against the integrity of its own investigative or judicial process to offences against the ad-

rikoksista, koskemaan tässä artiklassa tarkoitettuja oikeudenkäyttöön kohdistuvia rikoksia, jotka on tehty sen alueella tai joihin sen kansalainen on syyllistynyt;

b) Tuomioistuimen pyynnöstä, katsoessaan tämän asianmukaiseksi, sopimusvaltio saattaa tapauksen toimivaltaisten viranomaistensa käsiteltäväksi syyttämistä varten. Näiden viranomaisten tulee käsitellä tällaiset tapaukset huolellisesti ja osoittaa niiden käsitelylle riittävät voimavarat, jotta käsittely on tehokas.

71 artikla

Rangaistukset epäasiallisesta käyttäytymisestä tuomioistuimessa

1. Tuomioistuin voi määrätä muun hallinnollisen rangaistuksen kuin vankeusrangaistuksen läsnäolevalle henkilölle, joka syyllistyy epäasialliseen käyttäytymiseen, muun muassa häiritsee istuntoa tai tahallisesti kieltäytyy noudattamasta tuomioistuimen ohjeita, esimerkiksi poistaa henkilön oikeussalista väliaikaisesti tai pysyvästi, määrätä sakon tai muita vastaavia toimenpiteitä, joista määrätään oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä.

2. Oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä määrätty menettelyt koskevat tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen rangaistusten määräämistä.

72 artikla

Kansallista turvallisuutta koskevien tietojen suojeleminen

1. Tätä artiklaa sovelletaan tapauksiin, joissa valtion tietojen tai asiakirjojen paljastaminen kyseisen valtion mielestä vaikuttaisi sen kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin. Sellaisiin tapauksiin kuuluvat 56 artiklan 2 ja 3 kappaleen, 61 artiklan 3 kappaleen, 64 artiklan 3 kappaleen, 67 artiklan 2 kappaleen, 68 artiklan 6 kappaleen, 87 artiklan 6 kappaleen ja 93 artiklan soveltamisalaan kuuluvat tapaukset sekä sellaiset mahdollista tietojen paljastamista koskevat tapaukset, jotka ilmenevät muussa oikeu-

ministration of justice referred to in this article, committed on its territory, or by one of its nationals;

(b) Upon request by the Court, whenever it deems it proper, the State Party shall submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution. Those authorities shall treat such cases with diligence and devote sufficient resources to enable them to be conducted effectively.

Article 71

Sanctions for misconduct before the Court

1. The Court may sanction persons present before it who commit misconduct, including disruption of its proceedings or deliberate refusal to comply with its directions, by administrative measures other than imprisonment, such as temporary or permanent removal from the courtroom, a fine or other similar measures provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

2. The procedures governing the imposition of the measures set forth in paragraph 1 shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 72

Protection of national security information

1. This article applies in any case where the disclosure of the information or documents of a State would, in the opinion of that State, prejudice its national security interests. Such cases include those falling within the scope of article 56, paragraphs 2 and 3, article 61, paragraph 3, article 64, paragraph 3, article 67, paragraph 2, article 68, paragraph 6, article 87, paragraph 6 and article 93, as well as cases arising at any other stage of the proceedings where such disclosure may be at issue.

denkäynnin vaiheessa.

2. Tätä artiklaa sovelletaan myös, kun henkilö, jolta tietojen tai todisteiden antamista on pyydetty, on kieltäytynyt tekemästä niin tai on siirtänyt asian valtion käsiteltäväksi sillä perusteella, että paljastaminen vaikuttaisi valtion kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin ja kyseinen valtio vahvistaa olevansa sitä mieltä, että paljastaminen vaikuttaisi sen kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin.

3. Mikään tässä artiklassa ei vaikuta luotamuksellisuutta koskeviin vaatimuksiin, joita sovelletaan 54 artiklan 3 kappaleen (e) ja (f) kohdan nojalla tai 73 artiklan soveltamiseen.

4. Jos valtio saa tietää, että sen tietoja tai asiakirjoja paljastetaan tai todennäköisesti paljastetaan jossakin oikeudenkäynnin vaiheessa ja sen mielestä niiden paljastaminen vaikuttaisi sen kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin, kyseisellä valtiolla on oikeus puuttua asiaan saadakseen asiaa koskevan päätöksen tämän artiklan mukaisesti.

5. Jos valtion mielestä tietojen paljastaminen vaikuttaisi sen kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin, se ryhtyy kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin, toimien tapauksesta riippuen yhdessä syyttäjän, puolustuksen tai esitutkintajaoston tai oikeudenkäyntijaoston kanssa, saadakseen asiaan ratkaisun yhteistyön keinoin. Tällaisiin toimenpiteisiin voi sisältyä:

a) pyynnön muuttaminen tai selventäminen;

b) tuomioistuimen päätös, joka koskee hankittavien tietojen tai todisteiden oleellisuutta, tai päätös siitä, voitaisiinko oleelliset todisteet hankkia tai onko ne hankittu muusta lähteestä kuin kyseiseltä valtiolta;

c) tietojen tai todisteiden hankkiminen muusta lähteestä tai muussa muodossa; tai

d) sopimus ehdoista, joilla apua voitaisiin antaa, mukaan luettuna muun muassa tiivistelmien tai uudelleen muotoiltujen tietojen tai todisteiden antaminen, paljastamista koskevat rajoitukset, suljettujen ovien takana tapahtuva oikeudenkäynti tai sellaiset oikeudenkäynnit, joissa asianosainen ei ole

2. This article shall also apply when a person who has been requested to give information or evidence has refused to do so or has referred the matter to the State on the ground that disclosure would prejudice the national security interests of a State and the State concerned confirms that it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests.

3. Nothing in this article shall prejudice the requirements of confidentiality applicable under article 54, paragraph 3 (e) and (f), or the application of article 73.

4. If a State learns that information or documents of the State are being, or are likely to be, disclosed at any stage of the proceedings, and it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests, that State shall have the right to intervene in order to obtain resolution of the issue in accordance with this article.

5. If, in the opinion of a State, disclosure of information would prejudice its national security interests, all reasonable steps will be taken by the State, acting in conjunction with the Prosecutor, the defence or the Pre-Trial Chamber or Trial Chamber, as the case may be, to seek to resolve the matter by cooperative means. Such steps may include:

(a) Modification or clarification of the request;

(b) A determination by the Court regarding the relevance of the information or evidence sought, or a determination as to whether the evidence, though relevant, could be or has been obtained from a source other than the requested State;

(c) Obtaining the information or evidence from a different source or in a different form; or

(d) Agreement on conditions under which the assistance could be provided including, among other things, providing summaries or redactions, limitations on disclosure, use of in camera or ex parte proceedings, or other protective measures permissible under the Statute and the Rules of Procedure and

läsnä, tai muut perussäännön ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen nojalla sallitut suojelutoimenpiteet.

6. Kun kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin on ryhdytty asian ratkaisemiseksi yhteistyön keinoin, ja jos valtio katsoo, että sellaisia keinoja tai ehtoja ei ole, joilla tiedot tai asiakirjat voitaisiin antaa tai paljastaa sen vaikuttamatta valtion kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin, se ilmoittaa syyttäjälle tai tuomioistuimelle päätöksensä erityisistä perusteista, ellei tällainen perustelu sinänsä vaikuttaisi valtion kansallista turvallisuutta koskeviin etuihin.

7. Tämän jälkeen, mikäli tuomioistuin päättää, että todisteet ovat oleellisia ja tarpeen syytetyt syyllisyyden tai syyttömyyden osoittamiseksi, tuomioistuin voi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

a) Jos tietojen tai asiakirjan paljastamista haetaan 9 osan mukaisesti tehdyn yhteistyöpyynnön nojalla tai 2 kappaleessa mainituissa olosuhteissa ja valtio on vedonnut 93 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuun kieltäytymisperusteeseen:

i) tuomioistuin voi ennen 7 (a)(ii) kohdassa tarkoitetun johtopäätöksen tekemistä pyytää lisäneuvotteluja tai pitää tarkastelema istunnon valtion esitysten tarkastelemista varten suljettujen ovien takana tapahtuvia istuntoja, joissa asianosainen ei ole läsnä;

ii) jos tuomioistuin katsoo tapauksen olosuhteet huomioon ottaen, että vedotessaan 93 artiklan 4 kappaleen mukaiseen kieltäytymisperusteeseen valtio ei käytty tähän perussääntöön perustuvien velvoitteidensa mukaisesti, tuomioistuin voi saattaa asian sopimusvaltioiden kokouksen käsiteltäväksi 87 artiklan 7 kappaleen mukaisesti, mainiten johtopäätöksensä perusteet; ja

iii) tuomioistuin voi tehdä syytettyä koskevassa oikeudenkäynnissä sellaisen toiseikan olemassaoloa koskevan päätelmän, joka on asianmukainen olosuhteet huomioon ottaen; tai

b) Kaikissa muissa olosuhteissa:

i) tuomioistuin voi määrätä tietojen tai asiakirjan paljastamisen; tai

ii) siinä määrin kuin se ei määrää niitä paljastettavaksi, se voi tehdä syytettyä kos-

Evidence.

6. Once all reasonable steps have been taken to resolve the matter through cooperative means, and if the State considers that there are no means or conditions under which the information or documents could be provided or disclosed without prejudice to its national security interests, it shall so notify the Prosecutor or the Court of the specific reasons for its decision, unless a specific description of the reasons would itself necessarily result in such prejudice to the State's national security interests.

7. Thereafter, if the Court determines that the evidence is relevant and necessary for the establishment of the guilt or innocence of the accused, the Court may undertake the following actions:

(a) Where disclosure of the information or document is sought pursuant to a request for cooperation under Part 9 or the circumstances described in paragraph 2, and the State has invoked the ground for refusal referred to in article 93, paragraph 4:

(i) The Court may, before making any conclusion referred to in subparagraph 7 (a) (ii), request further consultations for the purpose of considering the State's representations, which may include, as appropriate, hearings in camera and ex parte;

(ii) If the Court concludes that, by invoking the ground for refusal under article 93, paragraph 4, in the circumstances of the case, the requested State is not acting in accordance with its obligations under this Statute, the Court may refer the matter in accordance with article 87, paragraph 7, specifying the reasons for its conclusion; and

(iii) The Court may make such inference in the trial of the accused as to the existence or non-existence of a fact, as may be appropriate in the circumstances; or

(b) In all other circumstances:

(i) Order disclosure; or

(ii) To the extent it does not order disclosure, make such inference in the trial of the

kevassa oikeudenkäynnissä sellaisen toiseikan olemassaoloa koskevan päätelmän, joka on asianmukainen olosuhteet huomioon ottaen.

73 artikla

Kolmannen osapuolen antamat tiedot tai asiakirjat

Jos tuomioistuin pyytää sopimusvaltiota luovuttamaan tämän hallussa tai valvonnassa olevan asiakirjan tai tietoja, jotka valtio, hallitustenvälinen järjestö tai kansainvälinen järjestö on paljastanut tälle luottamuksellisesti, se pyytää asiakirjan tai tietojen antajan lupaa niiden paljastamiselle. Jos asiakirjan tai tietojen antaja on sopimusvaltio, tämä joko suostuu tietojen tai asiakirjan paljastamiseen tai ratkaisee paljastamista koskevan kysymyksen tuomioistuimen kanssa, ottaen huomioon 72 artiklan määräykset. Jos ne on antanut kolmas valtio, joka ei suostu niiden paljastamiseen, pyynnön vastaanottanut valtio ilmoittaa tuomioistuimelle, että se ei voi luovuttaa asiakirjaa tai tietoja, koska sillä on aikaisempi velvoite asiakirjan tai tietojen antajaan nähden pitää ne luottamuksellisena.

74 artikla

Päätöksentekoa koskevat vaatimukset

1. Kaikki oikeudenkäyntijaoston tuomarit ovat läsnä kaikissa oikeudenkäynnin vaiheissa ja koko päätöksenteon ajan. Puheenjohtajisto voi tarvittaessa tapauskohtaisesti määrätä yhden tai useamman sijaistuomarin osallistumaan kaikkiin oikeudenkäynnin vaiheisiin ja korvaamaan oikeudenkäyntijaoston jäsenen, jos tämä jäsen ei voi jatkaa asian käsittelyä.

2. Oikeudenkäyntijaoston päätöksen tulee perustua sen suorittamaan todisteiden ja koko oikeudenkäynnin arviointiin. Päätös voi perustua ainoastaan syytteissä mainittuihin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin sekä mahdollisiin syytteiden muutoksiin. Tuomioistuin voi perustaa päätöksensä ainoastaan esitettyihin todisteisiin, joita on käsitel-

accused as to the existence or non-existence of a fact, as may be appropriate in the circumstances.

Article 73

Third-party information or documents

If a State Party is requested by the Court to provide a document or information in its custody, possession or control, which was disclosed to it in confidence by a State, intergovernmental organization or international organization, it shall seek the consent of the originator to disclose that document or information. If the originator is a State Party, it shall either consent to disclosure of the information or document or undertake to resolve the issue of disclosure with the Court, subject to the provisions of article 72. If the originator is not a State Party and refuses to consent to disclosure, the requested State shall inform the Court that it is unable to provide the document or information because of a pre-existing obligation of confidentiality to the originator.

Article 74

Requirements for the decision

1. All the judges of the Trial Chamber shall be present at each stage of the trial and throughout their deliberations. The Presidency may, on a case-by-case basis, designate, as available, one or more alternate judges to be present at each stage of the trial and to replace a member of the Trial Chamber if that member is unable to continue attending.

2. The Trial Chamber's decision shall be based on its evaluation of the evidence and the entire proceedings. The decision shall not exceed the facts and circumstances described in the charges and any amendments to the charges. The Court may base its decision only on evidence submitted and discussed before it at the trial.

ty oikeudenkäynnissä tuomioistuimessa.

3. Tuomarit pyrkivät tekemään päätöksensä yksimielisesti, ja tämän epäonnistuesssa päätös tehdään tuomareiden äänenemmistöllä.

4. Oikeudenkäyntijaoston päätösneuvottelu on salainen.

5. Päätös annetaan kirjallisena ja siihen sisältyvät oikeudenkäyntijaoston todisteita ja johtopäätöksiä koskevat perustellut lausumat kokonaisuudessaan. Oikeudenkäyntijaoston päätös annetaan yhtenä asiakirjana. Kun oikeudenkäyntijaoston päätöksestä ei olla yksimielisiä, siihen sisällytetään enemmistön ja vähemmistön mielipiteet. Päätös tai sen tiivistelmä annetaan julkisessa istunnossa.

75 artikla

Uhrien hyvitykset

1. Tuomioistuin laatii periaatteet, jotka koskevat uhrien tai heidän oikeudenomistajiensa hyvityksiä, mukaan luettuna ennallistaminen, vahingonkorvaus ja kuntoutus. Tällä perusteella tuomioistuin voi päätöksessään päättää uhrien vahinkojen, menetysten ja kärsimysten laajuuden ja määrän joko pyynnöstä tai erityisestä syystä myös omasta aloitteestaan, ja mainitsee päätöksen perustana olevat periaatteet.

2. Tuomioistuin voi antaa määräyksen suoraan tuomitulle, täsmentäen asianmukaiset uhrille maksettavat hyvitykset, mukaan luettuna palauttaminen, korvaaminen ja kuntoutus.

Tarvittaessa tuomioistuin voi määrätä, että hyvitykset suoritetaan 79 artiklassa tarkoitetun rahaston kautta.

3. Ennen tämän artiklan mukaisen määräyksen antamista tuomioistuin voi pyytää tuomitun, uhrien tai muiden asiaan liittyvien henkilöiden tai valtioiden lausuntoja tai heidän puolestaan annettuja lausuntoja ja se ottaa ne huomioon.

4. Sen jälkeen, kun henkilö on tuomittu tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta, tuomioistuin voi päättää, käyttäessään tämän artiklan mukaisia valtuuksiaan, onko sen tarpeen pyytää 93 artiklan 1

3. The judges shall attempt to achieve unanimity in their decision, failing which the decision shall be taken by a majority of the judges.

4. The deliberations of the Trial Chamber shall remain secret.

5. The decision shall be in writing and shall contain a full and reasoned statement of the Trial Chamber's findings on the evidence and conclusions. The Trial Chamber shall issue one decision. When there is no unanimity, the Trial Chamber's decision shall contain the views of the majority and the minority. The decision or a summary thereof shall be delivered in open court.

Article 75

Reparations to victims

1. The Court shall establish principles relating to reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation. On this basis, in its decision the Court may, either upon request or on its own motion in exceptional circumstances, determine the scope and extent of any damage, loss and injury to, or in respect of, victims and will state the principles on which it is acting.

2. The Court may make an order directly against a convicted person specifying appropriate reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation.

Where appropriate, the Court may order that the award for reparations be made through the Trust Fund provided for in article 79.

3. Before making an order under this article, the Court may invite and shall take account of representations from or on behalf of the convicted person, victims, other interested persons or interested States.

4. In exercising its power under this article, the Court may, after a person is convicted of a crime within the jurisdiction of the Court, determine whether, in order to give effect to an order which it may make

kappaleen mukaisia toimenpiteitä tuomioistuimen tämän artiklan nojalla antaman määräyksen täytäntöönpanoa varten.

5. Sopimusvaltio panee tämän artiklan nojalla annetun päätöksen täytäntöön siten kuin 109 artiklan määräyksiä sovellettaisiin tähän artiklaan.

6. Minkään tässä artiklassa ei tulkita vaikuttavan uhrien oikeuksiin, jotka perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön tai kansainväliseen oikeuteen.

76 artikla

Rangaistuksen määrääminen

1. Jos henkilö on tuomittu syylliseksi, oikeudenkäyntijaosto harkitsee asianmukaista rangaistusta ja ottaa huomioon oikeudenkäynnissä esitetyt todisteet ja käytetyt puheenvuorot, jotka ovat oleellisia rangaistuksen kannalta.

2. Lukuun ottamatta 65 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tapauksia, oikeudenkäyntijaosto voi ennen oikeudenkäynnin päättymistä omasta aloitteestaan pitää ylimääräisen istunnon ottaakseen vastaan lisätodisteita tai puheenvuoroja, jotka ovat oleellisia rangaistuksen kannalta ja tekee niin syyttäjän tai syytetyn pyytäessä sitä, oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

3. Kun 2 kappaletta sovelletaan, 75 artiklan mukaisesti annetut lausunnot otetaan vastaan 2 kappaleessa tarkoitetun ylimääräisen istunnon aikana ja tarvittaessa myöhemmän ylimääräisen istunnon aikana.

4. Rangaistus annetaan julkisesti ja mahdollisuuksien mukaan syytetyn läsnäollessa.

7 OSA

RANGAISTUKSET

77 artikla

Sovellettavat rangaistukset

1. Jollei 110 artiklassa toisin määrätä,

under this article, it is necessary to seek measures under article 93, paragraph 1.

5. A State Party shall give effect to a decision under this article as if the provisions of article 109 were applicable to this article.

6. Nothing in this article shall be interpreted as prejudicing the rights of victims under national or international law.

Article 76

Sentencing

1. In the event of a conviction, the Trial Chamber shall consider the appropriate sentence to be imposed and shall take into account the evidence presented and submissions made during the trial that are relevant to the sentence.

2. Except where article 65 applies and before the completion of the trial, the Trial Chamber may on its own motion and shall, at the request of the Prosecutor or the accused, hold a further hearing to hear any additional evidence or submissions relevant to the sentence, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

3. Where paragraph 2 applies, any representations under article 75 shall be heard during the further hearing referred to in paragraph 2 and, if necessary, during any additional hearing.

4. The sentence shall be pronounced in public and, wherever possible, in the presence of the accused.

PART 7

PENALTIES

Article 77

Applicable penalties

1. Subject to article 110, the Court may

tuomioistuimien voi määrätä yhden seuraavista rangaistuksista henkilölle, joka tuomitaan tämän perussäännön 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksesta:

a) määräaikainen vankeusrangaistus, jonka pituus on korkeintaan 30 vuotta; tai

b) elinkautinen vankeusrangaistus, kun se on perusteltavissa rikoksen äärimmäisen törkeyden ja tuomitun henkilökohtaisten olosuhteiden vuoksi.

2. Vankeusrangaistuksen lisäksi tuomioistuin voi määrätä:

a) sakon oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä määrättyjen vaatimusten mukaisesti;

b) rikoksella suoraan tai välillisesti saadun hyödyn, omaisuuden ja varat menetyksi, tämän kuitenkaan vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin.

78 artikla

Rangaistuksesta päättäminen

1. Päättäessään rangaistuksesta tuomioistuin ottaa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti huomioon sellaisia tekijöitä kuin rikoksen törkeys ja tuomitun henkilökohtaiset olosuhteet.

2. Määrätessään vankeusrangaistuksen tuomioistuin vähentää siitä ajan, jonka tuomittu on mahdollisesti aikaisemmin viettänyt tutkintavankeudessa tuomioistuimen määräyksen mukaisesti. Tuomioistuin voi vähentää rangaistuksesta minkä tahansa ajan, jonka tuomittu on muutoin viettänyt tutkintavankeudessa ja joka liittyy kyseisen rikoksen perustana olevaan toimintaan.

3. Kun henkilö on tuomittu useammasta kuin yhdestä rikoksesta, tuomioistuin määrää rangaistuksen kustakin rikoksesta erikseen ja yhteisen rangaistuksen, josta ilmenee vankeusrangaistuksen kokonaisaika. Tämä aika on vähintään ankarin yksittäinen määrätty rangaistus ja enintään 30 vuotta vankeutta tai elinkautinen vankeusrangaistus 77 artiklan 1 kappaleen (b) kohdan mukaisesti.

impose one of the following penalties on a person convicted of a crime referred to in article 5 of this Statute:

(a) Imprisonment for a specified number of years, which may not exceed a maximum of 30 years; or

(b) A term of life imprisonment when justified by the extreme gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.

2. In addition to imprisonment, the Court may order:

(a) A fine under the criteria provided for in the Rules of Procedure and Evidence;

(b) A forfeiture of proceeds, property and assets derived directly or indirectly from that crime, without prejudice to the rights of bona fide third parties.

Article 78

Determination of the sentence

1. In determining the sentence, the Court shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, take into account such factors as the gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.

2. In imposing a sentence of imprisonment, the Court shall deduct the time, if any, previously spent in detention in accordance with an order of the Court. The Court may deduct any time otherwise spent in detention in connection with conduct underlying the crime.

3. When a person has been convicted of more than one crime, the Court shall pronounce a sentence for each crime and a joint sentence specifying the total period of imprisonment. This period shall be no less than the highest individual sentence pronounced and shall not exceed 30 years imprisonment or a sentence of life imprisonment in conformity with article 77, paragraph 1 (b).

79 artikla

Article 79

*Rahasto**Trust Fund*

1. Sopimusvaltioiden kokouksen päätöksellä perustetaan rahasto tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten uhreja ja heidän perheitään varten.

2. Tuomioistuin voi määrätä sakkojen tai menetetyksi määräämisen kautta saatavan rahan tai muun omaisuuden siirrettäväksi rahastolle.

3. Rahastoa hoidetaan sopimusvaltioiden kokouksen päättämien vaatimusten mukaisesti.

1. A Trust Fund shall be established by decision of the Assembly of States Parties for the benefit of victims of crimes within the jurisdiction of the Court, and of the families of such victims.

2. The Court may order money and other property collected through fines or forfeiture to be transferred, by order of the Court, to the Trust Fund.

3. The Trust Fund shall be managed according to criteria to be determined by the Assembly of States Parties.

80 artikla

Article 80

*Perussääntö, kansallisten rangaistusten soveltaminen ja kansallinen lainsäädäntö**Non-prejudice to national application of penalties and national laws*

Mikään tässä osassa ei vaikuta valtioiden kansallisessa lainsäädännössä määrättyjen rangaistusten soveltamiseen, eikä sellaisten valtioiden lainsäädäntöön, joissa tässä osassa tarkoitettuja rangaistuksia ei ole käytössä.

Nothing in this Part affects the application by States of penalties prescribed by their national law, nor the law of States which do not provide for penalties prescribed in this Part.

8 OSA

PART 8

VALITUS JA YLIMÄÄRÄINEN MUUTOKSENHAKU**APPEAL AND REVISION**

81 artikla

Article 81

*Valitus vapauttavasta tai syyksilukevasta tuomiosta taikka rangaistuksesta**Appeal against decision of acquittal or conviction or against sentence*

1. Tämän perussäännön 74 artiklan nojalla annetusta tuomiosta voi oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti valittaa seuraavasti:

a) Syyttäjä voi tehdä valituksen seuraavin perustein:

- i) oikeudenkäyntivirhe,
- ii) tosiseikkaa koskeva erehdys, tai
- iii) oikeuserhdys;

b) Tuomittu tai tuomitun puolesta toimiva

1. A decision under article 74 may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence as follows:

(a) The Prosecutor may make an appeal on any of the following grounds:

- (i) Procedural error,
- (ii) Error of fact, or
- (iii) Error of law;

(b) The convicted person, or the Prosecu-

syyttäjä voi tehdä valituksen seuraavin perustein:

i) oikeudenkäyntivirhe,
 ii) tosiseikkaa koskeva erehdys,
 iii) oikeuserehdys, tai
 iv) muu peruste, joka vaikuttaa oikeudenkäynnin tai tuomion oikeudenmukaisuuteen tai luotettavuuteen.

2. a) Syyttäjä tai tuomittu voi oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti valittaa rangaistuksesta sillä perusteella, että rikos ja rangaistus eivät ole oikeassa suhteessa keskenään;

b) Jos tuomioistuimien katsoo rangaistuksesta tehdyn valituksen seurauksena, että syyksilukevan tuomion poistamiselle kokonaan tai osittain voisi olla perusteita, se voi pyytää syyttäjää ja tuomittua henkilöä esittämään 81 artiklan 1 kappaleen (a) tai (b) kohdassa tarkoitetun perusteen, ja se voi antaa syyksilukevaa tuomiota koskevan päätöksen 83 artiklan mukaisesti;

c) Samaa menettelyä sovelletaan, kun tuomioistuimien katsoo pelkästään syyksilukevasta tuomiosta tehdyn valituksen seurauksena, että rangaistuksen alentamiselle on 2 kappaleen (a) kohdassa tarkoitettu peruste.

3. a) Ellei oikeudenkäyntijaosto toisin määrää, tuomittu pidetään vangittuna valituksen ajan;

b) Kun tuomitun henkilön tutkintavankeuden pituus ylittää määrätyn vankeusrangaistuksen pituuden, tämä henkilö vapautetaan kuitenkin siten, että tapauksissa, joissa myös syyttäjä valittaa, vapauttamiselle voidaan asettaa (c) kohdan mukaisia ehtoja;

c) Jos syyte hylätään, syytetty on vapautettava välittömästi, ottaen huomioon seuraavat ehdot:

i) poikkeustapauksissa ja ottaen huomioon muun muassa konkreettisen pakenemisen vaaran, syytteen alaisen rikoksen vakavuuden ja valituksen menestymisen todennäköisyyden, oikeudenkäyntijaosto voi syyttäjän pyynnöstä pitää henkilön tutkintavankeudessa valituksen ajan;

ii) oikeudenkäyntijaoston (c) (i) kohdan mukaisesti tekemästä päätöksestä voidaan valittaa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

4. Ottaen huomioon 3 kappaleen (a) ja (b) kohdan määräykset, tuomion tai rangaistuk-

tor on that person's behalf, may make an appeal on any of the following grounds:

(i) Procedural error,
 (ii) Error of fact,
 (iii) Error of law, or
 (iv) Any other ground that affects the fairness or reliability of the proceedings or decision.

2. (a) A sentence may be appealed, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, by the Prosecutor or the convicted person on the ground of disproportion between the crime and the sentence;

(b) If on an appeal against sentence the Court considers that there are grounds on which the conviction might be set aside, wholly or in part, it may invite the Prosecutor and the convicted person to submit grounds under article 81, paragraph 1 (a) or (b), and may render a decision on conviction in accordance with article 83;

(c) The same procedure applies when the Court, on an appeal against conviction only, considers that there are grounds to reduce the sentence under paragraph 2 (a).

3. (a) Unless the Trial Chamber orders otherwise, a convicted person shall remain in custody pending an appeal;

(b) When a convicted person's time in custody exceeds the sentence of imprisonment imposed, that person shall be released, except that if the Prosecutor is also appealing, the release may be subject to the conditions under subparagraph (c) below;

(c) In case of an acquittal, the accused shall be released immediately, subject to the following:

(i) Under exceptional circumstances, and having regard, inter alia, to the concrete risk of flight, the seriousness of the offence charged and the probability of success on appeal, the Trial Chamber, at the request of the Prosecutor, may maintain the detention of the person pending appeal;

(ii) A decision by the Trial Chamber under subparagraph (c) (i) may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. Subject to the provisions of paragraph 3 (a) and (b), execution of the decision or

sen täytäntöönpanoa lykätään valitusajaksi ja valituksen käsittelyn ajaksi.

82 artikla

Muista päätöksistä tehtävät valitukset

1. Kumpi tahansa osapuoli voi valittaa seuraavista päätöksistä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti:

a) toimivaltaa tai tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskeva päätös;

b) tutkinnan tai syytteen kohteena olevan henkilön vapauttamista tai sen epäämistä koskeva päätös;

c) esitutkintajaoston päätös toimia omasta aloitteestaan 56 artiklan 3 kappaleen nojalla;

d) päätös, johon liittyy kysymys, joka vaikuttaisi merkittävästi oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuteen ja nopeuteen tai oikeudenkäynnin lopputulokseen, ja jonka osalta välitön valitusjaoston päätös voi esitutkintajaoston tai oikeudenkäyntijaoston mielestä olennaisesti nopeuttaa oikeudenkäyntiä.

2. Asiaan liittyvä valtio tai syyttäjä voi valittaa esitutkintajaoston 57 artiklan 3 kappaleen (d) kohdan nojalla tekemästä päätöksestä esitutkintajaoston luvalla. Valitus käsitellään nopeasti.

3. Valituksella ei sinänsä ole lykkävää vaikutusta, ellei valitusjaosto niin pyynnöstä määrää oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien määräysten mukaisesti.

4. Uhrien laillinen edustaja, tuomittu henkilö tai vilpittömässä mielessä oleva omaisuuden omistaja, jonka asemaa 75 artiklan mukainen määräys heikentää, voi valittaa vahingonkorvausmääräyksestä oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

83 artikla

Valitusmenettely

1. Valitusjaostolla on 81 artiklan mukaista

sentence shall be suspended during the period allowed for appeal and for the duration of the appeal proceedings.

Article 82

Appeal against other decisions

1. Either party may appeal any of the following decisions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence:

(a) A decision with respect to jurisdiction or admissibility;

(b) A decision granting or denying release of the person being investigated or prosecuted;

(c) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under article 56, paragraph 3;

(d) A decision that involves an issue that would significantly affect the fair and expeditious conduct of the proceedings or the outcome of the trial, and for which, in the opinion of the Pre-Trial or Trial Chamber, an immediate resolution by the Appeals Chamber may materially advance the proceedings.

2. A decision of the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d), may be appealed against by the State concerned or by the Prosecutor, with the leave of the Pre-Trial Chamber. The appeal shall be heard on an expedited basis.

3. An appeal shall not of itself have suspensive effect unless the Appeals Chamber so orders, upon request, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. A legal representative of the victims, the convicted person or a bona fide owner of property adversely affected by an order under article 73 may appeal against the order for reparations, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 83

Proceedings on appeal

1. For the purposes of proceedings under

käsittelyä ja tämän artiklan mukaista käsittelyä varten kaikki oikeudenkäyntijaoston valtuudet.

2. Jos valitusjaosto katsoo, että valituksen kohteena oleva oikeudenkäynti on ollut epäoikeudenmukainen siten, että se on vaikuttanut päätöksen tai rangaistuksen määrämisen luotettavuuteen, tai että tosiseikkaa koskeva erehdys, oikeuserhdys tai oikeudenkäyntivirhe on vaikuttanut aineellisesti valituksen kohteena olevaan päätökseen tai rangaistukseen, se voi:

a) kumota päätöksen tai rangaistuksen tai muuttaa sitä; tai

b) määrätä uuden oikeudenkäynnin eri oikeudenkäyntijaostossa.

Näitä tarkoituksia varten valitusjaosto voi siirtää näyttökysymyksen alkuperäisen oikeudenkäyntijaoston ratkaistavaksi siten, että sen on raportoitava valitusjaostolle, tai se voi itse hankkia todisteita kysymyksen ratkaisemiseksi. Kun ainoastaan tuomittu henkilö tai tuomitun puolesta toimiva syyttäjä on valittanut päätöksestä tai rangaistuksesta, sitä ei voida muuttaa hänen vahingokseen.

3. Jos valitusjaosto katsoo rangaistuksesta tehdyn valituksen osalta, että rangaistus ei ole oikeassa suhteessa rikokseen, se voi muuttaa rangaistusta 7 osan mukaisesti.

4. Valitusjaoston tuomiosta päätetään tuomareiden ääntenemmistöllä ja se annetaan julkisesti. Tuomio perustellaan. Kun tuomiosta ei ole päätetty yksimielisesti, siihen sisällytetään enemmistön ja vähemmistön mielipiteet, mutta tuomari voi esittää erillisen tai eriyvän mielipiteen laintulkintaa koskevasta kysymyksestä.

5. Valitusjaosto voi antaa tuomionsa vapautetun tai tuomitun henkilön poissaollessa.

84 artikla

Ylimääräinen muutoksenhaku syyksilukevaan tuomioon tai rangaistukseen

1. Tuomittu henkilö tai hänen kuolemansa jälkeen hänen puolisonsa, lapsensa, vanhempansa tai yksi syytetyin kuoleman ai-

article 81 and this article, the Appeals Chamber shall have all the powers of the Trial Chamber.

2. If the Appeals Chamber finds that the proceedings appealed from were unfair in a way that affected the reliability of the decision or sentence, or that the decision or sentence appealed from was materially affected by error of fact or law or procedural error, it may:

(a) Reverse or amend the decision or sentence; or

(b) Order a new trial before a different Trial Chamber.

For these purposes, the Appeals Chamber may remand a factual issue to the original Trial Chamber for it to determine the issue and to report back accordingly, or may itself call evidence to determine the issue. When the decision or sentence has been appealed only by the person convicted, or the Prosecutor on that person's behalf, it cannot be amended to his or her detriment.

3. If in an appeal against sentence the Appeals Chamber finds that the sentence is disproportionate to the crime, it may vary the sentence in accordance with Part 7.

4. The judgement of the Appeals Chamber shall be taken by a majority of the judges and shall be delivered in open court. The judgement shall state the reasons on which it is based. When there is no unanimity, the judgement of the Appeals Chamber shall contain the views of the majority and the minority, but a judge may deliver a separate or dissenting opinion on a question of law.

5. The Appeals Chamber may deliver its judgement in the absence of the person acquitted or convicted.

Article 84

Revision of conviction or sentence

1. The convicted person or, after death, spouses, children, parents or one person alive at the time of the accused's death who

kaan elossa oleva henkilö, jolle syytetty on antanut nimenomaiset kirjalliset ohjeet hakemuksen tekemiseksi, tai tuomitun puolesta toimiva syyttäjä voi tehdä hakemuksen valitusjaostoon lopullisen tuomion tai rangaistuksen uudelleen tarkastelemiseksi seuraavin perustein:

a) Sellaisia uusia todisteita on ilmaantunut, jotka:

i) eivät olleet saatavilla oikeudenkäynnin aikaan, ja tämä ei johtunut kokonaan tai osittain hakijasta; ja

ii) ovat riittävän tärkeitä siten, että jos ne olisi esitetty oikeudenkäynnissä, tuomio olisi todennäköisesti ollut toinen;

b) Tuomion antamisen jälkeen on saatu selville, että ratkaisevat todisteet, jotka on otettu huomioon oikeudenkäynnissä ja joihin tuomio perustuu, olivat vääriä tai väärennettyjä;

c) Yksi tai useampi tuomareista, jotka osallistuivat tuomion antamiseen tai syyteiden vahvistamiseen, on syöllistynyt kyseisessä tapauksessa niin vakavaan virkavirheeseen tai virkavelvollisuuksien rikkomiseen, että sen perusteella kyseinen tuomari tai tuomarit olisi voitu erottaa 46 artiklan nojalla.

2. Valitusjaosto hylkää hakemuksen, jos se katsoo sen perusteettomaksi. Jos valitusjaosto katsoo, että hakemus on aiheellinen, se voi tarvittaessa:

a) kutsua alkuperäisen oikeudenkäyntijaoston uudelleen koolle;

b) muodostaa uuden oikeudenkäyntijaoston; tai

c) pitää toimivallan asiassa itsellään, tarkoituksenaan päättää, tulisiko tuomio purkaa, kuultuaan osapuolia oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä mainitulla tavalla.

85 artikla

Pidätetylle tai tuomitulle henkilölle maksettavat vahingonkorvaukset

1. Jokaisella, joka on oikeudenvastaisesti pidätetty tai vangittu, on oikeus vahingonkorvaukseen.

has been given express written instructions from the accused to bring such a claim, or the Prosecutor on the person's behalf, may apply to the Appeals Chamber to revise the final judgement of conviction or sentence on the grounds that:

(a) New evidence has been discovered that:

(i) Was not available at the time of trial, and such unavailability was not wholly or partially attributable to the party making application; and

(ii) Is sufficiently important that had it been proved at trial it would have been likely to have resulted in a different verdict;

(b) It has been newly discovered that decisive evidence, taken into account at trial and upon which the conviction depends, was false, forged or falsified;

(c) One or more of the judges who participated in conviction or confirmation of the charges has committed, in that case, an act of serious misconduct or serious breach of duty of sufficient gravity to justify the removal of that judge or those judges from office under article 46.

2. The Appeals Chamber shall reject the application if it considers it to be unfounded. If it determines that the application is meritorious, it may, as appropriate:

(a) Reconvene the original Trial Chamber;

(b) Constitute a new Trial Chamber; or

(c) Retain jurisdiction over the matter, with a view to, after hearing the parties in the manner set forth in the Rules of Procedure and Evidence, arriving at a determination on whether the judgement should be revised.

Article 85

Compensation to an arrested or convicted person

1. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

2. Kun lainvoimainen tuomio, jolla henkilö on tuomittu rikoksesta, on sittemmin purettu uuden tai äskettäin havaitun tosiseikan perusteella, joka on osoittanut, että tuomio oli virheellinen, on sille, joka on suorittanut rangaistusta tuomion johdosta, korvattava lain mukaisesti vahinko, jollei osoiteta, että hänestä itsestään kokonaan tai osittain on johtunut, ettei aikaisemmin tuntematonta seikkaa ole ajoissa saatu selville.

3. Poikkeustapauksissa, kun tuomioistuin katsoo ratkaisevien tosiseikkojen osoittavan, että on tapahtunut vakava ja ilmeinen vääryys, se voi harkintansa mukaan myöntää vahingonkorvauksen oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä määrättyjen vaatimusten mukaisesti henkilölle, joka on vapautettu tutkintavankuudesta lopullisen vapauttavan tuomion tai sen vuoksi päätetyn oikeudenkäynnin jälkeen.

2. When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence, and when subsequently his or her conviction has been reversed on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to law, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him or her.

3. In exceptional circumstances, where the Court finds conclusive facts showing that there has been a grave and manifest miscarriage of justice, it may in its discretion award compensation, according to the criteria provided in the Rules of Procedure and Evidence, to a person who has been released from detention following a final decision of acquittal or a termination of the proceedings for that reason.

9 OSA

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ JA OIKEUSAPU

86 artikla

Yleinen yhteistyövelvollisuus

Sopimusvaltiot toimivat tämän perussäännön määräysten mukaisesti täysimääräisesti yhteistyössä tuomioistuimen kanssa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tutkinnassa ja syytteen ajamisessa.

87 artikla

Yhteistyöpyynnöt: yleiset määräykset

1. a) Tuomioistuimella on oikeus esittää sopimusvaltioille yhteistyöpyyntöjä. Pyyntö toimitetaan diplomaattiteitse tai käyttäen muuta asianmukaista tapaa, jonka kukin sopimusvaltio voi valita ratifioinnin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä.

PART 9

INTERNATIONAL COOPERATION AND JUDICIAL ASSISTANCE

Article 86

General obligation to cooperate

States Parties shall, in accordance with the provisions of this Statute, cooperate fully with the Court in its investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.

Article 87

Requests for cooperation: general provisions

1. (a) The Court shall have the authority to make requests to States Parties for cooperation. The requests shall be transmitted through the diplomatic channel or any other appropriate channel as may be designated by each State Party upon ratification, accep-

Kukin sopimusvaltio voi myöhemmin muuttaa valitsemansa tapaa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

b) Pyyntö voidaan myös toimittaa Kansainvälisen rikospoliisijärjestön tai muun asianmukaisen alueellisen järjestön kautta, kun se on mahdollista, tämän kuitenkaan vaikuttamatta (a) kohdan määräyksiin.

2. Yhteistyöpyynnöt ja pyyntöön liitetyt asiakirjat tulee laatia joko jollakin pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä tai yhdellä tuomioistuimen työkielellä tai niiden mukana tulee olla käännös tällaiselle kielelle, kyseisen valtion ratifioinnin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä tekemän valinnan mukaisesti.

Tätä valintaa voidaan myöhemmin muuttaa oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

3. Pyyntöön vastaanottanut valtio pitää yhteistyöpyynnön ja siihen liitetyt asiakirjat luottamuksellisina, jollei niiden paljastaminen ole tarpeen pyyntöön vastaamiselle.

4. Tämän osan nojalla tehtyjen apua koskevien pyyntöjen suhteen tuomioistuin voi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen uhrien, mahdollisten todistajien ja heidän perheidensä turvallisuuden tai fyysisen tai henkisen hyvinvoinnin varmistamiseksi, mukaan luettuna tietojen suojeluun liittyvät toimenpiteet. Tuomioistuin voi pyytää, että tämän osan nojalla käyttöön annetut tiedot annetaan ja niitä käsitellään sellaisella tavalla, joka suojelee uhrien, mahdollisten todistajien ja heidän perheidensä turvallisuutta ja fyysistä tai henkistä hyvinvointia.

5. a) Tuomioistuin voi pyytää tämän perussäännön ulkopuoliselta valtiolta tämän osan mukaista apua tilapäisjärjestelyn perusteella, sellaisen valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muilla asianmukaisilla perusteilla.

b) Jos tämän perussäännön ulkopuolinen valtio, joka on sopinut tilapäisjärjestelystä tai tehnyt sopimuksen tuomioistuimen kanssa, laiminlyö yhteistyön sellaisen järjestelyn tai sopimuksen nojalla tehtyjen

tance, approval or accession.

Subsequent changes to the designation shall be made by each State Party in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

(b) When appropriate, without prejudice to the provisions of subparagraph (a), requests may also be transmitted through the International Criminal Police Organization or any appropriate regional organization.

2. Requests for cooperation and any documents supporting the request shall either be in or be accompanied by a translation into an official language of the requested State or one of the working languages of the Court, in accordance with the choice made by that State upon ratification, acceptance, approval or accession.

Subsequent changes to this choice shall be made in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

3. The requested State shall keep confidential a request for cooperation and any documents supporting the request, except to the extent that the disclosure is necessary for execution of the request.

4. In relation to any request for assistance presented under this Part, the Court may take such measures, including measures related to the protection of information, as may be necessary to ensure the safety or physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families. The Court may request that any information that is made available under this Part shall be provided and handled in a manner that protects the safety and physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families.

5. (a) The Court may invite any State not party to this Statute to provide assistance under this Part on the basis of an ad hoc arrangement, an agreement with such State or any other appropriate basis.

(b) Where a State not party to this Statute, which has entered into an ad hoc arrangement or an agreement with the Court, fails to cooperate with requests pursuant to any such arrangement or agreement, the Court

pyyntöjen osalta, tuomioistuin voi ilmoittaa tästä sopimusvaltioiden kokoukselle tai turvallisuusneuvostolle, jos turvallisuusneuvosto on saattanut asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

6. Tuomioistuin voi pyytää hallitustenvälisiä järjestöä antamaan tietoja tai asiakirjoja. Tuomioistuin voi myös pyytää muuta yhteistyötä ja apua, josta sellaisen järjestön kanssa voidaan sopia ja joka on sen toimivallan ja valtuuksien mukaista.

7. Jos sopimusvaltio tämän perussäännön määräysten vastaisesti laiminlyö tuomioistuimen yhteistyöpyyntöön vastaamisen, ja estää siten tuomioistuinta hoitamasta tehtäviään ja käyttämästä valtuuksiaan tämän perussäännön mukaisesti, tuomioistuin voi tehdä sitä koskevan päätöksen ja siirtää asian sopimusvaltioiden kokouksen käsiteltäväksi tai turvallisuusneuvoston käsiteltäväksi, jos turvallisuusneuvosto on saattanut asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

88 artikla

Käytettävissä olevat kansallisen lainsäädännön mukaiset menettelyt

Sopimusvaltiot varmistavat, että niiden kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä on käytettävissä kaikenlaiseen yhteistyöhön, joka täsmennetään tässä osassa.

89 artikla

Henkilöiden luovuttaminen tuomioistuimelle

1. Tuomioistuin voi esittää henkilön pidättämistä ja luovuttamista koskevan pyynnön sekä 91 artiklan mukaista pyyntöä tukevaa aineistoa mille tahansa valtiolle, jonka alueella kyseinen henkilö tavataan, ja pyytää tämän valtion yhteistyötä henkilön pidättämisessä ja luovuttamisessa. Sopimusvaltiot noudattavat pidättämistä ja luovuttamista koskevia pyyntöjä tämän osan ja niiden kansallisen lainsäädännön mukaisen menettelyn mukaisesti.

2. Jos luovuttamispyynnön kohteena ole-

may so inform the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, the Security Council.

6. The Court may ask any intergovernmental organization to provide information or documents. The Court may also ask for other forms of cooperation and assistance which may be agreed upon with such an organization and which are in accordance with its competence or mandate.

7. Where a State Party fails to comply with a request to cooperate by the Court contrary to the provisions of this Statute, thereby preventing the Court from exercising its functions and powers under this Statute, the Court may make a finding to that effect and refer the matter to the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, to the Security Council.

Article 88

Availability of procedures under national law

States Parties shall ensure that there are procedures available under their national law for all of the forms of cooperation which are specified under this Part.

Article 89

Surrender of persons to the Court

1. The Court may transmit a request for the arrest and surrender of a person, together with the material supporting the request outlined in article 91, to any State on the territory of which that person may be found and shall request the cooperation of that State in the arrest and surrender of such a person. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and the procedure under their national law, comply with requests for arrest and surrender.

2. Where the person sought for surrender

va henkilö valittaa kansalliseen tuomioistuimeen 20 artiklan mukaisen ne bis in idem -periaatteen perusteella, pyynnön vastaanottanut valtio neuvottelee välittömästi tuomioistuimen kanssa sen selvittämiseksi, onko tuomioistuin tehnyt asiassa tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevan päätöksen. Jos tapaus voidaan ottaa käsiteltäväksi, pyynnön vastaanottanut valtio vastaa pyyntöön. Jos tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskeva asia on vireillä, pyynnön vastaanottanut valtio voi lykätä henkilön luovuttamista koskevaan pyyntöön vastaamista kunnes tuomioistuin on tehnyt tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevan päätöksen.

3. a) Sopimusvaltio antaa kansallisen prosessioikeutensa mukaisesti luvan toisen valtion tuomioistuimelle luovuttaman henkilön kuljettamiseen sen alueen kautta, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tämän valtion kautta kuljettaminen estäisi tai viivyttäisi luovuttamista;

b) Tuomioistuin esittää kauttakulkua koskevan pyynnön 87 artiklan mukaisesti. Kauttakulkua koskevaan pyyntöön tulee sisältyä:

i) kuvaus kuljetettavasta henkilöstä;

ii) lyhyt kuvaus tapauksen tosiseikoista ja niiden oikeudellinen luonnehdinta; ja
iii) pidätys- ja luovuttamismääräys;

c) Kuljetettava henkilö pidetään säilössä kauttakulun ajan;

d) Lupaa ei edellytetä, jos henkilö kuljetaan ilmateitse eikä kauttakulkuvaltion alueelle aiota laskeutua;

e) Jos kauttakulkuvaltion alueelle laskeudutaan suunnittelematta, kyseinen valtio voi edellyttää kauttakulupyynnön tuomioistuimelta (b) kohdan määräysten mukaisesti. Kauttakulkuvaltio pitää kuljetettavan henkilön säilössä, kunnes kauttakulupyynnön vastaanotetaan ja kauttakulku toteutetaan; tässä kohdassa tarkoitettun säilöönoton kesto ei kuitenkaan voi ylittää 96 tuntia suunnittelemattomasta laskeutumisesta lukien, jos pyyntöä ei vastaanoteta sen ajan kuluessa.

brings a challenge before a national court on the basis of the principle of ne bis in idem as provided in article 20, the requested State shall immediately consult with the Court to determine if there has been a relevant ruling on admissibility. If the case is admissible, the requested State shall proceed with the execution of the request. If an admissibility ruling is pending, the requested State may postpone the execution of the request for surrender of the person until the Court makes a determination on admissibility.

3. (a) A State Party shall authorize, in accordance with its national procedural law, transportation through its territory of a person being surrendered to the Court by another State, except where transit through that State would impede or delay the surrender.

(b) A request by the Court for transit shall be transmitted in accordance with article 87. The request for transit shall contain:

(i) A description of the person being transported;

(ii) A brief statement of the facts of the case and their legal characterization; and

(iii) The warrant for arrest and surrender;

(c) A person being transported shall be detained in custody during the period of transit;

(d) No authorization is required if the person is transported by air and no landing is scheduled on the territory of the transit State;

(e) If an unscheduled landing occurs on the territory of the transit State, that State may require a request for transit from the Court as provided for in subparagraph (b). The transit State shall detain the person being transported until the request for transit is received and the transit is effected, provided that detention for purposes of this subparagraph may not be extended beyond 96 hours from the unscheduled landing unless the request is received within that time.

4. Jos luovuttamispyynnön kohteena olevaa henkilöä vastaan on vireillä oikeudenkäynti tai hän kärsii rangaistusta pyynnön vastaanottaneessa valtiossa jostakin muusta rikoksesta kuin siitä, jonka johdosta luovuttamista pyydetään, pyynnön vastaanottanut valtio neuvottelee tuomioistuimen kanssa päätettyään vastata pyyntöön.

90 artikla

Kilpailevat pyynnöt

1. Sopimusvaltio, joka vastaanottaa henkilön luovuttamista koskevan pyynnön tuomioistuimelta 89 artiklan mukaisesti, ilmoittaa tuomioistuimelle, jos se vastaanottaa toiselta valtiolta samaa henkilöä koskevan luovuttamispyynnön, jonka perusteena on sama rikos kuin tuomioistuimen luovutuspyynnön perusteena, ja ilmoittaa pyynnön esittäneelle valtiolle tuomioistuimen pyynnöstä.

2. Kun pyynnön esittänyt valtio on sopimusvaltio, pyynnön vastaanottanut valtio antaa etusijan tuomioistuimen pyynnölle, jos:

a) tuomioistuin on 18 tai 19 artiklan mukaisesti päättänyt, että tapaus, jonka johdosta luovuttamista pyydetään, voidaan ottaa käsiteltäväksi ja tässä päätöksessä otetaan huomioon pyynnön esittäneen valtion suorittama tutkinta tai syytteen ajaminen sen esittämän luovuttamispyynnön osalta; tai

b) tuomioistuin tekee (a) kohdassa tarkoitettua päätöksen 1 kappaleen mukaisen pyynnön vastaanottaneen valtion ilmoituksen mukaisesti.

3. Jos 2 kappaleen (a) kohdan mukaista päätöstä ei ole tehty, pyynnön vastaanottanut valtio voi harkintansa mukaan tuomioistuimen 2 kappaleen (b) kohdan mukaista päätöstä odottaessaan käsitellä valtion esittämää luovuttamispyyntöä, mutta se ei luovuta henkilöä ennen kuin tuomioistuin on päättänyt tapauksen käsiteltäväksi ottamisesta. Tuomioistuin tekee päätöksensä nopeasti.

4. Jos luovuttamispyynnön esittänyt valtio on tämän perussäännön ulkopuolinen valtio, pyynnön vastaanottanut valtio antaa etusijan tuomioistuimen luovuttamispyynnölle,

4. If the person sought is being proceeded against or is serving a sentence in the requested State for a crime different from that for which surrender to the Court is sought, the requested State, after making its decision to grant the request, shall consult with the Court.

Article 90

Competing requests

1. A State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person under article 89 shall, if it also receives a request from any other State for the extradition of the same person for the same conduct which forms the basis of the crime for which the Court seeks the person's surrender, notify the Court and the requesting State of that fact.

2. Where the requesting State is a State Party, the requested State shall give priority to the request from the Court if:

(a) The Court has, pursuant to article 18 or 19, made a determination that the case in respect of which surrender is sought is inadmissible and that determination takes into account the investigation or prosecution conducted by the requesting State in respect of its request for extradition; or

(b) The Court makes the determination described in subparagraph (a) pursuant to the requested State's notification under paragraph 1.

3. Where a determination under paragraph 2 (a) has not been made, the requested State may, at its discretion, pending the determination of the Court under paragraph 2 (b), proceed to deal with the request for extradition from the requesting State but shall not extradite the person until the Court has determined that the case is inadmissible. The Court's determination shall be made on an expedited basis.

4. If the requesting State is a State not Party to this Statute the requested State, if it is not under an international obligation to extradite the person to the requesting State,

jos tuomioistuin on päättänyt, että tapaus voidaan ottaa käsiteltäväksi, eikä sillä ole kansainvälistä velvoitetta luovuttaa henkilöä pyynnön esittäneelle valtiolle.

5. Jos tuomioistuin ei ole tehnyt tapauksen käsiteltäväksi ottamista koskevaa päätöstä 4 kappaleen mukaisesti, pyynnön vastaanottanut valtio voi harkintansa mukaan käsitellä valtion esittämää luovuttamispyyntöä.

6. Tapauksissa, joihin sovelletaan 4 kappaletta, mutta joissa pyynnön vastaanottaneella valtiolla on kansainvälinen velvoite luovuttaa henkilö sellaiselle luovuttamista pyytäneelle valtiolle, joka ei ole tämän perussäännön sopimuspuoli, pyynnön vastaanottanut valtio ratkaisee, luovuttaako se henkilön tuomioistuimelle vai pyynnön esittäneelle valtiolle. Päätöstä tehdessään pyynnön vastaanottanut valtio ottaa huomioon kaikki oleelliset tekijät, kuten:

a) pyyntöjen päivämäärät;

b) pyynnön esittäneen valtion edut, mukaan luettuna tarvittaessa se, onko rikos tehty sen alueella sekä uhrien ja luovuttamispyynnön kohteena olevan henkilön kansalaisuus; ja

c) mahdollisuus tuomioistuimen ja pyynnön esittäneen valtion väliseen luovutukseen myöhemmin.

7. Jos tuomioistuimelta henkilön luovuttamispyynnön vastaanottanut sopimusvaltio vastaanottaa myös valtiolta saman henkilön luovuttamista koskevan pyynnön, mutta eri toiminnan kuin tuomioistuimen luovuttamispyynnön perusteena olevan rikoksen johdosta:

a) pyynnön vastaanottanut valtio antaa etusijan tuomioistuimen pyynnölle, jollei sillä ole kansainvälistä velvoitetta luovuttaa henkilöä luovuttamispyynnön esittäneelle valtiolle;

b) pyynnön vastaanottanut valtio ratkaisee, luovuttaako se henkilön tuomioistuimelle vai luovuttamispyynnön esittäneelle valtiolle, jos sillä on kansainvälinen velvoite luovuttaa henkilö sitä pyytäneelle valtiolle. Päätöstä tehdessään pyynnön vastaanottanut valtio ottaa huomioon kaikki oleelliset tekijät, kuten 6 kappaleessa mainitut tekijät, kiinnittäen kuitenkin erityistä huomiota kyseessä olevan toiminnan luonteeseen ja va-

shall give priority to the request for surrender from the Court, if the Court has determined that the case is admissible.

5. Where a case under paragraph 4 has not been determined to be admissible by the Court, the requested State may, at its discretion, proceed to deal with the request for extradition from the requesting State.

6. In cases where paragraph 4 applies except that the requested State is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State not Party to this Statute, the requested State shall determine whether to surrender the person to the Court or extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to:

(a) The respective dates of the requests;

(b) The interests of the requesting State including, where relevant, whether the crime was committed in its territory and the nationality of the victims and of the person sought; and

(c) The possibility of subsequent surrender between the Court and the requesting State.

7. Where a State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person also receives a request from any State for the extradition of the same person for conduct other than that which constitutes the crime for which the Court seeks the person's surrender:

(a) The requested State shall, if it is not under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, give priority to the request from the Court;

(b) The requested State shall, if it is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, determine whether to surrender the person to the Court or to extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to those set out in paragraph 6, but shall give special consideration to the relative nature

kavuuteen.

8. Jos tuomioistuin on päättänyt tämän artiklan mukaisen ilmoituksen nojalla, että tapausta ei voida ottaa käsiteltäväksi, ja sen jälkeen pyynnön vastaanottanut valtio kieltäytyy luovuttamasta henkilöä luovuttamispyynnön esittäneelle valtiolle, pyynnön vastaanottanut valtio ilmoittaa tästä päätöksestä tuomioistuimelle.

91 artikla

Pidätys- ja luovuttamispyynnön sisältö

1. Pidätys- ja luovuttamispyyntö tehdään kirjallisesti. Kiireellisissä tapauksissa pyyntö voidaan tehdä millä tahansa keinolla, joka mahdollistaa kirjallisen tulostamisen, edellyttäen kuitenkin, että pyyntö vahvistetaan 87 artiklan 1 kappaleen (a) kohdassa tarkoitettulla tavalla.

2. Henkilön pidätys- ja luovuttamispyyntöä koskevassa tapauksessa, jonka osalta pidätysmääräyksen on antanut esitutkintajaosto 58 artiklan mukaisesti, pyynnön tulee sisältää tai sen tukena tulee olla:

a) luovuttamispyynnön kohteena olevaa henkilöä koskevat tiedot, jotka ovat riittävät hänen tunnistamiseksi, sekä tiedot tämän henkilön todennäköisestä olinpaikasta;

b) jäljennös pidätysmääräyksestä; ja

c) sellaiset asiakirjat, lausunnot tai tiedot, jotka voivat olla tarpeen luovuttamismenettelyn vaatimusten täyttämiseksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa; näiden vaatimusten ei kuitenkaan tulisi olla suurempia kuin ne vaatimukset, joita sovelletaan pyynnön vastaanottaneen valtion ja muiden valtioiden välisten sopimusten tai järjestelyjen nojalla tehtyihin luovuttamispyyntöihin, ja niiden tulisi mahdollisuuksien mukaan olla pienempiä, ottaen huomioon tuomioistuimen erityisen luonteen.

3. Kun pidätys- ja luovuttamispyyntö koskee henkilöä, joka on jo tuomittu, pyynnön tulee sisältää tai sen tukena tulee olla:

a) jäljennös kyseisen henkilön pidätysmääräyksestä;

b) jäljennös tuomiolauselmaasta;

and gravity of the conduct in question.

8. Where pursuant to a notification under this article, the Court has determined a case to be inadmissible, and subsequently extradition to the requesting State is refused, the requested State shall notify the Court of this decision.

Article 91

Contents of request for arrest and surrender

1. A request for arrest and surrender shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).

2. In the case of a request for the arrest and surrender of a person for whom a warrant of arrest has been issued by the Pre-Trial Chamber under article 58, the request shall contain or be supported by:

(a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;

(b) A copy of the warrant of arrest; and

(c) Such documents, statements or information as may be necessary to meet the requirements for the surrender process in the requested State, except that those requirements should not be more burdensome than those applicable to requests for extradition pursuant to treaties or arrangements between the requested State and other States and should, if possible, be less burdensome, taking into account the distinct nature of the Court.

3. In the case of a request for the arrest and surrender of a person already convicted, the request shall contain or be supported by:

(a) A copy of any warrant of arrest for that person;

(b) A copy of the judgement of conviction;

c) tiedot, jotka osoittavat, että pyynnön kohteena oleva henkilö on yksi niistä henkilöistä, joita tuomiolauselmassa tarkoitetaan; ja

d) jos pyynnön kohteena olevalle henkilölle on määrätty rangaistus, jäljennös määrätystä rangaistuksesta ja vankeusrangastuksen osalta myös lausunto, jossa mainitaan jo mahdollisesti suoritettu aika ja jäljellä oleva aika.

4. Tuomioistuimen pyynnöstä sopimusvaltio neuvottelee tuomioistuimen kanssa joko yleisesti tai tietyistä asiasta sellaisten kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien vaatimusten osalta, joita voidaan soveltaa 2 kappaleen (c) kohdan nojalla. Neuvottelujen aikana sopimusvaltio ilmoittaa tuomioistuimelle sen kansallisen lainsäädännön erityisistä vaatimuksista.

92 artikla

Väliaikainen säilöönotto

1. Kiireellisissä tapauksissa tuomioistuin voi pyytää luovuttamispyynnön kohteena olevan henkilön väliaikaista säilöönottoa ennen luovuttamispyynnön ja 91 artiklassa täsmennettyjen pyyntöön liitettyjen asiakirjojen esittämistä.

2. Väliaikaista säilöönottoa koskeva pyyntö voidaan tehdä millä tahansa keinolla, joka mahdollistaa sen kirjallisen tulostamisen, ja siihen tulee sisältyä:

a) pyynnön kohteena olevaa henkilöä koskevat tiedot, jotka ovat riittävät hänen tunnistamiseksi, ja tämän henkilön todennäköistä olinpaikkaa koskevat tiedot;

b) tiivistelmä rikoksista, joiden vuoksi henkilön pidättämistä pyydetään, ja tosiseikoista, joiden väitetään muodostavan nämä rikokset, mukaan luettuna mahdollisuuksien mukaan rikoksen tekoaika ja -paikka;

c) maininta pyynnön kohteena olevaa henkilöä koskevan pidätysmääräyksen tai tuomiolauselman olemassaolosta; ja

d) maininta siitä, että pyyntöä seuraa sen kohteena olevan henkilön luovuttamista koskeva pyyntö.

3. Väliaikaisesti säilöönotettu henkilö voidaan vapauttaa, jos pyynnön vastaanottanut valtio ei ole vastaanottanut luovutta-

(c) Information to demonstrate that the person sought is the one referred to in the judgement of conviction; and

(d) If the person sought has been sentenced, a copy of the sentence imposed and, in the case of a sentence for imprisonment, a statement of any time already served and the time remaining to be served.

4. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any requirements under its national law that may apply under paragraph 2 (c). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.

Article 92

Provisional arrest

1. In urgent cases, the Court may request the provisional arrest of the person sought, pending presentation of the request for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91.

2. The request for provisional arrest shall be made by any medium capable of delivering a written record and shall contain:

(a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;

(b) A concise statement of the crimes for which the person's arrest is sought and of the facts which are alleged to constitute those crimes, including, where possible, the date and location of the crime;

(c) A statement of the existence of a warrant of arrest or a judgement of conviction against the person sought; and

(d) A statement that a request for surrender of the person sought will follow.

3. A person who is provisionally arrested may be released from custody if the requested State has not received the request

mispyyntöä ja 91 artiklassa täsmennettyjä pyyntöä tukevia asiakirjoja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä täsmennetyin määräajan kuluessa. Kyseinen henkilö voi kuitenkin antaa suostumuksensa luovutukseen ennen määräajan päättymistä, jos tämä on mahdollista pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaisesti. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottanut valtio luovuttaa henkilön tuomioistuimelle mahdollisimman pian.

4. Se, että pyynnön kohteena oleva henkilö on vapautettu 3 kappaleen mukaisesti, ei estä tämän henkilön myöhempää pidättämistä ja luovuttamista, jos luovuttamispyyntö ja sitä tukevat asiakirjat toimitetaan myöhemmin.

93 artikla

Muut yhteistyön muodot

1. Sopimusvaltiot noudattavat tämän osan määräysten ja kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien menettelyjen mukaisesti tuomioistuimen pyyntöjä antaa seuraavanlaista apua tutkinnan tai syytteen ajamisen osalta:

a) henkilöiden tunnistaminen ja olinpaikan tai esineiden sijainnin selvittäminen;

b) todisteiden hankkiminen, mukaan luettuna valaehoitaiset todistajanlausunnot, ja todisteiden tuottaminen, mukaan luettuna asiantuntijalausunnot ja raportit, jotka ovat tarpeen tuomioistuimelle;

c) tutkinnan tai syytteen kohteena olevan henkilön kuulustelu;

d) asiakirjojen tiedoksianto, mukaan luettuna tuomioistuinasiakirjat;

e) henkilöiden vapaaehtoisten todistajanlausuntojen ja asiantuntijalausuntojen antamisen helpottaminen tuomioistuimessa;

f) henkilöiden väliaikainen siirtäminen 7 kappaleen määräysten mukaisesti;

g) paikkojen tutkiminen, mukaan luettuna hautapaikkojen kaivaminen ja tutkiminen;

h) etsintöjen ja takavarikkojen toteuttaminen;

i) pöytäkirjojen ja asiakirjojen tarjoaminen, mukaan luettuna viralliset pöytäkirjat

for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91 within the time limits specified in the Rules of Procedure and Evidence. However, the person may consent to surrender before the expiration of this period if permitted by the law of the requested State. In such a case, the requested State shall proceed to surrender the person to the Court as soon as possible.

4. The fact that the person sought has been released from custody pursuant to paragraph 3 shall not prejudice the subsequent arrest and surrender of that person if the request for surrender and the documents supporting the request are delivered at a later date.

Article 93

Other forms of cooperation

1. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and under procedures of national law, comply with requests by the Court to provide the following assistance in relation to investigations or prosecutions:

(a) The identification and whereabouts of persons or the location of items;

(b) The taking of evidence, including testimony under oath, and the production of evidence, including expert opinions and reports necessary to the Court;

(c) The questioning of any person being investigated or prosecuted;

(d) The service of documents, including judicial documents;

(e) Facilitating the voluntary appearance of persons as witnesses or experts before the Court;

(f) The temporary transfer of persons as provided in paragraph 7;

(g) The examination of places or sites, including the exhumation and examination of grave sites;

(h) The execution of searches and seizures;

(i) The provision of records and documents, including official records and docu-

ja asiakirjat;

j) uhrien ja todistajien suojele sekä todisteiden säilyttäminen;

k) rikoksen tuottaman hyödyn, omaisuuden ja varojen sekä rikosvälineiden tunnistaminen, jäljittäminen ja jäädyttäminen tai takavarikointi mahdollista menettämismääräystä varten, tämän kuitenkaan vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin; ja

l) muun tyyppinen apu, jota pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntö ei kiellä, ja jonka tarkoituksena on helpottaa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien rikosten tutkintaa ja syytteen ajamista.

2. Tuomioistuimella on oikeus antaa tuomioistuimessa esiintyvälle todistajalle tai asiantuntijalle vakuutus siitä, että tuomioistuimella ei aseta häntä syytteeseen, vangitse häntä tai rajoita hänen henkilökohtaista vapautta sellaisen teon tai laiminlyönnin vuoksi, joka on edeltänyt tämän henkilön lähtöä pyynnön vastaanottaneesta valtiosta.

3. Kun tietyn 1 kappaleessa tarkoitetun avun täytäntöönpano on kielletty pyynnön vastaanottaneessa valtiossa sellaisen perustavaa laatua olevan oikeusperiaatteen nojalla, jota sovelletaan yleisesti, pyynnön vastaanottanut valtio neuvottelee tuomioistuimen kanssa viipymättä pyrkiäkseen ratkaisemaan asian. Neuvotteluissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, voidaanko apua antaa muulla tavalla tai tietyin ehdoin. Jos asiaa ei pystytä ratkaisemaan neuvottelujen avulla, tuomioistuin muuttaa tarvittaessa pyyntöään.

4. Sopimusvaltio voi 72 artiklan mukaisesti kieltäytyä vastaamasta apua koskevaan pyyntöön kokonaan tai osittain ainoastaan, jos pyyntö koskee sellaisten asiakirjojen esittämistä tai sellaisten todisteiden paljastamista, jotka liittyvät sen kansalliseen turvallisuuteen.

5. Ennen kuin pyynnön vastaanottanut valtio kieltäytyy vastaamasta apua koskevaan 1 kappaleen 1 kohdan mukaiseen pyyntöön, se harkitsee, voidaanko apua antaa tietyin ehdoin tai voidaanko apua antaa myöhemmin tai vaihtoehtoisella tavalla, edellyttäen kuitenkin, että jos tuomioistuin tai syyttäjä hyväksyy tietyin ehdoin annettavan avun, tuomioistuin tai syyttäjä myös

ments;

(j) The protection of victims and witnesses and the preservation of evidence;

(k) The identification, tracing and freezing or seizure of proceeds, property and assets and instrumentalities of crimes for the purpose of eventual forfeiture, without prejudice to the rights of bona fide third parties; and

(l) Any other type of assistance which is not prohibited by the law of the requested State, with a view to facilitating the investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.

2. The Court shall have the authority to provide an assurance to a witness or an expert appearing before the Court that he or she will not be prosecuted, detained or subjected to any restriction of personal freedom by the Court in respect of any act or omission that preceded the departure of that person from the requested State.

3. Where execution of a particular measure of assistance detailed in a request presented under paragraph 1, is prohibited in the requested State on the basis of an existing fundamental legal principle of general application, the requested State shall promptly consult with the Court to try to resolve the matter. In the consultations, consideration should be given to whether the assistance can be rendered in another manner or subject to conditions. If after consultations the matter cannot be resolved, the Court shall modify the request as necessary.

4. In accordance with article 72, a State Party may deny a request for assistance, in whole or in part, only if the request concerns the production of any documents or disclosure of evidence which relates to its national security.

5. Before denying a request for assistance under paragraph 1 (l), the requested State shall consider whether the assistance can be provided subject to specified conditions, or whether the assistance can be provided at a later date or in an alternative manner, provided that if the Court or the Prosecutor accepts the assistance subject to conditions, the Court of the Prosecutor shall abide by

noudattaa näitä ehtoja.

6. Jos apua koskevaan pyyntöön kieltäydään vastaamasta, pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio ilmoittaa kieltäytymisensä perusteista tuomioistuimelle tai syyttäjälle viipymättä.

7. a) Tuomioistuin voi pyytää vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä tunnistamista varten tai todistajanlausunnon tai muun avun antamista varten. Henkilö voidaan siirtää, jos seuraavat ehdot täyttyvät:

i) henkilö antaa vapaaehtoisesti ja asiaan vaikuttavista näkökohdista tietoisena suostumuksensa siirtoon; ja

ii) pyynnön vastaanottanut valtio suostuu siirtoon, jollei kyseisen valtion ja tuomioistuimen sopimissa ehdoissa toisin määrätä.

b) Siirrettävä henkilö pidetään säilössä. Kun siirron tarkoitus on täytetty, tuomioistuin palauttaa henkilön viipymättä pyynnön vastaanottaneeseen valtioon.

8. a) Tuomioistuin varmistaa asiakirjojen ja tietojen luottamuksellisuuden, jollei tietoja tarvita pyynnössä mainittua tutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten.

b) Pyyntöön vastaanottanut valtio voi tarvittaessa toimittaa asiakirjoja tai tietoja syyttäjälle luottamuksellisesti. Tässä tapauksessa syyttäjä voi käyttää niitä ainoastaan uusien todisteiden hankkimista varten.

c) Pyyntöön vastaanottanut valtio voi omasta aloitteestaan tai syyttäjän pyynnöstä myöhemmin suostua paljastamaan sellaisia asiakirjoja tai tietoja. Tässä tapauksessa niitä voidaan käyttää todisteina 5 ja 6 osan määräysten mukaisesti ja oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisesti.

9. a) i) Sellaisessa tapauksessa, että sopimusvaltio saa tuomioistuimelta ja kansainvälisen velvoitteen perusteella toiselta valtiolta kilpailevat pyynnöt, jotka koskevat muuta yhteistyötä kuin luovuttamista, sopimusvaltio pyrkii tuomioistuimen ja kyseisen toisen valtion kanssa neuvottelemalla vastaamaan molempiin pyyntöihin, tarvittaessa lykkäämällä toista pyyntöä tai asettamalla sille ehtoja.

ii) Mikäli molempiin pyyntöihin vastaaminen ei onnistu, kilpailevat pyynnöt rat-

them.

6. If a request for assistance is denied, the requested State Party shall promptly inform the Court or the Prosecutor of the reasons for such denial.

7. (a) The Court may request the temporary transfer of a person in custody for purposes of identification or for obtaining testimony or other assistance. The person may be transferred if the following conditions are fulfilled:

(i) The person freely gives his or her informed consent to the transfer; and

(ii) The requested State agrees to the transfer, subject to such conditions as that State and the Court may agree.

(b) The person being transferred shall remain in custody. When the purposes of the transfer have been fulfilled, the Court shall return the person without delay to the requested State.

8. (a) The Court shall ensure the confidentiality of documents and information, except as required for the investigation and proceedings described in the request.

(b) The requested State may, when necessary, transmit documents or information to the Prosecutor on a confidential basis. The Prosecutor may then use them solely for the purpose of generating new evidence,

(c) The requested State may, on its own motion or at the request of the Prosecutor, subsequently consent to the disclosure of such documents or information. They may then be used as evidence pursuant to the provisions of Parts 5 and 6 and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

9. (a) (i) In the event that a State Party receives competing requests, other than for surrender or extradition, from the Court and from another State pursuant to an international obligation, the State Party shall endeavour, in consultation with the Court and the other State, to meet both requests, if necessary by postponing or attaching conditions to one or the other request.

(ii) Failing that, competing requests shall be resolved in accordance with the princi-

kaistaan 90 artiklassa mainittujen periaatteiden mukaisesti.

b) Jos tuomioistuimen pyyntö kuitenkin koskee tietoja, omaisuutta tai henkilöitä, jotka ovat kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön valvonnassa kansainvälisen sopimuksen nojalla, pyynnön vastaanottanut valtio ilmoittaa tästä tuomioistuimelle, jolloin tuomioistuin osoittaa pyyntönsä tälle kolmannelle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle.

10. a) Tuomioistuin voi pyynnöstä tehdä yhteistyötä sopimusvaltion kanssa ja tarjota tälle apua sellaisen toiminnan tutkinnan tai sitä koskevan oikeudenkäynnin osalta, joka on tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva rikos tai pyynnön vastaanottaneen valtion kansallisen lainsäädännön vastainen törkeä rikos.

b) i) Tämän kappaleen (a) kohdan mukaisesti annettavaan apuun sisältyy muun muassa:

a) tuomioistuimen suorittaman tutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana saatujen lausuntojen, asiakirjojen tai muiden todisteiden toimittaminen; ja

b) tuomioistuimen määräyksestä vangittuna olevan henkilön kuulustelu;

ii) Tämän kappaleen (b) (i) (a) kohdassa tarkoitetun avun tapauksessa:

a) asiakirjojen tai muiden todisteiden toimittamiseen vaaditaan kyseisen valtion lupa, jos ne on saatu valtion avustuksella;

b) lausuntojen, asiakirjojen tai muiden todisteiden toimittamista koskevat 68 artiklan määräykset, jos ne on saatu todistajalta tai asiantuntijalta.

c) Tuomioistuin voi tässä kappaleessa mainittujen ehtojen mukaisesti hyväksyä tämän kappaleen mukaisen apua koskevan pyynnön valtiolta, joka ei ole tämän perussäännön sopimuspuoli.

94 artikla

Pyynnön täytäntöönpanon lykkääminen meneillään olevan tutkinnan tai syytteen ajamisen osalta

1. Jos pyynnön välitön täytäntöönpano häittäisi muun kuin pyynnön kohteena ole-

ples established in article 90.

b) Where, however, the request from the Court concerns information, property or persons which are subject to the control of a third State or an international organization by virtue of an international agreement, the requested States shall so inform the Court and the Court shall direct its request to the third State or international organization.

10. (a) The Court may, upon request, cooperate with and provide assistance to a State Party conducting an investigation into or trial in respect of conduct which constitutes a crime within the jurisdiction of the Court or which constitutes a serious crime under the national law of the requesting State.

(b) (i) The assistance provided under subparagraph (a) shall include, inter alia:

(a) The transmission of statements, documents or other types of evidence obtained in the course of an investigation or a trial conducted by the Court; and

(b) The questioning of any person detained by order of the Court;

(ii) In the case of assistance under subparagraph (b) (i) (a):

(a) If the documents or other types of evidence have been obtained with the assistance of a State, such transmission shall require the consent of that State;

(b) If the statements, documents or other types of evidence have been provided by a witness or expert, such transmission shall be subject to the provisions of article 68.

(c) The Court may, under the conditions set out in this paragraph, grant a request for assistance under this paragraph from a State which is not a Party to this Statute.

Article 94

Postponement of execution of a request in respect of ongoing investigation or prosecution

1. If the immediate execution of a request would interfere with an ongoing investiga-

van tapauksen meneillään olevaa tutkintaa tai syytteen ajamista, pyynnön vastaanottanut valtio voi lykätä pyynnön täytäntöönpanoa tuomioistuimen kanssa sovituksi ajaksi. Lykkäys ei kuitenkaan saa olla pidempi kuin on tarpeen asiaan liittyvän tutkinnan tai syytteen ajamisen päättämiseksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Ennen lykkäyspäätöksen tekemistä pyynnön vastaanottaneen valtion tulisi harkita, voidaanko apua antaa välittömästi tietyin ehdoin.

2. Jos lykkäyspäätös tehdään 1 kappaleen mukaisesti, syyttäjä voi kuitenkin pyytää toimenpiteitä todisteiden säilyttämiseksi 93 artiklan 1 (j) kappaleen mukaisesti.

95 artikla

Pyynnön täytäntöönpanon lykkääminen tapauksen käsiteltäväksi ottamisen vastustuksen osalta

Pyynnön vastaanottanut valtio voi lykätä tämän osan mukaisesti esitetyn pyynnön täytäntöönpanoa odottaessaan tuomioistuimen päätöstä, jos tuomioistuin on käsittelemässä tapauksen käsiteltäväksi ottamisen vastustamista 18 tai 19 artiklan mukaisesti, ellei tuomioistuin ole nimenomaisesti määrännyt, että syyttäjä voi jatkaa sellaisten todisteiden keräämistä 18 tai 19 artiklan mukaisesti.

96 artikla

93 artiklan mukaista muuta apua koskevan pyynnön sisältö

1. Tämän perussäännön 93 artiklassa tarkoitettua muuta apua koskeva pyyntö tehdään kirjallisesti. Kiireellisissä tapauksissa pyyntö voidaan tehdä millä tahansa keinolla, joka mahdollistaa sen kirjallisen tulostamisen, edellyttäen kuitenkin, että pyyntö vahvistetaan 87 artiklan 1 kappaleen (a) kohdassa määrätyllä tavalla.

2. Pynnön tulee sisältää tai siihen tulee liittää mahdollisuuksien mukaan:

a) tiivistelmä pyynnön ja pyydetyn avun

tion or prosecution of a case different from that to which the request relates, the requested State may postpone the execution of the request for a period of time agreed upon with the Court. However, the postponement shall be no longer than is necessary to complete the relevant investigation or prosecution in the requested State. Before making a decision to postpone, the requested State should consider whether the assistance may be immediately provided subject to certain conditions.

2. If a decision to postpone is taken pursuant to paragraph 1, the Prosecutor may, however, seek measures to preserve evidence, pursuant to article 93, paragraph 1 (j).

Article 95

Postponement of execution of a request in respect of an admissibility challenge

Where there is an admissibility challenge under consideration by the Court pursuant to article 18 or 19, the requested State may postpone the execution of a request under this Part pending a determination by the Court, unless the Court has specifically ordered that the Prosecutor may pursue the collection of such evidence pursuant to article 18 or 19.

Article 96

Contents of request for other forms of assistance under article 93

1. A request for other forms of assistance referred to in article 93 shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).

2. The request shall, as applicable, contain or be supported by the following:

(a) A concise statement of the purpose of

tarkoituksesta, mukaan luettuna sen oikeudellinen perusta ja pyynnön perusteet;

b) mahdollisimman yksityiskohtaiset tiedot sen henkilön tai paikan sijainnista tai tunnistamisesta, joka tulee löytää tai tunnistaa, jotta pyydettyä apua voidaan antaa;

c) tiivistelmä pyynnön taustalla olevista oleellisista tosiseikoista;

d) noudatettavan menettelyn tai vaatimuksen perusteet ja yksityiskohdat;

e) sellaiset tiedot, joita voidaan edellyttää pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön nojalla, jotta pyyntö voidaan panna täytäntöön; ja

f) muut oleelliset tiedot pyydetyn avun antamiseksi.

3. Tuomioistuimen pyynnöstä sopimusvaltio neuvottelee tuomioistuimen kanssa yleisesti tai tietyistä asiasta sellaisten kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien vaatimusten osalta, joita voidaan soveltaa 2 (e) kappaleen nojalla. Neuvottelujen aikana sopimusvaltio ilmoittaa tuomioistuimelle sen kansallisen lainsäädännön erityisistä vaatimuksista.

4. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan mahdollisuuksien mukaan myös tuomioistuimelle esitettyyn apua koskevaan pyyntöön.

97 artikla

Neuvottelut

Jos sopimusvaltio vastaanottaa tämän osan mukaisen pyynnön, jonka osalta se havaitsee sellaisia ongelmia, jotka voivat estää tai haitata pyynnön täytäntöönpanoa, kyseinen valtio neuvottelee tuomioistuimen kanssa viipymättä ratkaistakseen asian. Tällaisia ongelmia voivat olla muun muassa:

a) pyynnön täytäntöönpanemisen kannalta riittämättömät tiedot;

b) luovuttamista koskevan pyynnön osalta se, että yrityksistä huolimatta pyynnön kohteena olevaa henkilöä ei onnistuta löytämään, tai että suoritettu tutkinta on osoittanut, että pyynnön vastaanottaneessa valtiossa oleva henkilö ei selvästikään ole pidätysmääräyksessä mainittu henkilö; tai

the request and the assistance sought, including the legal basis and the grounds for the request;

(b) As much detailed information as possible about the location or identification of any person or place that must be found or identified in order for the assistance sought to be provided;

(c) A concise statement of the essential facts underlying the request;

(d) The reasons for and details of any procedure or requirement to be followed;

(e) Such information as may be required under the law of the requested State in order to execute the request; and

(f) Any other information relevant in order for the assistance sought to be provided.

3. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any requirements under its national law that may apply under paragraph 2 (e). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.

4. The provisions of this article shall, where applicable, also apply in respect of a request for assistance made to the Court.

Article 97

Consultations

Where a State Party receives a request under this Part in relation to which it identifies problems which may impede or prevent the execution of the request, that State shall consult with the Court without delay in order to resolve the matter. Such problems may include, inter alia:

(a) Insufficient information to execute the request;

(b) In the case of a request for surrender, the fact that despite best efforts, the person sought cannot be located or that the investigation conducted has determined that the person in the requested State is clearly not the person named in the warrant; or

c) se tosiseikka, että pyynnön täytäntöönpano sellaisenaan vaatisi pyynnön vastaanottanutta valtiota rikkomaan aikaisempaa sopimusvelvoitetta, joka sillä on suhteessa toiseen valtioon.

98 artikla

Yhteistyö koskemattomuudesta luopumisen ja luovuttamiseen suostumisen osalta

1. Tuomioistuin ei voi pyytää luovuttamista tai apua, jos se edellyttäisi pyynnön vastaanottavan valtion toimivan kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteidensa vastaisesti suhteessa kolmannen valtion henkilön tai omaisuuden valtiolliseen tai diplomaattiseen koskemattomuuteen, ellei tuomioistuin ensin pääse yhteistyöhön kyseisen kolmannen valtion kanssa koskemattomuudesta luopumiseksi.

2. Tuomioistuin ei voi pyytää luovuttamista, jos se edellyttäisi pyynnön vastaanottavan valtion toimivan sellaisiin kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien velvoitteidensa vastaisesti, joiden mukaisesti luovuttavan valtion suostumusta edellytetään henkilön luovuttamiseksi kyseisestä valtiossa tuomioistuimeen, ellei tuomioistuin ensin pääse yhteistyöhön luovuttavan valtion kanssa suostumuksen saamiseksi luovuttamiselle.

99 artikla

93 ja 96 artiklan mukaisten pyyntöjen täytäntöönpano

1. Apua koskevat pyynnöt pannaan täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön määräämän menettelyn mukaisesti ja, ellei sellainen lainsäädäntö kiellä sitä, pyynnössä mainitulla tavalla, muun muassa noudattamalla pyynnössä mainittuja menettelyä tai sellaista menettelyä, joka mahdollistaa pyynnössä mainittujen henkilöiden läsnäolon ja avustamisen täytäntöönpanossa.

2. Kiireellisten pyyntöjen osalta vastausta varten tuotetut asiakirjat tai todisteet lähetetään tuomioistuimen pyynnöstä kiireelliseksi

(c) The fact that execution of the request in its current form would require the requested State to breach a pre-existing treaty obligation undertaken with respect to another State.

Article 98

Cooperation with respect to waiver of immunity and consent to surrender

1. The Court may not proceed with a request for surrender or assistance which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international law with respect to the State or diplomatic immunity of a person or property of a third State, unless the Court can first obtain the cooperation of that third State for the waiver of the immunity.

2. The Court may not proceed with a request for surrender which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international agreements pursuant to which the consent of a sending State is required to surrender a person of that State to the Court, unless the Court can first obtain the cooperation of the sending State for the giving of consent for the surrender.

Article 99

Execution of requests under articles 93 and 96

1. Requests for assistance shall be executed in accordance with the relevant procedure under the law of the requested State and, unless prohibited by such law, in the manner specified in the request, including following any procedure outlined therein or permitting persons specified in the request to be present at and assist in the execution process.

2. In the case of an urgent request, the documents or evidence produced in response shall, at the request of the Court, be

nä.

3. Pyynnön vastaanottaneen valtion vastaukset toimitetaan niiden alkuperäisellä kielellä ja alkuperäisessä muodossa.

4. Sen rajoittamatta tämän osan muiden artiklojen soveltamista, ja jos se on tarpeen sellaisen pyynnön onnistuneelle täytäntöönpanolle, joka voidaan panna täytäntöön ilman pakkotoimenpiteitä, erityisesti kun on kyse henkilön haastattelusta tai todistajalausannon ottamisesta henkilöltä vapaaehtoisesti, mikä voi tapahtua myös ilman pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisten läsnäoloa, jos se on tarpeen pyynnön täytäntöönpanolle, tai kun on kyse julkisen tapahtumapaikan tai muun julkisen paikan tutkimisesta muuttamatta sitä, syyttäjä voi panna pyynnön välittömästi täytäntöön valtion alueella seuraavasti:

a) kun pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio on valtio, jonka alueella rikoksen väitetään tapahtuneen, ja tapauksen käsiteltäväksi ottamisesta on päätetty 18 tai 19 artiklan mukaisesti, syyttäjä voi välittömästi panna sellaisen pyynnön täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion kanssa mahdollisesti käytyjen neuvottelujen mukaisesti;

b) muissa tapauksissa syyttäjä voi panna sellaisen pyynnön täytäntöön pyynnön vastaanottaneen sopimusvaltion kanssa käytyjen neuvottelujen mukaisesti ja ottaen huomioon kohtuulliset ehdot tai kyseisen sopimusvaltion herättämät kysymykset. Jos pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio havaitsee pyynnön tämän kohdan mukaiseen täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia, se neuvottelee tuomioistuimen kanssa viipymättä asian ratkaisemiseksi.

5. Sellaisia määräyksiä, jotka antavat tuomioistuimen 72 artiklan mukaisesti kuulemalle tai tutkimalle henkilölle mahdollisuuden vedota rajoituksiin, joiden tarkoituksena on estää kansalliseen turvallisuuteen liittyvien luottamuksellisten tietojen paljastaminen, sovelletaan myös tämän artiklan mukaisten apua koskevien pyyntöjen täytäntöönpanoon.

sent urgently.

3. Replies from the requested State shall be transmitted in their original language and form.

4. Without prejudice to other articles in this Part, where it is necessary for the successful execution of a request which can be executed without any compulsory measures, including specifically the interview of or taking evidence from a person on a voluntary basis, including doing so without the presence of the authorities of the requested State Party if it is essential for the request to be executed, and the examination without modification of a public site or other public place, the Prosecutor may execute such request directly on the territory of a State as follows:

(a) When the State Party requested is a State on the territory of which the crime is alleged to have been committed, and there has been a determination of admissibility pursuant to article 18 or 19, the Prosecutor may directly execute such request following all possible consultations with the requested State Party;

(b) In other cases, the Prosecutor may execute such request following consultations with the requested State Party and subject to any reasonable conditions or concerns raised by that State Party. Where the requested State Party identifies problems with the execution of a request pursuant to this subparagraph it shall, without delay, consult with the Court to resolve the matter.

5. Provisions allowing a person heard or examined by the Court under article 72 to invoke restrictions designed to prevent disclosure of confidential information connected with national security shall also apply to the execution of requests for assistance under this article.

100 artikla

Article 100

*Kustannukset**Costs*

1. Pyyntöä vastaanottanut valtio vastaa tavanomaisista pyyntöjen täytäntöönpanon aiheuttamista kustannuksista alueellaan, lukuun ottamatta seuraavia kustannuksia, joista tuomioistuimien vastaa:

a) todistajien ja asiantuntijoiden matkakustannukset ja turvallisuuteen liittyvät kustannukset tai säilössä olevien henkilöiden 93 artiklan mukaiset siirtokustannukset;

b) käännös-, tulkkauksen- ja transkriptiokustannukset;

c) tuomareiden, syyttäjän, apulaissyyttäjäen, kirjaajan, apulaiskirjaajan ja kaikkien tuomioistuimen elinten henkilökunnan matka- ja ylläpitokustannukset;

d) tuomioistuimen pyytämien asiantuntijalausuntojen tai raporttien aiheuttamat kustannukset;

e) kustannukset, jotka liittyvät luovutettavan henkilön kuljettamiseen tuomioistuimeen tämän henkilön oleskeluvaltiosta; ja

f) ylimääräiset kustannukset, jotka ovat mahdollisesti aiheutuneet pyyntöä täytäntöönpanosta neuvottelujen jälkeen.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen määräyksiä sovelletaan tarvittaessa pyyntöihin, joita sopimusvaltiot ovat osoittaneet tuomioistuimelle. Sellaisessa tapauksessa tuomioistuin vastaa tavanomaisista täytäntöönpanokustannuksista.

1. The ordinary costs for execution of requests in the territory of the requested State shall be borne by that State, except for the following, which shall be borne by the Court:

(a) Costs associated with the travel and security of witnesses and experts or the transfer under article 93 of persons in custody;

(b) Costs of translation, interpretation and transcription;

(c) Travel and subsistence costs of the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar, the Deputy Registrar and staff of any organ of the Court;

(d) Costs of any expert opinion or report requested by the Court;

(e) Costs associated with the transport of a person being surrendered to the Court by a custodial State; and

(f) Following consultations, any extraordinary costs that may result from the execution of a request.

2. The provisions of paragraph 1 shall, as appropriate, apply to requests from States Parties to the Court. In that case, the Court shall bear the ordinary costs of execution.

101 artikla

Article 101

*Erityissääntö**Rule of speciality*

1. Tämän perussäännön nojalla tuomioistuimelle luovutettua henkilöä vastaan ei saa järjestää oikeudenkäyntiä, eikä häntä saa rangaista tai vangita muun ennen luovuttamista tapahtuneen toiminnan perusteella kuin niiden rikosten perusteella, joiden johdosta henkilö on luovutettu.

2. Tuomioistuin voi pyytää henkilön sille luovuttanutta valtiota myöntämään poikkeuksen 1 kappaleen mukaisiin vaatimuksiin. Tarvittaessa tuomioistuin antaa lisätietoja 91 artiklan mukaisesti. Sopimusvaltioilla on

1. A person surrendered to the Court under this Statute shall not be proceeded against, punished or detained for any conduct committed prior to surrender, other than the conduct or course of conduct which forms the basis of the crimes for which that person has been surrendered.

2. The Court may request a waiver of the requirements of paragraph 1 from the State which surrendered the person to the Court and, if necessary, the Court shall provide additional information in accordance with

oikeus myöntyä tuomioistuimen pyyntöön ja niiden tulisi pyrkiä tekemään niin.

article 91. States Parties shall have the authority to provide a waiver to the Court and should endeavour to do so.

102 artikla

Article 102

Käsitteiden käyttö

Use of terms

Tässä perussäännössä:

For the purposes of this Statute:

a) "luovuttaminen tuomioistuimelle" tarkoittaa henkilön luovuttamista tuomioistuimelle valtion toimesta tämän perussäännön mukaisesti.

(a) "surrender" means the delivering up of a person by a State to the Court, pursuant to this Statute.

b) "luovuttaminen valtiolle" tarkoittaa henkilön luovuttamista valtiosta toiseen sopimuksen, yleissopimuksen tai kansallisen lainsäädännön määräysten mukaisesti.

(b) "extradition" means the delivering up of a person by one State to another as provided by treaty, convention or national legislation.

10 OSA

PART 10

TÄYTÄNTÖÖNPANO

ENFORCEMENT

103 artikla

Article 103

Valtioiden merkitys vankeusrangaistusten täytäntöönpanossa

Role of States in enforcement of sentences of imprisonment

1. a) Vankeusrangaistus suoritetaan valtiossa, jonka tuomioistuin on valinnut sellaisten valtioiden luettelosta, jotka ovat ilmoittaneet tuomioistuimelle halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä.

1. (a) A sentence of imprisonment shall be served in a State designated by the Court from a list of States which have indicated to the Court their willingness to accept sentenced persons.

b) Ilmoittaessaan halukkuudestaan ottaa vastaan tuomittuja henkilöitä, valtio voi asettaa vastaanottamiselle tuomioistuimen kanssa sovittuja ja tämän osan mukaisia ehtoja.

(b) At the time of declaring its willingness to accept sentenced persons, a State may attach conditions to its acceptance as agreed by the Court and in accordance with this Part.

c) Tiettyä tapausta varten valittu valtio ilmoittaa tuomioistuimelle viipymättä, hyväksyykö se tuomioistuimen valinnan.

(c) A State designated in a particular case shall promptly inform the Court whether it accepts the Court's designation.

2. a) Täytäntöönpanovaltio ilmoittaa tuomioistuimelle olosuhteista, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa vankeusrangaistuksen ehtoihin tai pituuteen, mukaan luettuna 1 kappaleen mukaisesti sovittujen ehtojen soveltaminen. Tuomioistuimelle ilmoitetaan vähintään 45 vuorokautta ennen tällaisten tiedossa olevien tai ennakoitavien olosuhteiden soveltamisesta. Tämän ajanjakson aikana täytäntöönpanovaltio ei ryhdy toi-

2. (a) The State of enforcement shall notify the Court of any circumstances, including the exercise of any conditions agreed under paragraph 1, which could materially affect the terms or extent of the imprisonment. The Court shall be given at least 45 days' notice of any such known or foreseeable circumstances. During this period, the State of enforcement shall take no action that might prejudice its obligations under

menpiteisiin, jotka voisivat vaikuttaa sen 110 artiklan mukaisiin velvoitteisiin.

b) Jos tuomioistuin ei voi hyväksyä (a) kohdassa tarkoitettuja olosuhteita, se ilmoittaa tästä täytäntöönpanovaltiolle ja toimii 104 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

3. Käyttäessään harkintavaltaansa valitakseen täytäntöönpanovaltion 1 kappaleen mukaisesti, tuomioistuin ottaa huomioon seuraavat seikat:

a) periaate, jonka mukaan sopimusvaltioiden tulisi jakaa vastuu vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä määrättyjen tasaisen jakauman periaatteiden mukaisesti;

b) laajalti hyväksytyjen kansainvälisten sopimusten mukaisten vankien kohtelua koskevien vaatimusten soveltaminen;

c) tuomitun henkilön mielipiteet;

d) tuomitun henkilön kansallisuus;

e) muut täytäntöönpanovaltion osoittamista koskevat olennaiset tekijät, jotka liittyvät rikoksen tai tuomitun henkilön olosuhteisiin tai rangaistuksen tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

4. Jos täytäntöönpanovaltiota ei valita 1 kappaleen mukaisesti, vankeusrangaistus suoritetaan isäntävaltion tarjoamassa vankilassa 3 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetun päämajasopimuksen ehtojen mukaisesti. Sellaisessa tapauksessa tuomioistuin vastaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aiheuttamista kustannuksista.

104 artikla

Valitun täytäntöönpanovaltion muutos

1. Tuomioistuin voi milloin tahansa päättää siirtää tuomitun henkilön toisen valtion vankilaan.

2. Tuomittu henkilö voi milloin tahansa hakea tuomioistuimelta siirtoa täytäntöönpanovaltiosta.

article 110.

(b) Where the Court cannot agree to the circumstances referred to in subparagraph (a), it shall notify the State of enforcement and proceed in accordance with article 104, paragraph 1.

3. In exercising its discretion to make a designation under paragraph 1, the Court shall take into account the following:

(a) The principle that States Parties should share the responsibility for enforcing sentences of imprisonment, in accordance with principles of equitable distribution, as provided in the Rules of Procedure and Evidence;

(b) The application of widely accepted international treaty standards governing the treatment of prisoners;

(c) The views of the sentenced person;

(d) The nationality of the sentenced person;

(e) Such other factors regarding the circumstances of the crime or the person sentenced, or the effective enforcement of the sentence, as may be appropriate in designating the State of enforcement.

4. If no State is designated under paragraph 1, the sentence of imprisonment shall be served in a prison facility made available by the host State, in accordance with the conditions set out in the headquarters agreement referred to in article 3, paragraph 2. In such a case, the costs arising out of the enforcement of a sentence of imprisonment shall be borne by the Court.

Article 104

Change in designation of State of enforcement

1. The Court may, at any time, decide to transfer a sentenced person to a prison of another State.

2. A sentenced person may, at any time, apply to the Court to be transferred from the State of enforcement.

105 artikla

Article 105

*Rangaistuksen täytäntöönpano**Enforcement of the sentence*

1. Jollei valtion 103 artiklan 1 kappaleen (b) kohdan mukaisesti täsmentämissä ehtoissa toisin määrätä, vankeusrangaistus sitoo sopimusvaltioita, jotka eivät missään tapauksessa muuta sitä.

1. Subject to conditions which a State may have specified in accordance with article 103, paragraph 1 (b), the sentence of imprisonment shall be binding on the States Parties, which shall in no case modify it.

2. Ainoastaan tuomioistuimella on oikeus päättää valitusta ja ylimääräistä muutoshakua koskevasta hakemuksesta. Täytäntöönpanovaltio ei estä tuomittua henkilöä tekemästä sellaista hakemusta.

2. The Court alone shall have the right to decide any application for appeal and revision. The State of enforcement shall not impede the making of any such application by a sentenced person.

106 artikla

Article 106

*Vankeusrangaistusten ja niihin liittyvien ehtojen täytäntöönpanon valvonta**Supervision of enforcement of sentences and conditions of imprisonment*

1. Tuomioistuin valvoo vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon tulee olla yhdenmukainen laajalti hyväksytyjen kansainvälisten sopimusten mukaisten vankien kohtelua koskevien vaatimusten kanssa.

1. The enforcement of a sentence of imprisonment shall be subject to the supervision of the Court and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners.

2. Vankeusrangaistukseen liittyvät ehdot ovat täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisia, ja niiden tulee olla yhdenmukaisia laajalti hyväksytyjen kansainvälisten sopimusten mukaisten vankien kohtelua koskevien vaatimusten kanssa; ehdot eivät saa missään tapauksessa poiketa niistä ehtoista, joita sovelletaan täytäntöönpanovaltiossa vastaavista rikoksista tuomittuihin vankeihin.

2. The conditions of imprisonment shall be governed by the law of the State of enforcement and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners; in no case shall such conditions be more or less favourable than those available to prisoners convicted of similar offences in the State of enforcement.

3. Tuomitun henkilön ja tuomioistuimen välistä yhteydenpitoa ei estetä ja se on luottamuksellista.

3. Communications between a sentenced person and the Court shall be unimpeded and confidential.

107 artikla

Article 107

*Henkilön siirtäminen rangaistuksen suorittamisen jälkeen**Transfer of the person upon completion of sentence*

1. Rangaistuksen suorittamisen jälkeen henkilö, joka ei ole täytäntöönpanovaltion kansalainen, voidaan siirtää täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti valtioon, joka on velvollinen ottamaan hänet vastaan, tai toiseen valtioon, joka suostuu

1. Following completion of the sentence, a person who is not a national of the State of enforcement may, in accordance with the law of the State of enforcement, be transferred to a State which is obliged to receive him or her, or to another State which agrees

ottamaan hänet vastaan, ottaen huomioon kyseiseen valtioon siirrettävän henkilön mahdolliset toivomukset, ellei täytäntöönpanovaltio salli henkilön pysyvän alueellaan.

2. Jos mikään valtio ei vastaa henkilön toiseen valtioon siirtämisestä aiheutuvista kustannuksista, tuomioistuin vastaa niistä.

3. Jollei 108 artiklassa toisin määrätä, täytäntöönpanovaltio voi myös luovuttaa henkilön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti valtioon, joka on pyytänyt kyseisen henkilön luovuttamista rikoksen johdosta tai luovuttamista muuten oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

108 artikla

Syyttämistä tai rangaistuksen määräämistä koskevat rajoitukset muiden rikosten osalta

1. Täytäntöönpanovaltion hallussa olevaa tuomittua henkilöä ei aseteta syytteeseen, rangaista tai luovuteta rikoksen johdosta kolmanteen valtioon sellaisen toiminnan johdosta, joka on tapahtunut ennen henkilön kuljettamista täytäntöönpanovaltioon, ellei tuomioistuin ole hyväksynyt tällaista syytteeseen asettamista, rangaistuksen määräämistä tai rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista täytäntöönpanovaltion pyynnöstä.

2. Tuomioistuin päättää asiasta tuomittua henkilöä kuultuaan.

3. Tämän artiklan 1 kappaletta ei enää sovelleta, jos tuomittu henkilö sen jälkeen, kun hän on suorittanut tuomioistuimen määräämän rangaistuksen kokonaan, pysyy vapaaehtoisesti yli 30 vuorokautta täytäntöönpanovaltion alueella tai palaa kyseisen valtion alueelle lähdettyään sieltä.

109 artikla

Sakkojen ja menettämisseuraamusten täytäntöönpano

1. Sopimusvaltiot panevat tuomioistuimen 7 osan mukaisesti määräämät sakot tai me-

to receive him or her, taking into account any wishes of the person to be transferred to that State, unless the State of enforcement authorizes the person to remain in its territory.

2. If no State bears the costs arising out of transferring the person to another State pursuant to paragraph 1, such costs shall be borne by the Court.

3. Subject to the provisions of article 108, the State of enforcement may also, in accordance with its national law, extradite or otherwise surrender the person to a State which has requested the extradition or surrender of the person for purposes of trial or enforcement of a sentence.

Article 108

Limitation on the prosecution or punishment of other offences

1. A sentenced person in the custody of the State of enforcement shall not be subject to prosecution or punishment or to extradition to a third State for any conduct engaged in prior to that person's delivery to the State of enforcement, unless such prosecution, punishment or extradition has been approved by the Court at the request of the State of enforcement.

2. The Court shall decide the matter after having heard the views of the sentenced person.

3. Paragraph 1 shall cease to apply if the sentenced person remains voluntarily for more than 30 days in the territory of the State of enforcement after having served the full sentence imposed by the Court, or returns to the territory of that State after having left it.

Article 109

Enforcement of fines and forfeiture measures

1. States Parties shall give effect to fines or forfeitures ordered by the Court under

nettämisseuraamukset täytäntöön kansallisen lainsäädännön määräämän menettelyn mukaisesti, tämän kuitenkin vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin.

2. Jos sopimusvaltio ei pysty panemaan menettämisseuraamusta koskevaa määräystä täytäntöön, se ryhtyy toimenpiteisiin periäkseen tuomioistuimen menetetyksi määräämän rikoksen tuottaman hyödyn, omaisuuden tai varojen arvon, tämän vaikuttamatta vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksiin.

3. Omaisuus tai kiinteän omaisuuden myynnin tuotto tai tarvittaessa muun omaisuuden myynnin tuotto, jonka sopimusvaltio saa tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanon seurauksena siirretään tuomioistuimelle.

110 artikla

Tuomioistuimen suorittama rangaistuksen lyhentämisen käsittely

1. Täytäntöönpanovaltio ei vapauta henkilöä ennen tuomioistuimen määräämän rangaistusajan päättymistä.

2. Ainoastaan tuomioistuimella on oikeus päättää rangaistuksen lyhentämisestä, ja se päättää asiasta kyseistä henkilöä kuultuaan.

3. Kun henkilö on suorittanut kaksi kolmasosaa rangaistuksestaan tai 25 vuotta elinkautisesta rangaistuksesta, tuomioistuin ottaa rangaistuksen uudelleen käsiteltäväksi päättääkseen, tulisiko sitä lyhentää. Tällaista uudelleen käsittelyä ei suoriteta aikaisemmin.

4. Suorittaessaan 3 kappaleen mukaista uudelleen käsittelyä, tuomioistuin voi lyhentää rangaistusta, jos se katsoo, että yksi tai useampi seuraavista tekijöistä vallitsee:

a) henkilö on varhaisessa vaiheessa ja jatkuvasti halukas tekemään yhteistyötä tuomioistuimen kanssa tutkinnan ja syytteiden ajamisen osalta;

b) henkilö auttaa vapaaehtoisesti tuomioistuimen tuomioiden ja määräysten täytäntöönpanon mahdollistamisessa muissa tapauksissa, ja tarjoaa erityisesti apua sakkoihin, menettämisseuraamuksia tai korvauksia

Part 7, without prejudice to the rights of bona fide third parties, and in accordance with the procedure of their national law.

2. If a State Party is unable to give effect to an order for forfeiture, it shall take measures to recover the value of the proceeds, property or assets ordered by the Court to be forfeited, without prejudice to the rights of bona fide third parties.

3. Property, or the proceeds of the sale of real property or, where appropriate, the sale of other property, which is obtained by a State Party as a result of its enforcement of a judgement of the Court shall be transferred to the Court.

Article 110

Review by the Court concerning reduction of sentence

1. The State of enforcement shall not release the person before expiry of the sentence pronounced by the Court.

2. The Court alone shall have the right to decide any reduction of sentence, and shall rule on the matter after having heard the person.

3. When the person has served two thirds of the sentence, or 25 years in the case of life imprisonment, the Court shall review the sentence to determine whether it should be reduced. Such a review shall not be conducted before that time.

4. In its review under paragraph 3, the Court may reduce the sentence if it finds that one or more of the following factors are present:

(a) The early and continuing willingness of the person to cooperate with the Court in its investigations and prosecutions;

(b) The voluntary assistance of the person in enabling the enforcement of the judgements and orders of the Court in other cases, and in particular providing assistance in locating assets subject to orders of fine,

koskevien määräysten kohteena olevien sellaisten varojen paikallistamisessa, joita voidaan käyttää uhrien eduksi; tai

c) muut oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien määräysten mukaiset tekijät, jotka osoittavat selkeän ja merkittävän olosuhteiden muutoksen, joka on riittävä rangaistuksen lyhentämisen perustelemiseksi.

5. Jos tuomioistuin katsoo alustavan 3 kappaleen mukaisen uudelleen käsittelyn yhteydessä, että rangaistuksen lyhentäminen ei ole asianmukaista, se tarkastelee rangaistuksen lyhentämistä tämän jälkeen sellaisin väliajoin ja sellaisten vaatimusten mukaisesti, joista määrätään oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevissa säännöissä.

111 artikla

Karkaaminen

Jos tuomittu henkilö karkaa säilöstä ja täytäntöönpanovaltiosta, tämä valtio voi tuomioistuimen kanssa neuvoteltuaan pyytää kyseisen henkilön luovuttamista olemassa olevien kahdenvälisen tai monenvälisen järjestelyjen mukaisesti valtiosta, jossa hänet tavataan, tai pyytää, että tuomioistuin pyytää henkilön luovuttamista 9 osan määräysten mukaisesti. Tuomioistuin voi neuvoa kuljettamaan henkilön valtioon, jossa hän oli suorittamassa rangaistustaan tai toiseen tuomioistuimen osoittamaan valtioon.

11 OSA

SOPIMUSVALTIOIDEN KOKOUS

112 artikla

Sopimusvaltioiden kokous

1. Tällä perussäännöllä perustetaan sopimusvaltioiden kokous. Kullakin sopimusvaltiolla on kokouksessa yksi edustaja, jonka mukana voi olla varaedustajia ja neuvonantajia. Muut tämän perussäännön tai

forfeiture or reparation which may be used for the benefit of victims; or

(c) Other factors establishing a clear and significant change of circumstances sufficient to justify the reduction of sentence, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.

5. If the Court determines in its initial review under paragraph 3 that it is not appropriate to reduce the sentence, it shall thereafter review the question of reduction of sentence at such intervals and applying such criteria as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 111

Escape

If a convicted person escapes from custody and flees the State of enforcement, that State may, after consultation with the Court, request the person's surrender from the State in which the person is located pursuant to existing bilateral or multilateral arrangements, or may request that the Court seek the person's surrender, in accordance with Part 9. It may direct that the person be delivered to the State in which he or she was serving the sentence or to another State designated by the Court.

PART 11

ASSEMBLY OF STATES PARTIES

Article 112

Assembly of States Parties

1. An Assembly of States Parties to this Statute is hereby established. Each State Party shall have one representative in the Assembly who may be accompanied by alternates and advisers. Other States which

päätösasiakirjan allekirjoittaneet valtiot voivat olla tarkkailijoina kokouksessa.

2. Kokous:

a) käsittelee ja hyväksyy tarvittaessa valmistelevan toimikunnan suosituksia;

b) antaa tuomioistuimen hallintoa koskevia ohjeita puheenjohtajistolle, syyttäjälle ja kirjaajalle;

c) tarkastelee 3 kappaleen mukaisesti perustettavan kokouksen puheenjohtajiston raportteja ja toimintaa ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin näiltä osin;

d) käsittelee tuomioistuimen talousarvion ja päättää sen hyväksymisestä;

e) päättää, tuleeko tuomareiden lukumäärää muuttaa 36 artiklan mukaisesti;

f) käsittelee 87 artiklan 5 ja 7 kappaleen mukaisesti yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä;

g) hoitaa muita tämän perussäännön tai oikeudenkäyntimenettelyä ja todistelua koskevien sääntöjen mukaisia tehtäviä.

3. a) Kokouksella on puheenjohtajisto, joka koostuu kokouksen kolmen vuoden tuisiksi kausiksi valitsemista puheenjohtajasta, kahdesta varapuheenjohtajasta ja 18 jäsenestä.

b) Kokouksen puheenjohtajisto on luonteeltaan edustuksellinen, ja sen kokoonpanossa otetaan erityisesti huomioon tasapuolinen maantieteellinen jakauma ja maailman merkittävimpien oikeusjärjestelmien riittävä edustus.

c) Kokouksen puheenjohtajisto kokoontuu niin usein kuin se on tarpeen, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Se avustaa kokousta tämän tehtävien hoitamisessa.

4. Kokous voi perustaa tarvittavia apuelimiä, mukaan luettuna riippumaton valvontajärjestelmä tuomioistuimen toiminnan tarkastamista, arviointia ja tutkintaa varten sen tehokkuuden ja taloudellisuuden edistämiseksi.

5. Tuomioistuimen presidentti, syyttäjä ja kirjaaja tai heidän edustajansa voivat tarvittaessa osallistua kokouksen ja kokouksen puheenjohtajiston istuntoihin.

6. Kokous kokoontuu tuomioistuimen toimipaikassa tai Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa kerran vuodessa ja se pitää

have signed this Statute or the Final Act may be observers in the Assembly.

2. The Assembly shall:

(a) Consider and adopt, as appropriate, recommendations of the Preparatory Commission;

(b) Provide management oversight to the Presidency, the Prosecutor and the Registrar regarding the administration of the Court;

(c) Consider the reports and activities of the Bureau established under paragraph 3 and take appropriate action in regard thereto;

(d) Consider and decide the budget for the Court;

(e) Decide whether to alter, in accordance with article 36, the number of judges;

(f) Consider pursuant to article 87, paragraphs 5 and 7, any question relating to non-cooperation;

(g) Perform any other function consistent with this Statute or the Rules of Procedure and Evidence.

3. (a) The Assembly shall have a Bureau consisting of a President, two Vice-Presidents and 18 members elected by the Assembly for three-year terms.

(b) The Bureau shall have a representative character, taking into account, in particular, equitable geographical distribution and the adequate representation of the principal legal systems of the world.

(c) The Bureau shall meet as often as necessary, but at least once a year. It shall assist the Assembly in the discharge of its responsibilities.

4. The Assembly may establish such subsidiary bodies as may be necessary, including an independent oversight mechanism for inspection, evaluation and investigation of the Court, in order to enhance its efficiency and economy.

5. The President of the Court, the Prosecutor and the Registrar or their representatives may participate, as appropriate, in meetings of the Assembly and of the Bureau.

6. The Assembly shall meet at the seat of the Court or at the Headquarters of the United Nations once a year and, when cir-

erityisistuntoja olosuhteiden sitä edellyttäessä. Ellei tässä perussäännössä toisin määrätä, kokouksen puheenjohtajisto kutsuu erityisistuntoja koolle omasta aloitteestaan tai yhden kolmasosan sopimusvaltioista sitä pyytäessä.

7. Kullakin sopimusvaltiolla on yksi ääni. Kokouksen ja kokouksen puheenjohtajiston päätökset pyritään kaikin tavoin tekemään yksimielisesti. Jos yksimielisyyttä ei saavuteta:

a) asiakysymyksiä koskevat päätökset tehdään läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöllä edellyttäen, että sopimusvaltioiden ehdoton enemmistö osallistuu äänestykseen;

b) menettelyä koskevat päätökset tehdään läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden yksinkertaisella ääntenemmistöllä, ellei perussäännössä toisin määrätä.

8. Sopimusvaltiolla, jonka maksuosuuksiin maksu tuomioistuimen kustannusten kattamiseksi on viivästynyt, ei ole äänioikeutta kokouksessa eikä kokouksen puheenjohtajistossa, jos viivästyneet maksut vastaavat sen kahden edeltävän täyden vuoden aikana maksettavaksi erääntyneitä osuuksia tai ylittävät ne. Kokous voi kuitenkin sallia sellaisen sopimusvaltion osallistumisen äänestykseen kokouksessa ja kokouksen puheenjohtajistossa, jos se on vakuuttunut siitä, että maksujen laiminlyönti johtuu sopimusvaltiosta riippumattomista olosuhteista.

9. Kokous hyväksyy omat menettelysääntönsä.

10. Kokouksen viralliset kielet ja työkielet ovat samat kuin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen viralliset kielet ja työkielet.

stances so require, hold special sessions. Except as otherwise specified in this Statute, special sessions shall be convened by the Bureau on its own initiative or at the request of one third of the States Parties.

7. Each State Party shall have one vote. Every effort shall be made to reach decisions by consensus in the Assembly and in the Bureau. If consensus cannot be reached, except as otherwise provided in the Statute:

(a) Decisions on matters of substance must be approved by a two-thirds majority of those present and voting provided that an absolute majority of States Parties constitutes the quorum for voting;

(b) Decisions on matters of procedure shall be taken by a simple majority of States Parties present and voting.

8. A State Party which is in arrears in the payment of its financial contributions towards the costs of the Court shall have no vote in the Assembly and in the Bureau if the amount of its arrears equals or exceeds the amount of the contributions due from it for the preceding two full years. The Assembly may, nevertheless, permit such a State Party to vote in the Assembly and in the Bureau if it is satisfied that the failure to pay is due to conditions beyond the control of the State Party.

9. The Assembly shall adopt its own rules of procedure.

10. The official and working languages of the Assembly shall be those of the General Assembly of the United Nations.

12 OSA

RAHOITUS

113 artikla

Rahoitusta koskevat määräykset

PART 12

FINANCING

Article 113

Financial Regulations

Ellei nimenomaisesti toisin määrätä, tämä perussääntö ja sopimusvaltioiden kokouk-

Except as otherwise specifically provided, all financial matters related to the Court and

sen hyväksymät rahoitusta koskevat määräykset sääntelevät kaikkia tuomioistuimeen ja sopimusvaltioiden kokouksen istuntoihin liittyviä rahoitusasioita.

114 artikla

Kustannusten maksaminen

Tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen kustannukset, kokouksen puheenjohtajisto ja apuelimet mukaan luettuna, maksetaan tuomioistuimen varoista.

115 artikla

Tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen varat

Tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden kokouksen kustannukset, kokouksen puheenjohtajisto ja apuelimet mukaan luettuna, maksetaan seuraavista lähteistä sopimusvaltioiden kokouksen hyväksymän talousarvion määräysten mukaisesti:

- a) sopimusvaltioiden laskennalliset mak-suosuudet;
- b) varat, joita Yhdistyneet Kansakunnat myöntää yleiskokouksen hyväksynnästä, erityisesti turvallisuusneuvoston käsiteltäväksi saattamista asioista aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi.

116 artikla

Vapaaehtoiset maksut

Tämän rajoittamatta 115 artiklan soveltamista, tuomioistuin voi ottaa vastaan ja käyttää lisävaroina hallitusten, kansainvälisten järjestöjen, yksityisten henkilöiden, yritysten ja muiden yhteisöjen vapaaehtoisia maksuja sopimusvaltioiden kokouksen hyväksymien vaatimusten mukaisesti.

the meetings of the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be governed by this Statute and the Financial Regulations and Rules adopted by the Assembly of States Parties.

Article 114

Payment of expenses

Expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be paid from the funds of the Court.

Article 115

Funds of the Court and of the Assembly of States Parties

The expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, as provided for in the budget decided by the Assembly of States Parties, shall be provided by the following sources:

- (a) Assessed contributions made by States Parties;
- (b) Funds provided by the United Nations, subject to the approval of the General Assembly, in particular in relation to the expenses incurred due to referrals by the Security Council.

Article 116

Voluntary contributions

Without prejudice to article 115, the Court may receive and utilize, as additional funds, voluntary contributions from Governments, international organizations, individuals, corporations and other entities, in accordance with relevant criteria adopted by the Assembly of States Parties.

117 artikla

Maksuosuuksien laskeminen

Sopimusvaltioiden maksuosuudet lasketaan sellaisen sovitun taulukon mukaisesti, joka perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien säännönmukaista talousarviotaan varten hyväksymään taulukkoon ja joka tarkistetaan niiden periaatteiden mukaisesti, joihin tämä taulukko perustuu.

118 artikla

Vuosittainen tilintarkastus

Tuomioistuimen pöytäkirjat, kirjat ja tilit, mukaan luettuna sen vuosittaiset tilinpäätökset, tarkastaa vuosittain riippumaton tilintarkastaja.

13 OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

119 artikla

Riitojenratkaisu

1. Tuomioistuimen oikeudellisia tehtäviä koskevat riidat ratkaistaan tuomioistuimen päätöksellä.

2. Muut kahden tai useamman sopimusvaltion väliset riidat, jotka liittyvät tämän perussäännön tulkintaan tai soveltamiseen ja joita ei ratkaista neuvotteluin kolmen kuukauden kuluessa niiden ilmaantumisesta, saatetaan sopimusvaltioiden kokouksen käsiteltäväksi. Kokous voi itse pyrkiä ratkaisemaan riidan tai voi antaa suosituksia muista riitojenratkaisukeinoista, mukaan luettuna asian saattaminen Kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi kyseisen tuomioistuimen perussäännön mukaisesti.

Article 117

Assessment of contributions

The contributions of States Parties shall be assessed in accordance with an agreed scale of assessment, based on the scale adopted by the United Nations for its regular budget and adjusted in accordance with the principles on which that scale is based.

Article 118

Annual audit

The records, books and accounts of the Court, including its annual financial statements, shall be audited annually by an independent auditor.

PART 13

FINAL CLAUSES

Article 119

Settlement of disputes

1. Any dispute concerning the judicial functions of the Court shall be settled by the decision of the Court.

2. Any other dispute between two or more States Parties relating to the interpretation or application of this Statute which is not settled through negotiations within three months of their commencement shall be referred to the Assembly of States Parties. The Assembly may itself seek to settle the dispute or may make recommendations on further means of settlement of the dispute, including referral to the International Court of Justice in conformity with the Statute of that Court.

120 artikla

Article 120

*Varaumat**Reservations*

Tähän perussääntöön ei voi tehdä varauksia.

No reservations may be made to this Statute.

121 artikla

Article 121

*Muutokset**Amendments*

1. Seitsemän vuoden kuluttua tämän perussäännön voimaantulosta sopimusvaltio voi esittää muutoksia siihen. Ehdotetun muutoksen teksti toimitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille, joka viipymättä toimittaa sen kaikille sopimusvaltioille.

1. After the expiry of seven years from the entry into force of this Statute, any State Party may propose amendments thereto. The text of any proposed amendment shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall promptly circulate it to all States Parties.

2. Aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua ilmoituspäivästä sopimusvaltioiden kokous päättää seuraavassa istunnossaan läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden ääntenemmistöllä, otetaanko ehdotus käsiteltäväksi. Kokous käsittelee ehdotusta välittömästi tai kutsuu koolle tarkistuskonferenssin, jos kysymys sitä edellyttää.

2. No sooner than three months from the date of notification, the Assembly of States Parties, at its next meeting, shall, by a majority of those present and voting, decide whether to take up the proposal. The Assembly may deal with the proposal directly or convene a Review Conference if the issue involved so warrants.

3. Muutoksen hyväksyminen sopimusvaltioiden kokouksen istunnossa tai tarkistuskonferenssissa sellaisessa tapauksessa, että siitä ei saavuteta yksimielisyyttä, edellyttää sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöä.

3. The adoption of an amendment at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference on which consensus cannot be reached shall require a two-thirds majority of States Parties.

4. Jollei 5 kappaleessa toisin määrätä, muutos tulee voimaan kaikkien sopimusvaltioiden osalta vuoden kuluttua siitä, kun seitsemän kahdeksasosaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjoista on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

4. Except as provided in paragraph 5, an amendment shall enter into force for all States Parties one year after instruments of ratification or acceptance have been deposited with the Secretary-General of the United Nations by seven-eighths of them.

5. Tämän perussäännön 5, 6, 7 ja 8 artiklan muutokset tulevat voimaan muutoksen hyväksyneiden sopimusvaltioiden osalta vuoden kuluttua siitä, kun ne ovat tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa. Sellaisen sopimusvaltion osalta, joka ei ole hyväksynyt muutosta, tuomioistuimien ei käytä toimivaltaansa muutoksen kattaman rikoksen suhteen, kun rikoksen on tehnyt kyseisen sopimusvaltion kansalainen tai se on tehty tämän valtion alueella.

5. Any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of this Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance. In respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding a crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory.

6. Jos seitsemän kahdeksasosaa sopimusvaltioista on hyväksynyt muutoksen 4 artik-

6. If an amendment has been accepted by seven-eighths of States Parties in accor-

lan mukaisesti, sopimusvaltio, joka ei ole hyväksynyt muutosta, voi irtisanoa tämän perussäännön välittömin vaikutuksin sen estämättä, mitä 127 artiklan 1 kappaleessa määrätään, ja jollei 127 artiklan 2 kappaleessa toisin määrätä, antamalla siitä ilmoituksen viimeistään vuoden kuluttua sellaisen muutoksen voimaantulosta.

7. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin toimittaa sopimusvaltioiden kokouksen tai tarkistuskonferenssin istunnossa hyväksytyt muutokset kaikille sopimusvaltioille.

122 artikla

Institutionaalisten määräysten muutokset

1. Sen estämättä, mitä 121 artiklan 1 kappaleessa määrätään, sopimusvaltio voi milloin tahansa ehdottaa tämän perussäännön muutoksia seuraaviin määräyksiin, jotka ovat luonteeltaan yksinomaan institutionaalisia: 35 artikla, 36 artiklan 8 ja 9 kappale, 37 ja 38 artikla, 39 artiklan 1 kappale (kaksi ensimmäistä lausetta) ja 2 ja 4 kappale, 42 artiklan 4–9 kappale, 43 artiklan 2 ja 3 kappale, ja 44, 46, 47 ja 49 artikla. Ehdotetun muutoksen teksti toimitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille tai muulle sopimusvaltioiden kokouksen osoittamalle henkilölle, joka välittömästi toimittaa sen kaikille sopimusvaltioille ja muille kokoukseen osallistuville valtioille.

2. Sopimusvaltioiden kokous tai tarkistuskonferenssi hyväksyy tämän artiklan mukaisesti tehtävät muutokset, joista ei saavuteta yksimielisyyttä, sopimusvaltioiden kahden kolmasosan ääntenemmistöllä. Tällaiset muutokset tulevat voimaan kaikkien sopimusvaltioiden osalta kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun kokous tai tapauksesta riippuen konferenssi on hyväksynyt ne.

123 artikla

Perussäännön tarkistaminen

1. Seitsemän vuoden kuluttua tämän pe-

dance with paragraph 4, any State Party which has not accepted the amendment may withdraw from this Statute with immediate effect, notwithstanding article 127, paragraph 1, but subject to article 127, paragraph 2, by giving notice no later than one year after the entry into force of such amendment.

7. The Secretary-General of the United Nations shall circulate to all States Parties any amendment adopted at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference.

Article 122

Amendments to provisions of an institutional nature

1. Amendments to provisions of this Statute which are of an exclusively institutional nature, namely, article 35, article 36, paragraphs 8 and 9, article 37, article 38, article 39, paragraphs 1 (first two sentences), 2 and 4, article 42, paragraphs 4 to 9, article 43, paragraphs 2 and 3, and articles 44, 46, 47 and 49, may be proposed at any time, notwithstanding article 121, paragraph 1, by any State Party. The text of any proposed amendment shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations or such other person designated by the Assembly of States Parties who shall promptly circulate it to all States Parties and to others participating in the Assembly.

2. Amendments under this article on which consensus cannot be reached shall be adopted by the Assembly of States Parties or by a Review Conference, by a two-thirds majority of States Parties. Such amendments shall enter into force for all States Parties six months after their adoption by the Assembly or, as the case may be, by the Conference.

Article 123

Review of the Statute

1. Seven years after the entry into force of

russäännön voimaantulosta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kutsuu koolle tarkistuskonferenssin käsittelemään tämän perussäännön muutoksia. Tällainen tarkistaminen voi koskea 5 artiklan sisältämää rikosten luetteloa, mutta ei rajoitu siihen. Konferenssi on avoinna sopimusvaltioiden kokoukseen osallistuville valtioille samoin ehdoin kuin sopimusvaltioille.

2. Milloin tahansa sen jälkeen, sopimusvaltion pyynnöstä ja 1 kappaleessa mainittua tarkoitusta varten, Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri voi kutsua koolle tarkistuskonferenssin, mikäli sopimusvaltioiden enemmistö hyväksyy sen.

3. Tämän perussäännön 121 artiklan 3—7 kappaleen määräyksiä sovelletaan tarkistuskonferenssissa käsiteltyjen perussäännön muutosten hyväksymiseen ja voimaantuloon.

124 artikla

Siirtymämääräys

Sen estämättä, mitä 12 artiklan 1 ja 2 kappaleessa määrätään, sopimusvaltio voi tämän perussäännön sopimuspuoleksi tullessaan antaa selityksen, jonka mukaan se ei seitsemään vuoteen siitä lukien, kun perussääntö on kyseisen valtion osalta tullut voimaan, hyväksy tuomioistuimen toimivaltaa 8 artiklassa tarkoitettujen rikosten suhteen, kun rikoksen väitetään olevan sen kansalaisten tekemä tai rikoksen väitetään tapahtuneen tämän valtion alueella. Tämän artiklan mukainen selitys voidaan peruuttaa milloin tahansa. Tämän perussäännön 123 artiklan 1 kappaleen mukaisesti koolle kutsuttu tarkistuskonferenssi tarkastelee tämän artiklan määräyksiä uudelleen.

125 artikla

Allekirjoittaminen, ratifioiminen, hyväksyminen tai liittyminen

1. Tämä perussääntö on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille Roomassa Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön päämajassa 17

this Statute the Secretary-General of the United Nations shall convene a Review Conference to consider any amendments to this Statute. Such review may include, but is not limited to, the list of crimes contained in article 5. The Conference shall be open to those participating in the Assembly of States Parties and on the same conditions.

2. At any time thereafter, at the request of a State Party and for the purposes set out in paragraph 1, the Secretary-General of the United Nations shall, upon approval by a majority of States Parties, convene a Review Conference.

3. The provisions of article 121, paragraphs 3 to 7, shall apply to the adoption and entry into force of any amendment to the Statute considered at a Review Conference.

Article 124

Transitional Provision

Notwithstanding article 12, paragraphs 1 and 2, a State, on becoming a party to this Statute, may declare that, for a period of seven years after the entry into force of this Statute for the State concerned, it does not accept the jurisdiction of the Court with respect to the category of crimes referred to in article 8 when a crime is alleged to have been committed by its nationals or on its territory. A declaration under this article may be withdrawn at any time. The provisions of this article shall be reviewed at the Review Conference convened in accordance with article 123, paragraph 1.

Article 125

Signature, ratification, acceptance, approval or accession

1. This Statute shall be open for signature by all States in Rome, at the headquarters of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, on 17 July 1998.

päivänä heinäkuuta 1998. Tämän jälkeen se on avoinna allekirjoittamista varten Roomassa Italian ulkoasiainministeriössä 17 päivään lokakuuta 1998 saakka. Tämän päivän jälkeen perussääntö on avoinna allekirjoittamista varten New Yorkissa Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa 31 päivään joulukuuta 2000 saakka.

2. Tämän perussäännön allekirjoittaneiden valtioiden on ratifioitava tai hyväksyttävä se. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

3. Tämä perussääntö on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille. Liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

126 artikla

Voimaantulo

1. Tämä perussääntö tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut 60 päivää siitä päivästä, jona kuudessakymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

2. Kunkin sellaisen valtion osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän perussäännön tai liittyy siihen kuudennenkymmenennen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, perussääntö tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut 60 päivää tämän valtion ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisesta.

127 artikla

Irtisanominen

1. Sopimusvaltio voi Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella irtisanoa tämän perussäännön. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä, ellei ilmoituksessa mainita myöhempää päivämäärää.

2. Valtio ei irtisanomisen perusteella vapaudu velvoitteistaan, jotka ovat aiheutu-

Thereafter, it shall remain open for signature in Rome at the Ministry of Foreign Affairs of Italy until 17 October 1998. After that date, the Statute shall remain open for signature in New York, at United Nations Headquarters, until 31 December 2000.

2. This Statute is subject to ratification, acceptance or approval by signatory States. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. This Statute shall be open to accession by all States. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 126

Entry into force

1. This Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the date of the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to this Statute after the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 127

Withdrawal

1. A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, withdraw from this Statute. The withdrawal shall take effect one year after the date of receipt of the notification, unless the notification specifies a later date.

2. A State shall not be discharged, by reason of its withdrawal, from the obligations

neet tästä perussäännöstä, kun se oli perussäännön sopimuspuoli, mahdolliset rahoitukseen liittyvät veloitteet mukaan luettuna. Irtisanoutuminen ei vaikuta valtion yhteistyöhön tuomioistuimen kanssa sellaisen rikosten tutkinnan ja niitä koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä, jonka osalta irtisanoutuvalla valtiolla on ollut velvollisuus tehdä yhteistyötä ja joka on aloitettu ennen sitä päivää, jona irtisanominen on tullut voimaan, eikä se vaikuta millään tavalla sellaisen asian käsittelyn jatkamiseen, jota tuomioistuin oli käsittelemässä ennen sitä päivää, jona irtisanominen on tullut voimaan.

128 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän perussäännön alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia, talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan, joka toimittaa siitä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille valtioille.

TÄMÄN VAKUUDEKSI allekirjoittaneet, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän perussäännön.

TEHTY Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998.

arising from this Statute while it was a Party to the Statute, including any financial obligations which may have accrued. Its withdrawal shall not affect any cooperation with the Court in connection with criminal investigations and proceedings in relation to which the withdrawing State had a duty to cooperate and which were commenced prior to the date on which the withdrawal became effective, nor shall it prejudice in any way the continued consideration of any matter which was already under consideration by the Court prior to the date on which the withdrawal became effective.

Article 128

Authentic texts

The original of this Statute, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Statute.

DONE at Rome, this 17th day of July 1998.

